ilke

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

1 mayıs

cilt 3 / sayı 17
1975 mayıs

ilke Sayı : 17
Mayıs / 1975

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

İÇİNDEKİLER

Sahibi : Oya Baydar / Yazıişleri Müdürü : Aydın Engin / Yazışma ve havale adresi : P.K. 71, İstanbul / Yönetim ve Dağıtım adresi : Çemberlitaş, Piyerloti cad. 37/c İstanbul / Abone şartları Yıllık 100, altı aylık 50 lira. Dış ülkeler için iki katıdır / Dizgi-Baskı : Murat Matbaacılık Kollektif Şirketi / İlân : Tam sayfa 500 lira, Diğer ilânlar santimi 25 lira / Basıldığı tarih : 3 mayıs 1975

1 Nisan 1975'den 22 Nisan 1975'e

1 Nisan 1975

- Ankara ve İstanbul'da, MC hükümetini protesto için bir günlük boykotlar yapıldı. Sağcı komandolar boykotları kırmak isteyince çatışma çıktı. Ankara'da Dil Tarih Coğrafya Fakültesinde ve Hacettepe Üniversitesinde 100 kadar, İstanbul'da 2 öğrenci gözaltına alındı.
- Son günlerini yaşayan Kamboçya'nın Amerikancı Hükümeti, Ulusal Kurtuluş Kuvvetlerine karşı genel seferberlik ilân etti. Lon Nol ise ülkeyi terketti.
- Yunanistan'da mahalli idareler için yapılan seçimlerde «sol» önemli başarılar elde etti. Atina Belediye Başkanlığını, sol cephe'nin adayı kazandı. Selanik ve Girit'te de Karamanlis'in partisi, sol kanadın adayları karşısında tutunamadılar.
- Kıbrıs Türk Silâhlı Kuvvetleri Komutanı değiştirildi. Adana ve İçel İlleri Sıkıyönetim Komutanı Korgeneral Vahit Güneri yeni komutan oldu.
- Irak Devrim Konseyi, İran'a iltica eden Kürtlere teslim olmaları için tanıdığı süreyi bir ay uzattı.
- ABD Savunma Bakanı

Schlessinger, OPEC ülkelerinin yeni bir petrol boykotuna karşı, ABD'nin tepkisinin çok sert olacağı şeklindeki tehdidini tekrarladı.

● Demirel Hükümeti Cumhurbaşkanı tarafından onaylandı ve görevi Irmak hükümetinden devraldı. Bakanlar Kurulu listesinin ilân edildiği toplantıda, koalisyon protokolu da açıklandı. Hükümetin güvenoyu alıp alamayacağına ilişkin tartışma ve faaliyetler yoğunlaştı.

Milliyetçi Cephe Hükümeti

İLKE

Başbakan	:	Süleyman Demirel (AP)
Başbakan Yardımcısı	:	Necmettin Erbakan (MSP)
Başbakan Yardımcısı	:	Turan Feyzioğlu (CGP)
Başbakan Yardımcısı	:	Alpaslan Türkeş (MHP)
Devlet Bakanı	:	Seyfi Öztürk (AP)
Devlet Bakanı	:	Gıyasettin Karaca (AP)
Devlet Bakanı	:	Hasan Aksay (MSP)
Devlet Bakanı	:	Mustafa Kemal Erkovan (MHP)
Adalet Bakanı	:	İsmail Müftüoğlu (MSP)
Millî Savunma Bakanı	:	Ferit Melen (CGP)
İçişleri Bakanı	.	Oğuzhan Asiltürk (MSP)
Dışişleri Bakanı	:	İhsan Sabri Çağlayangil (AP)
Maliye Bakanı	:	Yılmaz Ergenekon (AP)
Millî Eğitim Bakanı	:	Ali Naili Erdem (AP)
Bayındırlık Bakanı	:	Fehim Adak (MSP)
Ticaret Bakanı	:	Halil Başol (AP)
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı	:	Kemal Demir (CGP)
Gümrük ve Tekel Bakanı	:	Orhan Öztrak (CGP)
Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı	:	Korkut Özal (MSP)
Ulaştırma Bakanı	:	Nahit Menteşe (AP)
Çalışma Bakanı	:	Ahmet Tevfik Paksu (MSP)
Sanayi ve Teknoloji Bakanı	:	Abdulkerim Doğru (MSP)
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı	:	
Turizm ve Tanıtma Baklnı	:	Lütfi Tokoğlu (AP)
İmar ve İskan Bakanı	:	Nurettin Ok (AP)

Köyişleri Bakanı	**:**	**Vefa Poyraz (AP)**
Orman Bakanı	**:**	**Turan Kapanlı (AP)**
Gençlik ve Spor Bakanı	**:**	**Ali Şevket Erek (AP)**
Kültür Bakanı	**:**	**Rıfkı Danışman (AP)**
Sosyal Güvenlik Bakanı	**:**	**Ahmet Mahir Ablum (AP)**

2 Nisan 1975

● Güvenoyu öncesinde partiler arasında transfer faaliyeti başladı ve MSP'den istifa eden Muş Milletvekili Hamdi Çelebi, CHP'ye girdi. Bu arada CGP'li İlhami Sancar da, hükümetin kuruluşuna karşı çıktı. Sancar'ın istifa edeceği sanılıyor.
● Türk İş Genel Başkanı Halil Tunç, koalisyon protokolunu eleştirdi ve «Hükümetin işçi sorunlarına bakışıyla tam mutabık değiliz» dedi. İhtiyatlı bir dil kullanmasına rağmen, Tunç, ilk defa bir hükümete karşı çıktı.
● DİSK'e bağlı Tekstil İşçileri Sendikasının, yasaklanan grevlerle ilgili olarak işçileri aydınlatmak amacıyla düzenlemek istediği kapalı salon toplantısı, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından gerekçesiz yasaklandı.
● Barzani'ye bağlı 2 bin Kürt'ün, Şemdinli ilçesine bağlı Dereköy'e sığınma istekleri, Demirel Hükümeti tarafından reddedildi. TSİP bir bildiri yayınlayarak, iltica hakkı isteyen Kürtlere, bu hakkın tanınmasını istedi.
● Türk İş, bir süre önce Ecevit tarafından yapılan Alman Sosyal Demokrat Partisi ile CHP arasındaki ortak çalışma komisyonuna katılma önerisini kabul etti.
● Güney Vietnam'da, Vietkong birlikleri ilerliyor. Van Tiyö hükümetinin elinde sadece Saygon kaldı. Başkent Saygon'a giden bütün stratejik yollar, Komünistlerin kontrolüne girdi.
● Portekiz'de seçim kampanyası resmen başladı. 6 milyon 200 bin seçmenin katılacağı seçimlere 12 parti katılıyor.

3 Nisan 1975

● CHP Ortak Grubu adına, Turan Güneş tarafından yapılan bir açıklama ile, Kürtlere iltica ve İran'a geçiş hakkı tanınması istendi. CHP'nin çıkışının güvenoyu öncesinde doğulu milletvekilleri üzerinde çok etken olduğu bildiriliyor.

● TÖB - DER Erzurum Şube Başkanı, faşistler tarafından yedi yerinden bıçaklandı. Saldırganlar yakalanamadı. Bu arada Ankara'da Erkek Teknik Öğretmen Okulu öğrencisi Necdet Dumanay da dövüldü; Dumanay kaldırıldığı hastanede öldü.
● Çeşitli İşveren Örgütleri yöneticileri ve ünlü işadamları İstanbul'da gayri resmî bir toplantı yaptılar ve yeni hükümetle ilgili konuları görüştüler. Toplantı basına kapalı yapıldı ve sadece 28 Nisan'da ülke çapında bir toplantı düzenleneceği bildirildi. MC Hükümetiyle ilgili olarak işverenler arasında anlaşmazlık çıktığı söyleniyor.

4 Nisan 1975

● Partilerarası transfer faaliyeti olanca yoğunluğu ile devam ediyor. Bir süre önce Bilgiç ekibi ile birlikte «MC Hükümetini desteklemek üzere» istifa eden 9'lardan Hasan Değer, CHP'ye girdi. Güvenoyunun

sonucunu, sayıları 13 olan bağımsızların tayin edeceği görülüyor.

● Ankara, İstanbul ve Bursa'da faşist komandoların «sistemli» saldırıları sonunda, 14 öğrenci yaralandı. 41 öğrenci ise gözaltına alındı.

● Çin Hindi'nde devrimcilerin «zafer» tırmanışı sürüyor. Saygon rejimi, Başkent'e kaçanlar hakkında «vur emri» çıkardı. Bu arada Van Tiyö'nün hükümeti istifa etti. Kamboçya'da ise Kızıl Khmer Kuvvetleri, başkent Pnom Pen'in banliyölerine girdiler.

5 Nisan 1975

● Tekstil işkolunda 5 aydın devam eden ve yaklaşık 95 bin işçiyi ilgilendiren iş uyuşmazlığı sona erdi. Bu konudaki açıklamayı Tekstil İşverenleri Sendikası Başkanı Halit Narin yaptı. Ancak sözleşme henüz imzalanmadı ve anlaşmaya varılan maddeler açıklanmadı.

● Sovyetler Birliği'nin altın rezervleri 2 bin tona ulaştı. Rezervlerdeki bu yükseliş, Sovyetler'in, kapitalist ülkelerle ticarî ilişkilerinde büyük avantaj sağlıyor.

● Amerika Birleşik Devletleri'nde işsizlik, 34 yılda görülmeyen bir orana yükseldi. Ülkede halen 8 milyon işsiz var. Yüzde 8,7'ye yükselen işsizlikten, ilk ağızda etkilenenlerin zenciler olduğu bildiriliyor.

Kapitalizmin derinleşen buhranı: Tehlikeler ve ihtimaller

John Purton

İngiliz ekonomisti

World Marxist Review
1974, sayı 11'den

Yirminci yüzyılın son çeyreğine iki dünya sisteminin, sosyalizmin ve kapitalizmin çalıştığı bir zemin üzerinde yaklaşıyoruz. Sosyalist sistem dinamik bir şekilde genişlemektedir ve istikrarlıdır. Kapitalist sistem sermaye birikimi açısından bakılırsa hala genişlemektedir, ama gittikçe dengesizleşmektedir.

İki sistem arasındaki rekabet yakın zamanlarda soğuk savaştan bir yumuşamaya (detant) a doğru gitmektedir. Bu yeni durumda sosyalist ve kapitalist ülkeler arasında, sadece iktisadi değil bütün alanlarda işbirliği artmaktadır. İşbirliğinin daha da artması, dünya kapitalist sisteminin çizdiği zikzaklara oldukça büyük oranda bağlı olacaktır.

Tekelci kapitalizmin çelişkili ve çatışmalarla dolu yollarında ileri doğru yürümekte olan işçi sınıfı, ve kapitalist ülkelerdeki bütün ilerici hareketler, tekelci kapitalizmin devrî ve derinleşen genel buhranındaki en son eğilimleri Marksist-Leninist açıdan incelemelidirler. Bu makale buhranı, sermaye birikimi, kâr hadlerinin azalma eğilimi, artı-değerin gerçekleş-

mesi sorunu gibi kapitalizmin iktisadi kanunlarının işlemesi açısından inceleyecektir.

İkinci Dünya Savaşının sonundan 1960 ların başlarına kadar geçen süre tekelci kapitalizmin çelişkili eğilimlerinde nisbî bir dengeyle belirlenmişti (ama bu yıllar yine de 1948-49, 1952-53, 1957-58 iktisadi buhranları ile kesiliyordu) Bu durum, özellikle yeniden dirilen Batı Avrupa ve Japon ekonomileri için geçerlidir. Amerika Birleşik Devletleri'nde ise sermaye birikiminin nispeten yavaşlaması ihtimali belirmişti. 1960'larda, sadece Batı Avrupa ve Japonya'da değil Amerika Birleşik Devletlerinde de nisbi bir dengenin yerleştiği görülmekte, heryerde sermaye birikimi ve iktisadi gelişme hızla büyükmekteydi.

Bütün gelişmiş kapitalist ülkelerin arasında sadece İngiltere'nin iktisadi gelişme hızı oldukça yavaştı.

Bu süreci doğru kavramak için, önce Batı Avrupa ülkeleri ve Japonya'nın, sermayelerinin önemli bir kısmını ve milyonlarca insanı kaybettikleri hatırlanmalıdır. Marks, **Kapital'de**, ekonomik buhranların üretici güçlerin bir kısmını tahrip ederek daha geçerli üretim araçlarına yer açtığını ve kâr oranının tekrar yükseltilmesi için ücretleri düşüdüğünü yazmıştı. İşte savaşın tahribatı tam bu rolü oynamıştır. Kapitalist ülkelerin yeniden kuruluşu oldukça ucuz iş gücünün bol miktarda arzı ile meydana çıkmıştır. Bu bol ve ucuz iş gücü savaş ekonomisinin sınırlarının daralması, makineleşmenin tarım sektöründe üreticilerin bir kısmını topraktan koparması ve tekellerin baskısı altındaki küçük endüstriden oluşturulmuştur. Batı Avruja'da ucuz iş gücü ordusu, az gelişmiş ülkelerden büyük miktarlarda akan «misafir işçiler» yüzünden büyümüştür.

Modern ve ucuz teknoloji, tüm araştırma ve geliştirme masraflarını yüklenmiş olan Amerika'dan alınmıştır. Bu yıllardaki bilimsel ve teknolojik devrim, iş gücünde tasarrufu kolaylaştırmış ve hızla verimliliği artırmıştır. Ortaya çıkan endüstriyel genişleme ham maddelere karşı hızla artan bir talep yaratmıştır. 1970 lerin ilk üç yılını belirleyen ham maddelerdeki enflasyonist fiyat artışı, 1960 ların sonuna kadar henüz bu artan taleple atbaşı gitmıyordu.

Böylece, savaş sonrasında, 1960 ların sonuna kadar devam eden yeniden kalkınma dönemi sırasında, bütün dikkatler emek ve teknoloji alanında kâr oranının düşmesini engelleyecek eğilimler üzerinde toplandı. Ayrıca, bu devrede tekelci kapitalizmin oldukça hızlı iktisadi gelişmesiyle ilgili olarak, sermaye, teknoloji, mal ve pazar kadar yönetim ve uluslararası tekeller işbirliğinin koordinasyonunu sağlayan Amerika Birleşik Devletlerinin hegemonyasını da göz önüne almalıyız. Amerikan egemenliğinin temelinde tüm kapitalist dünya endüstri üretiminin hemen hemen yarısını sağlayan bir ekonomi yatıyordu.

Dolayısıyla, bol miktarda bulunabilen ve dünya çapında bir ödeme aracı olarak kabul edilen doların üstünlüğü istikrarlı bir dünya para sistemi oluşturuyordu. Kapitalist üretim ve finans üzerindeki egemenliği, Amerika'yı uluslararası yatırım sermayelerinin, kısa vadeli kredilerinin akımında dünya tekelci kapitalizminin örgütleyici merkezi haline getirmişti. Sermaye birikiminin metabolizmasının işleyişi hızlanmıştı. Böylece, Marks'ın

kapitalist banka kredilerine atfettiği güçlü rol, uluslararası alanda o kadarı mutlak dolar tarafından oynanıyordu.

Üçüncü olarak, Lenin'in öngördüğü şekilde, uluslararası tekellerin ve finans kapitalin gücünün ve alanının, sermaye birikimine çok elverişli bu dönemdeki gelişmesine dikkat etmeliyiz. Bu durum, tekellerin 1930 ların büyük buhranında olduğu gibi daraltıcı, kısıtlayıcı değil; yayılımcı bir rol oynamasın gerektiriyordu.

Dördüncü olarak bu dönemde tekelci devlet kapitalizminin güçlü iktisadi müdahalesi, hızlı birikimi kolaylaştırıyordu. Sosyalizm, ulusal kurtuluş savaşlarındaki başarılar, ve kapitalist ülkelerde örgütlü işçi sınıfının artan talepleriyle karşı karşıya kalan büyük tekelci sermaye, oldukça yüksek bir talep seviyesi tutturarak hızlı bir iktisadi gelişme ve sermaye birikimi sağlamak yolunu seçti. Kapitalist endüstrinin tüm yatırım stratejisi bu amaca yönelmişti. Ayrıca, soğuk savaş ve sömürge savaşları, ve genel saldırgan politika, tekelci birikimin hızlanmasında devlet harcamalarının ağırlığını büyük ölçüde arttırdı.

Devlet tekelci müdahelesinin ve savaş ekonomisinin amacı, kapitalist üretimin devrelerini geçici olarak düzene sokmak, buhranları geçiştirmek ve büyüme devrelerini uzatmaktı. Bu tekelci devlet kapitalizmi döneminde, yukardaki faktörler sonucunda artı değeri gerçekleştirme sorunu geçici olarak önemini bir ölçüde kaybetti.

Yukarıda belirtildiği gibi, 1960 ların özelliği tekelci devlet kapitalizminin hızla gelişmesidir. Hatta bazılarına bu yükselen eğilim hep böyle devam edecek gibi geldi. Ancak 1960 ların sonuna doğru, kapitalist üretim ve dolaşımın geçici ve nisbî denge devresinden çıktığına ve kapitalizmin çelişkilerinin bütün dünya kapitalist sistemi için çok daha vahim bir buhran devresi hazırladığına dair işaretler belirmişti. 1970 lerin başında, bunu, Amerika'da daha uzun bir iktisadi gerileme devresi izledi. Bu devrede, Bretton Woods uluslararası para anlaşmasının çöküşü, ticarette artan çatışmalar, hızla yükselen enflasyon, uluslararası ve ulusal pazarlardaki istikrarsızlık da görüldü. Bunun sonucunda üretimin ve sermaye birikiminin hızla arttığı çok kısa bir devre oldu ve arkasından iktisadî daralma ve enflasyon, mali istikrarsızlık, büyük boyutlara ulaşabilecek uzun bir buhranı haber verdi. İktisadi gelişme ve birikime yararlı olan bir önceki eğilimlerin yapısı, zıddına dönüşüyordu.

Önce, Amerikan hegemonyasının sönüşüne tanık olduk. Hala tekelci kapitalizmin en güçlü ülkesi olmasına rağmen Amerika, giderek daha da güçlenen Batı Avrupa ve Japon tekelci gruplarının rekabeti ve sosyalizm ile ulusal kurtuluş hareketlerinin genişlemesi yüzünden zayıflaması dolayısıyla, kapitalist dünyadaki tartışmasız egemenliğini kaybetti.

Altınla desteklenemeyen dolar artık istikrarlı bir uluslararası para birimi değildir. Para ve sermaye hareketleri artık kapitalist devletler arasındaki uluslararası anlaşmalar tarafındn Amerikn dolarının öncü rolüne dayanarak, yeterli şekilde kontrol edilememektedir. Savaş sonrası tekelci kapitalizminin yönetimi çökmüştür.

İkinci olarak, çok uluslu sanayi ve finans şirketlerinin daha hızlı birikim için, genişleme eğiliminin enflasyonist etkilerine dikkat etmeliyiz.

En modern teknolojiye dayanan mali yatırımlara devamlı olarak artan nakit para akışı tekelci fiyat artışlarına yol açmış ve bu artışlar gerçek üretimdeki artış hızını çok aşan bir kredi artışıyla karşılanmıştır. Bu kredi artışları özellikle, ulusal ve şimdiye kadar uluslararası kapitalist devlet ve devletler arası örgütlenme kontrolü dışında kalan Avrupa parası ve sermaye pazarı çerçevesinde olmuştur. Bu durum enflasyon hızının hemen hemen kontroldan kaçmasına yol açmıştır. Durumun en yakın örneği de ham maddelere olan fahiş talep yüzünden 1972 ve 1973 de fiyatların iki misli artmasıdır. Bunu, aşırı talep, tekellerin spekülasyonla fiyat yükseltmesi ve adil bir fiyat sağlamak isteyen petrol üreticisi ülkelerin örgütlenmesi yüzünden petrol fiyatlarındaki müthiş artış izlemiştir. Ham madde fiyatlarındaki artışın bir sebebi de enflasyon yüzünden kağıt paraya karşı güvenin azalmasıyla ortaya çıkan spekülasyondur.

Genel olarak, bilimsel ve teknolojik devrimin hızlanması sermaye yatırımlarında öyle bir artışı gerektirmektedir ki, finans kapitalin tüm krediler yapısını enflasyonit şekilde genişletme eğilimi güçlenmektedir.

Üçüncü olarak, tekelci sermayenin az gelişmiş ülkeleri dikkate almayarak sermaye yatırımlarını gelişmiş ülkelerde yoğunlaştırma politikasının sona ermek üzere olduğuna dikkati çekmeliyiz. Eski sömürge alanları üzerinde doğrudan emperyalist denetimin çöküşüyle ortaya çıkan bu politika, gelişmiş kapitalizm bölgesinin çeşitli sınırlarına dayanmaktadır. Tekelci ve malî sermaye bir kez daha süper kârlarını arttırmak için ucuz iş gücü ve mal bulmak amacıyla az gelişmiş ülke pazarlarına yönelmektedir.

Dördüncü olarak, iş alanlarındaki faaliyetleri desteklemede ve yatırımı kamçılamak, talebi desteklemek için sık sık artan müdahalelerle buhranları önleme gayretlerinde devletin, aldığı tekelci tedbirlerin çelişkili rolünü dikkate almalıyız. Bu, büyüme devrelerinin enflasyonist yoldan abartılmasına yol açar, ve kapitalist işleyişin ücretler ve fiyatlardaki düşüşlerle kendiliğinden oluşan düzenleyici hareketini ortadan kaldırır.

Beşinci olarak, Lenin'in de tekelci kapitalizm çağı için vurguladığı kapitalist gelişmenin kendine özgü bir dengesizliği vardır. Ve bu şimdi, uluslararası ödemeler dengesi açısından sosyalist olmayan ülkelerin dört bölüğe ayrılması şeklini almaktadır: Ödemeler dengesinde büyük fazlalar olan petrol üreticisi ülkeler, ödemeler dengesinde fazlalık olan güçlü tekelci kapitalist ülkeler, açığı olan tekelci kapitalist ülkeler ve açığı olan daha az gelişmiş petrol tüketicisi ülkeler. Bu yıl petrol tüketen ülkelerin toplam açıkları 50.000 milyon ve 100.000 milyon dolar arasında bir yerdedir. Ödemeler dengesindeki bu dengesizlik, artan enflasyonla birlikte, dünya kapitalist üretim ve dolaşım sisteminin bütün mekanizmasını zorlamaktadır.

Altıncı olarak, kapitalist ülkelerde enflasyona, artan fiyatlara karşı ve daha fazla ücret için halk kitlelerinin ve örgütlü işçi sınıfının mücadelesi büyümektedir. Bu, tekeller tarafından fiyatların daha da yükseltilmesi için bahane olarak kullanılmakta ve çoğu kez devletin tekelci müdahale kurumları tarafından desteklenmektedir.

Son olarak bağımsızlığını kazanmış ülkelerin bunca hayati önemi olan

petrolün pazarlanması politikalarında giderek artan işbirliğine ve diğer ham madde alanlarında yakında ortaya çıkabilecek faaliyetlere dikkati çekmeliyiz.

Bütün bu özellikler bir buhrana doğru hızlı bir eğilimi ve uluslararası kapitalist para dolaşımı, sermaye akımı ve ticaret sisteminde kısmî bir çöküşü göstermektedir.

Böylece bir yandan, kapitalist üretimin devrî buhranlarındaki özelliklerini daha da belirgin şekilde tekrar ortaya çıktığını görüyoruz. Diğer yandan, emperyalist sistemin bütün çelişkileri tekelci ülkeler ve bağımsızlığını kazanmış ülkeler arasındaki; tekelci ülkelerin kendi aralarındaki; ve tekelci ülkelerin kendi içlerindeki sosyal çelişkiler şiddetlenmektedir.

Şimdi sormalıyız: Bu eğilimlerin tekelci kapitalizm için, bağımsızlığını kazanmış ülkeler için, sosyalist ve sosyalist olmayan ülkeler arasındaki işbirliğinin geleceği için ve yumuşamaya (detant) doğru giden bir dünyada iki sistemin arasındaki rekabet açısından önemi nedir?

Sosyalist ve kapitalist ülkeler arasındaki işbirliğinin gelişmesinin sadece varolan ticarî ve malî ağın genişletilmesine mi dayanacağı, ve bu ağın durmadan genişleyen işbirliği için yeter derecede istikrarlı mı olduğu sorusunu sormalıyız.

Daha önce yaptığımız incelemeden çıkan başlıca sonuç, yirmi yıldır istikrarlı ve hızlı bir sermaye birikimi ile belirlenen tekelci kapitalizmin gelişiminin, şimdi giderek artan bir istikrarsızlık şeklini gösterdiğidir. Bu da, şu andaki ilkelere göre, ticaret ve yatırımın azalabileceğini gösterir. Bu alandaki son gelişmelere bir göz atalım.

Şu anda, dünya çapındaki ciddi ödeme dengesizlikleri, uluslararası para kurları, sermaye pazarları ve tüm bankacılık yapısındaki giderek artan istikrarsızlıkla bağıntılıdır. Petrol üreticilerinin artan fonlarının, tekrar kapitalist dünyadaki kapitalist yatırım üretim ve ticaret sistemine girmesi, büyük ölçüde, kısa vadeli banka depozitleri ve kredilerinde artış şeklinde ortaya çıkmaktadır. Başlıca bankalar, bu derece geniş çaptaki kredi operasyonlarının getireceği zorlamanın çok büyük olacağından korkmaktadırlar. Petrol üreten ülkelerin petrol tüketen ülkelerin ihracat mallarını alarak bu fonları tüketmeleri imkanı yoktur. Aynı zamanda, petrol üreten ülkeler, çok büyük ihtiyatlılıkla petrol tüketen ülkelerde uzun vadeli yatırım alanlarına kaymaktadırlar. Ayrıca, onlar gelişmiş kapitalist ülkelerin başlıca endüstriyel ve mali sektörlerinde hisseler alırlarken, bu durum bir yanda tekelci kapitalin çeşitli grupları arasında, diğer yanda da onlar ve petrol üreten ülkeler arasında ve yine, zengin petrol tüketicisi ülkeler ile yoksul petrol tüketicisi ülkeler arasındaki çelişkileri yoğunlaştırmaktadır.

Rasyonel bir politika petrol üreticilerinin fazla'larının yoksul ülkelerin iktisadi gelişmelerine yardım etmek üzere iyi şartlarla verilmesi olabilir. Böylece petrol tüketen ülkelerin ihraçat malları için pazarlar da artar. Ancak, kapitalizmin özünde rasyonellik yoktur. Uluslararası planda kapitalistlerarası tartışmalar, petrol fonlarının döndürülmesi üzerinde olmaktadır. Ama başarı elde edilememektedir. Bir «gemisini kurtaran kaptan» durumu sürüp gitmektedir.

Buhranı yenme gayretiyle, ekonominin yükselme, gelişme dönemlerinde, devlet tekelciliğinin destekleme siyaseti artık sonra ermiştir.

İktisadi buhranlar artık daha da derinleşiyor. Aynı zamanda, sermaye birikiminin zorlama hızının getirdiği diğer etkilerle birleşen aşırı devlet harcamaları enflasyonun tehlikeli şekilde artmasına yol açıyor. Enflasyonu belki sadece büyük bir buhran durdurabilir. Ancak, eğer şimdiki durumun devamına izin verilirse, buhranı finans kapitalin zaten varolan enflasyonist hastalıklarının daha da büyük çapta tekrarlanması izleyecektir. Tekeller ve hükümetler sıkı bir deflsyon politikası (yoğun bir işsizlik ve gerçek ücretlerin düşüşünün göze alınarak enflasyonu durdurmak çabasıyla) ve buhranı enflasyonu arttırmak pahasına geçiştirme politikası arasında tercih yapamamaktadırlar. Bu çelişki tekelci kapitalizmin şu andaki ilişkileri içinde çözülemez.

Bütün bu nedenlerde, emperyalizmin başlıca çelişkileri keskinleşecektir ve tekrar istikrarlı bir iktisadi genişleme alanına dönmek zorlaşacaktır. Ayrıca, emperyalizmin sosyal çelişkileri artacak ve işçi sınıfı ile halk güçleri, daha yüksek yaşama koşulları, demokrasi ve planlı iktisadi kalkınma için savaşlarını kazanarak sosyalizme giden yolda ilerleme fırsatları bulacaklardır.

Gelişmiş kapitalist ülkelerin hükümetleri sosyalist dünya ile iktisadi işbirliği konusuyla daha fazla ilgilenmekte ve böylece pazar ve mal sorunlarını çözümleyeceklerini ümit etmektedirler. Bu tip işbirliği için birbirleriyle rekabete girmektedirler. Öte yandan, çelşkiler Ortak Pazar'da keskinleştikçe, sosyalist ülkelerle örgütlü işbirliği gittikçe daha güçleşecektir. Gerçekten de, belki de büyük bir buhranın izleyeceği gittikçe artan enflasyon, ya da önemli miktardaki «slumpflasyon» (1) ya da devamlı bir «stagflasyon» (2), sosyalist ve kapitalist ülkeler arasındaki ticaret ilişkilerini mutlaka gerginleştirecektir.

Üçüncü Dünya ile olan ilişkilere gelince, buhran kuşkusuz gelişmiş kapitalist ülkeleri yeni ham madde kaynakları, ucuz iş gücü ve kârlı sermaye yatırımları için yeni bölgeler aramaya götürecektir. Tekeller, petrol üreten ülkelerle yapılabilecek ikili anlaşmalar için birbirleriyle rekabete girişecekler ve bu da yoksul Üçüncü Dünya ülkelerinin yararına olmayacaktır. Ayrı emperyalist çıkarlar işin içine girince bu konuda çok daha «milliyetçi» tavırlar alacaklardır. Emperyalist devletler diğerlerini batırmak pahasına kendilerini kurtarmaya uğraşacaklardır.

Tekelci devlet kapitalizminin varolduğu ülkelerdeki işçi sınıfı ve müttefiklerinin görevi, tekelci çıkarlara karşı mücadele edecek bir ittifak için savaşmak ve bütün güç ve iktidarlarını tamamen yeni bir uluslararası iktisadi ilişkiler ağı yaratmak için kullanacak hükümetleri kurmağa çalışmaktır. Bu ancak karşılıklı avantajlar, sosyalist ve yeni bağımsızlığını kazanmış ülkelerle, ilerici hükümetlerle ve hatta iktisadi ve politik bağları olmayan ve karşılıklı avantajlara dayanın ilişkilere girmeye hazır bütün ülkelerle barış içinde bir arada yaşama ilkelerine dayanarak olur.

Böyle yepyeni bir uluslararası iktisadi ilişkiler ağı, varolan uluslararası kapitalist ağ ile yanyana yürüyebilir ve uluslararası finans kapitalden daha istikrarlı bir temele dayanacağı için, uzun vadede barış, demokrasi ve

sosyalizm mücadelesinin başarısı ölçüsünde, onun yerine geçebilir.

Tekelci kapitalist devletler arasında da kendi ulusal ekonomilerini buhrandan kurtarmak amacıyla, uluslararası kapitalist bağlardan kurtulma eğilimleri muhakkak ki olacaktır. Aşırı milliyetçilik ve iktisadi ayırımcılık politikalarını önlemek amacıyla yeni bir iktisadî işbirliği ağı kavramı için mücadele etmek gereklidir.

Tekelci kapitalizmin egemen olduğu ülkelerdeki ileri dönük bir uluslararası iktisadi politika için mücadele, içteki ilerici politikaların bir parçası haline getirilmeli ve nihai amaç da mülkiyetin, üretim araçlarının kontrolünün ve ticaretin işçi sınıfı ve halk kitlelerine transferini sağlamak olmalıdır.

Bağımsızlığını kazanmış, gelişen ülkelerin durumu da daha karmaşık hale gelmektedir. Dünya ekonomisinin tekelci kapitalist sektöründeki sermaye birikiminin kabarması ve bundan doğan enflasyon, ticaret dengesi hammadde üreten ülkelerin lehine dönmekte ve bu durum ülkelerin millî gelirlerine avantaj sağlamaktadır. Ne var ki, iktisadi alanda önemli bir buhran bu süreci tersine döndürebilir. Hele fiyatları durmadan düşen ham maddeleri üreten ülkeler için durum daha da zararlı olacaktır. Çünkü bu ülkeler petrol ve mamul maddeler gibi fiyatları durmadan yükselen ithal malları için para ödemek zorundadırlar.

Burada gerekli olan, ham madde üreten ülkelerin birleşmesi, ve sadece iyi fiyat değil aynı zamanda gelişmiş kapitalist ülkelerden karşılıklı bir şekilde faydalı olan ticaret anlaşmaları talep etmeleridir. Ayrıca, bağımsızlığını kazanmış petrol üreten ülkeler ve yine bağımsızlığını kazanmış fakat petrol üretmeyen ülkelerin de fiyatların belirlenmesi, ticaret anlaşmaları ve kredi, sermaye yatırımları konusunda dayanışmaya gitmeleri gereklidir.

Bu işte karışıklık yaratacak bir durum, bazı petrol üreten ülkelerdeki hakim çevrelerinin çıkarlarının uluslararası finans kapitalin çıkarlarıyla bağlı olabileceğidir. Yukarıda büyük petrol fonlarının tekelci kapitalizmin başlıca ülkelerinde uzun vadeli gayrimenkul ve sanayi yatırımlarına kaydığını belirtmiştik. Bu sürecin gelişmiş petrol tüketici ülkelerin ödemeler dengesi sorunlarını çözecek kadar hızlı ilerlemediği bir gerçektir; aynı zamanda bu süreç Üçüncü Dünya ülkelerini iktisadi gelişme ve diğer petrol tüketen ülkelerin ihraç mallarını satın almak için gerekli fonlardan mahrum bırakmaktadır. İşte böylece gelişen ülkelerde ve tekelci kapitalizmin egemen olduğu ülkelerdeki halk kitlelerinin uluslararası finans kapital ile mücadelede ortak çıkarları ortaya çıkmaktadır.

Petrol fonlarının kullanılması ve diğer alışverişler dolayısıyla finans kapitalin gelişen ülkelerde etkinliği artmaktadır. Tekelci devlet kapitalizmi kendi korkunç buhranını işçi sınıfının zararına, ve yeni ucuz iş gücü, ham madde kaynakları, yeni pazarlar ve yatırım alanlarını sömürerek atlatmaya çalışmaktadır. Bütün bunlar işçi sınıfı ve anti tekelci halk hareketi arasında, halkın haklı ihtiyaçlarını doyurmak için taleplere ve gelişen uluslararası dayanışmaya ve tüm ilerici güçler arasındaki işbirliğine dayanan acil bir dayanışmayı gerektirmektedir.

Böylece, barış, demokrasi ve sosyalizm mücadelesi tekelci kapitaliz-

min keskinleşen çelişkileri ve derinleşen buhranı arasında sürdürülmektedir. Hem uzun vadeli hem de devrî olan bu buhran, finans kapitalin dünyadaki pozisyonunu korumak için umutsuzca çabalarından ortaya çıkabilecek maceracılık, gericilik ve faşizm tehlikelerini göz önüne koymaktadır. Aynı zamanda, buhran işçi sınıfı ve halk hareketleri için taze fırsatlar getirmektedir.

Bu durumda, temel görev, tekelci kapitalizmin egemen olduğu çeşitli ülkelerde, bağımsızlığını kazanmış ve gelişen ülkelerde daha iyi hayat şartları ve demokrasi için dayanışma halinde bir mücadele sürdürmektir. Sadece haklı ulusal çıkarlar değil, aynı zamanda daha geniş çaptaki uluslararası işbirliği çıkarları da gözetilmelidir.

Barış, demokrasi ve sosyalizm için halk hareketinin başarısından sadece sosyalist mevzilerin güçlenmesi değil, aynı zamanda tekelci kapitalizmin en zayıf olduğu yerlerde, hatta tekelci kapitalizmin en önemli merkezlerinde bile sosyalizme giden yolda taze gediklerin açılmasıdır önemli olan.

Dünya kapitalist sistemindeki bu genel buhran çağı sosyalist devrimin yeni başarılar çağı olabilir.

---

(1) Slampflasyon : **Ekonomik çöküş gerileme ile birlikte giden bir enflâsyon.**
(2) Stagflasyon : **Ekonomik durgunlukla birlikte görülen enflâsyon.**

6 Nisan 1975

● Siyasal transferler yoğunlaşarak devam ediyor. Hatay Milletvekili Sait Reşa'nın CHP'den ayrılıp AP'ye geçtiği, Sancar'ınsa CGP'den istifa ettiği bildiriliyor.

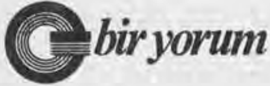
● Türk-İş Yönetim Kurulu, yayınladığı bir bildiride lokavtları kınadı ve «lokavtın işçileri sefalete itmesine izin yok» dedi. Bildiride «saldırı lokavtı, karşısında, üretimi kendi yöntemlerinde sürdüren işçileri bulacaktır» deniyor.

● Kamboçya'da Ulusal Kurtuluş Kuvvetleri, başkent Pnom Pen'e 14 kilometre yaklaştılar.

● Kartal'da Tuğbay fabrikasında, sendikalaşmaya önayak olan önce 7, sonra 32 işçinin işten atılması üzerine başlayan direnişte, üç işçi ölüm orucuna başladı.

● Demirel Hükümetinin Programı Millet Meclisi ve Senato'da okundu. Program, «huzur, hamle ve kalkınma» vaad ediyor. Demirel Hükümetinin programının halk kitlelerinin CHP'yi desteklemelerinde etken olduğu sanılan bazı «sosyal tedbirler» i ve «sosyal adalet» çi temaları içerdiği görülüyor. Bunun yanında, hükümet protokolünde olduğu gibi programda da

«komünizm» le mücadele ön plana çıkarılıyor. Program, hiçbir ciddi ve köklü yenilik getirmeyen «öz» süz boş vaatler ve kısa vadeli bir geçiştirme programı olarak niteleniyor.

1969 ve 1975 Demirel hükümetinin programının karşılaştırılması

İLKE

Hükümet programları siyasi, ekonomik ve sosyal tercihleri yansıtan birer belgedirler. O hükümette ifadesini bulan sınıf iktidarının çıkarlarını savunmak, korumak ve geliştirmek için izlenecek yolu, yöntemi gösterirler. Gerçi - özellikle Türkiye'de- programların birer kağıt parçasından ibaret olduğu, çoğu zaman lâfta kaldığı sık sık ileri sürülür. Bu görüş belli bir gerçek payını da kuşkusuz içinde taşır. Ancak programların titiz bir gözle elden geçirilmesi oldukça yararlı ve önemli verileri bize sunabilir.

Demirel'in 12 Mart darbesi ile görevden uzaklaştırılan hükümeti, 1969 yılının 7 Kasım'ında güvenoyu almıştı. 165 red oyuna karşılık 263 güven oyuna dayanan bu hükümette yansıyan çıkarlar, yapılan tercihler ile 1975 MC hükümetinin savunduğu çıkarlar ve yaptığı tercihlerin kısa bir mukayesesi bize altı yılda Türkiye'nin aldığı yolu kaba çizgileriyle gösterebiliyor. Dahası, İşçi sınıfımızın mücadelesinin, işçi sınıfı sosyalistlerinin kan, can pahasına savunduğu görüşlerin, burjuvaziyi ne kadar gerilettiğini programlarda bulmak mümkün.

Karşılaştırmaya geçmeden bir noktaya daha işaret etmeliyiz. Güvenoyu alan 1969 Demirel Hükümetinde AP yaklaşık 256 milletvekili ile temsil edilmektedir. Demokratik Parti daha doğmamıştır(yada AP'den kopmamıştır). Bu programın uygulanması sırasında çıkan sınıf çatışmaları AP'yi parçalayacak, düşmemek için o zamanki Birlik Partisi milletvekilleri üzerinde açık bir mebus pazarı kurulmasına yolaçacaktır. Millî Nizam Partisi, (Şimdi MSP) parlamentoda ya bir ya iki parlamanterle temsil edilmektedir. Yani finans kapital başta olmak üzere ülkemizin sömürücü güçlerinin temel partisi AP'dir o dönemde. 450 kişilik bir parlamentodan 263 güvenoyu alabilmektedir. 1969 AP'sinde tek başına ifadesini bulan siyasi ittifak, 1975'de, ayrı partiler halinde MC ittifakında yeniden denenmektedir. Ve bu deneme parlamentoda, 1969'dan çok daha zorlu (ve

yüksek fiyatlı) bir mebus pazarından sonra sadece 4 oy farkla güvenoyu alabilmiştir.

Şimdi programları karşılaştıralım:

1969 Demirel Hükümeti programından	1975 Demirel Hükümeti Programından
ENFLASYON VE YATIRIMLAR	
● Fiyat artışları önlenecek dış ticaret politikasıyla, yatırımların yürütülmesinde her sektörle olduğu gibi özel sektörle de ilişkilerin işbirliği anlayışı içinde daha da geliştirici ve güçlendirici tatbikatta devam edilecektir. ● Yatırım malları ithalatına öncelik verilecektir.	● Duraklamış olan yatırım ve kalkınma hamlesini yeniden harekete geçirmek için, gerekli tedbirler alınırken yatırımları gereksiz şekilde güçleştiren ve geciktiren engellerin ortadan kaldırılmasına çalışılacak bir yandan yeni yatırımlar tesbit edilirken, bir yandan da kamu sektörünün ve hür teşebbüsün yarım kalmış yatırımlarının bir an önce tamamlanmasına çaba gösterilecektir.
SERMAYE PİYASASI	
● Sermaye piyasalarının kurulması, gönüllü tasarrufların teşviki halka açık anonim ortaklıklar gibi konularda alınacak tedbirlerle halkın tasarruflarının bu alanlara akması sağlanacaktır.	● Tasarruf eğilimini arttırıcı ve tasarrufların üretici sektörlere yönelmesinin sağlayan kâr ortaklığı esasını da içine alan güvenilir bir sermaye piyasasının geliştirilmesi için, gerekli tedbirler alınacaktır.
VERGİLER	
● Gerçek vergileme alanına girmeyen gelir vergisi mükelleflerinin global götürü vergi sisteminden şahsi götürüye kaydırılacaktır. ● Vasıtalı vergiler düzenlenerek halkın zorunlu malları ve özellikle şekerin AET seviyesine indirilmesine çalışılacaktır. Tasarruf bonoları islah edilecektir. Herkes asgari geçim seviyesine yükseltilecektir.	Gider vergileri tek kademeli istihsal vergisi durumundan değer vergisi sistemine geçiş şartları temin edilecektir. ● Vergiyi mali gücü olandan almaya ağırlık veren, adil, sade ve külfetsiz bir vergi sistemi tesis etmek hedef alınacaktır. ● Düşük gelirlilerin vergi gücü azaltılacak ve asgari geçim indirimi yükseltilecektir.

TEŞVİKLER

Kredi dağılımında sosyal adalet ilkelerine önem verilerek çiftçilere kolaylıklar gösterilecektir.

Banka borçları faizsiz ve uzun vade ile taksite bağlanacaktır.

Köylü mevduatını toplayan bir mali müessese kurulacaktır.

Sanayileşme en uygun ortamın yaratılması ve teşebbüs sahip lerinin güçlük ve engellerle karşılaşmadan sanayi tesisleri kurma ve işletmelerini sağlamak için bir sanayi teşvik kanunu çıkarılacaktır.

İdari işlemlerin kısaltılması için gerekli tedbirler alınacaktır.

SOSYAL GÜVENLİK

Tarım - İş kanunu çıkarılacak, işsizlik sigortasının gerçekleşme imkanları araştırılacak, işçi-memur ayırımı kesin şekle bağlanacaktır.

Tüm çalışanların sigorta kapsamına alınması sağlanacaktır. Genel sağlık sigortası sistemi gerçekleştirilecektir.

YABANCI SERMAYE

Yabancı sermaye teşvik edilecektir.

Yabancı sermayeden ileri teknoloji getirmesi, sanayi gelişmesini hızlandırması, ihracata dönük olması, ödemeler dengesini olumlu etki yapması gibi şartlar içinde yararlanılacaktır. Yabancı sermaye ile gelen teknolojinin Türkiye'de yerleşmesine imkan verebilecek bir zamanın sonunda bu teşebbüslerin yerli sermayeye devir imkanları geliştirilecektir.

İLAÇ SANAYİİ

Yabancı ilaçların yurt içinde imaline çalışılacaktır.

Piyasadaki ilâç enflâsyonu önlenecek, ilaç fiyatları objektif esaslara göre tesbit edilecektir.

İŞÇİ SORUNLARI

Yurtdışına gönderdiğimiz işçilerle ilgili her meseleyi halletmek kararındayız. Yabancı memleketlerdeki işçi tasarruflarının yurda akıtılmasına çalışılacaktır.

İşçi ücretleri fiyat ve geçinme endekslerine göre ayarlanacaktır Kurulacak fabrika ve emsali yatırımlara işçilerin hissedar olmasına imkân hazırlanacaktır.

ORTAK PAZAR

Türkiye ile Ortak Pazar arasındaki bu ortaklığın plan hedeflerine uygun olduğu inancındayız. Halen bu ortaklığa geçiş dönemin de bu inançla menfaatlarımıza en uygun vasıta ve tedbirleri bize sağ layacak bir sonuca varacağız.

AET ile aramızdaki ekonomik işbirliğinin milli yararlara uygun bir şekilde yürütülmesine çalışılacaktır. AET'nin 3. Dünya ile kurduğu ilişkiler sebebiyle daralan avantaj marjımızın genişletilmesi yolunda gayret sarfedilecektir.

ENERJİ

İnterkonnekte sistemin getirdiği farklı tarife kaldırılarak, tek tarifeye gidilecektir. Komşu mem leketlerden tabii gaz alınmasına çalışılacaktır. Petrol Kanununda değişiklik yapılarak ham petrol is tihsalimizin artırılması yolunda yeni hukuki esasları getirilecektir. Maden ihracatında ihracatın cevher değil, mamul veya yarımamul şeklinde olması sağlanacaktır.

Türkiye'nin elektrik enerjisini getirecek öz kaynaklara dayalı projeler geliştirilecektir. Temel hid ro elektrik ve termik santralların yapılması hızlandırılacaktır. Boru hattı projeleri ve Irak tabii gaz pro jesi önemle ele alınacaktır. Petrol arama ve üretimi etkili tedbirlerle teşvik edilecektir.

7 Nisan 1975

- Siyasal transferler daha da hızlanarak sürüyor. Sancar CHP'ye girdi. AP, CHP, CGP arasındaki mebbuspazarı» bütün hızıyla devam ediyor.
- Tekstil sendikasına bağlı 55 işyeri için Tekstil İşverenleri sendikası ile imzalanan toplu sözleşmeden sonra, Türk-İş'e bağlı Teksif sendikası da 45 bin dokuma işçisi adına toplu sözleşme imzaladı. Sözleşmeler, Sıkıyönetim Komutanlığının araya girmesiyle, İstanbul Merkez Komutanlığında sabaha kadar süren pazarlıklardan sonra sonuca bağlandı. Günlük ücret zammı birinci yıl 20, ikinci yıl 20 lira oldu.
- Karadeniz Teknik Üniversitesinde başlayan olaylar, sonra şehire de sıçradı. Çatışmalar büyüdü. 10 öğrenci göz altına alındı, 13 kişi yaralandı.
- TÖB - DER Samandağ yöneticileri, yayınladıkları bir bildiri yüzünden 5'er ay hapse mahkum edildiler.
- Erbakan, «işçiyi aynı zamanda millî ve ahlâkî yönde de eğiteceğiz» dedi. Erbakan'ın bu sözleri işçi kuruluşlarının sert tepkileriyle karşılandı.
- Eczacıbaşı ilâç fabrikasında 8 işçinin işten çıkarılmasını protesto eden işçiler direnişe geçtiler. Direniş oturma grevi şeklinde sürüyor.
- Bir süre önce, TSİP Ankara il başkanı ve yönetim kurulu üyelerinin Ankara Devlet Güvenlik Mahkemelerince yayınlanan bir bildiri yüzünden tutuklanmalarından sonra, TSİP Kartal ilçe başkanı ve sekreteri de bir başka bildiri bahanesiyle İstanbul'da tutuklandılar.

8 Nisan 1975

● CHP Genel Başkanı Ecevit, MC Hükümeti güvenoyu almazsa, başka çözüm yolları da vardır. CHP sürekli hükümet de kurabilir» dedi. Ecevit bu görüşünü beklenen yeni siyasal transferlere dayandırıyor. Bu sözler, transferlerin hızlanması için bir teşvik olarak yorumlanıyor.

● Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'ndeki çatışmalarda, 14 devrimci öğrenci gözaltına alındı.

● Türk-İş, güvenilir, istikrarlı, uyumlu hükümet istedi. Çıkar yolun erken seçim olduğu öne sürüldü.

● Türkiye İşverenler Sendikası Genel Başkanı Halit Narin'in, DP'den ayrılan Bilgiç ve arkadaşlarına kutlama telgrafı çektiği bildirildi.

● Ege sorunu üzerine yoğunlaşan Türkiye - Yunanistan anlaşmazlığı ve bu çerçevede yaygınlaştırılan şoven hava gelişiyor. Büyük basın tröstlerinin «savaş» havasını özellikle körükledikleri göze çarpıyor.

9 Nisan 1975

● Güvenoyuna iki gün kala meclisteki siyasî transferler daha da hızlandı. AP Giresun milletvekili Mehmet Emin Turgutalp, önce AP'den istifa edip CHP'ye geçti, ancak ertesi sabah yeniden eski partisine döndü. Bu arada CGP'den de iki istifa oldu. Ağrı Milletvekili Rıza Polat ile Siirt Milletvekili Nebil Oktay partilerinden istifa ettiler.

● Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Konferansı'nın Cenevre'de yapılan toplantısında karasularının 12 mile çıkarılması kabul edildi. Karar, Türkiye'de tepki ile karşılandı.

● Güven oylamasının sonucunu tayin edecekleri sanılan bağımsız milletvekillerinden 11'i bir grup kurdular. Bağımsızlar Grubunun, hükümete güvenoyu vereceği sanılıyor.

10 Nisan 1975

● Eczacıbaşı İlâç Fabrikasında 600 işçinin katıldığı direniş sürüyor. Bu arada Nobel İlâç Fabrikasında da işçiler, işten çıkarılan arkadaşlarının yeniden ise alınmasını sağlamak ve sendikalaşma hakkının engellenmesini protesto etmek amacıyla direnişe geçtiler. Sıkıyönetim Komutanlığı, işçilere, işbaşı yapmaları için ihtarda bulundu ve direnişi yasakladı.

● Kıbrıs Federe Türk Devleti Planlama ve Koordinasyon Bakanı Alper Orhon, devlet başkanı Rauf Denktaş'ın emriyle görevinden alındı. Alper Orhon, Kıbrıs Türk Kurucu Meclisi'nde «özgürlük grubu» diye tanınan grubun lideriydi ve CHP paralelinde bir parti kurmak üzere harekete geçmişti.

● CGP, Nebil Oktay'ın da istifasının resmileşmesi üzerine, mecliste grup kurma hakkını kaybetti.

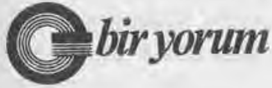
● Hükümet programının meclislerdeki görüşmeleri sona erdi.

11 Nisan 1975

● Bir süre önce MSP'den istifa edip, CHP'ye giren Muş Milletvekili Hamdi Çelebi'nin evine komando oldukları söylenen silâhlı bir grup baskın yapmak istedi. Milletvekili, CHP'ye geçtikten sonra sürekli tehdit edildiğini söylüyor.

● Güvenoyunun arifesinde, Vehbi Koç bir konuşma yaptı ve motor

sanayiinin özel sektör tarafından kurulmasını istedi. Koç, savaş sanayii konusunda da «Türkiye'nin savaş sanayiini tümüyle kendisinin kurmasının mümkün olmadığını» ileri sürdü. Vehbi Koç aynı konuşmada «istikrarlı hükümet kurulması gerekiyor» dedi.

Motor sanayii ve finans grupları arasındaki yarış

Engin Dikmenoğlu

Milliyetçi Cephe'nin hükümet programında ve koalisyon protokolunda iki konunun altı gereğinden fazla çizildi : Gübre fiyatlarının indirilmesi ve motor sanayiinin kurulması.

Gübre fiyatlarındaki indirim güvenoyunun hemen ertesinde gerçekleştirildi. Ancak motor sanayii konusunda çeşitli nedenlerden dolayı bu acelecilik mümkün görünmüyor.

Bir kere motor sanayii kurulması —dışa bağımlılık ortadan kalkmaksızın— montaj ve ambalâj sanayiinden bir üst düzeye sıçramayı içeriyor. Teknoloji, lisans vb. ithaliyle de olsa «ha deyince» motor sanayiini kurmak pek mümkün değil. Ancak «hemen gerçekleştirilemeyişinin» nedeni de sadece bu değil. Hükümette farklı ağırlıklar taşıdıkları artık bilinen, finans grupları arasındaki çekişme de etken bu konuda. Hatta tekelci sermaye ile tekeldışı sermaye arasındaki çekişme de bu konuya olanca ağırlığı ile yansımış durumda.

Koalisyon protokolunda ve hükümet programında altı gereğinden fazla çizilmesine rağmen özünde sadece : «Motor sanayii kurulacaktır» deniyordu. Oysa sorunun aydınlanması için, cevaplanması gereken daha bir kaç soru var : Nerede? Kimin tarafından? Hangi projeye göre? Ne zaman?

Sorulara, bu satırların yazıldığı günlere kadar (Nisan 1975 sonu) elde edilen verilerle cevap verelim :

En can alıcı soru, şimdilik, «ne zaman?» sorusu gibi görülüyor. Hükümette özlediği ve alıştığı ağırlığı elde edemeyen finans kapitalin İstanbul grubu, özellikle bu soru üstünde duruyor. Buna karşılık Çukurovalı finans grupları, açık açık olmasa da, soruya, «şimdi, hemen, bir an önce» cevabını veriyorlar. Oysa İstanbul kesimi (Koç - Eczacıbaşı - Tekfen triosu) şimdi, kurulacak, ya da girişilecek motor sanayiinin, ister istemez Çukurova'nın ağırlığını taşıyacağını biliyor. Tekelciler arası rekabetin en sıcak cereyan ettiği alan işte bu yüzden motor sanayii...

Dışpazarsız Türkiye finans kapitali, yükselen otomotiv sanayii stoklarını gazete piyangoları ile eritemeyeceğini bilmektedir. Tekstil sanayiinin AET tarafından Türkiye'ye terkedilişine ilişkin «umutlu ahkâmlar» kesen-

ler, son krizle, yanılgılarını anlamış olmalılar. Üstelik kapitalist sistem yoğun bir bunalım içinde sallanıyor. Sosyalist sistemin 1970 öncesinde gözlenen durgunluğu, 1970'lerden itibaren «zafer tırmanışına» dönüştü. Çinhindi, Portekiz, kısmen Ortadoğu, bu tırmanışın alanları oldu, oluyor. Kapitalist sistemde toz dumandan ortalık görünmezken, ağababaları can derdne düşmüşken, Türkiye finans kapitalinin kendini güvende hissetmesi pek mümkün değil artık. Bir yandan kapitalist sistemi sarsan derin bunalımın pençesinde, bir yandan geri kalmış bir ülkenin, asalak, güdük sanayileşmesinden doğan yapısal bozuklukların pençesinde çırpınan yerli finans kapital, ister istemez yeni «vurgun» alanları arama durumunda. Bu konuda da kendine motor sanayiini ve savaş sanayiini seçmişe benziyor.

Bu yüzden otomotiv sanayiini, motorlu tarım araçları sanayiine aktarma (biçer döver, mibzer, traktör) hatta motor sanayii ile birlikte düşünülmesi gereken «bağımsız savaş sanayii» kurma çığlıklarının altında yatan özlemler bunlardır.

İşte Vehbi Koç'un güvenoyu öncesinde açık bir ihtar niteliği taşıyan demecinde «motor sanayiinin özel sektörce kurulması, ancak acele edilmemesi» şeklindeki ifadeler, bu çekişmenin ve bu hesapların yansımalarıdır. Nitekim büyük ölçüde Koç - Eczacıbaşı - Tekfen triosunun etkisinde olduğu bilinen Devlet Planlama Terkilâtı da son günlerde bu temayı işlemeye başlamıştır. Bir DPT uzmanı (üst düzeyden) «motor sanayiinin 1976 Sonbaharından önce ele alınmasını mümkün ve uygun görmüyoruz» demiştir.

Ancak asıl güncel tartışma «Ne zaman» dan çok, «Nerede?» sorusunda düğümleniyor. Koalisyon kanatları arasında önemli çatışmalara yol açan bu konuda, üç görüş var :

MSP içinde «mühendisler cuntası» diye anılan ve sözcülüğünü, ideologluğunu ve liderliğini Korkut Özal'ın yaptığı kanat, motor sanayiinin Çukurova yöresinde ve tek bir kombine halinde kurulmasını öneriyor, Önerinin altında yatan tercih açık : Bu kanat, motor sanayiinin kuruluşunda aslan payını Çukurovalı finans gruplarının almasından yana ve bu sürpriz değil.

Koalisyonun bir diğer kanadı ise (CGP), tam tersi bir görüşü ve tam tersi bir finans grubunun çıkarını savunuyor. CGP'liler motor sanayiinin tıpkı «MSP'li mühendisler cuntası» gibi tek bir kombine halinde ve fakat mutlaka İstanbul (hiç olmazsa Marmara) bölgesinde kurulmasını öneriyorlar. Bu tercih de pek açık. Sadece, bu iki görüş ele alınırsa konu kısadan özetlenebiliyor: Motor sanayii kurulmalıdır! motor sanayii tek bir üretim birimi (kombine) halinde kurulmalıdır; motor sanayiini özel sektör kurmalıdır. Ayrılık noktası ise, «bunu Çukurovalı finans grupları kurmalıdır,» veya «İstanbullu finans grupları kurmalıdır»...

Ancak gerek sermaye grupları ve kesimleri arasındaki, gerekse koalisyon kanatları arasındaki çekişme bu kadar duru değil. İşin içine bir de MSP'de siyasî temsilciliğini bulan bir kısım orta burjuvazi karışıyor. MSP'li Bayındırlık Bakanı (CHP - MSP koalisyonunun Ticaret Bakanı) Fehim Adak'ın adını taşıyan bir proje, önce, motor sanayiinin tek bir ünite halinde kurulmasına karşı çıkıyor. Ağır sanayi ve teçhizat Fabrikası projesinde olduğu gibi çok sayıda bağımsız ünitenin çeşitli bölgelere ser-

piştirilmesi öngörülüyor. Devlet Planlama Teşkilatının da benimsediği bilinen bu projeye göre motor sanayiinin çeşitli aşamaları, farklı üniteler halinde kurulacak ve bu üniteler «geri kalmış» Anadolu illerine dağıtılacaktır. Şimdiden Sivas, Siirt, Konya, Kastamonu gibi bölgelerin adı bile geçmekte.

Üstelik bu proje kamu kuruluşlarının da bu ünitelere ortak olarak katılmasını öngörüyor.

CHP'nin bu konudaki görüşü ise Ecevit tarafından açıklandı. CHP motor sanayii konusunda bir tek temel şart koştu: Motor sanayii devlet tarafından kurulacaktır!

Hükümetin ağırlığını taşıyan AP ise henüz bu konuda bir tercih ve tutum belli etmemiştir. Ancak gelişen günlerde ister istemez «etmek» zorunda kalacaktır.

Özetlersek motor sanayiinin kurulması önümüzdeki günlerde gerek koalisyonun kaderi ve ömrü üzerinde etken olacak; gerekse ülkemizdeki bir avuç finans kapital zümresinin iç çekişmelerini en iyi şekilde yansıtacak bir konu olarak güncelliğini koruyacaktır. Henüz, galibi de mağlubu da belli olmayan bir çatışmadır bu...

12 Nisan 1975

● Demirel Başkanlığındaki MC Hükümeti, 222'ye karşı 218 oyla güvenoyu aldı. 2 Milletvekili çekimser kaldı. Güvenoyu'nun sonucunu oylamaya katılmayan üç Demokratik Partili (Nazım Baş, İhsan Arslan ve Mustafa Kılıç) ile partisinden ve milletvekilliğinden istifa edip, oylamaya katılmayan CHP'li Necati Kılıç tayin etti.

● Kamboçya'da bir süre önce ülkesini terkedip kaçan Lon Nol yerine geçici Devlet Başkanlığına getirilen Sau Kam Khov da Amerikan helikopterleri ile kaçtı. ABD, sürgündeki devlet başkanı Prens Sihanuk'a ülkesinin başına geçmesini önerdi. Ancak Sihanuk reddetti. Kızıl Khmer birlikleri Başkent Pnom Pen banliylarında bekliyorlar.

● MHP Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı Alpaslan Türkeş, kontrolü altında tuttuğu faşist komandoların «Güvenlik Kuvvetlerine yardımcı olacaklarına» ilişkin görüşlerini tekrarladı.

13 Nisan 1975

● Uluslararası Para Fonu (IMF), Türkiye'nin vereceği bazı ekonomik tavizlere karşılık «proje kredisi» vermeyi önerdi. IMF kredilerinin yüzde 10 faizli olacağı ve bu durumda «Dünyanın en pahalı kredisi» olduğu bildirildi.

● Güvenoyu sonrası tartışmaları devam ediyor. Oylamaya katılmayan üç Demokratik Parti Milletvekili, ihraç isteği ile parti Haysiyet Divanı'na verildiler.

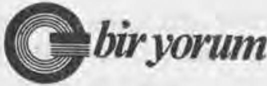
● Erzurum CHP İl Gençlik Kolu, parti genel merkezi tarafından feshedildi. CHP Erzurum İl Gençlik Kolu daha önce yayınladığı bir bildiride Genel Merkezi «faşistlik» le suçlamıştı.

● ABD kaynaklarından verilen bilgiye göre, Sovyetler Birliği, petrol üretiminde Amerika'yı geçerek, Dünyanın en büyük petrol üreticisi ülke durumuna geldi. Sovyetler'in petrol üretimi 1974 yılında 458,2 metrik ton oldu.

● Türkiye ile Yunanistan arasındaki çeşitli anlaşmazlık konuları yüzünden başlayan siyasî gerginlik, büyük basının da gayretleri ile tam bir savaş kışkırtıcılığına dönüşüyor. Demirel, önceki gün, Yunanistan Başbakanı Karamanlis'in demecini cevaplandırdı ve «Yunanistan çok tehlikeli hesaplar peşinde» dedi.

● Portekiz'de, aralarında Portekiz Komünist Partisi ve Sosyalist Parti de olmak üzere, beş siyasî parti, ordunun hazırladığı Anayasa tasarısını kabul etti.

● Kamboçya Ulusal Kurtuluş Kuvvetleri, başkent Pnom Pen'e girdi. Kamboçya'nın yönetimini, Kızıl Khmerlerin lideri ve Hükümet Başkanı Yardımcısı Kiyö Sampan ele aldı. Halk yıllardır süren savaşın bitmesini büyük şenliklerle kutluyor.

Çin-Hindi halklarının zaferi tüm anti-emperyalist güçlerin zaferidir.

İlhan Eker

Çağımız esas itibariyle kapitalizmden sosyalizme geçiş çağıdır. Emperyalizmin nihai çöküşe doğru hızla ilerlediği, ezilen halkların ulusal kurtuluş savaşlarının ve sosyalist devrimlerin zaferler kazandığı bir tarih kesitinde yaşıyoruz.

Günümüzde, halkların ulusal kurtuluş hareketleri ile, dünya sosyalist sistemi ve uluslararası işçi sınıfı hareketi arasındaki ittifak giderek güçleniyor ve tek bir dünya devrimci hareketi halinde gelişiyor. Bu ittifakın güçlenmesi mutlu bir geleceğin müjdecisi olmaktadır: «Emperyalizmin nihai yenilgisi ve tüm insanlığın sosyal kurtuluşu.»

Bugün, Asya - Afrika - Latin Amerika halklarının ulusal kurtuluş mücadeleleri geniş boyutlara ulaşmakta ve bu ülkelerdeki sosyal hareketler, her zamankinden daha belirgin bir sınıf mücadelesi niteliğine bürünmektedir. Tarih ulusal kurtuluş devrimlerine, emperyalizme karşı verilen savaşta, sosyalizmin yolunu açan bir yer vermiştir. Lenin, ulusal kurtuluş hareketlerini değerlendirirken şöyle diyordu: «Dünya devriminin, yakın sonucu belirleyici savaşlarında, dünya nüfusunun çoğunluğunun başlangıçta ulusal kurtuluşa yönelik hareketleri, kapitalizme ve emperyalizme karşı çevrilecek ve belki de beklediğimizden çok daha devrimci rol oynayacaktır.» (1)

Lenin, ulusal kurtuluş hareketlerinin anti - emperyalist niteliğine dikkati çekmiş ve proletaryanın emperyalizme karşı mücadelesinde vazgeçilmez müttefiki olduğunu belirtmiştir. Ekim Devriminden sonra Lenin, bu yeni anti - emperyalist gücü hesaba katarak, **«Bütün ülkelerin işçileri ve ezilen halkları birleşiniz!»** parolasını atmıştır.

Ulusal kurtuluş savaşlarının günümüzdeki boyutlara ulaşması ve halk

devrimi niteliğini kazanması, dünya sosyalist sistemi ve bu sistemin dünya ölçüsünde yarattığı objektif şartlar sayesinde olmuştur. Birinci Evren Savaşından önce sömürge ve yarı - sömürge ülkeler, dünyanın % 77,sini oluşturuyor ve dünya nüfusunun % 62'si bu ülkelerde yaşıyordu. Bu ülkelerde sürekli ayaklanmalar ve emperyalizme karşı direnişler olmuştur. Fakat, mahalli güçlerle ittifak kuran emperyalistler, bu ayaklanmaları her zaman kan ve ateşle bastırmışlardır.

Ulusal kurtuluş hareketlerinin etkinlik kazanması, 1917 Sovyet Devriminin zaferinden sonra ve özellikle İkinci Evren savaşının sonunda yaratılan dünya sosyalist sisteminin sağladığı imkânlar sayesinde olmuştur.

Günümüzde, ulusal kurtuluş hareketleri, dünya sosyalist sisteminin ve uluslararası işçi sınıfı hareketinin desteği olmadan, emperyalizme karşı kesin zaferi kazanamaz ve gerçek bir halk devrimine dönüşemezler. Bugün, bağımsızlıklarını kazanan genç devletlerin önündeki görev, sosyal ilerlemeyi gerçekleştirmek, toplumsal hayatın demokratlaştırılmasını sağlamak ve kazanılan zaferin korunmasıdır. Bu ise, ancak dünya sosyalist sistemi ve uluslararası işçi sınıfı hareketiyle kurulacak güçlü bir ittifakla gerçekleşebilir.

Dün olduğu gibi bugün de en kararlı anti - emperyalist güç, dünya sosyalist sistemi ve uluslararası işçi sınıfı hareketidir. Uluslararası işçi sınıfı hareketi, dünya sosyalist sistemi ve ulusal kurtuluş hareketleri arasındaki ittifak ne denli güçlü olursa, emperyalizmin çöküşü de o denli çabuklaşacaktır.

Günümüzde, ulusal kurtuluş hareketlerinin, dünya sosyalist sistemi ve uluslararası işçi sınıfı hareketiyle kurduğu ittifak, bu hareketleri daha tutarlı anti - emperyalist güç haline getirmektedir.

Bunun günümüzde en somut örneği; Çin - Hindi halklarının A.B.D. emperyalizmine ve onun işbirlikçisi iktidarlara karşı verdiği ulusal kurtuluş devrimlerinin başarısında görülmektedir.

Çin - Hindi halklarının yıllardan beri sürdürdüğü yiğit mücadele nihaî zafere yaklaşırken, Güney Doğu Asya'da A.B.D. emperyalizminin çöküşü hızlanıyor.

Çin - Hindi'ndeki gelişmeleri, tarihî gelişimi içinde izlemek, Çin - Hindi halklarının ulusal kurtuluş mücadelelerinin geçirdiği evreler daha iyi kavramamıza yardımcı olacaktır. Bu nedenle, üç ülkenin (Vietnam - Kamboç - Laos) ulusal kurtuluş mücadelelerinin birliği ve kendine özgü gelişimlerini incelemek yararlıdır.

ÇİN - HİNDİ BİRLİĞİNİN KURULUŞU :

19. yüzyılda Fransız sömürgecileri Çin - Hindi'ni işgal ederek Vietnam - Laos - Kamboçya'yı Fransız sömürgesi haline getirmişlerdi. Fransa bir yandan bu üç ülke arasındaki sınırları kaldırarak bölgeyi tek ve katı bir merkezi sömürge yönetimi altında tutmak istiyordu. Diğer yandan, sömürgeciliğin «böl ve yönet» politikasına uygun olarak dinsel ve kültürel farklılıkları körükleyerek üç ülke halkı arasındaki birliği bölmeye uğraşıyordu. Sömürge yönetimine karşı, bu üç ülkede yer yer ayaklanmalar şeklinde

ortaya çıkan direnişler, 1910 yılından sonra halkların kaynaşması sayesinde iç içe geçmiş ve tek bir mücadele haline dönüşmüştür.

1930 yılında Ho Şi Minh tarafından kurulan Çin - Hindi Komünist Partisi bu dayanışmanın en güzel örneğidir.

Çin - Hindi'ndeki bu üç ülke halkının günümüzdeki güçlü birlik ve dayanışmasının kökleri Fransız sömürgeciliğine karşı yürütülen millî hareketlerde yatmaktadır. Üç ülkede de devrimci teori, kendi gerçeklerine uygun devrimci halk hareketlerinin oluşmasına ve birbiriyle bağlantısına imkân hazırladı. Bu birlik, özellikle 1945 yılından sonra güç kazanmıştır.

Çin - Hindi'ni oluşturan ülkelerin emperyalizme karşı verdikleri ulusal kurtuluş mücadelelerinin tarihi gelişimine ayrı ayrı değinelim.

VİETNAM :

Fransız sömürgecileri 1858 yılında Vietnam'a asker çıkararak ilk işgal hareketini başlatmışlardı. İlk ayaklanmalar genç imparator Ham - Nghi'in çağrısı üzerine aydınların burjuva milliyetçi hareketleriyle 1883 yılında başlar. Dağınık çeteler şeklinde sürüdürülen «aydınlar isyanı» giderek köylere de sıçramıştı. Fakat bu ayaklanmalar başarılı olamamış ve Fransız işgal kuvvetleri tarafından kısa zamanda ezilmişti. Burjuva karakterli milliyetçi kurtuluş hareketleri dağınık bir şekilde 1914 yıllarına kadar devam etti.

1917 Büyük Ekim Devriminin zaferinden sonra Vietnam'da ilk marksist gruplar ortaya çıkmaya başladı. Ancak, bu gruplar etkili olamamış ve devamlı bölünmüşlerdi. 1917 Sovyet Devrimine kadar etkili olamıyan direniş hareketleri bu tarihten sonra yeni şekillere bürünerek gelişti. Kurulan Genç Sovyet Devletinin Doğu'nun ezilen halklarına gönderdiği «Bağımsızlık ve halkların kurtuluşu için emperyalizme karşı birlikte mücadele» mesajı, Güney - Doğu Asya'da ulusal kurtuluş mücadelelerine yeni bir canlılık getiriyordu.

Vietnam halkının Fransız emperyalistlerine karşı direnişinde gerekli olan atılımı o sırada Fransa'da yaşıyan Nguyen Ai Quoc (Ho Şi Minh)'in çalışmaları sağladı. Ho, daha 1922 yılında Üçüncü Enternasyonal'in ikinci kongresinde Lenin'in «Milliyetler ve Sömürgeler» meselesi üzerine yazdığı tezleri okuyunca, derinden etkilenmişti. «Daha bu tarihten yolumu seçmiştim» diyor Ho Şi Minh.

Ho Şi Minh 1922'de «Sömürge Halklarının Birliği» adlı örgütü kurarak çalışmalarını sürdürdü. Mücadelenin örgütlü ve çok uzun süreceğini kavrayan Ho Şi Minh, sömürgeciliğe karşı mücadele bayrağını açmış ve yayımladığı «Le Paria» gazetesinde emperyalizme karşı olan güçleri ve sosyalistleri bu bayrak altında birliğe çağırmıştı. Bu çalışmalar Fransa'da yaşayan Güneydoğu Asyalılar ve anayurttaki milliyetçi kitleler üzerinde gerekli etkiyi yaratmıştı. 1925 yılında Çin'e geçerek örgütsel çalışmalarını sürdürdü ve Çin'de yaşayan Vietnamlılar'la «Ezilen Asyalılar Birliği», «Vietnam Devrimci Gençlik Birliği» örgütlerini kurdu. Fakat bu dağınık örgütlenmeler etkili çalışma yapamıyordu. Ho Şi Minh Fransız emperyalizmine karşı halkın direniş hareketini örgütlemek ve geniş bir anti - emperyalist yurtseverler cephesini oluşturabilmek için marksist bir partinin zo-

runluluğuna inanıyordu. O, mücadelenin çok uzun süreceğini, bunun için de örgütlü ve disiplinli bir proletarya partisinin gerekliliğini kavramıştı. Bu görüşlerden hareketle Ho Şi Minh, dağınık marksist grupları merkezî bir örgüt etrafında toparlama çalışmalarını yoğunlaştırdı. 1930 yılında bütün marksist grupları birleştiren «Çin - Hindi Komünist Partisi» kuruldu. Aynı yıllarda ülkede işçi grevleri ve köylü ayaklanmaları da genişliyordu.

Ç.H.K.P.'nin temel kadroları ideolojik çalışmalarını uzun bir süre marksist çalışma gruplarıyla sürdürdüler. Amaç, yığınları emperyalizme karşı mücadelede örgütlemekti. Partinin beşbin civarındaki üyeleri halk kitleleri içinde çalışarak mücadelenin önderliğini yaptılar. Partinin disiplinli ve kararlı çalışmaları direniş hareketlerini etkiledi ve Vietnam halkının dağınık mücadelesi giderek toparlanmaya başladı. Bu dönemde partinin siyasi çizgisi «işçi sınıfının yönetiminde sağlam bir işçi - köylü ittifakının gerçekleştirilmesi ve Fransız emperyalizmine karşı halkın silâhlı direnişini örgütlemek» şeklinde belirleniyordu (2).

1930 - 1931 yıllarında özellikle ülkenin kuzeyinde «Nghe Tinh Sovyetleri» hareketi, ilk defa işçilerin ve köylülerin arasında sağlam bir ittifakı gerçekleştirdi ve işçi sınıfı hegemonyası ve işçi - köylü hareketinin nüvesi ortaya çıktı (3). Parti 1936 yılına kadar illegal olarak çalışmalarını sürdürmüş ve 1936 yılında Fransa'da «Halk Cephesi İktidarı» kurulunca Çin - Hindi Komünist Partisi de gizlilikten kurtularak çalışmalarını serbest olarak yürütmeye başlamıştı. Parti bu aşamada (demokratik hareketler aşamasında) bütün gücüyle çalışarak Vietnam'da sömürgeciliğe, feodalizme ve işbirlikçi sınıflara karşı bağımsızlık, demokrasi ve barıştan yana tüm güçleri tek cephede birleştirme siyaseti izledi. Partinin bu politik çizgisi, daha 1924'lerde Ho Şi Minh'in düşündüğü ve geliştirdiği bir stratejiyi içeriyordu. Parti, kırlarda ve şehirlerde yoğun bir siyasî mücadele yürüttü ve bu süreç 1939 yılına kadar devam etti.

II. Emperyalist Evren Savaşı başladığında HCKP tekrar illegal çalışmaya başladı. Japon militaristlerinin Çin ile savaşı devam ediyordu. Japonlar, savaş alanlarını genişleterek Çin - Hindi'ne saldırdılar. Fransızlarla Japonlar arasında yapılan anlaşma gereğince Japon orduları Tonkin'e girdiler.

Bu gelişmeler üzerine parti, geniş bir yurtseverler cephesinin oluşturulması için çalışmalarını yoğunlaştırdı. Ve 1941 yılında Cao Bang'da yapılan parti kongresinde «Vietnam'ın Kurtuluşu İçin Birlik» in kurulmasına karar verildi. Vietnam'ın kuzeyinde kurulan ve bütün yurtsever, anti - emperyalist güçleri içeren bu birliğin kısa adı Viet - Minh'dir. Parti, II. Dünya Savaşının başlamasıyla yeni stratejisini saptadı. Birinci amaç olarak «ulusal kurtuluşu», merkezi görev olarak da «devrimin hazırlanmasını» ön plana aldı.

1943 yılında ülkenin kuzeyinde düzenli anti - emperyalist hareketler başlıyor ve bir yıl sonra 22 Aralık 1944'te Partinin önderliğinde gerilla birlikleri birleştirilerek, halk ordusunun çekirdeğini teşkil edecek olan «Vietnam'ın Kurtuluşu İçin Silâhlı Propoganda Birliği» kuruluyor. 1944 yılında Japonlar, Fransız sömürgecilerini bölgeden tamamen atarak Çin - Hindi'nin tüm yönetimini, bankaları, sanayi kuruluşlarını kontrollerine geçiriyor-

lar. Aynı yılın Nisan ayında Çin - Hindi Komünist Partisi dağıtılarak Vietnam Halk Kurtuluş Ordusu kuruldu. Partinin dağıtılmasına rağmen anti - emperyalist cephenin ve kurtuluş ordusunun önderliği komünistlerin yönetimindeydi.

Halk Kurtuluş Ordusu Komutanlığını Partinin polit - büro üyesi Vo Nguyen Giap yapmaktaydı.

1945 yılının Ağustos ayında Alman faşizminin ve Japon militarizminin kesin yenilgiye uğraması Vietnam'da yeni bir evre'nin başlangıcı oldu. Ülkenin her tarafında ayaklanmalar başlıyor ve marksistlerin önderliğinde «Vietnam Halk Kurtuluş Cephesi» Vietnam'ın bağımsızlığını ilân ediyordu. İmparator Bao Dai, imparatorluktan çekildi. Ho Şi Minh, Vietnam halkı ve bütün dünya önünde bağımsızlık bildirisini okudu. Vietnam Demokratik Cumhuriyeti Meclisi Hanoi'de toplanarak Ho Şi Minh'i başkanlığa getirdi.

II. Dünya Savaşının sona ermesi ve Japonya'nın teslim olmasından sonra toparlanan Fransız emperyalizmi, A.B.D. emperyalizminin desteği ile Çin - Hindi'ni yeniden sömürgeleştirme yollarını aramaya başladı.

Fransız sömürgecilerinin arkasında A.B.D. emperyalizmi vardı. A.B.D. II. Dünya Savaşının sonuna kadar Güney Doğu Asya ile fazla ilgilenememişti. II. Dünya Savaşının sonundaki gelişmeler, A.B.D.'ne yeniden Güney - Doğu Asya'daki rüyasını uygulama fırsatını vermişti : başta Japonya olmak üzere, bütün Asya'yı ele geçirmek. Bu plana uygun olarak Japonya'yı işgal etti; Kore'ye ve Japonya'nın çekildiği bütün Güney - Doğu Asya ülkelerine asker soktu. Bir taraftan Çin Halk devrimini engellemek için Çan Kay Şek'e yardım ediyor, diğer taraftan Kore halkının Komünist Partisi önderliğinde giriştiği anti - emperyalist mücadeleyi kırmak ve Vietnam'da zor durumda bulunan Fransız hükümeti ile yakın ilişkiler kurmak istiyordu.

Fransızlar 14 Eylülde Ho Şi Minh ile bir ön anlaşma imzalamalarına ve Vietnam Demokratik Cumhuriyetinin bağımsızlığını tanımalarına rağmen Kasım ayında saldırıya geçtiler. Fransız topcusu Hayfong'u bombaladı ve kuzeyde üslenmiş Fransız askerleri Hanoi'ye saldırıya geçtiler. O güne kadar Fransız emperyalistleri Vietnam'a tanklar, uçaklar ve en iyi silâhlarla donatılmış 400.000'i aşkın asker göndermişlerdi. Fransız emperyalistleri, yıllardan beri bağımsızlık savaşı veren ve tüm emperyalist saldırılara karşı yiğitce direnen Vietnam halkını yeniden köleleştirmenin imkânsızlığını anlayamamışlardı.

İşçi sınıfının öncülüğünde, işçi - köylü temel ittifakına dayanan Vietnam yurt - severler cephesi bir kez daha direnme kararı alıyordu çağ dışı saldırganlara karşı. 1946 yılında Ho Şi Minh direnme savaşını ilân etti : «Elinizdeki bütün imkânlarla savaşın. Silâhlarınızla, kazma, kürek, sopalarınızla savaşın!...» diyordu Ho amca. Bu şekilde ikinci, uzun direnme savaşı başlıyordu. Bu savaş 1954 yılına kadar, kahraman Vietnam halkının Fransız emperyalistlerini «Dien Bien Phu»'da bozguna uğratıp, kesin zaferi kazanıncaya kadar sürecekti. Bu savaş süresince A.B.D. emperyalistleri, Fransız saldırganlarının savaş harcamalarının % 80'ni karşılamışlardı. Fransız emperyalizminin çöküşüyle birlikte, aynı zamanda Vietnam'ı

ebediyyen sömürgeleştirip askerî bir üs haline getirmek isteyen A.B.D.'nin «Navarre planı» da suya düşüyordu.

Vietnam halkının bu başarısından sonra emperyalistler Cenevre'de barış masasına oturmak zorunda kaldılar. 21 Temmuz 1954'de antlaşma imzalandı. Antlaşmaya göre Vietnam iki yıl için ikiye bölünüyordu; bu sürenin bitiminde, her iki kesimde yapılacak genel seçimlerin ardından, güneyle kuzeyin birleştirilmesi öngörülüyordu. Temmuz ayında 17. paralel kuzey ve güneyi birbirinden ayırıyordu.

Bu arada 1951 yılında kurulmuş olan Vietnam İşçi Partisi (Lao Dong) asıl çalışmalarını cephe içinde yürütüyordu. Komünist unsurlar tarafından yönetilen cephe, çok genişti; Demokratik, Sosyalist, Budist, Katolik unsurları ve çeşitli kitle örgütlerini kapsıyordu. Partinin cephe içindeki disiplinli çalışması ve doğru siyasî çizgisi, cephenin birliğini ve gücünü yükseltiyordu.

Emperyalistler her zaman olduğu gibi şimdi de Cenevre antlaşmasını sabote etmeye başlamışlardı. A.B.D., Cenevre Antlaşmasına aykırı olarak 17. Paraleli siyasî ve coğrafî bir sınır olarak görmeye başlamıştı. Bu görüşün altında yatan gerçek, A.B.D.'nin Güney Vietnam'ı kendi sömürgesi durumuna dönüştürme arzusu idi. Fransızların çekilmesinden sonra bölgede, Çin Halk Cumhuriyetine ve Sovyetler Birliği'ne karşı kullanabileceği askerî bir üs edinme gayreti açığa çıkıyordu. Nitekim, 1955 yılında A.B.D.' nin hazırladığı senaryo uygulanır ve Güneyde cumhuriyet ilân edilir. A.B.D. kukla Ngo Dinh Diem'i devlet başkanlığına seçtirir.

Cenevre Antlaşmasına göre 1956 yılında seçim zamanı geldiğinde, kukla Diem hükümeti CIA'nın direktiflerine uyarak seçimleri engelledi ve Cenevre Antlaşmasını tanımayacağını açıkladı. Eisenhower bile bu davranışın nedenini şöyle açıklamıştı :

«Seçimler yapılacak olsaydı, Ho Şi Minh oyların en az % 80'ini alırdı.»

A.B.D. emperyalizmi Vietnam halkını «neo - koloniyalizm» metodlarıyla aldatamıyacağını anlamıştı. Çünkü, Vietnam halkı uzun ulusal kurtuluş savaşı döneminde şu gerçeği çok iyi kavramıştı : «Tek başına siyasî bağımsızlık hiç bir şey ifade etmez. Siyasî bağımsızlıkla birlikte ekonomik bağımsızlıkla birlikte ekonomik bağımsızlığın da kazanılması ve emperyalistlerin ne şekilde olursa olsun, bir daha geri gelmeyecek şekilde ülkeden kovulması gerekir. Bu olgunun gerçekleşmesi ise halkın devrimci demokratik iktidarının kurulması ve sosyalizmin inşası ile mümkün olacaktır.»

Bu gerçeği kavrayan A.B.D. emperyalizmi, Güney - Doğu Asya halklarının «bağımsızlık - demokrasi - sosyalizm» doğrultusundaki mücadelesini engelleyebilmek için özündeki saldırgan niteliğini açığa vurmuş ve askerî işgal hareketini başlatmıştır. Fakat, durum A.B.D. emperyalizminin umduğu gibi olmamıştır. Çin - Hindi halkları, yardım bahanesiyle ülkelerine gelen A.B.D. emperyalizminin gerçek yüzünü görünce, daha bilinçli ve daha kararlı olarak mücadele edeceklerini tüm dünyaya haykırmışlardır.

1956 yılında Fransızlar son seferî birliklerini de geri çekerek Güney Vietnam'ı A.B.D. emperyalizmine terketmişlerdi. Bu tarihten itibaren Güney Vnetnam A.B.D.'nin egemenliği altına girdi.

CIA'nın düzenlediği darbe sonucu iktidara gelen işbirlikçi Diem Rejimi, ülkede koyu bir faşist dikta rejimi kurdu. A.B.D., Güney Vietnam'ın S.E.A.T.O. askerî blokuna katılacağını açıklıyor ve Güney - Doğu Asya'da Sosyalist Devletleri kuşatma politikasını uygulamaya başlıyordu.

Aynı tarihlerde ülkenin kuzeyinde neler oluyordu? Kuzeyde Viet Minh, Sovyetler Birliği'nden ve Çin Halk Cumhuriyeti'nden gördüğü desteklerle gelişiyor ve savaşta tahrip olan ülke ekonomisini büyük hamlelerle yeniden inşa ediyordu. Kuzeyde, Vietnam İşçi Partisinin önderliğinde sosyalizmin inşası hızla gelişiyordu. Halk, gerçek kurtuluşun sosyalizmle olacağını kavramıştı.

1959 yılında, ABD emperyalizminin ve kukla Diem hükümetinin, Cenevre Antlaşması hükümlerini sürekli ihlâl etmesi üzerine, Vietnam'ın birleşmesi için hiç bir olanak kalmadığını gören Viet Minh, «Vietnam Demokratik Halk Cumhuriyeti» nin kurulduğunu ilân etti. Güney Vietnam'daki faşist Diem rejiminin ve A.B.D. gizli servislerinin halk üzerndeki baskılarının yoğunlaşması üzerine, güneyde gizli gerilla örgütleri kurulmağa başlandı. Böylece Güneyde, A.B.D. emperyalizmine ve kukla Diem rejimine karşı «Viet - Kong» direniş hareketi başlıyordu.

Kuzeyde Vietnam Demokratik Halk Cumhuriyeti'nin kurulması üzerine, A.B.D. fiilen savaş hazırlıklarına başladı. ABD, bir taraftan Güneye askerî yığınak yaparken diğer taraftan da Diem'in paralı askerlerini örgütlüyordu. Diem'in Millî Savunma harcamaları bütçede % 60'ı buluyordu. V.D.H.C. güneydeki gerilla birliklerini sonuna kadar destekleyeceğini açıklamış ve parti, militanlarının bir kısmını güneydeki direniş hareketini örgütlemek için görevlendirmişti. Zaten 1955 yılında kurulan «Ana Vatan Cephesi» Güney Vietnam içinde mücadele eden unsurları da kapsıyordu. 1960 yılında geniş halk kitlelerinin de katılmasıyla kurulan «Güney Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesi» nin lider kadroları, Vietnam İşçi Partisinin üyeleriydi.

Vietnam İşçi Partisi, Ulusal Kurtuluş Devrimi sürecinde, iktisadî, sosyal, kültürel ve askerî alanda her yere damgasını vurmuş, Vietnam halkının zafere giden yolunda örgütlü mücadelenin en güzel örneklerinden birini vermiştir. Parti, Enternasyonal Proletarya hareketinin hattını benimsemiş ve 1957 - 1960 deklerasyonlarıyla belirlenen çizginin kararlı savunucusu olmuştu. Vietnam İşçi Partisinin önderlerinden Vo Nguyen Giap, kazanılan zaferlerin ön şartını şöyle açıklıyor: **«Son kırk yıl boyunca, Vietnam halkı, Vietnam İşçi Partisinin ve onun büyük önderi Başkan Ho Şi Minh'in şanlı bayrağı altında, tarihimizde yeni bir çağı, bağımsızlık ve ana yurdun özgürlüğü çağını, sosyalizm çağını açarken ve dünya devrimine lâyık bir katkıyı yerine getirirken, millî kurtuluş yolunda nefes almaksızın mücadele etti ve gerçekten büyük zaferler kazandı. Halkımız ve ordumuz bunu her şeyden önce Partimizin Marksist siyasî ve askerî çizgisi gibi yenilmez bir silâha borçludur.» (4)**

Güney Vietnam'daki direniş hareketinin gelişmesi ve Kuzey Vietnam'ın bu hareketi aktif olarak desteklemesi A.B.D.'ni iyice kuşkulandırmıştı. 1962 yılında A.B.D., Kuzey Vietnam'a doğrudan müdahale edeceğini açıkladı. Bir süre sonra A.B.D., ülkedeki asker sayısını arttırdı ve Kuzey Vietnam'ı

bombalamaya başladı. Güney Vietnam'da Halk ile Diem arasındaki bağlar iyice kopmuştu. Artık, Diem hükümeti A.B.D.'nin de işine yaramıyordu. 1963'de CIA'nin düzenlediği bir darbe sonucu Diem öldürüldü ve beş gün sonra CIA denetiminde geçici bir hükümet kuruldu. Bu dönemde güneyde CIA ve «Honcho», Commer'in yönetiminde «pasifikasyon» adı altında korkunç bir terör hareketi yürütüyordu. Ulusal Kurtuluş Cephesini destekleyen köylüleri tecrit etmek için CIA «stratejik küçük köyler» kurdurdu ve köylüleri buralara yerleştirdi. 1966 yılına gelindiğinde, Vietnam artık tarihinin en kanlı dönemini yaşıyordu. A.B.D. emperyalistleri, insanlık dışı emellerini gerçekleştirebilmek için her türlü yola baş vuruyor, kimyasal silâhlardan zehirli gazlara, Napalm bombasına kadar her öldürücü aleti deniyordu. A.B.D. Finans - Kapitalinin kiralık basını ve silâh tekelleriyle bütünleşmiş «Pentagon'un soytarı generalleri» bu insanlık dışı davranışa alkış tutuyorlardı. Fakat, Vietnam halkı yalnız değildi; Sosyalist devletler, uluslararası proletarya, barıştan ve özgürlükten yana anti - emperyalist, demokratik tüm güçler A.B.D. emperyalizminin insanlık dışı tutumunu ve Vietnam halkına çektirdiği acıları şiddetle protesto ettiler. Barış ve özgürlükten yana güçlerin protesto gösterileri A.B.D.'ne de sıçradı. Vietnam'daki savaşı protesto eden binlerce Amerikalı, «Vietnam'da savaşı durdurun» haykırışlarıyla yürüdüler. Amerikan tekellerinin koruyucusu Ulusal Muhafız Güçleri, Vietnam'daki vahşeti aratmayacak şekilde ateş açtılar ve dört Amerikalı genç öldü.

Güney Vietnam'da kukla hükümetler birbirini izliyordu. Birkaç kez hükümet darbesi oldu ve 1967 yılında Nguyen Van Tiyö devlet başkanlığına getirildi. Güney Vietnam'da kurtuluş kuvvetlerinin hareketi geniş boyutlara ulaşmıştı ve Vietnam DHC'nin sürekli desteğini alıyordu. ABD'nin kıyas kabul etmez teknik ve askerî üstünlüğüne rağmen Vietnam halkı yiğitçe direniyor ve saldırgan ABD emperyalistlerine ağır darbeler indiriyordu.

Ulusal Kurtuluş Kuvvetlerinin «Tet» üssüne saldırısı, Güney Vietnam ordusunun ve Amerikan işgal kuvvetlerinin büyük kayıplar vermesiyle sonuçlandı. 1969 yılında «Güney Vietnam Geçici Devrim Hükümeti» kuruldu ve kurtarılmış bölgelerin yönetimini üzerine aldı. Amerikan emperyalizminin Güney - Doğu Asya'daki durumu giderek kötüleşti ve çöküntü başladı. Çöküşünün yakınlaştığını gören A.B.D., Paris Barış Görüşmeleri için girişimleri kabüllenmek zorunda kaldı. 1969 Eylülünde Vietnam Halkının önderi Ho Şi Minh öldü. Ho Şi Minh'in ölümü üzerine parti içinde anlaşmazlıkların çıkacağı ve Vietnam halkının direnişinin bölüneceği umuduna kapılan A.B.D., çok geçmeden yanıldığını anlayacaktı. Vietnam İşçi Partisi ve Ulusal Kurtuluş Cephesi Ho amcanın vasiyetini harfiyen yerine getirerek birliğini daha da pekiştirdi.

1969 yılından beri Paris barış görüşmeleri devam ediyordu. Ancak, görüşmeler süresince A.B.D.'nin bombardımanı durmadı ve A.B.D. emperyalizmi bu savaşta, II. Dünya Savaşında tüm ülkelerin kullandığından daha fazla bomba kullandı. Fakat Çin - Hindi halklarının kahramanca direnişini ve «bağımsızlık, demokrasisi - sosyalizm» yolundaki mücadelesini engelleyemedi. A.B.D. emperyalizmi çırpındıkca battığı bataktan kurtulmak

için 27.Ocak.1973 yılında Paris Barış Antlaşmasını imzaladı. Paris Antlaşmasının hükümleri özetle şöyle saptanmıştı :

— Cenevre Antlaşmasının hükümlerine saygı gösterilmesi,
— Bölgede ateşin kesilmesi,
— Savaş esirlerinin iadesi,
— Ateşkesin sürekli uygulanması,
— Amerikan askerlerinin iki ay içinde Vietnam'ı terketmeleri,
— Uluslararası bir konferansın toplanması.

Paris Antlaşması Vietnam halkının bağımsızlık mücadelesinin önemli adımlarından biriydi. A.B.D., askerlerini tedricen geri çekmeğe başladı. Ancak, bu geri çekilişten sonra bile, Güney Vietnam'da C.I.A. ajanlarıyla birlikte, «sivil görevli» adı altında ellibin Amerikan askeri kalmıştı.

Cenevre Antlaşmasında olduğu gibi, şimdi de Paris Antlaşmasını sabote etmek için CIA ajanları ve gerici Van - Thiyö rejimi harekete geçmişti. Sürekli olarak ateşkesi ihlâl ediyorlardı. Güney Vietnam Geçici Devrim Hükümetinin kontrolündeki bölgelere saldırarak provokasyonlara girişiyorlardı. Bunun üzerine Güney Vietnam Ulusal Kurtuluş kuvvetleri mücadeleyi yeniden başlattı ve her geçen gün yeni zaferler kazanarak gerici Van - Thiyö rejimini ve A.B.D. ajanlarını Saygon kentinin sınırları içine hapsetti.

Bugün Ulusal Kurtuluş Kuvvetleri nihaî zafere adım adım yaklaşıyorlar. Van - Thiyö bütün hainler gibi, sonunun geldiğini anlayınca istifa etmiş ve kaçmaya hazırlanmıştır.

24 Nisan 1975'te ajanslar şu haberi veriyordu :

«A.B.D. Kongresi Güney Vietnam'a 3 milyar dolarlık yardımı kabul etti. Saygon'un 70 km. yakınına 5.000 Amerikan deniz piyadesi çıkartıldı. Kongre, Başkan Ford'a Güney Vietnam'da asker kullanma yetkisi verdi.»

Bütün bu çabalar boşunadır. Vietnam'da can çekişen A.B.D. emperyalizminin son çırpınışlarıdır bunlar!

KAMBOÇYA :

19. yüzyılın ikinci yarısında Fransız sömürgeleri Çin - Hindi'ni işgal ettiklerinde, Vietnam gibi Kamboçya da Fransa'nın sömürgesi haline gelmişti. Vietnam'da olduğu gibi Kamboçya da 1863 yılından 1902 yılına kadar ulusal direnişlere sahne oldu. Fransız emperyalizmine karşı direniş hareketleri yer yer büyük yükselmeler gösterdiği halde, somut başarılardan ancak 1937'lerden sonra söz edilebilir. Bu tarihe kadar gelişen hareketler burjuva milliyetçi öze sahiptir. 1940'larda bu kez Japon emperyalizmi bölgeyi ve Kamboçya'yı istilâya başladı.

Fransız emperyalizmine karşı bölgede yürütülen anti - emperyalist mücadeleyi Kamboçya'da «Khmer Issarak» adlı örgüt yönetti. Henüz bu örgütün ideolojisi berraklaşmış ve devrimci bir öz kazanmış değildi. Fakat, Vietnam Demokratik Cumhuriyetinin Fransız emperyalizmini karşı yürüttüğü marksist ilkelere dayalı mücadele Çin - Hindi'ndeki diğer ülkelere de önderlik etmiş ve üç ülke arasındaki devrimci dayanışmayı sağlamıştı.

1951 yılında «Vietnam - Laos - Khmer» üçlü ittifakı imzalandı. Bundan böyle Vietnam Demokratik Cumhuriyeti ile Laos devrimcileri (Pathet Lao) ve Son Ngok Minh yönetimindeki Kamboçya devrimcileri ortak mücadele-

ye başladılar. Bu ortak mücadele içinde Kamboçya'nın yeri biraz farklıydı. Kamboçya asaletinin Sihanuk boyundan gelen ve feodal bir prens olan Norodom Sihanuk Kamboçya halkını kendi etrafında toplıyarak emperyalizme karşı bir «milli savaş» açtı. Bu mücadeleye Sihanuk'un oluşturduğu «Khmer Rundos» adlı örgüt önderlik ediyordu. Fakat, o yıllarda yalnızca bir milliyetçi olan Sihanuk bir yandan Fransızlarla savaşırken, diğer yandan da, Fransızlara karşı yürüttükleri savaş gereği Kamboçya'nın doğu bölgelerine girmek zorunda kalan Vietminh'e karşı çarpışıyordu. Ancak, Fransız emperyalizmine karşı yürütülen anti - emperyalist mücadelede en etkin güç Khmer Issarak adlı örgüttü.

Ülkede 1930 Çin - Hindi Komünist Partisinin oluşturduğu komünist bir çekirdek mevcuttu; fakat henüz partileşememişti. İşte bu marksist çekirdeğin varlığı ve Vietminh ile yapılan işbirliği, aslında gevşek bir örgüt yapısına sahip ve tam bir ideolojik kararlılığı olmayan «Khmer - Issarak» örgütünü başarıya ulaştırdı.

Kamboçya'da direniş hareketinin güçlenmesi 1951 yılında Vietnam - Laos - Khmer üçlü ittifakının imzalanmasından sonra olmuştur. Özellikle Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin başarılı mücadelesi sonucunda bozguna uğratılan (Dien Bien Phu'da) Fransız emperyalistleri 1954'de Cenevre Antlaşmasının şartlarına boyun eğmek zorunda kaldılar ve böylece Kamboçya da bağımsızlığına kavuştu. Cenevre antlaşmasının imzalanmasından sonra da gerillâ birlikleri doğru bir tavırla örgütlerini dağıtmamışlardı.

Sihanuk'un bu yıllarda izlediği politik çizgi kararsız ve kaypaktır. Daha önce de Fransızlar'a karşı direniş sırasında onu Vietminh ile dövüşe zorluyan bu kaypak tutum, aslen bir feodal, dünya görüşü açısından ise burjuva milliyetçisi oluşundan ileri geliyordu. Ülkenin siyasî bağımsızlığa kavuşmasından sonra emperyalizmle ekonomik işbirliğine girişen sağ güçler, Sihanuk'un bu kararsız tutumundan yararlanarak, onu Vietnam Demokratik Cumhuriyeti'ne ve Vietminh'e karşı mücadeleye zorluyorlardı.

Sağ güçlerin bu tavrı ülkenin yeniden boğımsızlığını yitirmesine yönelikti.

Sihanuk, 1955 yılında Kamboçya'nın politik hayatında daha etkin olabilmek için tahtından çekilerek «Halk Sosyalist Birliği» ni kurdu. Bu örgüt, birçok siyasî kuruluşu bünyesinde topluyordu. Bu yıllarda Sihanuk'un izlediği politik çizgide önemli değişiklikler oldu. Sihanuk'un kaypak tutumu yerini ülkenin bağımsızlığını ön planda tutan tarafsızlık politikasına bıraktı. Bu yüzden ülke içindeki işbirlikçi büyük burjuvazinin, sosyal ve ekonomik bazı reform tasarılarından dolayı da feodal beylerin tepkisiyle karşılaştı. 1956 yılında Sihanuk, S.E.A.T.O.'ya katılması için baskı yapan A.B.D. ye karşı direnmeye başladı. Bir süre sonra Amerikan askerî kurulunu Kamboçya'dan kavdu ve ülkeyi tehdit altında tutan Bangkok ve Saygon rejimlerine karşı kullanılamıyacağını görünce Amerikan askerî yardımını reddetti.

Sihanuk'un tarafsızlık politikası hiç bir zaman «Amerikancı tarafsızlık» şeklinde olmamış ve bu tutumu A.B.D.'yi devamlı olarak tedirgin etmişti. Nihayet, A.B.D. tarafından Kamboçya sınırına yapılan saldırılar nedeniyle 1965 yılında iki ülke arasındaki diplomatik ilişkiler kesildi. Bu tarihten sonra Sihanuk artık CIA'nın kara listesine alınmıştı.

Sihanuk, tarafsızlık politikasının yanlışlığını kavramaya başlamıştı. Bu nedenle yavaş yavaş sosyalist ülkelerle dostça ilişkiler kurmaya yöneldi. Çin Halk Cumhuriyeti'ni, Vietnam Demokratik Cumhuriyeti'ni, Güney Vietnam Geçici Devrim Hükümeti'ni tanıdı. 1965 yılının Şubat'ında Kamboçya'da Çin - Hindi Halkları Konferansı toplandı ve bu toplantıya işbirlikçi liderler çağrılmadı.

1954 Cenevre Antlaşmasının imzalanmasından sonra dağılmayan gerilla gruplarına dayanan ve eskiden farklı olarak marksist dünya görüşü etrafında örgütlenen bir çekirdeğin önderlik ettiği «Kızıl Khmerler» örgütü ön plana çıktı. Böylece Kamboçya'da gerçek anlamda bir devrimci mücadeleden bahsedilmeye başlandı.

Bu dönemde, işbirlikçi sınıfların sözcüleri Amerikancı Lon Nol - Sirik Matak kliği, Kamboç halkının demokratik mücadelesini kurmak ve Kızıl Khmerler'i halk kitlelerinden tecrit etmek için CIA'nın teşvik ve desteğiyle «Hür Khmerler» denilen karşı devrimci birlikleri kurdular. Hür Khmerler birliği, Sihanuk'un kişisel düşmanları ve onu devirmeyi amaçlıyan silâhlı unsurları da içeriyordu. Bu unsurların başında CIA ile ortak çalışan Sirik Matak - Lon Nol geliyordu. Bu klik Sihanuk'u sürekli olarak sağa çekmeğe ve devrimcilerden tecrit etmeğe çalışıyordu.

1966 yılında yapılan seçimleri çoğunlukla feodaller kazandı. Devrimcilerin adaylarından seçimi kazanan sadece üç kişiydi. 1967 yılının başında Battambong eyaletinde ayaklanmalar başladı. Bunu fırsat bilen Lon Nol'un silâhlı kuvvetleri köylülerin topraklarını işgal ettiler ve onları topraklarından attılar. Bunun üzerine eyalet merkezinde protesto hareketleri başladı. Lon Nol kliği şiddet kullanarak köylüleri dağıttı. Köylüler kitle halinde ormanlara kaçmaya ve orada Kızıl Khmerler'le birleşmeğe başladılar. Böylece Kızıl Khmerler köylü kitlelere tam anlamıyla önderlik etmeye ve onları devrimci mücadelede örgütlemeye koyuldular.

Bu yıllarda Lon Nol - Sirik Matak kliği, sola karşı şiddtli bir saldırıya geçti. Olağanüstü bir hükümet kuruldu, demokratik haklar yokedildi. Giderek, Sihanuk tamamen sol güçlerden tecrit edilmiş ve CIA'nın hazırladığı plan gerçekleştirilmişti.

Sihanuk Paris'te iken ona bağlı dört bakan gerici Lon Nol - Sirik Matak hükümetini düşürebilmek için parlamentodan istifa ettiler. Kamboçya'daki usul, bu durumda hükümetin istifasını gerektiriyordu. Fakat Sirik Matak bunu fırsat bilerek istifa eden dört bakanın yerine Lon Nol'cu bakanları atadı. Böylece, Sihanuk tamamen tecrit olmuş ve iktidar Amerikancı Lon Nol - Sirik Matak kliğinin eline geçmişti.

1969 yılında Lon Nol kliği A.B.D.'nin uzun zamandır istediği imtiyazları verdi. Devletin tüm örgütlerine CIA ajanları yerleştirildi ve bir süre sonra Kamboçya tamamen Amerikan tekelci sermayesine açık bir pazar haline dönüştü.

Sihanuk'un 1970 Mart ayında çıktığı S.S.C.B. gezisi A.B.D.'yi iyice telâşlandırmıştı. A.B.D. emperyalizmi «Dominolar» ın yıkılışının başladığını zannederek derhal harekete geçti. 18 Mart darbesi gerçekleştirildi. Böylece Sihanuk Moskova'dan Pekin'e hareketinden birkaç saat önce yönetimden düşürülmüştü. Kamboçya'da Sihanuk taraftarları ayaklandılar. Halk

hareketi giderek genişliyor ve bu hareketlere Kızıl Khmerler önderlik ediyordu.

A.B.D. emperyalizmi ve gerici Lon Nol kliği Sihanuk'un bundan böyle bir sürgün hayatına boyun eğeceğini umuyorlardı. Ama netice düşündükleri gibi olmadı.

Sihanuk, 18 Mart darbesini izleyen 23 Mart günü Pekin'de yayımladığı çağrıda :

«Bir Millî Birlik Hükümeti, Millî Meclis ve Millî Kurtuluş Ordusu kurulacağını ve bunların halkla birleşerek Kamboçya Milli Birleşik Cephesi» adını taşıyan bir cephe oluşturacağını ve emperyalizme ve hain Lon Nol - Sirik Matak kliğine karşı sonuna kadar mücadele edileceğini ilân ediyordu.

5 Mayıs'ta Birleşik Cephe'nin Merkez Komitesi tarafından Kamboçya Millî Birleşik Cephesi siyasî programı açıklandı. Bu program halk kitlelerinin geniş desteğini kazandı. 5 Ekimde ise Sihanuk'un kurduğu hükümet «Kamboçya Kraliyet Millî Birlik Hükümeti» adını alarak Kamboçya halkının gerçek temsilcisi olduğunu dünyaya ilân etti.

Sihanuk ve Kamboçya Millî Birleşik Cephesi mücadelenin ilk günlerinden itibaren V.D.C., G.V.G.D.H. ve Pathet Lao'yu yanıbaşında buldu. Sihanuk'un çağrısı üzerine 24 Nisan'da Laos - Vietnam ve Kamboçya temsilcilerinin katıldığı «Çin - Hindi Halkları Zirve Konferansı» yapıldı. Ortak bildiride üç ülkedeki mücadeleyi belirliyecek tarihî kararlarını açıkladılar. Çin - Hindi Halklarının bu güçlü dayanışması A.B.D. emperyalizmini büsbütün saldırganlaştırdı ve Kamboçya'yı işgal hareketine başladı.

Fakat bu saldırı A.B.D. emperyalizminin gerçek yüzünün anlaşılmasına hizmet ettiği gibi, bütün dünyadaki anti - emperyalist, demokratik güçlerin ve hatta Amerikan Senatosundaki bazı demokratik unsurların dahi cephe almasına neden oldu.

A.B.D. emperyalizminin Kamboçya'yı işgali halk hareketini daha da güçlendirdi ve komünistlerin çekirdeğini oluşturduğu Millî Birleşik Cephe A.B.D. emperyalizmine ve onun kuklalarına karşı olan herkesin bütün gücüyle desteklediği bir örgüt haline geldi. Lon Nol bu gelişmeler üzerine Çin Halk Cumhuriyeti ve Vietnam Demokratik Cumhuriyeti ile ilişkileri kesti.

1971 yılına gelindiğinde Ulusal Kurtuluş Kuvvetleri Kamboçya'nın 1/3 ünü kontrolü altına almıştı. 1972 yılında Lon Nol ülkede koyu bir faşist rejim uyguluyordu. 1973 yılının Mart'ına kadar her geçen gün kurtarılmış bölgeler biraz daha genişledi ve nihayet Mart ayında Pnom Penh kuşatıldı. Pnom Penh artık bütün ülkeden tecrit olmuş, topraklarını kaybetmiş bir başkentti. Faşist rejim halka silâh dağıtmaktan korkuyor ve sonunun geldiğini anlıyordu. Bu sürede A.B.D.'nin bombardımanı kesilmesi. Fakat Sihanuk'un belirttiği gibi :

«Her bomba köylülerin, bağımsızlık ile sömürgecilik, savaş ile barış arasında nasıl bir fark olduğunu kavrama bilinçlerini keskinleştiriyordu.»

1973 Paris Barış görüşmelerinden ve antlaşma imzalandıktan sonra, Kongre kararıyla Amerikan bombardımanı durdu. Ancak A.B.D.'nin askerî yardımı sürekli olarak devam etti.

1975 yılına gelindiğinde Marksist «Kamboçya Devrimci Partisi» nin önderliğindeki Ulusal Kurtuluş Kuvvetlerinin karşısında Lon Nol'un kuv-

vetleri iyice gerilemişti. Mart ayında Lon Nol, A.B.D. emperyalizminin kendisine verdiği paraları da yanına alarak Pnom Pen'den kaçtı ve nihayet 17 Nisan sabahı Kamboçya halkının zafer türküleri artık Pnom Pen'de yükseliyordu.

Kamboçya halkı da, Demokratik Vietnam Cumhuriyeti gibi, gerçek bağımsızlığın ve sosyal ilerlemenin Sosyalizmle kazanılacağını Ulusal Kurtuluş mücadelesi içinde kavramıştır. Sihanuk bir buçuk yıl önce şöyle diyordu: «Kamboçya'da özellikle bana karşı düzenlenen darbeden sonra Komünistler örgütlenmeyi başardılar. Ne var ki bugün Kızıl Khmer gerillaları diğer ülkelere devrim ihraç etmek için değil, kendi yurtları için savaşıyorlar. Kamboçya'nın kurtarılmış bölgelerinde bugün Budizm yok artık. O bölgelerde sadece Marksizm var, ama gene de bana sorarsanız ben Kızıl Khmer gerillalarını Lon Nol'un taraftarlarına yeğlerim... Garip bir dünyada yaşıyoruz. Bugün Kızıl Khmerlerin lideri olarak tanınıyorum. Oysa bağımsızlığımızı kazandıktan sonra yollarımız ayrılacak. Ben artık devletin başında olmayacağım, iktidar Kızıl Khmerlere geçecek ben de emekliye ayrılacağım.»

LAOS

20. yüzyılın başlangıcında Laos'un en belirgin özelliklerinden biri de korkunç bir eğitim yetersizliği idi. Tahsil imkânı bulanlar genellikle Güney Doğu Asya'nın eğitim merkezi olan Hanoi'ye giderlerdi. Laos'taki sosyalist hareket Vietnam sosyalist hareketi ile birlikte başladı ve Vietnam İşçi Partisi bu ülkenin devrimcilerine hem sığınak hem de eğitim merkezi oldu. 1910 yıllarında Çin - Hindi'nde Fransız emperyalizmine karşı yürütülen mücadeleye Laos'taki yurtsever unsurlar da bütün güçleriyle katılıyorlardı. Bu mücadele 1930 yılında kurulan Çin - Hindi Komünist Partisi'nin varlığı sayesinde daha bir hızlandı, güçlendi ve Laos'ta marksist bir çekirdek oluşmaya başladı. Bu tarihlerde Laos kralının iki oğlu Prens Suvanna Fuma ile Prens Sufanuvong Hanoi'de öğrenimlerini tamamladıktan sonra; halk cephesinin iktidarda olduğu ve sosyal kaynaşmaların çığ gibi büyüdüğü Fransa'ya geldiler. Bu politik ortam iki kardeş üzerinde de etkili oldu.

Japonya Çin - Hindi'ni işgal edince iki kardeş de 1945'de kurulan Hür Laos örgütüne katılmak gerektiğine karar verdiler. Ancak bu komite, geniş halk yığınlarını örgütlemeyi başaramıyordu. Japon yenilgisi ve Fransız emperyalizminin yeniden saldırısı üzerine Vientiane'de halk ayaklandı. Fransızlar'a karşı girişilen direniş hareketinde Hür Laos kuvvetleri yenildiler. Bunun üzerine Tayland'a kaçan iki kardeş diğerleri ile birlikte bir sürgün hükümeti kurdular. Ancak bu tarihler iki kardeş için de bir dönüm noktası oldu.

Prens Suvanna Fuma, Fransız tavizlerini kabul edip sürgün hükümetini feshederek Laos'a döndü. Prens Sufanuvong ise Hür Laos örgütünden koparak Ho Şi Minh'in yanına gitti. Bu tarihlerde Laos'ta bir komünist partisi mevcuttu. Bilinen adı Laos Halk Partisi ya da Laos İşçi Partisi olan bu parti gizli, küçük, çekirdek bir örgüttü. Ancak yürütülen anti - emperyalist mücadelenin başarıya ulaşabilmesi için geniş bir cephenin oluştu-

rulması gerekliydi. Bu amaçla 1950 yılında Vietnam Demokratik Cumhuriyetinin de desteğiyle Pathet Lao örgütü kuruldu. Örgütün lider kadrosunun önemli bölümünü partili komünistler meydana getiriyordu. Pathet Lao'nun yapısı bütün ülkeye yayılan geniş, fakat çok disiplinli bir teşkilâtı içeriyordu. Bu teşkilât, küçük çelik komünist çekirdek ve adı «Laos Yurtseverler Cephesi» olan geniş bir cepheden oluşuyordu. Pathet Lao kurulduktan sonra Fransızlara karşı büyük bir direniş başladı. En büyük destek Vietnam Demokratik Cumhuriyeti'nden geliyordu. Bu yardımı önlemek için Fransız orduları Dien Bien Phu'da harekete geçtiler; fakat Vietnam Kurtuluş Kuvvetleri tarafından büyük bir bozguna uğratıldılar. Bunun üzerine 1954'de Cenevre Konferansı toplandı. Pathet Lao, konferansta resmen temsil edilmemesine rağmen; katılan ülkeler bu güçlü örgüte siyasî faaliyetlerinde tam bir serbestlik tanımak zorunda kaldılar. Cenevre antlaşmasına göre Pathet Lao, iki eyaleti üs olarak alıyor, askerî Pathet Lao güçleri tanınıyor ve siyasî ajitasyon için kanunî hak veriliyordu.

Örgüt, hücrelerle, ülke çapında yayıldı.

Bu etkinlik karşısında Suvanna Fuma hükümeti o sırada Pathet Lao'nun kitle partisi olarak ortaya çıkan «Neo Lao Hak Xat» ile görüşmeler başladı ve 1957'de birlikte kabine kuruldu. Bundan sonra yapılan ara seçimlerde ise Pathet Lao 21 sandalyeden 9'unu ele geçirdi. Ancak bu başarılar; Çin - Hindi'nde A.B.D. emperyalizmine karşı yürütülen mücadeleyi biraz daha zafere yaklaştıracağından, A.B.D. emperyalistleri tedirgindi. Bunun üzerine C.I.A. planları uygulamaya konuldu. Pathet Lao üyeleri tutuklandı, sağ militarist hükümetler birbirini takib etti. Fakat bu planlar ne Pathet Lao'nun etkinliğini azaltabildi, ne de Suvanna Fuma'nın tarafsız hükümetlerine son veremedi. Sonuç olarak; kuzeyde Suvanna Fuma, Vientian'da kralcıların kurduğu iki hükümet ortaya çıktı.

Halk yığınları ise Pathet Lao'nun çevresinde kenetlenmişti. 1960'lardan sonra kralcılar, tarafsızlar ve Pathet Lao'nun komünist liderleri koalisyon hükümetleri kurdular. Pathet Lao'nun Ho Şi Minh yolunu, Güney Vietnam'a yardım götüren Kuzey Vietnam kuvvetlerine açmasıyla A.B.D. Laos'u bombalamaya başladı. Fakat, bundan böyle Pathet Lao'nun disiplinli teşkilâtını hiçbir güç durduramazdı. Laos Halk Partisi'nin öncülüğünde ülkenin en ücra köşelerine kadar örgütlenmiş Pathet Lao ile, Vietnam İşçi Partisi ve Khmer Kurtuluş hareketi arasındaki güçlü ittifak A.B.D. emperyalizmini güç geçtikçe geriletip, bugünleri yaratmıştır.

Bu mücadele sonucunda Laos'ta bugünkü koalisyon hükümetlerine gelindi. İki kardeş, tarafsız olmaya çalışan Suvanna Ruma ile Laos'taki komünist partisinin merkez yönetim kurulu üyesi ve Pathet Lao lideri Sufonuvong Laos Hükümetini kurdular.

GENEL OLARAK ULUSAL KURTULUŞ SAVAŞLARINDA VE ÖZEL OLARAK ÇİN - HİNDİ HALKLARININ BAĞIMSIZLIK SAVAŞLARINDA ÜÇ EVRE

Çin - Hindi halklarının eski - sömürgeciliğe ve emperyalizme karşı verdikleri bağımsızlık mücadelelerinin tarihî gelişimini incelediğimizde görüyoruz ki, bu süreç belirli aşamaları kapsamaktadır. Bu aşamaları şöyle sıralıyabiliriz :

I — Fransız işgalinden (1883) 1917 Sovyet Devrimine kadar geçen süre :

Bu dönemde Fransız sömürgecilerine karşı başlatılan ayaklanmalar Burjuva Milliyetçi hareketler şeklinde gelişmiştir. Bu hareketler pratikte «aydın ayaklanmaları» şeklinde olmuş ve geniş halk kitleleriyle ve özellikle nüfusun büyük çoğunluğunu oluşturan köylülerle bağlar kurulamamıştır. Ancak bu dönemde bile Çin - Hindi halklarının ortak mücadele karakteri belirgindir. Bu ortak karekterin bilincinde olan Fransız sömürgecileri, sürekli olarak Çin - Hindi halklarının birliğini bozma yolunda çaba harcamış ve bundan da başarılı olmuştur. Özellikle bölge halklarının dinsel ve kültürel farklılıklarından yararlanarak, böl - yönet politikasını uygulamış ve uzun yıllar sömürge yönetimini devam ettirebilmiştir. Düzenli ve kararlı bir örgütten yoksun olan burjuva aydınlarının kurtuluş hareketleri dağınık çeteler halinde 1914 yılına kadar sürmüş ve etkinliğini yitirmiştir.

Bu evrede genel olarak Asya ve Afrika'da Burjuva Milliyetçi Kurtuluş hareketleri kalıcı başarılar kazanamamış ve emperyalist güçler tarafından ezilmiştir.

II — 1917 Sovyet Devriminden, II. Emperyalist Evren Savaşının sonuna kadar geçen süre :

Büyük Ekim Devriminin başarısı, yüzmilyonlarca insanın gözlerinin siyasal hayata yeniden çevrilmesini sağlamıştır. Bir ülkede Sosyalizmin zaferi ve sosyalist devletin kuruluşu, dünyanın objektif şartlarını değiştirmiş ve sömürge sistemini temelinden sarsmıştı. «Bu, kapitalizmin içinde bir gedik aralayan ve kapitalizmin genel bir bunalıma düşmesine yol açan, Rusya'daki devrim hareketinin dolaysız yansımasıydı. Emperyalizmin sömürgeci sistemin bunalımı başlamıştı.» (5)

İşte, bir ülkede sosyalizmin zaferi, sömürgeciliğe karşı ulusal kurtuluş savaşı veren doğu halklarının mücadelesine yeni boyutlar kazandırmış ve bu hareketleri daha tutarlı bir anti - emperyalist güç haline getirmiştir. Lenin, bu yeni anti - emperyalist gücü hesaba katarak, «Bütün ülkelerin işçileri ve ezilen halkları birleşiniz!» parolasını benimsemiştir.

1917 Ekim Devriminin zaferi bütün doğu ülkelerinde ve bu arada Çin - Hindi halkları arasında da yankılanmıştır. 1900 yıllarından 1925'lere kadar sömürgeci baskılarına karşı hareketsiz kalan ya da etkin mücadele yürütemeyen Çin - Hindi halklarının ulusal kurtuluş hareketleri, bu tarihten sonra yeni bir canlılık kazanmıştır. Özellikle Avrupada bulunan aydınların marksist fikirleri benimsemesi ve III. Enternasyonalin sömürgeler üzerine tezlerinin kavranması yeni ve tutarlı bir hareketin müjdecisi oluyordu.

Marksistlerin ulusal kurtuluş mücadelesinde aktif olarak görev almaları hareketin niteliğini yükseltmiştir. Çin - Hindi'nde Fransız emperyalizmine karşı yürütülen mücadelenin etkinlik kazanması, 1930 yılında Çin - Hindi Komünist Partisi'nin kurulmasıyla olmuştur.

Ho Şi Minh tarafından kurulan parti, isminden de anlaşılacağı gibi, sadece Vietnam'ın değil bütün Çin - Hindi'nin kurtuluşu sorunlarıyla uğraşmaktaydı. Ulusal kurtuluş mücadelesinde partinin önemi ve vazgeçilmezliğinin en güzel örneğini Vietnam İşçi Partisi vermiştir.

Emperyalizme karşı mücadelede geniş bir yurtseverler cephesinin oluşturulması zorunluluğunu işçi sınıfının partisi kavrayabilir ve böyle bir cepheyi oluşturma görevini de ancak işçi sınıfı partisi yerine getirebilir. Çünkü, anti - emperyalist mücadelede en kararlı, en disiplinli güç proletaryadır.

Çin - Hindi'nde işçi - köylü temel ittifakına dayanan anti - emperyalist yurtseverler cephesini oluşturan güç de Çin - Hindi Komünist Partisiydi. Bugün Kamboçya'da, Laos'da ve Güney Vietnam'da kurulan Ulusal Kurtuluş Cephelerinin çekirdeğini, Çin - Hindi Komünist Partisinden yetişen marksistler oluşturmaktadır.

Vietnam'da yürütülen bağımsızlık mücadelesi 1930'lardan sonra nitelik değiştirmiş ve anti - emperyalist, anti - feodal - demokratik bir öz kazanmıştır. Bu niteliği kazanan ve işçi sınıfının öncülüğünde yürütülen ulusal kurtuluş devrimi, siyasî bağımsızlığın kazanılmasıyla durmaz; aksine devrim sonuna kadar götürülerek «sosyal ilerlemenin», toplum hayatının demokratlaştırılmasının da başarılmasıyla sosyalist devrimle neticelenir. İşçi sınıfının öncülüğünde gelişen Vietnam halkının ulusal kurtuluş mücadelesi de bu genel doğrultuda ilerliyordu.

III — 2. Evren Savaşından Günümüze Kadar Geçen Süre :

Alman faşizminin ve Japon militarizminin ezilmesi ve sosyalist devrimin bir çok Avrupa ve Asya ülkesinde başarıya ulaşması, emperyalizme ve onun sömürgeci sistemine yeni ve güçlü darbeler indirmişti. Artık sömürge sistemi, sadece bunalım yaşamakla kalmıyor, parçalanma süreci içine girmiş oluyordu.

Sosyalizmin tek bir ülke çerçevesinden çıkması ve dünya sosyalist sisteminin oluşması, dünya ölçüsünde güçler dengesini köklü değişikliğe uğratmış ve ulusal kurtuluş savaşlarının gelişmesini kolaylaştırmıştı. 1950 lerden sonra pek çok Asya, Afrika ülkesi, bu objektif şartların yaratılmasıyla siyasal bağımsızlıklarına kavuşmuşlardır.

Sosyalizmin bir dünya sistemi haline gelmesi, kapitalizmin genel bunalımının üçüncü evresiyle birlikte çöküşünün başlaması (bu objektif şartlar) Güney - Doğu Asya ülkelerinin ulusal kurtuluş savaşlarını hızlandırmıştır. Vietnam halkının Dien Bien Phu'da Fransız emperyalizmini bozguna uğratması mutlu geleceğin habercisi oldu. A.B.D. emperyalizmi bütün uğraşlarına rağmen Çin - Hindi halklarının devrimci mücadelesini kıramadı.

Başlangıçta ulusal kurtuluş hareketleri olarak başlayan Çin, Kore ve Vietnam devrimleri, sosyalist devrim haline dönüştüler. Bugün Güney Vietnam Ulusal Kurtuluş Kuvvetleri, Kamboçya Ulusal Birleşik Cephesi, Laos Yurtseverler Cephesi aynı yönde, sosyalizmin zaferi yönünde ilerliyorlar.

A.B.D. emperyalistlerinin Çin - Hindi'ndeki «Domino Teorisi» tutmadı. Pentagon ve silâh tekelleri, Çin - Hindi halkları üzerine milyonlarca ton bombalar yağdırdılar, fakat dominoların yıkılmasını engelleyemediler. Çünkü, Ulusal Kurtuluş Savaşları, dünya sosyalist sistemi ve uluslararası işçi sınıfı hareketinin oluşturduğu «güçlü anti - emperyalist cephe» yi hiç bir güç yıkamaz.

Bugün insanlığın tarihsel gelişiminin içeriğini, yönünü ve özelliklerini

esas itibariyle belirleyen artık emperyalizm değil, dünya sosyalist sistemi ve emperyalizme karşı bağımsızlık - demokrasi - sosyalizm için savaşan güçlerdir.

---

(1) Diyalektik ve Tarihi Materyalizm. (Bilim Y. S-211)
(2) (3) (4) Vietnam Ulusal Kurtuluş Savaşı (Aşama Y. S-15)
(5) Çağımızda Ulusal Kurtuluş Savaşları ve Üçüncü Dünya (Konuk Y. S-15)

15 Nisan 1975

● Türk ve Yunan Başbakanları arasındaki söz düellosu sürüyor. Karamanlis silâh ve siyasî destek sağlamak üzere Paris'e giderken bir demeç verdi ve «Gerginliğin sorumlusu Türkiye'dir» dedi.

● Ecevit, partisinin ortak grubunda yaptığı konuşmada «Hükümeti devirmek için kumar borcu olmayan 8 milletvekili lâzım» dedi.

● Almanya'da yasalara aykırı olarak on bir aydır tutuklu bulunan Ömer Özerturgut, Mustafa Tutkun, Hatice Yurttaş ve Yüksel Uğurlu açlık grevine başladılar. Alman Anayasasına göre sanıklar ancak altı ay tutuklu kalabiliyor.

● Demirel ve üç yardımcısı görev bölümü yaptılar. Verilen bilgiye göre Feyzioğlu siyasî işlere, Türkeş idarî işlere, Erbakan ise ekonomik işlere bakacaklar. DPT ve TUBİTAK Erbakan'a bağlandı. MİT'in yönetimi ise Demirel'de kaldı.

● Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Müsteşarı İzzet Baykal, Bakan Korkut Özal'ı sert bir dille suçladı ve istifa etti.

● Teksil Sanayiindeki üretim fazlası yüzünden, üretimi durdurmak isteyen Çukurovalı tekstil sanayicileri, işçilerinin tümünü 21 günlük yıllık ücretli izine çıkardılar.

16 Nisan 1975

● Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Plan ve Koordinasyon Dairesi Başkanı Ergun Türkcan da görevinden alındı. Türkcan'ın fuel oil santrallarına karşı olduğu bildiriliyor.

● Nobel İlâç Fabrikasında, sendikalaşmalarını önleyen ve önder işçileri işten çıkaran işverene karşı direnişe geçen işçileri, polis cop kullanarak dağıttı. Tuğbay Fabrikasında da sendika seçme özgürlüğüne işverenin engel olmasından dolayı başlayan direnişte açlık grevindeki üç işçi hastaneye kaldırıldılar.

● Altın, Dünya borsalarında son altı ayın en düşük değeri üzerinden işlem görüyor. Altının değer kaybetmesine, ABD dolarındaki yükselmenin yol açtığı bildirildi.

● Çeşitli okullarda ve «çeşitli gerekçelerle» boykotlar başladı. ODTÜ'de öğrencilerin istemediği Profesör Tarık Sümer'in rektör seçilmesiyle başlayan boykot yüzünden okul 10 gün kapatıldı. İTÜ'de de üç günlük boykot başladı. Öğrenciler yönetmeliğin bazı maddelerinin değiştirilmesini istiyorlar.

17 Nisan 1975

● Kamboçya'da savaş resmen sona erdi. Amerikancı iktidar, başkenti Kızıl Khmer birliklerine teslim etti. Kamboçya'da tam bir bayram havası var.

● Kuzey Vietnam ve Vietnam

Ulusal Kurtuluş Birliklerinin Saygon'a doğru yürüyüşü devam ediyor. Saygon'a 61 kilometre uzaktaki stratejik eyalet başkenti Gıa Kiem de düştü.

● Türk parasının değerinde yeniden «düşürme» yapıldı. Düşük yüzdeli devalüasyon sonucuna göre, bir ABD doları 14 TL.'dan alınacak, 14.28'den satılacak.

● Ecevit ve 184 CHP'li milletvekili tarafından uzun süre önce verilmiş olan Erken Seçim Kanun Teklifi, 172 kabul oyuna karşılık, 205 oyla reddedildi. Oylamada 24 CHP'li milletvekili bulunmadı. DP ise, olumlu oy verdi.

● Çekoslavakya Komünist Partisi yöneticilerine bir mektup yazan ve daha sonra bu mektubu batıya kaçırarak, Çekoslavakya rejimine karşı propaganda olarak kullanan Dubçek, Çekoslavakya Komünist Partisi Birinci Sekreteri Husak tarafından ülkeyi terke çağrıldı.

18 Nisan 1975

● Sıkıyönetim Komutanlığı, yayınladığı bir bildiri ile 1 Mayıs 1975 tarihinden itibaren bütün grevleri, komutanlık iznine bağladı. Sıkıyönetim ayrıca Eczacıbaşındaki direnişi de sert bir ihtarla durdurdu.

● Polis, CHP Kırklareli İl Örgütü merkezinde arama yaptı. Arama savcılık kararı ile yapıldı. Savcılık, CHP'li gençler tarafından şehirde dağıtılan bildiride suç unsuru bulunduğunu iddia ediyor.

● Demirel ile Karamanlis'in 29 - 30 Mayıs günleri Brüksel'de yapılacak olan NATO Zirve toplantısında görüşecekleri açıklandı.

19 Nisan 1975

● Adalet Bakanı İsmail Hakkı Müftüoğlu staj sürelerini tamamlayan savcı yardımcılarına yaptığı bir konuşmada Türk Ceza Kanunun 163. Maddesinin uygulanmasında dikkatli olmalarını istedi. MSP'li Adalet Bakanının sözleri «163. Maddeyi uygulamayın, 141 ve 142. maddeleri ise uygulayabilirsiniz» diye yorumlandı.

● Güney Vietnam'ın kıyı kenti Pan Thiet de düştü. Amerikalılar Saygon'u hızla boşaltıyor.

● Kissinger'in Avrupa İşleri Yardımcısı Hartman Türkiye'ye geldi. Kıbrıs'ın yeni statüsünü tayin eden planın düzenleyicisi Hartman'ın, Kıbrıs konusunda Türkiye'nin vereceği ve Türkiye'den istiyeceği tavizlerle ilgili olarak geldiği sanılıyor.

● Tarım Satış Kooperatiflerinin elinde bulunan ve dünya fiyatlarının düşüklüğü yüzünden ihraç edilemeyen 600 bin ton pamuk hükümet kararı ile ve Dünya fiyatları üzerinden pamuk işleyen tekstil sanayicilerine devrediliyor. Aradaki 6 liralık farkı hazine karşılayacak. Uygulama hazineye 9 milyarlık bir külfet yüklüyor.

PAMUK STOKLARI, ENFLASYON VE MC HÜKÜMETİ

Irmak Hükümetini en fazla uğraştığı ve çözümleyemeden görevini MC Hükümetine devrettiği konu, biriken, dağlar gibi yığılan pamuk stokları oldu. Tariş'in elindeki stokların olağanüstü birikmişliği, İzmir (Çiğli) ve Kuşadası yöresinde artık çıplak gözle bile sezilebiliyor. Diğer tarım satış kooperatiflerinin elindeki stokların da durumu aynı. Ir-

mak hükümetinin Ticaret Bakanı Haluk Cillov'un açıklamasına göre, Türkiye'nin elinde, ihraç edilemeyen 400 bin ton pamuk var. MC'nin Tarım Bakanı Korkut Özal ise aynı stoku 600 bin ton olarak gösteriyor. Korkut Özal'ın sa yılarının daha doğru olduğunu gösteren veriler de var. Tüccarın, ihraç imkânı bulamayıp kooperatiflere yeni devrettiği pamuklar bu farkı yaratmışa benziyor.

Sadece ton olarak ölçmek de yetmiyor stokları. İhraç edilse idi (edilebilse idi) 600 milyon dolarlık bir gelir sağlanacaktı. 9 Milyar lira yani.

Ancak pamuk fiyatları, Dünyada değişik bir seyir izledi. Sentetik elyafa ağırlık veren Dünya tekstil sanayii, yükselen petrol fiyatları yüzünden bir ara yönelir gibi olduğu pamuğa, petrol fiyatlarında belirli bir denge sağlandığı için yeniden sırt çevir mişe benzemektedir. En azın dan sanayileşmiş kapitalist ülkeler, ekonomilerini yeni petrol fiyatlarına göre ayarlayabilmişlerdir.

Öteyandan pamuk ve pamuklu mamullere karşı - özellikle petrol krizi sırasında- beliren yüksek talep, pamuk üreticisi ülkelerde dikim alanlarını genişletmiştir.

Üstelik, elindeki pamuk stoklarını eritemeyen yalnızca Türkiye değildir. Hindistan, Pakistan, Birmanya, ABD, Portekiz gibi ülkelerde de bu yıl eritilmesinde güçlük çekilen pamuk stokları bulunmaktadır.

ABD, stokları iç tüketimle eritmeye çalışmakta ve bu yüzden en küçük bir ithalât eğilimi göstermemektedir. Birmanya ve Hindistan, damping yapmalarına rağmen stoklarına yeterli talep bulamamaktadırlar.

Diğer bir «pazar» olan AET'te ise belirgin bir isteksizlik görülmektedir.

İşte, elinde 600 bin tonluk pamuk stokuyla, 1975 ilkbaharında Türkiye bu ihracat tıkanıklığını yaşamaktadır. Nitekim finans kapital güdümlü bir hükümetin bütün verilerini taşıyan Irmak kabinesinde Ticaret Bakanlığı yapan Haluk Cillov, bir özel demeçte, «Bugün Türkiye ekonomisinin önündeki tek problem genel olarak ihracat tıkanıklığıyla dış ticaret lengesinin tehlikeli bir şekilde bozulması, özel olarak da 400 bin ton (Korkut Özal'a göre 600 bin ton) pamuk stokunun ihraç imkânının bulunamamasıdır diyordu.

Cillov, «bu ihracat tıkanıklığı nasıl açılabilir? Ne yapılmalıdır?» sorusuna ise, «Söyleyemem. Ama yeni Ticaret bakanına bu konudaki önerilerimizi ilettik. Uygularlarsa hallolur» cevabını vermişti.

Kamuoyundan gizlenen (halâ gizlenen) çözüm şekli, geç tiğimiz hafta, başkentten sızan haberlerle öğrenildi. Hükümet, stok pamukları, Dünya fiyatları üzerinden pamuklu mamul üreten tekstil sanayicilerine devretmeye ka rar verdi. Üstelik bu, parlak sözlerle, kılıflanacak da. Denecek ki «Ülkemizi bir ham madde ihracatçısı durumundan çıkarıp, mamul ve yarı mamul ihracatçısı haline getirmek yurtseverliktir. İşte bu yüzden Dünya pazarlarına ham pamuk değil pamuk ipliği (yarı mamul) yada pamuklu dokuma (mamul) ihraç etmeyi tercih ettik...»

Ancak bu parlak kılıfa rağmen, döndürülen çok yönlü dolap bütün çirkinliği ile sırıtıyor.

Dünya pamuk piyasasının merkezi sayılan Liverpool borsalarında Nisan 1975 sonunda, 1. Kalite Standart pamuk 1 dolar 8 sent üzerinden işlem görmektedir. Yani yak laşık 15 lira. Buna karşılık, Türkiye borsalarında aynı kalite pamuğun fiyatı 20 liradır. Yani hükümet kararı, Borsalar Birliği kanalı ile Tarım Satış Kooperatiflerinin elindeki pamukların, «dünya fiyatları» üzerinden tekstil sanayicilerine devri sonunda, aradaki yaklaşık 5 liralık fark devlet sübvansiyonu olarak hazineden karşılanacaktır. Daha kestirme bir deyimle Demirel Hükümeti, bir kalemde tekstil sanayicilerine 3 milyar lira bağışlayıvermiştir.

Döndürülen dolabın bir diğer yönü ise bu 3 milyarlık avanta'dan kimlerin yararlanacağında kilitli. Biliniyor, MC hükümetinde finans kapitalin bir kesimi, diğerine (diğerlerine) göre daha bir ağırlık taşımaktadır: Çukurovalı finans grupları. Son ka rar bunu daha da kanıtlıyor. Ülkemizde pamuklu mamuller, pamuk ipliği üretimi da ha çok Çukurova yöresinde yoğunlaşmıştır. Sabancı, Sapmaz, Has, Paksoy gibi büyük finans gruplarının elinde bulunan dev tekstil işletmelerin de ağırlıklı olarak pamuk işlenmektedir. Üstelik bu ailelerin bir kısmı aynı zamanda geniş topraklarında (tarım işletmelerinde) pamuk üretimi yapmaktadırlar.

Yani çift kaymaklı ekmek kadayıfı. Ürettiği pamuğu Türkiye fiyatından satıyor (devlete), dünya fiyatlarından geri alıyor (devletten); aradaki yaklaşık 5 liralık farkı da gene devlete ödetiyor. Ekonomi biliminde bunun teknik bir deyimi var mıdır bilemeyiz, ancak halkımızın dilinde tek bir deyim var bu durum için: Vurgun!

20 Nisan 1975

● Demirel, New York Times gazetesine verdiği demeçte, «Ege adaları'nın Yunanistan tarafından silâhlandırılmasına Türkiye'nin seyirci kalamayacağını» söyledi. Türkiye'deki Amerikan tesisleriyle ilgili bir soruya da, «Türkiye yalnız olsaydı, bu üsler Türkiye'nin ne işine yaradı» diyerek cevap verdi.

● Kıbrıs'ta, Rum kadınlarının işgali protesto yürüyüşleri yapıldı. Yürüyüşe Avrupa'dan gelen bazı ünlü militan kadınlar da katıldı. Yürüyüşün büyük ve etkili olduğu yabancı kaynaklardan haber verilirken, Türkiye basın ve yayınları böyle bir yürüyüşü diplomatik olmayan aşağılayıcı bir dille kınamakla yetindiler ve yürüyüşten hiçbir haber vermediler. Aynı gün Kıbrıs'taki Türk kadınlarına bir karşı yürüyüş yaptırıldı. Bu yürüyüşün haberleri, basında ve TRT'de ön planda yansıdı.

● Denktaş'ın görevden aldığı eski Planlama ve Koordinasyon bakanı, Alper Orhon, Kıbrıs'ta bir bozuk düzen olduğu doğrudur dedi. Orhon, Kıbrıs'ta, «demokratik sol» çizgide, CHP paraleli bir partinin kuruluş hazırlıklarına girişmiş olduğunu da doğruladı.

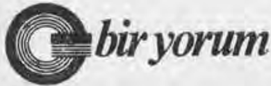
● CHP'li Deniz Baykal, «petrolde ülke sorunlarını savunan yöneticileri tasfiye eden iktidar, karanlık iş adamları ile düşüp kalkmaktadır» dedi.

● İçel eski bağımsız Milletvekili Kargılı, Millet Partisi Genel Başkanı oldu.

● Türkeş, Partisinin Altındağ ve Milas ilçelerine gönderdiği mesajlarda, «komünizm kadar faşizm ve nazizim de, Türk'e yabancı çağ dışı sistemlerdir» dedi.

● Nobel ilâç fabrikasında hamile bir kadın işçinin işten atılması üzerine başlayan direniş, 6'sı kadın 10 işçinin ölüm orucuna başlamalarıyla devam ediyor.

● Koalisyon protokolunda ve Hükümet programında yer alan gübre fiyatlarının ucuzlatılması kararı gerçekleşti. Hükümet suni gübre fiyatlarında 43 - 154 kuruş arasında değişen fiyat indirimi yaptı. Toplam indirim tutarı 5 milyar lirayı buluyor.

Demirel'in gübre fiyatları indirimi altındaki gerçek

Ömer Burçak

Milliyetçi Cephe hükümetinin kurulmasından da önce Süleyman Demirel gübre fiyatları konusunu diline dolamıştı. Milliyet Gazetesi yöneticisi Abdi İpekçi ile yaptıkları ve 10 ay kadar öncelere uzanan «polemik» in de başlıca tartışma malzemesi gene gübre fiyatları olmuştu.

Nitekim hükümet kurulmadan, daha koalisyon protokolu açıklanırken de altı defalarca çizilen bir konu oldu gübre fiyatları. Daha sonra da hükümetin ilk icraatı...

Demirel, zafer müjdesi veren bir komutan edasıyla, üslûbuyla, gübre fiyatlarında yüksek yüzdeli bir indirim yaptıklarını ilân etti ve pek kestirme konuştu: «Bu günden itibaren gübreyi ucuzlatıyoruz».

Gübre fiyatlarında yapılan indirim, Demirel'in 14 Ekim seçimlerinde kaybettiği ve ondan sonra da kazanmak şöyle dursun, daha da kaybettiği kitle desteğini, yeniden elde edebilmek için giriştiği bir siyasî yatırım olarak değerlendirildi. Hele gübre fiyatlarındaki indirimin malî portesi ve hazineye yüklediği külfete ilişkin rakamlar açıklanınca bu yorumlar iyice yaygınlaştı. Sanıldı ki geniş ve yoksul köylü kitleleri, tarımda bol bol kullandıkları, gübreyi ucuzlatan Demirel'e medyun olacaklar ve oylarını «Karaoğlan'dan Kırat'a» çevireceklerdir.

Ancak rakamların çıplak gerçeği bu görüşü doğrulamıyor. Bu faturası çok yüksek karar, bir siyasî manevradır ama, geniş köylü kitlelerine değil, büyük çiftçilerden, kapitalist tarım işletmelerine kadar uzanan bir sosyal kesime yönelik bir manevradır; o kesimlerin çıkarlarını korumayı amaçlamaktadır.

KİMLER GÜBRE KULLANIYOR?

Ülkemizde, ana maddeleri ithal yoluyla sağlanan, başlıca üç çeşit gübre kullanılıyor: Azotlu gübreler, Fosforlu gübreler ve Potaslı gübreler.

Bunlardan ilki (Azotlu) daha çok endüstriyel bitki tarımında kullanılıyor. Özellikle pamuk ve çay üretiminde. İkincisini ise (Fosforlu) tahıl tarımı yapan üreticiler kullanıyor. Sonuncu ise (Potaslı) başta üzüm olmak üzere meyve tarımı yapanların kullandığı bir gübre.

Bu bilgilerden yola çıkarak ülkemizdeki gübre kullanımına bir göz atalım. Ancak daha önce gübre dağıtımı konusunda da bir kaç noktayı aydınlatalım. Gübreyi, Türkiye'de esas olarak, Zirai Donatım Kurumu dağıtmaktadır. Kurum bu dağıtımı yurt düzeyine dağılmış 22 merkezi ve tarım satış kooperatifleri, tarım kredi kooperatifleri ve Ziraat Odaları aracılığıyla yapmaktadır.

AZOTLU GÜBRELERİN KULLANIMI

Endüstriyel bitki tarımında ve özellikle pamuk üretiminde kullanıldığını belirttiğimiz Azotlu gübrelerin değişik türlerinin yurdumuzdaki toplam tüketimi 1.428.126 tondur. (DPT yayınlarında kullanılan ölçü ile DİE ölçüleri, farklılık göstermektedir. Biz, bu gübrelerin içinde bulunan Azot miktarını ölçü alan, gübrenin kullanılır hale gelmesi için gerekli yan maddelerle birlikteki gerçek ağırlığını gözönüne almayan DPT rakamlarını tercih ettik.)

Toplam tüketim miktarı 1 milyon 428 bin 126 ton azotlu gübrenin yüzde 35,9'u Zirai Donatım Kurumunun Çukurova (Adana, İskenderun) ve Trakya (İstanbul) merkezlerinden dağıtılmaktadır. Bu yörelerde ise ucuzlatılmış gübre fiyatlarından, geniş köylü kitlelerin mi, yoksa büyük çiftçiler ile kapitalist tarım işletmeleri sahiplerinin mi yararlanacağı sorusu kanımızca abestir.

Buna karşılık orta ve küçük köylülüğün yaygın olduğu bölgelerde gübre tüketiminin «ihmal edilebilir» oranlarda oluşu, yukarıdaki iddianın yeterli kanıtı değil midir? İşte Muş Zirai Donatım Merkezinin tüketimi : 3.146 ton. Iğdır gibi kendi çapında önemli bir pamuk üretim bölgesine de servis yapan Muş merkezinde dağıtılan gübre, toplam tüketimin sadece yüzde 0,22'si (binde 22). Orta ve küçük üretimin (de) bulunduğu Aydın'da, yüzde 4,2. Erzurum'da sadece yüzde 0,62 (binde 62).

FOSFORLU GÜBRENİN KULLANIMI

Demirel gübre fiyatlarında yapılan indirimi açıkladığı basın toplantısında, şu cümleye de yer verdi : «...nazarı dikkatinizi çekiyorum. Bilhassa buğday çiftçisi için en çok kullanılan gübrelerde indirim yaptık. Bunlar amonyum sülfat, amonyum nitrat ve kipüs süper fosfat'tır». Gerçekten de yukarıdaki gübre türlerine MC hükümeti, sırasıyla 67, 75 ve 112 kuruşluk fiyat indirimi uyguladı.

Şimdi bu gübrelerin kullanım alanına bakalım :

Fosforlu gübreler genellikle tahıl üreticilerince kullanılıyor (ya da kullanılması gerekiyor). Fosforlu gübrelerin yurdumuzdaki toplam tüketimi 1.017.379 tondur. (Burada da gübrenin içerdiği fosfor miktarı ölçü alınmıştır. DPT). Bu miktarın yüzde 54,2'si Çukurova (Adana, İskenderun), Trakya (İstanbul) ve Ankara Zirai Donatım Kurumu Merkezlerinden dağıtılmıştır. Başı 214 bin 971 tonla Trakya çekmekte, sonra 208 bin 261 tonla Çukurova gelmekte ve en son olarak Ankara da 128 bin 196 ton fosforlu gübre tüketmektedir. Yurdumuzun tahıl ambarı olarak nitelenen Konya'nın tüketimi sadece 25 bin 249 ton'dur. Yani toplam tüketimin sadece yüzde 2,4'ü. Bir başka tahıl ambarı Urfa'da da durum bundan pek farklı değil. Urfa çiftçileri toplam fosforlu gübre tüketiminin yüzde 2,7'sini kullanmaktadırlar. (Koskoca Harran ovasını hatırlayınız. Ve o ovanın üstünde yarıcılık, marabalık ile ter döken yüzlerce topraksız köylüyü ve ailesini...).

POTASLI GÜBRELERİN KULLANIMI

Yurdumuzda kullanılan üçüncü gübre türü de potaslı gübreler. Tüketim miktarı oldukça düşük : 30.095 ton. (Gene DPT ölçüleri alındı). Genellikle meyve tarımında ve özellikle üzümde (bağcılıkta) kullanılıyor. Geniş köylü kitlelerden çok, modern tarım işletmelerinde üretim yapılan Çukurova (Adana, İskenderun), İstanbul (Trakya), İzmir ve Antalya bölgeleri toplam tüketimin yüzde 70,17'sini kullanıyorlar. Yani gene aynı mantık, gene aynı «çıkarların» savunusu ve aynı gerçek!

SONUÇ

Özetlersek, Demirel'in gübre fiyatlarında yaptığı indirim geniş köylü kitlelerin «kitle desteğini» yeniden kazanmak üzere yapılmış «hinoğlu hince» bir siyasî manevra değil, Demirel'i ve cebi kirli, gözü kanlı ortaklarını 1975 Türkiye'sinde iktidara egemen güçlerin bir kesimine ödenen bir faturadır. Önümüzdeki günler ise, sömürücü güçlerin ağababalarına, yani finans kapitale ödenecek faturalara gebedir. Demirel'i siyasî iktidara ge-

tiren finans kapital zümresinin ve diğer sömürücü ortaklarının, emperyalist - kapitalist sistemin yaşadığı bunalım batağında, geniş kitleleri «aldatmak için bile olsa» tatmin etmelerine pek olanak kalmamıştır. Kaldı ki Demirel (MC) hükümetinin misyonu da bu değildir. MC adlı siyasî ittifak, başta finans kapital olmak üzere Türkiye egemen güçlerinin acil çözüm bekleyen sorunlarına cevap vermek üzere iktidara gelmiştir çünkü...

21 Nisan 1975

● Çağlayangil'le görüşen Hartmann'ın, ABD yardımının başlaması için Kıbrıs konusunda bazı tavizler istediği bildiriliyor. Görüşmede, Ege karasuları ve 12 Adalar sorunu da ele alındı.
● Merkez Bankası'ndaki net döviz rezervlerinin bir hafta içinde tümüyle tükendiği, son hafta, döviz rezervinin artı 47 milyon dolardan, eksi 17 milyon dolara düştüğü bildiriliyor.
● Güney Vietnam Devlet Başkanı Tiyö, istifa ettiğini açıkladı ve istifasının Güney Vietnam'daki duruma barışçı yoldan çözüm getirebileceğini umduğunu bildirdi.

22 Nisan 1975

● Demirel'in kardeşlerinin sahip olduğu «ORMA» şirketinin yatırımlarını geliştirmek amacıyla yaptığı teşvik istemi, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Teşvik Kurulunca kabul edildi. Bilindiği gibi ORMA şirketi kurulurken şirket ortaklarının bankaya yatırmak yükümünde oldukları sermayeyi yatırmadan Devlet Planlama Teşkilâtı, Sınai Kalkınma Bankası ve T.C. Ziraat Bankası'ndan usulsüz kredi aldıklarından Demirel hakkında Meclis soruşturması açılmıştı.
● İran, Amerika'dan son model silâhlar satın alıyor. İran bu sene alacağı Laser ışınlı bomba, Tow füzeleri ve nakliye uçakları için Amerika'ya yaklaşık olarak 55 milyar TL. ödüyor. Ayrıca İran, BP petrol şirketinin hisselerinin yüzde 20'sini almak üzere harekete de geçtiği söyleniyor.

Orta-Doğu'nun ileri karakolu İran

Mehmet Güven

Son günlerde «işadamlarımız»ın sık sık gidip gelerek «pazar» bulmaya çalıştıkları İran, gerçekte ne durumdadır? Dünya içindeki yeri nedir? Söylenildiği gibi ortada bir «İran mucizesi» var mıdır? A.B.D. emperyalizmi İran despotizmini nasıl kullanmaktadır? İran gerçekten Türkiye'nin «Dost ve kardeşi» midir.

İşte halkımız, bu gibi sorulara cevap ararken, burjuva basını, İm-

paratoriçe Farah Pehlevî'nin en son saç tuvaletini veya çocuklarından birinin kayak yaparken nasıl düştüğünü yazmaktan öteye gitmemekte.

Şunu peşin olarak söyleyelim: İran bugün emperyalizmin Orta-Doğuda'ki ileri karakolu'dur; tarihi görevi de çöküp yokolmakta olan A.B.D. emperyalizminin ricat yollarını korumaktır.

İran denince akla üç olgu gelmelidir: 1 — Petrol; 2 — Sovyetler Birliğini çevreleyen emperyalist paktların merkezinde bulunması; 3 — Hiç bir temel hak ve özgürlüğe olanak tanımayan mutlakiyetçi bir rejime sahip olması.

İran'ın başlıca geliri petroldür. Bu gelir muazzam rakamlara varmakla beraber, İran'daki rezervlerin 20-30 yıllık bir gelecekte tükenebileceği de bilinmektedir. Bu sebebten Şah, elini çabuk tutarak bu süre içinde emperyalizmle ortaklığını pekiştirmek ve giderek «vazgeçilemez adam» haline gelmek istemektedir. Şimdiki durumda, İran oligarşisi dünyanın en büyük «tefecisi» haline gelmiştir. Emperyalist dünyanın petrol tröstlerinden elde ettiği milyarlarca dolarlık komisyonları bir ölçüde işçi sınıfının gelişmesinden korktuğu için sanayileşmede de harcayamamakta; hem de İran ekonomisinin plânlı bir şekilde kurulmuş alt-yapısı ve ağır-sanayii mevcut olmadığı için bu miktarda «para»yı emme gücüne sahip olmadığını bilmektedir. Dışa bağımlı ve emperyalizmle bütünleşmeye yönelmiş bir ekonomiye sahip İran'da, böylesine büyük bir malî sermaye ülke içinde kullanılmaya kalkışılırsa, basılmak zorunda kalınacak para korkunç bir enflâsyon doğurur. Bu da, Şah'ın ipleri elden kaçırmasına yeter de artar bile. Zaten bu sermayeyi İran'da kullanacak teknik eleman dahi yoktur. Şah'ın temsilciliğini yaptığı İran hakim sınıfları, İran halkının «işçi»leşmesinden öcüden korkar gibi korkmaktadırlar. O kadar ki, Şah, kendisiyle benzer rejime sahip Güney-Kore'den 90.000; Pakistan'dan da belirsiz sayıda işçi almak konusunda anlaşmalar yapmıştır. Beri tarafta, İran halkı, işsizlik ve sefaletten kırılıyormuş kimin umurunda! Böylece İran egemen sınıfları için bu parayı tüketmenin iki yolu kalmaktadır: 1 — Başta silâh olmak üzere tüketim harcamalarına gitmek, 2 — Kapitalist ülkelerde krize düşen büyük firmaların hisse senetlerini almak veya yatırımlarını, kredi şeklinde dış ülkelere yapmak.

İran, A.B.D. silâh tekellerinin en büyük müşterisidir. Yalnızca 1973 yılında 3 milyar dolarlık silâh siparişi vermiştir. Geçenlerde de A.B.D. ile tarihin en büyük ticaret anlaşmasını imzalamıştır. Yine yakınlarda Fransa ile yaptığı büyük bir ticaret anlaşmasıyla, İran Fransa'dan renkli televizyon (!) ve nükleer reaktör almayı kararlaştırmıştır. Alınacaklar çok ilginçtir. Harcanan paralar yalnızca tüketime gitmekte veyahut gösterişli fakat sonuçsuz işlerde çaçur edilmektedir. Böylece kapitalist ülkelerin İran'a petrol karşılığı ödediği dövizler, içinde bulundukları krizi hafifletmek üzere İran tarafından kendilerine iade olunmakta, buna karşılık kapitalist ülkeler ellerindeki mâmul maddeleri de satmak fırsatını bulmaktadırlar.

İran'ın yakın bir gelecekte «dünyanın en gelişmiş 5-6 devleti olacağız» iddiası da komik olmaktan öteye gidememektedir. Faşistler her ülkede buna benzer iddialarla ortaya çıkıp, halkın gözünü boyayıp, uyanmasını ve kendi iktidarı için örgütlü mücadele vermesini önlemek ister-

ler. Bizde de Türkeş'in «Atom bombası yapalım» lâfı bu amaçla söylenmiştir. Bugün İran'da burjuvazi, ülkenin tarihini sübjektif ve idealist tarzda, dünyanın en eski devletlerinden birinin tarihi gibi gösterip, «büyük uygarlık» düşüncesini yoğun olarak vaaz etmektedir. Bununla beraber, burjuvazinin temel amacı, hiç de güçlü İran İmparatorluklarının geçmişini yüceltmek değil, fakat kurulu düzeni «kutsamak», Şah'ın dediğine göre «büyük uygarlığı yeniden yaratmak için» (burjuva bir temel üzerinde) bu günkü rejim tarafından gerçekleştirilen reformları ideolojik açıdan desteklemek içindi. Bu reformlar, güçlenen burjuvazi için gerçek bir halk devrimine alternatif olarak çıkarılmaktadır. İran Devleti'nin kuruluşunun 2500. yıldönümünü kutlama törenleri, burjuvazinin şoven milliyetçi özlemlerine cevap vermekte, ülkedeki ulusal ayrılıklar üzerindeki baskı siyasetini haklı göstermeye çalışmaktadır.

Öte yandan İran'ın iddialarının birer «balon» olmaktan öteye gitmediği yabancı burjuva basınında da yazılıp söylenmeye başlamıştır. Nitekim, «Hudson Letter» adlı enformasyon dergisinde «Avrupa Araştırmaları» konulu bir rapor yayınlanmış ve İran'ın önümüzdeki 20 yılda iktisadî bakımdan «Süper devlet» hatta büyük devlet olma şansı bulunmadığı belirtilmiştir. Raporda İran'ın daha yıllarca BM de nazik bir deyişle «en az gelişmiş ülkeler» diye adlandırılan ülkeler arasında kalmaya mahkûm olduğu belirtilmekte ve «İran Hükümeti»nin cüretli plânları gerçekleşir ve 1985 yılında kalkınma planı hedeflerine ulaşırsa —ki bu da ayrı bir sorundur— İran büyük dünya devletleri arasında 6. sırayı işgal edecektir, denmektedir. Ama, bunun için başka ülkelerin kalkınma oranlarının sıfır olması gerekecektir. Aksi halde, en iyimser tahminlere göre bile, İran'ın gayri safi milli hasılası 116 milyar dolar, yani Hindistan'ınkinden biraz yüksek ve hemen hemen Meksika'nınki kadar olacaktır. Raporda, daha sonra İran ekonomisinin bütün kesimleri ayrı ayrı ele alınmıştır. Raporda, İran'ın tarım kesimiyle ilgili olarak şöyle denmiştir: «İran'da tarım kesimi halâ geri kalmış durumdadır. Hükümetin finanse ettiği programlara rağmen, bu kesim gelecek taleplere cevap veremiyecek durumdadır». İşte «İran Mucizesi (!)» böyle bir «binbir gece masalı»dır.

İran'ın petrolle birlikte ele alınması gerekli olan önemli bir konumu daha vardır; o da Orta-Doğu'nun merkezinde bulunması ve Sovyetler Birliği'nin hemen güneyinde yer almasıdır. A.B.D. emperyalizmi bu durumu değerlendirmiş ve İran'ı silâhlandırıp, güçlendirerek Orta-Doğu'daki bazı «görevlerini (!)» ona devretmiştir.

Daha 1955'te şimdiki A.B.D. Başkan Yardımcısı Nelson Rockefeller, Eisenhower'e yazdığı bir mektupta: «Ekonomik yardım kanalıyla İran petrolünü sımsıkı avucumuzun içine aldık. Bugün İran pazarı da ekonomimiz için güvenilir bir üs olmuştur. İran'da gösterdiğimiz yoğun ekonomik çalışmalar, ülkenin tüm dış politikasını kontrol altına almamızı, özellikle İran'ın Bağdat Paktı'na girmesini sağlamıştır. (Irak'ın 1959'da çekilmesi üzerine, bu pakt halen CENTO adıyla devam etmekte olup, üyeleri A.B.D., İngiltere, Türkiye, İran ve Pakistan'dır). Artık Şah, bizim elçimizin izni olmadan Hükümetinde bir değişiklik yapılmasını kabul edemez.» diyordu. O günden bu yana geçen yirmi yılda bu bağımlılık giderek daha

da pekişti. Halen İran'daki A.B.D. Büyükelçisi R. Helms'in eski CİA Başkanı olması, Rockefeller'in sözlerinin günümüzde geçerliliğini sürdürdüğünün kanıtıdır.

Böylece, İran, A.B.D. emperyalizminin istediği biçimde askerî bir diktatörlük haline getirildi. Bu arada unutmamamız gereken bir nokta da İran polis teşkilâtını örgütleyen ve «milliyetçi» Başbakan Musaddık'ı devirenin Schwartzkopf olduğudur. İran gerçekten A.B.D. emperyalizminin verdiği öneme değmektedir. Zira, Arap petrolleri ile S.S.C.B. arasında tampon bir bölge olduğu gibi bölgedeki petrol yatakları Japonya'nın ihtiyacının % 90'ını, Batı Avrupa'nın ihtiyacının % 60'ını karşılamakta ve dünyada bilinen petrol rezervlerinin % 60'ını oluşturmaktadır.

Bu veriler ışığında İran'ın Orta-Doğu'daki görevi ortaya çıkmaktadır: «Her yerinden petrol fışkıran ve Hint Okyanusu'na hakim olmayı sağlayan Basra Körfezi yöresinde emperyalizmin lehine jandarmalık yapmak.»

İran bu görevi gerçekleştirmek için bir dizi girişimde bulunmuştur. 1972 yılında Umman Sultanı Kâbus ile Dofar'da ulusal kurtuluş savaşı veren devrimci gerillalara karşı gizlice anlaşarak 8.000 askerini ülkeye sokmuş ve Basra Körfezi'nden geçişi kontrol eden Hürmüz Boğazı da dahil olmak üzere birçok bölgeyi işgal etmiştir. Bundan başka, Filistin Kurtuluş Hareketine karşı Ürdün»ü ve Güney Yemen'deki devrimci ve anti-emperyalist hükümete karşı kralcı Kuzey-Yemen'i desteklemektedir.

İran Şahı'nın en korktuğu şey «Sosyalizm» dir. Bu nedenle S.S.C.B. ile iyi geçinmeye çalışmakta fakat Sovyetler Birliği ile ilişkiler içinde bulunan ilerici Arap rejimlerini zayıf yerlerinden yakalayarak, Orta - Doğu'da sosyalizmin yayılmasını önlemeye çalışmaktadır. Şah önce Mısır'a çok ihtiyacı olan büyük miktarda kredi ve petrol vermiş, böylece S.S.C.B. etkisini azaltmak istemiştir. Aynı zamanda bir Arap - İsrail savaşında İsrail'e petrol vereceğini söyleyerek hem İsrail'i rahatlatmış hem de Abu - Rudeys bölgesinde ve İsrail işgali altında bulunan petrol kuyularının Mısır'a iadesinin artık mümkün olduğunu ortaya koyarak Enver Sedat'ı memnun etmiştir. Amaç yine aynıdır: Bir Arap - İsrail savaşının emperyalizmin kanlı yüzünü Arap halklarına gösterdiğini ve böylece anti - emperyalist ve ilerici Arap Rejimlerinin yaygınlık kazandığını gören A.B.D. emperyalizmi ve İran, artık Orta - Doğu'da sıcak savaş istememektedirler. Her savaşın sosyalist dünya sisteminin Arap halkları ve ilerici Arap rejimleri arasında saygınlığını arttırdığı ve özellikle S.S.C.B. ile Arap ülkeleri arasındaki kardeşlik ve işbirliğini pekiştirdiği emperyalizm tarafından anlaşılmış, Şah ve dolarları bu dayanışmayı zayıflatıp Orta - Doğu'daki her türlü ilerici ve anti - emperyalist düşünceyi nötralize etmekle görevlendirilmişlerdir. Barzanî hareketine yardım eden İran, bu olay kendi içindeki bağımsızlık isteklerini körükleyince ve Orta - Doğu'nun yeni dengesi farklı gelişmeler doğurunca Irak'la anlaştı. Tabii anlaşmasındaki esas saik, Irak'la S.S.C.B. arasında pekişen yardımlaşma ve dostluğun emperyalizmin bölgedeki çıkarlarını tehdit eder hale gelmesiydi. Yine İran ordusunun % 80'i Irak sınırında beklemekteydi; son anlaşma ile İran Silâhlı Kuvvetlerini daha yaygın olarak kullanabilecek ve daha çok ülkeye rahatça müdahale edecektir. Nitekim, Basra Körfezi'nin batı

yakası İran tarafından kontrol edilmekte ve bir dizi askerî üsle donatılmış bulunmaktadır. Körfezdeki İran deniz üslerindeki İran'lı subayların tümünün İsrail'de staj yaptığı 1973 yılında açıklanmıştır. Ordudaki A.B.D. danışmanlarının sayısı birkaçbini bulmakta olup en önemli görevi olan üç general doğrudan Büyükelçi Helms'e bağlıdırlar!

Bütün bu görevlerini (!) yerine getirebilmesi için İran'ın «Dikensiz bir gül bahçesi» olması gerektiği açıktır. Ülke içi sosyal muhalefet, emperyalizmin tertiplerini açığa çıkararak bozabilir. Bunun için gerek İran oligarşisi gerekse onların akıl hocası CİA kurmayları, ülkede tam bir terör ve işkence rejimi kurmuşlardır. Doğrudan CIA'ya bağlı olan, aynı zamanda Avrupa'nın tüm gizli servisleriyle ve İsrail'in Mossad adı verilen terör ve karşı - devrim örgütü ile içli dışlı faaliyet gösteren SAVAK adındaki örgüt 1955 yılında kurulmuş olup 60 - 80 bin ajanı vardır. SAVAK'ın «faaliyeti (!)» sonucu bugün İran hapishanelerinde 40 bin siyasî mahkûm bulunmaktadır. Son iki yılda da, 110'dan fazla siyasî mahkûm idam edilmiştir. Uluslararası Af Örgütü İngiltere Bölümü Başkanı David Simpson «İran, siyasî tutuklulara yapılan işkencelerde dünya şampiyonu olabilir» diyerek durumu açıklamış, parlamentoda da İşçi Milletvekili William Wilson uygulanan terörü ayrıntılarıyla ortaya koymuştur. Son olarak da, ülkedeki bütün siyasal partiler lağvedilerek Millî Diriliş adlı bir «tek» faşist partide toplanmaları istenmiştir. En sağdaki faşist partiler dahil, düzenin iktidar ve muhalefet partileri yeni tek parti rejimini kabul etmişler ve Şah, açık açık, bu rejimi kabul etmeyenlerin sınır dışına çıkabileceklerini veya hapishaneyi tercih edebileceklerini söylemiştir.

Bu korkunç baskıya karşılık İran'lı devrimciler TUDEH Partisinde örgütlenerek direnmektedirler. Her türlü işkenceye karşılık mücadele her yerde sürdürülmektedir. İdam edilmeden önce son sözlerini dışarıya kaçırabilen TUDEH Partisinin yiğit devrimcilerinin söylediklerinden de anlaşıldığı gibi İran'lı devrimcilerin moral yüksekliğini ve inanmışlığını, SAVAK tipi terör kuruluşlarının kitleleri yıldırma politikası etkileyememektedir.

İşte işadamlarımızın önünde secdeye durdukları Şah ve onun hükmettiği İran'ın durumu budur. Zaten Şah emperyalizmin çıkarlarını ne büyük bir gayretle savunduğunu hiç gizlememekte ve büyük bir iftiharla açıklamaktadır. 21 Mayıs 1973 tarihinde Newsweek dergisinin Arnaud de Borchgrave isimli muhabirine verdiği demeçte bu amacını şu şekilde ifade etmektedir : «İran Körfezinde istikrar ve güvenlik olmaksızın Avrupa'nın güvenliği boş bir sözdür. Batı Avrupa, Birleşik Devletler ve Japonya, körfezi genel güvenliklerinin bir bölümü olarak kabul etmekte, bununla beraber bu güvenliği sağlayacak durumda bulunmamaktadırlar. İşte bu yüzden biz onlar için bu görevi yerine getiriyoruz... Amerika hayatî çıkarları sözkonusu olduğu zamanlar bile jandarma rolünü oynayamıyor.»

İşte dostumuz (!), kardeşimiz (!) İran'ın kendi Şah'ının ağzından tarifi... Bizim fazla bir şey eklememize zaten gerek yok.

Komünist Manıfesto'sunun 1890 tarihli almanca baskısına önsöz

Engels'in bu önsözü yazdığı 1 Mayıs 1890 günü, İkinci Enternasyonal'in Paris Kongresinde (Temmuz 1889) alınan karar uyarınca Avrupa'nın ve Amerika'nın bazı ülkelerinde işçi gösterileri, grevler ve mitingler yer almıştı. O günden sonra 1 Mayıs, bütün dünyada, proletaryanın milletlerarası dayanışmasının timsali olarak kutlanagelmiştir.

Frederick Engels

... Manifestonun yeni bir Almanca baskısını çıkarmak yeniden gerekli olmuştur. Bu arada Manifestonun geçirdiği hayli zengin tarihî gelişimi de burada belgelemek yerinde olur.

İkinci bir Rusça çeviri —Vera Zasuliç tarafından— 1882'de Cenevre'de yayınlandı. O baskının önsözünü Marx'la birlikte yazmıştık. Ne yazık ki ilk Almanca elyazması kayboldu; o yüzden metne bir yararı dokunmayacağını bile bile, yenibaştan Rusçadan çevirmem gerekiyor. Şöyle deniyordu o önsözde:

«Komünist Partisi Manifestosu'nun, çevirisi Bakunin tarafından yapılan ilk Rusça baskısı Kolokol basım evince 1860 yılları başında yayınlandı. O zaman Batı için bu (Manifestonun Rusça baskısı) olsa olsa bir edebî garâbetti. Bugün artık öyle değildir.

«Proletarya hareketinin o sıralarda (Aralık 1847) hâlâ ne kadar sınırlı bir kapsamı olduğu, Manifestonun, çeşitli ülkelerdeki çeşitli muhalefet partileri karşısında Komünistlerin durumunu gösteren son bölümünden açıkça bellidir. Orada, özellikle, Rusya ile Birleşik Devletlerin sözü edilmez. Rusya'nın bütün Avrupa gericiliğinin son büyük yedek gücü olduğu, Birleşik Devletlerin de, göç yoluyla, Avrupa'nın fazlalık proletarya güçlerini yuttuğu zamandı o zamanlar. Her iki ülke de Avrupa'ya hammadde sağlıyan, aynı zamanda Avrupa'nın sanayi ürünlerine pazar olan ülkelerdi. Bu nedenle ikisi de o sırada, şu ya da bu biçimde, Avrupa'da yürürlükte olan düzeni ayakta tutuyorlardı.

«Bugün durum ne kadar farklı! Kuzey Amerika'yı devâsa bir tarım üretimine elverişli bir ülke hâline getiren, doğrudan doğruya Avrupa göçleri olmuştur. Amerikan rekabeti Avrupa'nın büyük ve küçük toprak mülkiyetini taa temellerinden sarsıyor. Yine bu göçler, Birleşik Devletlerin korkunç sanayi kaynaklarını öyle bir ölçüde işletmesini mümkün kılmıştır ki, Batı Avrupa'nın ve özellikle İngiltere'nin bugünedek süregelen sanayi tekeli yakında mutlaka kırılacaktır. Her iki durum da Amerika'yı devrimci bir yönde etkilemektedir. Bütün siyasî düzenin temeli olan, küçük ve orta çiftçilerin toprak mülkiyeti, dev çiftliklerin rekabeti karşısında adım adım geriliyor; aynı zamanda sanayi bölgelerinde, ilk kez, proletarya yığınları ve akıllara durgunluk veren bir sermaye yoğunlaşması beliriyor.

«Rusya'ya gelince! 1848-49 Devriminde yalnız Avrupa'nın prensleri değil, Avrupa'nın burjuvaları da, o yıllarda henüz uyanmaya başlıyan proletaryanın elinden yakalarını ancak Rus müdahalesi sayesinde kurtarabilmişlerdi. Çar, Avrupa irticaının başı ilân edilmişti. Bugün Çar, Gaçina'da, devrimin savaş esiridir; ve Rusya, Avrupa'da devrimci eylemin öncüsü olmuştur.

«Komünist Manifestosunun amacı, çağdaş burjuva mülkiyetinin kaçınılmaz olan yakın yıkılışını ilân etmekti. Oysa Rusya'da, hızla gelişen kapitalist vurgunculuğun ve henüz gelişmeye başlıyan burjuva toprak mülkiyetinin karşısında, toprakların yarıdan fazlasının köylülerin ortak mülkiyetinde olduğunu görüyoruz. Şimdi soru şudur : Bir hayli yıpranmış olmakla birlikte yine de ilkel ortak toprak mülkiyetinin bir biçimi olan Rus obshchina'sı, ortak mülkiyetin daha ileri komünist biçimine doğruca varabilir mi? Yoksa o da, önce, Batının tarihî evrimi olan dağılma sürecinden mi geçmelidir?

«Bugün için bu soruya verilebilecek tek cevap şudur: Eğer Rus devrimi Batıda bir proleter devrimine ışık yakar da bu iki devrim böylece birbirini tamamlarsa, bugünkü Rus ortak toprak mülkiyeti komünist bir gelişim için hareket noktası yerine geçebilir.

Karl Marx Frederick Engels

21 Ocak, 1882. Londra»

Aşağı yukarı aynı tarihte Cenevre'de yeni bir Lehçe çeviri yayınlandı: Manifest Komünistyczny.

Bundan başka, Social-demokratik Bibliothek 1885'de, Kopenhog'da, Danimarka dilinde yeni bir çeviri çıkardı. Yazık ki tam bir çeviri değil bu. Çevirmene güç geldiği anlaşılan bazı öneml parçalar alınmamış. Ayrıca, yer yer bazı dikkatsizlikler var. Bütün bunlar daha da çok göze batıyor, çünkü çeviriden anlaşıldığı kadarıyla, çevirmen biraz daha çaba harcasaymış ortaya dört başı mamur bir eser çıkarabilirmiş.

Fransızca yeni bir çeviri 1885'te Paris'te Le Socialiste'te yayınlanmıştır. Şimdilik yayınlananların en iyisidir.

Bu Fransızca metnin İspanyolca çevirisi yine o yıl önce Madrit'de El Socialista'da yayınlanmış, sonra broşür hâlinde yeniden basılmıştır: Manifesto del Partido Comunista por Carlos Marx y F. Engels, Madrid, Administracion de El Socialista, Hernan Cortes 8.

Bu arada garip bir olaya da değineyim: 1887'de Ermenice birçevirinin elyazması İstanbul'da bir yayıncıya sunuluyor. Adamcağız Marx'ın adını taşıyan bir kitabı yayınlamayı göze alamıyor, çevirmenden kitaba kendi adını koymasını istiyor, ama o da buna yanaşmıyor.

Az çok yanlış Amerikan çevirilerinden önce biri, sonra bir başkası İngiltere'de tekrar tekrar basılıp durduktan sonra, nihayet doğru bir metin 1888'de yayınlandı. Çeviri, dostum Samuel Moore tarafından yapılmıştı. Metin baskıya verilmeden önce bir kere daha birlikte gözden geçirdik. Şu başlığı taşımaktadır: Manifesto of the Komunist Party, by Karl Marx and Frederick Engels. Authorised English Translation, edited and annotated by Frederick Engels. 1888. London, William Reeves, 185 Fleet st., E.C.O. baskıdaki notların bir kısmını bu baskıya da aldım.

Manifestonun başlı başına bir tarihi oldu. İlk çıktığında bilimsel Sosyalizmin o zamanlar sayıları henüz pek fazla olmayan öncülerince heyecanla karşılanmıştı (ilk önsözde sözü geçen çevirilerden de bellidir bu).

Çok geçmeden, 1848 Haziranında Paris işçilerinin yenilgiye uğramasıyla başgösteren irtica tarafından arka plana itildi ve giderek, 1852 Kasımında Kolonya Komünistlerinin hüküm giymeleriyle «kanun uyarınca» aforoz edildi. Şubat devrimiyle başlıyan işçi hareketi göz önünden çekilince, Manifesto da arka plâna düştü.

Avrupa işçi sınıfı hâkim sınıfların iktidarına karşı yeni bir saldırıya geçmek için tekrar yeterince güçlendiği zaman, Enternasyonal İşçi Birliği kuruldu. Birliğin amacı, Avrupa ve Amerika'nın tüm savaşçı proletaryasını tek bir muazzam ordu içinde kaynaştırmaktı. O yüzden, Manifestoda ortaya konulan ilkelerden hareket edemezdi. Enternasyonal, İngiliz sendikalarına, Fransız, Belçikalı, İtalyan ve İspanyol Proudhon'cularına ve Alman Lassalle'cilerine kapıyı kapatmıyacak bir programa sahip olmalıydı. Bu program —Enternasyonal Tüzüğü Gerekçesi— Marx tarafından Bakunin ve Anarşistlerin dahi takdirlerini kazanan bir ustalıkla kaleme alındı. Marx, Manifestoda ileri sürülen fikirlerin nihaî zafere ulaşması için, sadece ve tek başına, işçi sınıfının birlikte eylem ve tartışma sonunda mutlaka gerçekleşecek olan zihnîgelişmesine güveniyordu. Sermayeye karşı mücadelede karşılaşılan olaylar ve durumlar, hattâ kaza-

nılan zaferlerden çok uğranılan yenilgiler, her derde devâ gördükleri evrensel formüllerin o güne kadarki yetersizliğini savaşçılara göstermekten geri kalmıyacak, işçi sınıfının kurtuluşunun doğru koşullarını adamakıllı anlamaya kafalarını daha yatkın kılacaktı. Marx haklı çıktı. Enternasyonal dağıldığında, 1874'ün işçi sınıfı Enternasyonalin kuruluş yılı olan 1864'deki işçilerden çok farklıydı. Lâtin ülkelerinde Proudhon'culuk, Almanya'da kendine özgü Lassalle'cilik kayıplara karışmak üzereydi. Hattâ o dönemde tutucuların şâhı İngiliz sendikaları bile, 1887 Swansea Kongrelerinde başkanın onlar adına, «Kıta sosyalizmi artık ödümüzü patlatmıyor,» diyebileceği noktaya adım adım yaklaşıyorlardı. Ne var ki, 1887'ye kadar kıta sosyalizmi hemen hemen sadece, Manifestoda ilân edilen teoriden ibaretti. Bu bakımdan Manifestonun tarihi, belli bir ölçüde, 1848'den bu yana çağdaş işçi sınıfı hareketinin tarihini yansıtır. Şu anda hiç şüphe yok ki bütün Sosyalist literatürün en yaygın, en milletlerarası ürünü, Sibirya'dan Kaliforniya'ya kadar bütün ülkelerde milyonlarca işçinin programıdır.

Yine de, yayınlandığı sırada biz ona bir Sosyalist manifestosu diyemezdik. 1847'de iki çeşit insana sosyalist gözüyle bakılıyordu: Bir yanda çeşitli ütopyacı sistemlerin taraftarları, özellikle İngiltere'de Owen'ciler, Fransa'da Fourier'ciler vardı. Her ikisi de ufala ufala çoktan birer tarikat olmuş çıkmışlardı, ve yavaş yavaş ortadan siliniyorlardı. Öbür yanda, her derde devâ evrensel formülleriyle ve her türden derme çatma onarımlar yoluyla, sermayeye ve kâra hiç mi hiç zarar vermeksizin, sosyal dertleri gidermek isteyen bir alay sosyal şarlatan vardı. Her iki halde de işçi sınıfı hareketinin dışında kalmış adamlardı bunlar, ve daha çok, «okumuş» sınıfların desteğini sağlamaya bakıyorlardı. İşçi sınıfının, salt siyasî devrimlerin yeterli olmadığı inancıyla toplum yapısının kökten değişmesini isteyen kesimi ise, o sıralarda kendisine Komünist diyordu. Daha yontulmamış, salt içgüdüsel, çok kez de kaba saba bir Komünizmdi bu, ama iki Ütopyacı Komünizm sistemi yaratacak kadar güçlüydü: Fransa'da Cabet'in «İkarya» Komünizmi ile, Almanya'da Weitling'in Komünizmi. 1847'de Sosyalizm bir orta sınıf hareketi, Komünizm bir işçi sınıfı hareketi anlamına geliyordu. Sosyalizm, hiç değilse Kıta Avrupasında, az çok itibarlı sayılıyordu; ama Komünizm bunun tam karşıtıydı. Biz daha o zamandan, büyük bir kesinlikle, «İşçi sınıfının kurtuluşu işçi sınıfının kendi eseri olmalıdır» görüşünü benimsediğimizden, bu iki isimden hangisini seçeceğimiz hususunda hiç bir tereddüdümüz olamazdı. O gündenberi de bu isme sırt çevirmeyi düşünmemişizdir.

«Bütün ülkelerin işçileri, birleşin!» Bundan kırk iki yıl önce, proletaryanın kendi öz dileklerini öne sürerek ortaya atıldığı ilk Paris devriminin arifesinde biz bu sözleri dünyaya ilân ettiğimizde pek az yerden ses alabilmiştik. Oysa 28 Eylül 1846'da Batı Avrupa ülkelerinin çoğunun proleterleri, hâtırası her zaman şerefle anılacak olan Enternasyonal İşçi Birliğinde elele verdiler. Gerçi Enternasyonal topu topu dokuz yıl yaşadı. Ama bütün ülkelerin proleterleri arasında onun yarattığı ebedî birliğin hâlâ canlı olduğuna, ve her zamankinden daha büyük bir güçle yaşadığına bugünden daha iyi bir tanık olamaz. Çünkü bugün, ben bu satırları yazar-

ken, Avrupa ve Amerika proletaryası ilk kez tek bir ordu halinde, tek bayrak altında, tek bir ilk-amaç için —Enternasyonal'in 1866 Cenevre Kongresinde ve sonra tekrar 1889 Paris İşçi Kongresinde ilân edildiği üzere sekiz saatlik normal iş gününün kanunen tanınması için— seferber olmuş savaş güçlerini teftiş ediyor. Bugünkü temâşâ, bütün ülkelerin kapitalistlerine ve toprak sahiplerine, bütün ülkelerin işçilerinin bugün sahiden birleşmiş olduklarını gösterecektir.

Keşke Marx bunu kendi gözleriyle görmek için şimdi yanımda olsaydı!

1 Mayıs, 1890. Londra

1 Mayıs 1975'te Türkiye işçi sınıfı

Oya Baydar

Lenin, 1900 yılı Kasım'ında yazdığı «Hareketimizin Acil Görevleri» yazısında şöyle diyordu:

> «Her ülkede, işçi sınıfı hareketinin sosyalizmden ayrı olarak varolduğu, her birinin kendi yolunda gittiği bir dönem olmuştur; ve her ülkede, bu ayrılık, hem sosyalizmi, hem de işçi sınıfı hareketini zayıflatmıştır. Ancak sosyalizmin işçi sınıfı hareketi ile kaynaşmasıyla, her iki hareket de sağlam temellerine kavuşmuştur. Sosyalizmle işçi sınıfı hareketi arasındaki bu birleşme her ülkede, zaman ve mekân şartlarına göre, tarihî olarak kendilerine özgü yollardan gerçekleşmiştir... Bu çok zor bir süreçtir. Beraberinde tereddütler ve kuşkular getirmesinde şaşılacak bir taraf yoktur.»

Türkiye işçi sınıfı hareketinin tarihini, bildiğimiz ve belgelerine sahip olduğumuz kadarıyla basına yansımış 1872 hareketlerine kadar geri götürebiliyoruz. Hatta, «modern» (kapitalist) anlamda ilk işçilerin, Lonca'ların darbe yemesi, Batı kapitalizminin girişiyle el endüstrisinin çözülmesi, buralarda çalışan zenaatkârların üretim araçlarından kopmaları, devlet ve ordu ihtiyaçlarına bağımlı sanayi dallarında, tekstil kolunda, madenlerde, 18. yüzyılın ikinci yarısında itibaren işçi sınıfının ilk çekirdeklerinin doğmaya başlaması ile, aşağı yukarı 200 yıl önce ortaya çıktıklarını söylüyoruz.

19. yüzyılın ilk yarısı boyunca İmparatorluğun Rumeli-Balkanlar kesiminde ve Anadolu'da, devlet eliyle sanayi kurma teşeb-

büslerinin yoğunlaşması, ücretli emeği, (ağır da olsa) nicel bakımdan bir ölçüde geliştiriyor. 19. yüzyılın ikinci yarısında, madenlerde, özellikle Rumeli'ndeki tekstil endüstrisinde, tütünde, geçici «isyan»lar veya makine tahrip hareketleri şeklinde gelişen işçi hareketlerinin varlığı da biliniyor. 1845 tarihli ve bütün işçi sınıfı tarihlerinde yer bulan Polis nizamnamesinde, işçilerin grev yapmaları, birlik kurmaları yasaklanıyor ve «ihtilâl»in önlenmesi üzerinde duruluyor.

1845'lerde, İmparatorluk'ta bir «ihtilâl» ortamı mı vardı? Şüphesiz ki hayır. Ama Avrupa'yı kaplamış olan ve özelikle Fransa'da proleter tabanlı olarak gelişen 1848 devrimleri, Rumeli ve Anadolu'daki bazı işçi isyanları ve direnişleri, özellikle de toprak ilişkilerindeki çözülme ve kıtlıklar yüzünden Anadolu'dan gelip büyük şehirleri adeta «istilâ» etmiş olan işsiz kitleleri, böyle bir polis nizamnamesini gerekli kılmış olmalıdır.

1870'ler, gerek Türkiye İşçi sınıf ve hareketi açısından, gerekse Batı kapitalizmi açısından dönüm noktası sayılabilir. 1870'ler, kapitalizmin tekelcileştiği ve emperyalizm çağının, sermaye ihracı ve bütün diğer görünümleriyle başladığı bir dönemdir. 1870'lerden sonra, Osmanlı İmparatorluğu üzerinde emperyalizmin etkisi bütün şiddetiyle hissedilmeye başlayacak, bunun somut yansımalarından biri, İmparatorluk toprakları üzerinde, Avrupa özellikle de Alman ve Fransız sermayelerinin demiryolları, tekstil, Akdeniz'de pamuk, gıda sanayii ve benzeri kollardaki yatırımları olacaktır.

Öte yandan, tersaneler, tophane, feshane vs. gibi ordu ihtiyaçlarına yönelen devlet endüstrisi de, yabancı sermaye yatırımları karşısında gerilemekle birlikte varlığını sürdürmüştür.

Böylece 1870'lerden sonra, nicel bakımdan «cılız», sınıf bilinci, örgütlenme ve benzeri nitelikler açısındansa «gelişmemiş» olan Türkiye işçi sınıfı, yine de varlık haline gelmiş ve 1872-1880 arasındaki bir dönemde çeşitli hareketler, protestolar, direnişlerle varlığını göstermiştir. Bu ilk dönem hareketlerinin «kendiliğinden» gelişen, çoğu, aylarca ücret alamamaktan doğan, tümüyle örgütsüz ve Padişah'tan «medet» uman hareketler olduğunu hatırlatmakta yarar vardır. Bu dönemde tersane işçilerinin 1872, 1874 1876 hareketleri Türkiye işçi sınıfının, o zamanki deyimle «Osmanlı amelesi»nin kayda değer hareketleridir. Yabancı şirketlerin demiryolu ve karayolu yapımlarında çalışan işçilerin, ücret anlaşmazlığı veya Osmanlı İmparatorluğunun uluslar mahşeri içinde işçiler arasında sermayenin özellikle yaygınlaştırdığı «ulusal», «etnik» düşmanlıklar yüzünden çıkan hareketleri de hatırlanmalıdır.

1880'den sonra, Abdülhamit'in yoğunlaşan baskı rejimi altında işçi hareketinin de gerilediği, en azından gelişme imkânı bulamadığı sanılıyor. 1908'lere kadar giden bu dönemde, Osmanlı İşçi sınıfının ilk gerçek ve sınıf temeline dayanan örgütlenme denemesi 1894'de kurulan «Osmanlı Amele Cemiyeti»dir. Daha önce bazı araştırıcıların varlığını bildirdikleri «Ameleperver Cemiyeti» -yaygın bir yanılgının aksine- bir işçi sınıfı örgütü değil, levanten burjuvazinin kurduğu bir çeşit» yardım sevenler derneği»dir. İmalat-ı Harbiye işçilerinin kurduğu Osmanlı Amele Cemiyeti 1895'de haber alınmış ve dağıtılmış, bir kısım yöneticileri sürülmüş, bir kısmı kaçmış ve bunların bazıları, sonradan işçi hareketleri ve örgütlenmesi içinde yeniden yer almıştır.

Bu dönemde, İmparatorluğun Anadolu kesimlerinde ve İstanbul'daki işçi hareketinin zayıflığı, güçsüzlüğü ve en önemlisi sınıf bilinci ve örgütlenmeden yoksunluğu yanında, İmparatorluğun Rumeli kesiminde, özellikle Bulgaristan-Makedonya da, çok daha gelişkin ve örgütlü bir hareket varlığını sürsürmektedir.

Burjuva demokratik devrimin adımlarından olan 1908 Meşrutiyeti, işçi hareketinin gelişmesi açısından da önem taşır. Yine Balkanlardaki güçlü işçi sınıfı hareketi, Selanik'ten ve çevresinden yayılarak; Bulgaristan sosyalist hareketinin büyük ölçüde etkisinde kalarak; İmparatorluğun İstanbul, İzmir gibi önemli merkezlerini sarmıştır. İkinci Meşrutiyetin ilânından hemen sonra, 1908 Ağustos ve Eylül aylarında, Selanik başta olmak üzere bütün önemli şehir ve bölgelerde, toplam olarak binlerce işçinin katıldığı grevler ve işçi hareketleri başlamıştır.

Bu iki ay içinde, -olayların sadece bir kısmı olduğu bilinen- 40'dan fazla grev, direniş, gösteri tesbit edilmiştir. İstanbul Tramvay işçileri, Aydın Demiryolu işçileri, Sela-

nik Demiryolu işçileri, Bağdat Demiryolu işçileri, Balya-Kara aydın şimendifer işçileri, Selanik tramvay işçileri, Şark Demiryolları işçileri, İstanbul Deniz Ulaştırma havzası işçileri Matbaa işçilerinin grevleri, bu dönemin önemli ve kilit kollardaki grev hareketlerinden bazılarıdır.

1908'in II. Meşrutiyetin ilanını izleyen Ağustos ve Eylül aylarında, İmparatorluğun önemli merkezlerindeki genel görünüm, kendi ölçüleri içinde değerlendirilmesi gereken bir çeşit «genel grev» görünümüdür.

Bu grevler ve direnişler, çoğunlukla çatışmalı ve sert olmuştur. İşçiler karşılarında «hürriyet, eşitlik, kardeşlik» sloganlarıyla gelen İttihat ve Terakkicileri ve işbirliği ettikleri yabancı sermayeyi, özellikle Alman emperyalizmini bulmuşlardır. Zamanın basını, bu hareketlerin endüstriyi ve yabancı ser mayeyi baltaladığı çığlıkları atarlarken, «yerli amelinin yabancı amele seviyesinde olamayacığını, bu yüzden aynı hakları talep edemeyeceklerini» de savunmaktadır.

İttihat ve terakkinin hareketlere tepkisi, ışçilerin karşısına ordu birliklerini çıkarmak olmuştur. En sert ve sonucu bir ölçüde tayin eden tepki ise emperyalist güçlerden, özellikle Alman tekelci gruplarından gelmiştir. 15 Ekim 1908'de Alman sermayesinin baskılarıyla, «Tatil-i eşgal Kanunu Muvakkat'i» acele çıkarılmıştır. Dahiliye Nazırı Ferit Paşa, Vekiller heyetinde bu kanunu savunurken, **sosyalizmin** Osmanlı İmparatorluğu için taşıdığı tehlikeye işaret etmiştir .

1908 Tatil-i Eşgal Kanunu Muvakkati, işçi sınıfımızın tarihinde, ilk örgütlenme ve grev yasağı kanunudur. Emperyalist güçler, yani uluslararası finans kapital ve onların yerli işbirlikçilerinin doğrudan ve açık işbirliğiyle çıkarılmıştır.

Sosyalizmin, Osmanlı İmparatorluğu için taşıdığı tehlikeye gelince, 1908'lerde böyle bir gelişmenin, güçlü ve örgütlü bir sosyalist hareketin var olmadığı kesinlikle açıktır. Zaten, esas konumuz olan **1 Mayıs 1975' de Türkiye işçi sınıfının durumu**nu ele alırken, bu eski tarihlere dönmemizin ve geçmişe bir kuşbakışı bakmamızın tek nedeni; -değil o dönemler, günümüze gelene kadar- Lenin'in söz ettiği işçi sınıfı hareketi ile sos yalist hareketin birleşip kucaklaşmasının tam anlamıyla gerçekleşememiş olduğunu göstermektir.

1908 Ekimi'nde «sosyalizm» Osmanlı egemen sınıfları ve ardlarındaki emperyalist güçler için bir «teklike» değildi. Ama bugün, kitlelerin bilinçlenmesini engellemek üzere nasıl «anti komünizm» silahı kullanılmaya çalışılıyorsa, o zamanlar da işçi sınıfı üzerindeki baskılar, «sosyalizm» tehlikesi demagojisiyle maskelenmek isteniyordu 31 Mart (13 Nisan 1909) olaylarından sonra ilan edilen sıkıyönetim, hükümetin bu yoldaki faaliyetlerine çok elverişli bir araç oldu. Bugün olduğu gibi o gün de, işçi hareketlerinin bastırılmasında ve işçi sınıfının örgütlenmesinin engellenmesinde sıkıyönetimden etkili bir silah olarak yararlanıldı. Sıkıyönetim Osmanlı egemen sınıflarının ve ardlarındaki emperyalist güçlerin, özellikle Alman sermayesinin çıkarları doğrultusunda, işçi sınıfı ve işçi hareketleri üzerinde baskı ve engelleri yoğunlaştırdı.

1908 grev dalgası, Rumeli sosyalistlerinin etkilerine rağmen, kendiliğinden bir patlama sayılabilir ve yine sürekli bir örgütlenmeye dayanmamaktadır. 1908'lerde, Balkanlarda, Bulgaristan'daki gelişmiş sosyalist hareketin (sol sosyalistler) etkisiyle Selanik merkez olmak üzere bazı sınıf temeli üzerine kurulu örgütlerin, derneklerin siyasal birliklerin varlığı bilinmektedir. Eylül 1908'de, Bulgar Sosyal Demokrat İşçi Partisi üyeleri, Selanik'de sosyalizm temeli üzerine Türk işçilerin de içinde yer aldığı bir sendika kurmaya girişmişler; aynı dönemde Manastır'da «sınıf bilinci» adlı bir işçi örgütünün kuruluşuna geçilmiş; Ksanti'de, Tütün İşçileri Türk-Bulgar, sendikası kurulmuştur.

Balkanlardan kaynaklanan bu girişimler dışında, 1908 yılında İstanbul'da da çok sayıda sendika kuruluşunu (tatil-i eşgal kanunu kapsamına girmeyen işyerlerinde) görüyoruz. Yine 1908 yılında, 1895'de dağıtılmış olan Osmanlı Amele Cemiyeti «Osmanlı Terakkii Sanayi Cemiyeti» olarak eski yöneticilerden bir kısmıyla yeniden ortaya çıkıyor ve belli bir sürekliliği kanıtlıyor. Ama bir süre sonra yeniden kapatılıyor.

Bu örgütlenmelerin, o dönemin şartlarında, önemleri ihmal edilemeyecek olsa da, işçi sınıfı hareketine damgalarını bastıkları ve hareketin «kendiliğinden» «sınıf bilincine

oturmamış» niteliğini değiştirebildikleri söylenemez.

Emperyalist güçlerin ve yerli işbirlikçilerinin yoğun baskıları dışında, işçi sınıfının nicel nitel durumunun güçsüzlüğü, işçi sınıfı içinde, «etnik bölünmeler» ve bu bölünmelerin özellikle kışkırtılması, bilim temeli üzerinde bir sosyalist hareketin ve örgütlenmenin, hele Anadolu kesiminde gelişmemiş bulunması, işçi sınıfının hareketinin daha ileri boyutlara erişmesini ve sınıf bilinci kazanmasını engellemektedir.

Tatil-i Eşgal Kanunu'na rağmen 1909'da da İdare-i Mahsusa müstahdemi'nin, 8 bin kadar gümrük hammalının, rıhtım amelesinin, Zonguldak maden işçilerinin tütün işçilerinin, Bursa ipek fabrikası işçilerinin grevleri bilinmektedir.

Bulgaristan'da, güçlü bir sosyalist hareket ve güçlenmekte olan bir partinin varlığıyla işçi sınıfı hareketi ile sosyalist hareket buluşmaya, birleşmeye doğru giderken, 1908-1914 arasında, Selanik merkez olmak üzere Bulgaristan sosyalistlerinin etkileri kısa bir süre için Osmanlı işçi sınıfı hareketi ve örgütlenmesi üzerinde de duyulmakla birlikte, kalıcı olamamış, siyasal örgütlenmeye ise varamamıştır.

Yine de 1911-1912 yıllarının, sosyalistlerin, işçi sınıfı hareketiyle bağ kurma çabalarının yoğunlaştığı yıllar olduğunu hatırlamalıyız. Reji (tütün işçileri), matbaa işçileri, terziler'in örgütlenmeleri daha o dönemden sınıf bilinci ve sosyalizm temeli üzerinde kurulmaya başlanmıştır. 1909'da ilk defa sadece Üsküp'de sönük şekilde ve bir eyleme biçiminde kutlanan 1 Mayıs, 1910'da diğer Rumeli şehirlerde de kutlanmış, 1911 de Selanik'deki 1 Mayıs kalabalık ve heyecanlı olmuş, İstanbul'da da ilk defa 1912'de, Pangaltı'daki Belvü bahçesinde «Osmanlı sosyalistleri» da bir grup olarak 1 Mayıs kutlamışlardır.

İşçi sınıfına seslenen ilk sosyalist yayınlar ve gazeteler de bu dönemin ürünüdür. 1913'lerden sonra (Babıalî baskın'ndan sonra) yoğunlaşan İttihat ve terakki istibdadı, 1914'de Birinci Dünya savaşının başlaması, Balkan yenilgisinden sonra Balkan sosyalistlerinin, özellikle Bulgar sosyalistlerinin etkisinin azalması, bu kısa dönemli çabalarının ürünlerinin toplanabilmesine engel olmuş, işçi sınıfı hareketinin sosyalist hareketle birleşmesi yolundaki bu ilk el yordamlı çabalar sonuç veremediği gibi, bir gerileme bile görülmüştür.

1919'dan Cumhuriyet'in İlânına

Türkiye İşçi sınıfının örgütlenmesi, Birinci Dünya Savaşı mağlubiyetinden sonra, 1919'larda yeniden hız kazanır. 1919'lar, sosyalist fikirlerin ve enternasyonale bağlı bir örgütlenmenin nüve halinde de olsa belirdiği yıllardır.

1919 sonrasında, 1908'i hatırlatan yeni bir grev ve işçi hareketleri dalgası görüldü. 1921 yılı, işgal altındaki İstanbul'da bir grevler yılı olur. Aynı yıl, 1 Mayıs, enternasyonal söylenerek, kızıl bayraklarla ve genel bir iş bırakmayla kutlandı.

İşçi sınıfının «ekonomik» özlü hareketlerinin, sosyalizm macerasına akıtılması, yine mümkün olamadı. Bu konudaki İstanbul ve Anadolu'da ki ayrı ayrı gelişmeler, siyasal örgütlenmeler hareketi bütünüyle kucaklayabilecek yapıda ve örgütlülükte değillerdi. Kurtuluş Savaşı burjuvazinin öncülüğünde sürüyordu. Bütün siyasal örgütlenme çabalarına rağmen, işçi sınıfı örgütsüzdü, bölük pörçüktü.

1919-1920'lerde, İstanbul'da, yani işçi sınıfının en fazla yoğunlaşmış bulunduğu bir bölgede gelişen «sol» hareketle (bazı araştırmacıların deyimiyle Osmanlı Solculuğu) Anadolu'da gelişen sosyalizm, birbirinden oldukça kopuk ve farklı çizgilerdi. Yine Anadolu'da gelişen sosyalizmi de bir yandan Mustafa Suphi ve Ethem Nejat'ta sembolleşmiş Türkiye Komünist Fırkası çizgisi ile, Yeşil ordu ve benzerleri gibi, sosyalizmin biliminden sapmış, 1917 Devriminden etkilenerek «sol motifler»de barındıran, köylü devrimciliğine dayanmaya çalışan, o sıralarda Anadolu'da ve bizzat Mustafa Kemal çevresinde esen «bolşeviklerle yakınlaşma» havasından etkilenen çizgiler ve kuruluşlar olarak iki farklı bölüğe ayırmak doğru olabilir.

İstanbul'da, 1919 - 1920'de, birbirine rakip olarak gelişen, çok özlenen «tek cephe» yi birtürlü gerçekleştiremeyen iki sol siya-

sal kuruluş, bir emperyalist ajan olduğu da ileri sürülen Hüseyin Hilmi'nin (Sosyalist Hilmi) Türkiye Sosyalist Fırkası (1909'da kısa bir varlık dönemi daha olmuştu) ve Şefik Hüsnü'nün de içinde yer aldığı 1919 eylülünde kurulan Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası'dır.

Bu sıralarda, Türkiye Sosyalist Fırkası, Hüseyin Hilmi'nin gayretleri ve «komploları»yla İstanbul'daki önemli işçi hareketlerini bir ölçüde kontrolü altına almayı başarmıştır. Parti olmasına rağmen, TSF'in eylemleri sendikal eylemler görünümündedir. 1919 ve 1920 yıllarında, grevleri yürütmek, grevci işçilere para sağlamak bakımlarından İstanbul çevresinde etkili ve işçi çevreleriyle, işçi sınıfıyla gerçekten geniş (o döneme göre) ilişkiler içinde olan tek örgüt Türkiye Sosyalist Fırkası'dır. Yönettiği grevlerin başarısı 1920 yazında hergün yüzlerce İstanbul işçisinin TSF'e yazılmaya başlamasına yol açmıştır. Ancak ne teorik-ideolojik açıdan ne de siyasal açıdan hareketi sürükleyebilecek, siyasal rayına oturtabilecek nitelikte olmayan, tümüyle Hüseyin Hilmi'nin maceracı kişiliğine ve karanlık ilişkilerine dayanan ve böylece geçici başarılar kazanan TSF, etkinliğini bir süre sürdürdükten sonra, 1921 sonunda yıkılıp gitmiş, Hüseyin Hilmi'nin sonu da, hayatı gibi karanlık kalmış, 1922'de bir gece sokakta öldürülmüştür. İstanbul'u işgal etmiş olan emperyalist güçler arasındaki çelişkilerden yararlanmış, Fransız emperyalizmine karşı İngiltere'ye oynadığı ve ajanlık yaptığı ileri sürülen Hüseyin Hilmi'nin parlak yılları çok kısa olmuş; sonunda işçi hareketini değil toparlamak, hareketin dağılmasına bile yol açmıştır.

Aynı yıllarda kurulan Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası, daha tutarlı bir sosyalist çizginin izleyicisidir. İlk girişimi, başarısız kalan ve asıl Hüseyin Hilmi'nin kontrolündeki İstanbul işçi hareketiyle bağ kurmayı amaçlayan «tek cephe» girişimi olmuştur. Bazı örgütleriyle bağlar kurmaya çalışmışsa da, İstanbul işçi hareketini toparlayamamış ve TSF'den de koparamamıştır. 1921'den sonra Parti ve organı olan Aydınlık dergisi, kökü Anadolu sosyalizminde olan gizli TKP'nin legal yanını temsil eder görünmektedir. Hareketin, Şefik Hüsnü'nün adı etrafında şekillenmektedir. 1922 yılından sonra, hele 1923'de, Aydınlık'ın kendi kontrolündeki işçi dernekleri vasıtasıyla işçi hareketini birleştirme girişimleri devam eder.

Ankara ve Eskişehir'de 1920'lerde kurulmuş olan Türkiye Komünist Partisi ise, Mustafa Suphi'nin Bakû'da kurduğu Türkiye Komünist Partisinden bağımsız değildir. 1920 sonunda, Türkiye Halk iştirakîyun Fırkası TKPnin legalite kazanma çabaları sonucunda ve dönemin siyasal şartlarından yararlanılarak resmen kurulmuş ama iki ay sonra kapatılmıştır.

Çekirdeğini Bakû'daki Mustafa Suphi grubunun oluşturduğu TKP, Ağustos 1920'de komintern'in ikinci kongresinde temsil edilmiş Eylül'deki Bakû Şark Milletleri Kurultayı'ndan sonra da, 10 Eylül 1920'de «Birinci ve Umumî Türk Komünistleri Kongresi» toplanmış, çeşitli grupların bulunduğu Kongrede Mustafa Suphi TKP başkanı seçilmiştir.

Mustafa Suphi'nin Anadolu ile teması, Mustafa Kemal'le yazışmaları ve bir komplo ile, 1921 yılının 28 Ocak'a bağlayan gecesinde 51 yoldasıyla birlikte öldürülmesi bunu izleyen olaylardır.

1921, bütün bu olaylarda, Anadolu'da gelişmekte olan örgütlenmeye karşı ilk ciddi baskıların başladığı, geçici tavizlerin sona erdiği dönemdir. Mustafa Suphi'nin öldürülmesi Türkiye Halk İştirakiyun Fıkrası'nın kapatılıp yöneticilerinin ağır baskılara maruz kalmaları, benzeri hareketlerin baskı altına alınması hep bu döneme rastlar. Aynı sıralarda İstanbul'daki «sosyalist» hareket ve örgütlenmenin daha az baskı altında olduğu söylenebilir. Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası'nın 1921'den sonra Aydınlık etrafında ve TKP ile bağıntılı gelişmesi, Anadolu'da yoğunlaşan baskıların da bir sonucudur.

1923'e kadar giden bu dönem boyunca, bir sosyalist hareket ve komünist örgütlenme filizlenmesine rağmen, işçi sınıfı hareketiyle sosyalist hareketin birliği sağlanmış olmaktan çok uzaktır. İstiklâl savaşından galip çıkan ve Cumhuriyeti kuran burjuvazinin baskıları ise, daha başlangıçtan, son derece yoğundur. Hareketi saptırma girişimleri, «Muvazaa» partileri, baskının da ötesinde burjuva ideolojisinin ve milliyetçi ideolojinin hakimiyeti, İmparatorluktan kopan Balkan'lardaki gelişmiş işçi hareketiyle kopmanın

getirdiği zaaf ve işçi sınıfının 1923'de misak-ı millî sınırları içinde kalan varlığının nicel olarak 100 bini aşmaması, temerküzünse madenler ve ulaştırma sektörü hariç son derece düşük olması, işçi sınıfı hareketi ve örgütlenmesi adına hep olumsuz etkenler niteliği taşımaktadır.

Cumhuriyetin İlk Yılları

Cumhuriyetin ilanından sonra, egemen sınıfların ilk icraatı sosyalistler, komünistler, işçi liderleri ve uluslararası çizgiye bağlı sınıf örgütleri üzerinde yoğun bir baskı uygulamak olmuştur. 1925 yılında, Doğu'daki Şeyh Sait isyanı bahanesiyle ilân edilen olağanüstü dönem ve bir çeşit olağanüstü dönem kanunu olan Takrir-i sükûn Kanunundan sonra baskılar daha da yoğunlaşmış, Aydınlık çevresi dağıtılmış, sosyalistlerin kontrolündeki sendikalar ve birlikler üzerinde baskılar yoğunlaştırılmıştır.

Gerek 1923-1925 arasında, gerekse bütün bu baskılara rağmen 1925'den sonra, hele 1926 ve 1928 yıllarında önemli sayılarda işçinin katıldığı, daha çok demiryolları, tramvay idareleri, reji, yada sanayii, Zonguldak madenlerinde yoğunlaşan grevler birbirini izlemiş, her olay tutuklamalarla, grevci işçilere karşı silâh kullanılması, yaralama ve ölümlerle bitmiştir. Meselâ 1927 yılında, İstanbul liman işçilerinin grevinde 15 ölü ve yaralı, 350 kadar tutuklu işçi vardır.

Bu dönemde işçi örgütlenmeleri büyük ölçüde Halk Fırkası'nın, yani burjuvazinin eline geçmiş ve «imtiyazsız sınıfsız kitleyiz» düşünceleri aşılanmaya çalışılarak, sınıf mücadelesinin engellenmesi için her türlü baskı tedbiri ve ideolojik saldırı tedbiri alınmıştır. Dönemin tek sınıf bilinci temeli üzerinde gelişen örgütü, Aydınlık çevresinin kontrolünü önemli ölçüde eline geçirdiği «Amele Teali Cemiyeti» dir ki, 1927'de kapatılmaktan kurtulamamıştır. Derneğin kapatılmasından sonra 150 kişi tevkif edilmiştir.

1923 sonrası dönem konusunda, topluca söylenebilecek olan şey, egemen güçlerin baskılarının ve Kurtuluş Savaşı sonrasında büsbütün güçlenen ve yankı bulan milliyetçi şoven ideolojilerin Türkiye işçi sınıfı hareketi üzerindeki olumsuz etkileri, sosyalist örgütlenmelerin (böyle bir baskı ortamında, hareketin güçsüzlüğü ve bizzat işçi sınıfının nicel güçsüzlüğü de hesaba katılacak olursa) gelişme ve işçi sınıfı ve kitlelere öncülük etme imkânlarından yoksunluğu, buna rağmen, bütün baskılara karşı işçi sınıfı hareketinin durmadığı, durdurulamadığıdır.

1929 Sonrası Dönem

Kapitalist Dünyayı saran 1929 ekonomik buhranı Türkiye'ye de yansıdı. Türkiye egemen çevreleri, buhranın bütün ağırlığını emekçi sınıfların sırtına yüklemekten başka bir yol göremediler. İşsizlik büyük bir artış gösterdi. 1931'de işsiz sayısı 100 bini aşıyordu. 1932 yılında, özel sektörde ve devlet sektöründe çalışan işçilerin ücretlerinin indirilmesine girişildi. Birkaç örnek verecek olursak, tekstil'de ortalama 16.6 lira olan ücretler 16 liraya, yünlü dokumada, 19.6 olan ortalama ücretler 16 liraya, kağıt sanayiinde ücretler 36.4 liradan 35.3 liraya indirildi. 1930-1031-1932 yılları bütün yasaklamalara rağmen grev yılları oldu. 1932'nin ilk yarısında, sadece İstanbul'da 18 önemli grev görüldü.

1926'dan beri sürüncemede kalmış, Meclis'lerden bir türlü geçememiş İş Kanunu için mücadele de bu yıllarda hızlandı. Bu kanun ancak 1936'da çıkarılabildi ve dönemin CHP Genel Sekreteri Recep Peker tarafından, «Yeni İş Kanunu, sınıfçılık şuurunun doğmasına ve yaşamasına imkân verici hava bulutlarını silip süpürecektir» şeklinde tanımlandı. Aynı dönem CHP'nin kendi dümen suyunda, yani burjuvaziyle uzlaşma politikası içinde «sarı» örgütler oluşturmaay çalıştığı dönemdir.

Bu dönemde, burjuva diktatoryasının en ağır biçiminin, işçi hareketlenmesini ve işçi sınıfının ekonomik ve siyasal örgütlenmesini nasıl engellediği açıkça görülür. Bu baskıların yeni bir yoğunlaşma yılı 1938 olmuştur. Bu yıl geniş çapta, «komünist» tevkifatıyla birlikte «sınıf esasına dayanan tüm örgütleri yasaklayan Faşist Cemiyetler Kanunu da çıkarılmıştır. İkinci Dünya Savaşı sırasında beliren faşist akım ve eğilimler, burjuva diktatoryasının ağırlığı işçi sınıfı

hareketinde de genel bir gerileme yaratmıştır.

Bütün bu dönem boyunca, burjuva diktatoryası bütün baskısını sürdürürken, işçi sınıfı, sendikalar gibi legal siyasal örgütlenmeden de yoksundur. İşçi sınıfı sosyalistleri ve örgütleri ise, çalışmalarını son derece güç şartlar altında, işçi sınıfıyla gerçek bağlar kuramadan, işçi sınıfı ve işçi hareketiyle sosyalist hareketin birliğini sağlayamadan sürdürmektedirler.

1938 yılında, inşaat sektörü hariç, Türkiye'de sanayide çalışan işçilerin sayısı yaklaşık olarak 561 bindir.

Çok Partili Düzene Geçiş

İkinci Dünya Savaşından sonra, Türkiye çok partili düzene geçerken, sınıf esasına dayalı cemiyet kurma yasağı da, 1946 yılında kaldırılmıştır. Türkiye işçi sınıfı hareketi de böylece yeni bir döneme girmiştir.

1946'da çeşitli siyasal partiler kurulurken, Türkiye Sosyalist Partisi (Esat Adil'in Partisi) ve 1920'lerin Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası'nın Dr. Şefik Hüsnü'nün kişiliğinde bir devamı sayılabilecek Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi kurulmuştur. İşçi sendikaları Birliği de TSEKP ile ilişkili olarak ortaya çıkmıştır. Ancak, 1946 baharında kurulan bu örgütler, aynı yılın Aralık ayında, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından kendilerine bağlı bütün kuruluşlarla birlikte kapatılmışlar ve İstanbul Sıkıyönetim komutanı, İstanbul'da gelişen işçi hareketini, ve örgütlenmesini «komünist« ilân ederek mevcut sendika ve sol partileri kapatmış, yayınları durdurmuştur. Böylece sosyalistlerin legal çalışma ve örgütlenme imkânları yine ancak birkaç ayı içeren çok kısa süreli olabilmiştir.

1947 Şubatında, grev ve toplu sözleşme hakkı vermeyen 5018 sayılı Sendikalar Kanunu çıkmıştır. Sendika kurma özgürlüğü tanınmakla birlikte, ilk zamanlar, daha önceki olayların etkisi ve örgütlenme geleneğinin zayıflığı yüzünden, işçi sınıfımızın, bir dönem sendikalara girmekten kaçınmış, sendikalaşmaya rağbet göstermemiş olması ilgi çekicidir ve o yıllarda sayıları sadece endüstride 600 bini aşmış olan işçilerin zayıf sınıf ve örgütlenme bilincinin somut belirtisidir. Uzun bir baskı döneminden sonra, sübjektif nitelikler bakımından hareketin 1947'lerde; Cumhuriyet öncesinden ve 1925-1926'lardan daha geri bir noktada olduğu bile söylenebilir.

CHP, işçi sınıfı hareketini içerden ele geçirmek, örgütlenmeyi kontrolü altına almak için, bizzat sendika büroları kurmaya, sendikalaşmayı teşvike başlamıştır. 1948 yılı içinde 73 sendika ve 1 sendikalar birliği kurulmuş, tüm işçilerin yüzde 8'ini oluşturan 52 bin işçi bu örgüte üye olmuştur.

Aynı yıllarda DP de sendikalar içindeki çalışmalarını hızlandırmış, CHP'nin sendikalardaki etkinliğini 1950'lerde sona erdirmiştir. Böylece sendikalaşmanın, ekonomik örgütlenmenin burjuvazinin güdümünde gelişmesi olayı sürüp gitmiştir. 1950 seçimlerinde, DP'nin en çok oy aldığı «dar» bölgeler, aynı zamanda işçi sınıfının en yoğun bulunduğu bölgelerdir. Aynı sonuçlara 1954 ve 1957 seçimleri için de varmak mümkündür.

İlk işçi Konfederasyonu olan Türk-İş, işçi sınıfının örgütlenmesini ve mücadelesini, burjuvaziyle uzlaşma içinde ve burjuvazinin kuyruğunda Amerikancı bir sendikacılık anlayışı içine hapsetmiştir. 1952'de resmen kurulan Türk-İş'in üye sayısı 1955'de 190 bine ulaşmıştır.

1950-1960 arası yıllar, Türkiye işçi sınıfı hareketi açısından, burjuvazinin devrimci sınıfsal hareketi şiddetli baskı altına alması, sosyalizmin gelişmesine en küçük fırsat tanımaması en küçük bir legal mücadele imkânı vermemesi; işçi sınıfını, Türk-İş vasıtasıyla, işçi sınıfının siyasal hareketinin gelişmemiş olmasından, siyasal örgütünün yaygın çalışma imkânı bulunmayışından yararlanarak emperyalizmin ortağı egemen güçlerin kuyruğuna takması, yedek gücü ve oy deposu haline getirmesi dönemi sayılabilir.

Ama 1950-1960 arası, aynı zamanda, Türkiye'de montajcılık biçimiyle de olsa, bütün dışa bağımlılığı içinde de olsa, sanayinin geçmişe oranla daha hızlı geliştiği yıllardır. Bu, işçi sınıfının nicel gelişmesine zorunlu olarak yol açarken, bir yandan da işçi yoğunlaşmasına, temerküze neden olmuştur. Küçük bir örnek verirsek, 1927 yılında 100'den fazla işçi çalıştıran işyerlerinin tüm işyerlerine oranı yüzde 0.24'ken, 1968 yılında

bu oran yalnız imalat sanayiinde (ki istihraç'ta çok daha yüksektir) yüzde 16'ya ulaşmış, bu büyümenin önemli bölümü 1950-1960 arasında gerçekleşmiştir. Sendikalaşma oranında da benzeri artışlar olmuştur. 1950' lerde sendikalı işçi sayısı 50 bini ancak aşarken, 1955'de bu sayı 190 bine varmış, 1960'da 300 bini bulmuştur.

Bu nicel gelişmeler niteliğe yansıyacaktır şüphesiz. Üstelik de, Demokratik Parti döneminin ekonomik uygulamaları, kapitalistleşmeyi hızlandırma, emperyalizmle daha yakın ilişkiler, ortaklıklar kurma politikası, 1956'dan sonra hızlanan enflasyonist gidiş ve ekonomik bunalım, işçi sınıfına da yansımış; işçi sınıfının güçlükleri artmış, hayat ve çalışma şartları ağırlaşmıştır. Bağımlı ve çarpık kapitalist gelişmenin hızlanması, köylük bölgelerden, kırlardan şehirlere akımı büyük ölçüde hızlandırmış; kırlık bölgelerin kapalı ekonomisi çatlamış, pazar ekonomisine geniş ölçüde geçişin sarsıntıları daha hızlı duyulmaya başlamış; bir ölçüde sanayi, büyük ölçüde hizmet sektörlerinde işçi sayısı artış göstermiş, toplumun yapısındaki değişme belirginleşmiştir.

1960 Sonrası

1960 sonrası, nisbî bir özgürlük ve demok rasi ortamı sayılabilir. 1961 Anayasasının demokratik nitelikleri ise inkâr edilemez. Bu Anayasa bütün kısıtlamaları ile birlikte çeşitli burjuva demokratik özgürlükler yanında, işçilere grev ve sendika kurma haklarını da getirmekteydi.

1960 sonrasında, Türkiye işçi sınıfı, bir yandan 1950 sonrasından da daha hızlı bir nicel gelişme dönemine girerken, bir yandan da «sınıf bilinci»ne yani «kendisi için sınıf olmaya doğru kitle olarak en önemli adımlarını atmıştır. Türkiye İşçi sınıfı, Cumhuriyet sonrasında, ilk defa 1963 yılında çıkarılan Toplu Sözleşme grev ve lokavt kanunu ve Sendikalar Kanunu ile yani 274-275 sayılı kanunlarla, örgütlenme ve grev yapma özgürlüğünü -yine de kısıtlı olmakla birliktebir ölçüde elde etmiştir. (Aynı yasaların lokavtı da kabul ettiğini ve pek çok yetersizliği bulunduğunu unutmamalıyız.)

1960 sonrasında, uzun yıllar 'tabu' sayılmış sosyal konularda tartışmalar da başlamış ve önceleri ilerici aydınlar ortamında yankı bulmuştur. Tabu kavramlardan olan «sınıf» kavramı yaygınlaşmaya, «sosyalizm» üzerinde konuşulmaya yazılmaya başlanmıştır. Bu sıralarda, genel bir sosyal adalet kavramını ve sloganını aşmayan, el yordamıyla yürüyen bu tartışmalar, bir süre sonra yeni boyutlara ulaşacaktır.

1961 yılında önce 12 sendikacı tarafından, belki de İngiliz İşçi Partisi ve benzerleri modeli -daha doğrusu özlemi- üzerinde kurulan Türkiye İşçi Partisine, bir yıl sonra aydın aşısı yapılmıştır. Sendikalizm ve parlamentarizm temeli üzerine kurulan TİP, yine de, bir yandan 1966, 1967'lere kadar sosyalist potansiyeli toplayabilen bir siyasal örgüt, öte yandan da işçi sınıfının siyasal bilinçlenmesinde, işçi sınıfının siyasal hareketinde önemli bir adım olmuştur. Denebilir ki, Cumhuriyet öncesinde ve sonrasında, hiç bir sosyalist siyasal örgütlenme TİP'in kazandığı yaygınlığı, desteği ve kitlelere açılmayı kazanamamıştır. TİP, 1965'de, parlamentarizme büsbütün gömülüp, hareketin ve işçi sınıfının gelişmesinin yeni taleplerine cevap veremez hale gelene kadar, gerek sosyalizmin meşruiyet kazanmasında, gerekse işçi sınıfına ilk defa yaygın olarak siyasal iktidar hedefi göstermekte önemli görevler yüklenmiştir.

Bununla birlikte, Türkiye'de artık nicel bakımdan, objektif şartlar bakımından olduk ça gelişmiş ve hızla gelişmekte olan işçi sınıfı hareketinin, bu dönemde de sosyalizmle buluştuğu söylenemez. TİP daha çok bir küçük burjuva, burjuva aydın hareketi olarak kalmış, işçi sınıfının öncüsü, işçi kitlelerine öncülük eden ve emekçilerin sosyal mu halefetinin, odaklaştığı örgüt haline gelememiştir.

Dönemin işçi sınıfı hareketlerine ve genel olarak 1960-1970 arası Türkiye işçi sınıfının durumuna biraz daha ayrıntılı eğilmeye çalışalım.

1960'da Türk-İş'in üye sayısı 283 bin civarıdır. Türkiye işçi sınıfının nicel varlığı ise, ortalama bir hesap ve değerlendirmeyle çeşitli sektörlerde 1,5 miyonu bulmaktadır. Türk-İş, Amerikan tipi sendikacılığı savunan, liderleri Amerika'da «kurs» görmüş, sermaye ile uzlaşmanın açık çığırtkanlığını yapan yapısını bu dönemde de korumuş, ko-

münizme karşı mitingler tertip ettirmiş, «işçinin haklarını veren özel teşebbüsle birlikte olduğunu» açıklamış, işçi sınıfının siyasal hareketini reddetmiş ve «partiler üstü politikacılık» yutturmacası altında sermaye yandaşlığı yapmayı koyulaştırmıştır.

Nitekim 1961'den TİP'i kuran 12 sendikacı, aslında Türk-İş'in bu çizgisi karşısında siyasal hareketin gerekliliğinden yana sendikacılardır.

Grev ve sendika kurma haklarının Anayasa'da yer almasından sonra, İstanbul'da Saraçhane'de yapılan mitinge 200 bin işçi katılmış ve Anayasa'daki hakların kanunlaştırılmasını istemiştir. Bu miting o zamana kadar görülmemiş boyutlara ulaşan bir hareket olmuştur. 1962 yılında, Türkiye Yapı İşçileri Sendikası'nın örgütlediği ve 5000 kişinin katıldığı «Açların yürüyüşü» Ankarada T.B.M.M. önünde çatışmayla sona ermiş, 300 kişi tutuklanmıştır. 1961-1963 arasında 40'dan fazla işçi hareketi görülür. 1963 yılında şanlı Kavel grevi, 1960 sonrası grevlerinde bir dönüm noktası sayılabilir. Grevi ülkenin çeşitli yerlerindeki işçiler, aydınlar desteklemişler ve sınıfsal dayanışmanın örnekleri verilmiştir.

24 Temmuz 1963'de, 274 ve 275 sayılı yasalar yürürlüğe girmiştir. 1965 seçimlerinde, seçimlere katılan Türkiye İşçi Partisi Meclise 15 Milletvekili sokmuştur. 1967'de Türk-İş içinde beklenen ve kaçınılmaz ayrılma meydana gelmiş ve Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) TİP'li sendikacılar tarafından TİP paralelinde bir Konfederasyon olarak kurulmuştur.

Bütün bu dönem boyunca, egemen sınıfların, ordudan da yararlanarak işçi hareketlerini şiddetle bastırma girişimleri, işçi sınıfının bilinçlenmesinde etken olmuştur. Mart 1965'de, Zonguldak'daki grevler sonucunda, Zonguldak, askerî harekât bölgesi ilân edilmiş; orduya «ateş aç» emri verilmiş, «vur emri» sonunda iki işçi ölmüş, 10 işçi yaralanmış, yüzlerce işçi tevkif edilmiştir. 1966 İzmir Tekstil işçileri grevinde de iki işçi polis kurşunlarıyla ölmüş, polisle işçi arasında çatışmalar çıkmıştır.

1968 yılı, Türkiye'de işçi ve emekçi hareketinin kabarma, yükselme yıllarindandır. Türkiye işçi sınıfı bu dönemde sermayeye karşı mücadelesinde yeni yöntemler, yeni direniş metodları geliştirmeye başlamıştır. İlk fabrika işgali 1968 haziranında Derby'de gerçekleşmiştir. Aynı ay, öğrenci hareketlerinin büyük ölçüde yoğunlaştığı ve anti emperyalist mücadelenin hızlandığı, daha geniş kitlelere ajitasyon ve propaganda götürülmeye çalışıldığı aylardır. Öğrenci gençliğin işçi sınıfıyla somut bağlar kurmasının ilk etkili örnekleri Haziran ayı Üniversite ve fabrika işgallerine rastlar. 1968'i izleyen ve 15-16 Haziran 1970'de düğümlenen işçi hareketleri, grevler, direnişler, işgaller şeklinde büyük bir kararlılık içinde sürer. Aynı dönemde, TİP sosyalist kadrolarda etkinliğini bir ölçüde yitirmiş ve Türkiye'de örgütsüzlük anarşisi gelişmeye başlamış olmakla birlikte, sosyalist kadroların işçi sınıfıyla yaygın bağlar kurması da hızlanmaya başlamıştır. Ancak sosyalist hareketin dağınıklığı, bölünmüşlüğü, işçi sınıfı çizgisine ve işçi hareketinin uluslararası birliğe düşman çizgilerin varlığı, çeşitli provokasyon unsurları, goşist eğilimler ve bunların hepsinin başlıca sebebi olan sağlam bir işçi sınıfı partisinin bulunmayışı, bütün grupsal ve bireysel çabalara, bütün sübjektif «iyi niyetlere» rağmen, ve işçi sınıfı hareketinin kazandığı hıza, nüve halinde de olsa siyasal bilince rağmen, sosyalizmle işçi sınıfı hareketinin gerçek birliğinin yine sağlanamamasında başlıca neden olmuştur.

Ancak 1970 sonrası dönem 1970'li yıllar: 1 milyon 200 bini aşan sendikalı işçi; sadece sanayide küçük işyerleri, çıraklar, sigortasız, sendikasız çalışanlar dahil işçi sınıfının 300 milyona varan nicel varlığı, 1960-1970 arasındaki bine yakın (elimizde veri bulunan 762 hareket) harekete katılmış 1 milyonu aşkın işçi ile, fabrika işgallerine, üretimi ele almaya (Alpagut) varan kararlı direniş biçimleri ile, yoğunlaşan grevlerle, TİP ve DİSK olayları ile, sosyalist kadroların işçi sınıfıyla sıcak bağ kurmaya başlamalarıyla, örgütsüz ve çok başlılık zaaflarını taşısa da, çeşitli çocukluk sapmalarıyla malûl olsa da, sosyalist hareketin geçmiş dönemler oranla hızlı gelişmesiyle, sosyalist düşünce ile işçi sınıfı mücadelesinin kaynaşması yolunda, geçmişe oranla en önemli dönüm yılları oldu.

Bu gelişme 15-16 Haziran 1970 işçi olaşlarında düğümlendi.

15 - 16 Haziran Direnişleri

15-16 Haziran 1970, Türkiye İşçi Sınıfı tarihindeki en önemli tarihlerden biridir. Hareketler katılan işçi sayısı (100 bine yakın, en az 80 bin), hareketlerin gelişmesi, çatışmalar, istekler ve sloganlar, sonuçlarıyla, 15-16 Haziran olayları, Türkiye'de daha sonraki gelişmeleri, hatta 12 Mart 1971'i etkilemiş, sosyalist kadroları sarsmış ve işçi sınıfının ekonomik mücadele sınırlarını aşmakta olduğunu göstermiştir. O zamana kadar işçi sınıfının varlığı, objektif, sübjektif şartlar tartışmaları bu hareketlerden sonra bir ölçüde durulmuş, hayat yanılgıların üstesinden gelmiştir.

15-16 Haziran direnişleri, 1970'de yoğunlaşmış işçi hareketlerinin bir patlama noktasıdır. Aynı zamanda da, işçi hareketinin son iki yıllık gelişmesi karşısında «yeni tedbirler isteyen» egemen sınıfların, yerli ve yabancı tekelcilerin, sınıf bilinci temeli üzerinde gelişecek bir örgütlenme ve sendikacılık hareketini baltalama girişimlerine verilmiş bir cevaptır. 1969-1970 yıllarında, bugün (1975) görülene benzer bir gelişmeyle, işçilerin DİSK sendikalarında örgütlenmeleri hızlanmış, Türk-İş, gelişmelere ayak uyduramayan yapısıyla, kendi içindeki anlaşmazlıklarla ve DİSK'e kaptırmakta olduğunu gördüğü üyeleriyle geleceği belirsiz bir örgüt halini almaya başlamıştı. İktidarla Türk-İş ortaklığı hemen devreye girdi ve 274-275 sayılı kanunların değiştirilmesi, sendikalaşma özgürlüğünün kısıtlanması böylece DİSK'in gelişmesine engel olunarak, işçi hareketinin Türk-İş'in sermayeyle uzlaşma çizgisi içine hapsedilmesi yolunda çabalara girişildi. Artık işçi sınıfının toplumda gerçek bir «güç» olduğunu ve bu gücün ekonomik mücadeleden siyasal mücadeleye doğru hızla gitmekte olduğunu gören egemen güçler, bu önüne geçilmez gidişi kanun maddeleriyle engelleme çabasındaydılar.

Bu çabalara işçi sınıfının cevabı İstanbul-İzmit bölgesinde onbinlerce işçinin yürüyüşe geçmesi ve işçi hareketini engellemeyi hedefleyen girişimlere karşı çıkmaları oldu. İstanbul ve İzmit'te 120'ye yakın, İzmir'de ise 20 büyük fabrikanın işçileri 15 Haziran günü hep birlikte, direnişe geçtiler. İstanbul'da işçilerin buluşmasını engellemek üzere köprüler açıldı, vapur seferleri durduruldu. İşçiler yine de buluştular ve büyük bir sel gibi aktılar. Üzerlerine ordu birlikleri ve polis salındı. İşçiler onbinlerle yürüdüler. Olaylar, ardından Anadolu'ya, Adana'ya, Bursa'ya, İzmir'e, Zonguldak'a yansıdı.

Hareketler şiddetle bastırılmak istendi. 17 Haziran'da İstanbul'da Sıkıyönetim ilân edildi. Pek çok işçi ve sendikacı tutuklandı. Hareketlerin ardından işten çıkarılan işçi sayısı sadece İstanbul'da 5 bini aştı.

Artık tek tek fabrikaların, tek tek işyerlerinin işçilerinin tek tek patronlara karşı mücadelesi döneminin aşılmakta olduğu, hem işçi sınıfı, hem de egemen güçler tarafından görüldü. Direnişler, yürüyüşler sırasında kullanılan sloganların sendikal hakları aştığı, sömürüye karşı, emperyalizme, yani iç ve dış sömürü ortaklığına karşı boyutlara ulaştığı görüldü. Hareketi Kontrolü altına alabilecek bir merkezi siyasal otorite, işçi sınıfının öncü gücü yoktu. Bu bakımdan da, yine, sosyalist hareketle işçi sınıfı hareketinin gerçek anlamda birleştiği söylenemezdi. Ama buna yaklaşılabilecek yeni bir döneme geçildiği de görülüyordu.

12 Mart Sonrası ve Faşizm

1971, 12 Mart muhtırası egemen sınıfların kendi iç çelişkilerine ve çıkmazlarına, ekonomik dar boğazlarına çare bulma ve en büyük engel olarak gördükleri sol hareketi, sosyalist bilinçlenmeyi ve özellikle işçi sınıfının ekonomik demokratik mücadelesinin artık siyasal mücadele boyutlarına erişmesini engelleme girişimiydi. Gerçekten de faşist baskılar işçi sınıfı sosyalistleri, sosyalist kadrolar, ilericiler, devrimciler üzerine görülmedik bir ağırlıkta yoğunlaşırken, işçi sınıfının ve demokratik köylü hareketinin yoğun olduğu 11 ilde ilân edilen sıkıyönetimler, bütün grevleri, bütün işçi direnişlerini, ekonomik demokratik mücadele adına, emekçi halk mücadelesi, işçi sınıfı hareketi adına ne varsa hepsini durdurdu. Siyasal örgütler, sol ve sosyalist dernekler örgütlenmeler kapatıldı. Sendikalar sindirildi, toplu sözleşmeler silâhların gölgesinde, emirler le yaptırıldı. İşçi çıkarmalar arttı, işçi kara listeleri hazırlandı.

Egemen güçler, işçi sınıfı hareketinin sosyalist hareketle kaynaşmasını, buluşmasını en kritik bir dönemde bir kere daha şiddetle engellediler. İşçi sınıfının öncü partisi var olmadığı, hareketin sürekliliği sağlanamadığı, örgütlenme zayıf olduğu ve sosyalist hareketin bütün çocukluk hastalıkları ve sapmaları kol gezdiği için, bu baskı bir ölçüde etkisini gösterdi. 1971-1972 yılları suskunluk, hareketin geri çekilmesi yılları oldu. Bu dönemde faşist baskılar ve tekelciler lehine ekonomik gidiş, geniş emekçi kitleleri etkiledi. Somut bayatlama yansıdı. 14 Ekim seçimleri, emekçi kitlelerin ve demokratik güçlerin 12 Mart rejimine «reddiye» leri, faşizmi sert bir şekilde reddetmeleriydi.

Ama gerek işçi sınıfı hareketi, gerekse sosyalist kadrolar, önemli yaralar almışlardı. Bunda, burjuvazinin baskısı, terörü kadar kendi dağınıklarının, örgütsüzlük anarşisinin, güçlü işçi sınıfı partisinin bulunmayışının, örgütlenme geleneğinin güçsüzlüğünün, kadroların yetersizliğinin, hareket içindeki yanlış çizgilerin önemli payı vardı.

Bu yüzden, 14 Ekim seçimlerinde, örneğin faşizmden çıkan Yunanistan'da görüldüğü gibi işçi sınıfı partisinin siyasal mücadele alanında hemen yer alması, işçi sınıfının alternatifi olması, işçi sınıfının bağımsız çizgisini temsil etmesi mümkün olamadı.

İşçi sınıfı sosyalistleri büyük bir çoğunlukla, kendi siyasal örgütlerinin bulunmadığı bir dönemde, burjuva demokrasisinin sınırlarının genişletilmesi, 12 Mart rejiminden çıkılması adına CHP'yi desteklerlerken, işçi sınıfı da, kitle olarak «düzen değişikliği» vaad eden tekelciliğe, çıkar çevrelerine, azınlık tahakkümüne karşı sloganlar atan CHP'ye oy verdi.

İşçi sınıfının bağımsız siyasal çizgisinden ve bağımsız siyasal partisinden en küçük bir taviz verilemezdi. Bu partinin bir an önce kurulması, işçi sınıfını, kendi dışındaki sınıfların (eninde sonunda burjuvazinin) kuyruğuna takma çabalarının önüne geçilmesi gerekiyordu. 16 Haziran 1974'de, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi kuruldu. Ve özellikle işçi sınıfı içinde örgütlenmesini sürdürmeye başladı.

....

Bu kuşbakışı gelişme, bizi götüre götüre, yazının başlangıcına, Lenin'den alıntıya götürüyor. Türkiye'de, objektif ve sübjektif şartlar bunca yıldır, sosyalist hareketle işçi sınıfı hareketinin gerçek anlamda buluşmasına, tek bir meceradan güçlüce akmasına ve işçi sınıfının iktidara yönelmesine imkân vermemiş. Örgütlenme eksiklikleri, özellikle burjuva diktatoryasının belki pek çok ülkeden çok daha ağır baskıları ve dayandığı milliyetçi şoven propagandanın Kurtuluş Savaşına yaslanan kökleri; işçi sınıfının siyasal örgütlenmesinin, büyük ölçüde bu baskı yüzünden çok uzun dönemler legal çalışma imkânı, kitlelere açılma imkanı bulamaması; illegal çalışmada kadrosuzluk; objektif şartların elverişsizliği; örneğin işçi sınıfının nicel bir güç haline gelmesinin bile ancak 1950, ve asıl 1960'lardan sonra mümkün olması, sübjektif şartların olumsuzluğu, yani işçi sınıfının bilimine dayanan örgütlenmenin zaafları, sendikal hareketinin en etkili olabileceği bir dönemde burjuvazinin dümen suyundan gelişmesi, İşçi Sınıfının Partisinin henüz güçlü olmaması, hareketin zaaflarını meydana getiriyor.

Ve bugün, 1 Mayıs 1975'de, olunması gereken noktadan çok daha geride, ama umut ve azmimizden hiçbirşey kaybetmeden, **«Türkiye'de işçi sınıfı hareketiyle sosyalist düşüncenin birleşmesi, aynı mecradan akması dönemine yeni giriyoruz. Artık bu dönem gelmiştir»** diyoruz. Ve bu dönemin, beraberinde kuşkular, tereddütler getirmesine şaşmıyoruz. Bu sürecin zor, hatta belki «1900'ler Rusya»sından daha zor olacağını biliyoruz.

Türkiye'de bu zor sürecin gerçekleşmesinde, bugün tamamlamamız gereken en büyük eksiklik işin sübjektif yanıdır. İşçi sınıfı ekonomik - demokratik mücadelesini aşıp siyasal mücadeleye girişmeye ve bu mücadelesini sosyalizm temeli üzerine kurmaya hazırdır .Bu yüzden, 1975 1 Mayısında işçi sınıfı sosyalistleri olarak, üzerimize daha büyük sorumluluklar düşmektedir.

Bazı Küçük Rakamlar

Daha sonraki bölümlerdeki bazı yorumlara ışık tutması bakımından, birkaç küçük rakam ve istatistik veri aktaralım.

1975 yılında, işsiz sayısının 1 milyar 600

bini aştığı resmen bildiriliyor. Bunlar açık işsizler. Gizli işsiz sayısı ise 1972'de iki milyonu aşkındı.

1975 yılında Türkiye işçi sınıfının nicel varlığını, sanayi, hizmetler ve tarımdaki «tarım işçileri» dahil, yaklaşık 4 milyon tahmin etmek mümkün. Küçük ve büyük tüm işyeri ve atölyeleri de kapsayan bu rakkamın 3 milyonu sanayi ve hizmetlerde, 1 milyon kadarı da tarımda yer alıyor.

1975'de sendikalı işçi sayısı, abartmalı rakkamlar bir yana bırakılırsa iki milyona ulaşmış durumda.

1975'de sigortalı işçi sayısı 1 milyon 750 bini buluyor.

Yurt dışında toplam işçi sayısı (turist işçiler dahil) 1 milyonu aşmakta.

1971'den bu yana, işçilerin «gerçek» ücretleri düşüyor. 1969'da reel ücret 29.8'di, 1970'de 30.4'e çıktı. 1971'de 28.5 oldu. 1972'de 27.8'e düştü. 1975'de tahmini hesaplara göre 26.6 civarında seyrediyor.

1975 yılının ilk üç ayında pahalılık yüzde 29. civarında arttı.

1975'in ilk üç ayında ücret artışları ortalama yüzde 19'u geçmedi.

SSK'ya kayıtlı işçilerin, ortalama günlük ücretleri, 1972'de 41 liradan 1973'de 49 liraya, 1974'de 57.7 liraya ve 1975'in ilk dört ayında 60 liraya çıktı (hepsi ilk dört ay üzerinden hesaplanmıştır ve brüt ücretlerdir.)

Bir de tablo verelim: 1964'den 1975'e gerçek ücret artışları, yani satın alma gücündeki değişmeler de şöyle bir seyir izlemiş:

1964	6.4
1965	4.5
1966	4.3
1967	3.5
1968	4.9
1969	8.3
1970	0.8
1971	—5.1
1972	—1.4
1973	—3.9

Yoksullaşmanın arttığı, hele sermayenin saldırısının yoğunlaştığı ve faşizme varan 1971'den sonra gerçek ücretlerde, işverenlerin bütün yaygaralarına rağmen düşme olduğu görülmektedir.

1 MAYIS 1975'DE TÜRKİYE İŞÇİ SINIFINA BAKIŞ

1 Mayıs 1975'de, Türkiye işçi sınıfının iş-ekmek-hürriyet kavgası, yeni bir yükseliş döneminde.

1970 yılı 15-16 Haziran'ında, artık yeni bir döneme girdiği Haziran olayları ve sonrasıyla açıkça ortaya çıkan Türkiye İşçi Hareketi ve Türkiye işçi sınıfının, ekonomik-demokratik-siyasal mücadelesinin gelişmesi, 12 Mart 1971 müdahalesi ve onu izleyen faşist uygulamalarla bir ölçüde kesintiye uğratılmıştı.

Siyasal örgütlenmenin yetersizliği güçsüzlüğü, hatta «yok»luğu üç yıla yakın bir süre hareketin gerilemesine, büyük ölçüde susmasına, ama bir yandan da için için kaynamasına neden oldu. 1971, 1972, 1973 yıllarında sıkıyönetimlerin grev yasaklamaları yanında, işverenlerin de işçileri «sıkıyönetim»le tehditleri, toplu sözleşmelerinse çoğunlukla sonucu önceden belli şekilde, silâhların gölgesinde yapılması sürdü gitti.

En bilinçli işçilerin, işçi sınıfı militanlarının, sosyalistlerin tutuklu bulundukları, yada dağınık oldukları bir dönemde, baskılara rağmen kitle hareketleri, kitle patlamaları görülmedi.

15-16 Haziran'da, sermayenin içine gerçekten korku salmış ve onu faşizme varan sert tedbirlere sürüklemiş olan kararlılığın ve hareketin yükselişinin, üç yıla yakın süren faşizm ortamında susması ve gerilemesi, siyasal örgütlenme eksikliği ve sendikalarda gözlenen (özellikle DİSK'te) «geri çekilme» hesaba katılacak olursa, şaşırtıcı değildi. Ayrıca, Türkiye işçi sınıfı, 12 Mart darbesini, işçi sınıfı hareketinin sosyalizmle birleşmeye doğru gittiği tarihî anda yemişti.

Bu yüzden, 12 Mart sonrasında, sosyalistler, devrimciler ve az sayıda işçi önderi ve çeşitli sol ve sosyalist örgütler, kuruluşlar üzerinde yoğunlaşan baskılar yanında, Türk-İş ve DİSK gibi büyük işçi kuruluşları üzerinde, önemli bir somut baskı görülmedi.

Türk-İş konusunda böyle bir baskı zaten

gereksizdi. Çünkü, Türk-İş'in sermaye kuyrukçuluğu politikası, 12 Mart döneminde de, 12 Mart rejimi kadrolarına güven veriyor, en küçük bir anti faşist kıpırdanışı görülmüyordu. Türk-İş içinde 1970'lerden beri süren ve başta «Partiler üstü» sendikacılığa karşı bir tepki olarak gelişen «sosyal demokrat» muhalefet, yanına bir ölçüde bazı «bağımsız» büyük sendikaları almış olmakla birlikte gelecekteki bir muhtemel CHP muhalefetinin işçi sınıfı içindeki kolu olmaya hazırlanmaktan öteye geçmiyordu. 1970'lerde, bazılarının umut bağlamış oldukları bu muhalefetin Türk-İş'in sonradan (1975'de) tabanın zorlamasıyla geleceği bir noktayı aşamayacağı çabuk görüldü. DİSK ise, «canavarı uyandırmayalım» taktiğinin izleyicisi olarak görülüyor, faşist dönemi kendi içinde mümkün olduğunca az hasarla atlatmaya bakıyor ve bunun gereği olarak da gitgide bariz şekilde sağa kayıyordu.

DİSK yöneticilerinin bir kısmının kendisini son yılların (12 Mart sonrasının) gelişmelerinden soyutlama çabası, «Konfederasyonu kurtarma» sloganı ve aklileştirmesi pasif bir çizgi izlenmesine, faşizmin hışmına uğramış devrimciler, sosyalistler, örgütlerle araya kalın hatlar çizilmesine, küçük bir örnek gerekirse, zaman zaman teşkilat içinde, «Sosyalistlerin çeşitli kanatlardan işçi sınıfı devrimcilerinin propaganda ve ajitasyonlarını hedef alan, hatta zaman zaman bu gibi propagandaları 12 Mart'ın gelmesine neden olan anarşist faaliyetler ve bozgunculuk olaarak niteleyen uyarıların dağıtılmasına kadar varıyordu. Böylece, güç dönemde, siyasal örgütlenmenin bulunmadığı, işçi sınıfının örgütlü bağımsız çizgisinin temsil edilemediği bir dönemde, halâ pek çok işçinin umut bağladığı sendikal örgüt durumunda olan DİSK de geri adımlar atmaktan öteye gidemiyordu. Bu DİSK tabanında ve DİSK'in bilinçli yöneticileri ve temsilcileri arasında tepki doğurmakla birlikte, DİSK yönetiminin 1973 sonbaharından itibaren gitgide bariz hale gelen bir şekilde CHP'ye kaymasına ve «Güven»i bu çizgide görmesine engel olamadı.

CHP'nin 1973'ü izleyerek, işçi sınıfının bağımsız siyasal örgütünün güçsüz olduğu, sosyalist hareketin ve kadroların dağınık olduğu bir dönemde, sosyal muhalefetin odak noktası haline gelmesi, DİSK'in eski «işçiden yana devrimci sendika» ünüyle birleşince, ve işçi sınıfı devrimcileri için de DİSK tek alternatif işçilere hedef gösterilen alternatif olma durumunu, (doğru bir taktik olarak) korumaya devam ettikçe, 1974'den itibaren DİSK'in yeniden güçlenmesi, 12 Mart öncesi daha doğrusu 15-16 Haziran öncesi gözlenen, ekonomik örgütlenmenin odak noktası haline gelmeye başlaması yeniden gündeme girdi.

Türk-İş'in taban kaybetmesi hiç değilse gelişememesi ise 1974 sonlarına varıldığında açıkça gözlenen bir olgu haline geldi ve Türk-İş'te yeni eğilimler doğurdu.

1974 yılı başlarından itibaren yeniden daha geniş ajitasyon ve propaganda imkânlarına sahip olan işçi sınıfı sosyalistleri, 12 Mart sonrasının ilk dağınıklığını ve suskunluğunu üzerlerinden attılar. 1974 yazında siyasal af kısmen de olsa gerçekleşti. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Haziran ayında kuruldu. Örgütlenme konusunda çalışmalar hızlandı ve tartışmalar yoğunlaştı.

1973, 14 Ekim seçimlernde, siyasal tercihleri büyük ölçüde CHP'den yana eğilim göstermiş olan işçi sınıfının siyasal bilinçlenmesinin CHP boyutlarını aşmaması için hiçbir neden yoktu. Bu durum işçi kitlesi için söz konusu değilse de, gerek 12 Mart öncesinde, gerekse 12 Mart sonrasında işçi sınıfı çizgisini benimsemiş ve en elverişsiz şartlar altında bile sürdürmüş olan bilinçli işçilerin, yaşanmış deneylerden alınan derslerle daha kararlı , daha uzun soluklu bir mücadeleye aday oldukları görülüyor, siyasal örgütlenmenin gereğinin kavrandığı biliniyordu.

Artık işçi sınıfı öncülüğü sosyalist kadrolar arasında tartışma konusu olmaktan çıkmıştı. Öte yandan önündeki bütün elverişsiz şartlara, sol hareketin bölünmüşlüğünden doğan engellere rağmen, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin işçi üye oranının yüksekliği ve bu işçilerin «işçicilik» bilinci değil, «sosyalist» bilinç taşımakta olmaları, genç işçi kad roların örgütlenmeye gösterdikleri ilgi, bir dönem süreceğe benzeyen CHP'ye «umut» bağlama ve işçi sınıfının bağımsız çizgisini daha sonraki gelişmelere bırakma eğilimlerine rağmen, geçmiş dönemlerle kıyaslandı-

ğında, oldukça ileri bir adım ve bilinçlenme olarak görünüyordu.

1974, 1975 yıllarına gelindiğinde, bu genel çerçeve içinde, Türkiye İşçi Sınıfının mücadelesi özellikle şu noktalarda yoğunlaşıyordu.

— İşçiden yana, ilerici sınıf sendikalarında örgütlenme mücadelesi: Sendika seçme özgürlüğü; yani «referandum»u yasalaştırma mücadelesi...

— Patronların büyük tehlike halini alan topluca veya tek tek işten atma çabaları karşısında direniş.

— Hayat pahalılığının hızla artışı karşısında, bu artışları karşılayabilecek, mutlak yoksullaşmayı önleyebilecek ücret artışları ve ekonomik haklar için direniş.

— İşyerlerinde her türlü doğrudan ve dolaylı patron baskısına karşı direniş...

Ekonomik-demokratik mücadelesini bu noktalarda yoğunlaştırarak sürdüren Türkiye İşçi Sınıfı, bugün mevcut objektif ve sübjektif şartlar da hesaba katılırsa, yani sermaye baskısının yoğunlaşması, sürekli enflasyon, Milliyetçi Cephe iktidarı, geçmiş yıllardan edinilen deneyler, nicel güçlenme, daha fazla işçi önderinin yetişmiş olması, çok daha bilinçli ve kararlı bir «genç işçi kuşağı»nın 12 Mart'tan sonra üretime katılmış bulunması, bütün dağınıklığına rağmen sosyalist kadroların işçi sınıfı öncülüğü ve işçi çalışmasında artık ayrılıkları bulunmaması, (Türk-İş ve DİSK'in itildikleri yeni noktalar) siyasal mücadeleye atılmaya, ve siyasal bilinç kazanmaya, dün'den çok daha hazır ve yakındır.

Öte yandan, sermayenin, bir yerde sıkıyönetim, biryerde panzer, bir başka yerde sıkıyönetim yasağı, polis dayağı, baskı altında toplu sözleşme, bir diğer yerde yoğun ekonomik güçlükler, yoksulluk, işsizlik olarak, yani işçinin günlük hayatında yansıyan baskısı, ekonomik-demokratik mücadelenin bir avuç aydın ve öğrencinin mücadelesi olmaktan çıkıp başta işçi kitleleri olmak üzeemekçi kitleler büyük ölçüde yansıması, işçi sınıfının sermaye baskısını her an kendi üzerinde duymasına, daha hızlı bilinçlenmesine neden olmaktadır.

İşçi sınıfının bağımsız siyasal örgütlenmesinin güçsüzlüğü, bu aşamada, hareketin gerçek rayına güçlüce oturması önündeki başlıca engeldir. Yine bu dönem, daha etraflıca görmeye çalışacağımız gibi, Türkiye'de kendine özgü bir sosyal demokrat çizgi tutturmaya ve tekelciler düzeninin bekçiliğini, «sosyal barış» içinde, bu yoldan yapmaya aday CHP'nin henüz «denenmemiş» bulunması, Türkiye İşçi Sınıfının bir ölçüde CHP'yi izlemesine, onun kuyruğuna takılmasına ve Batı'da, işçi sınıfı hareketini bağımsız çizgisinden ve mücadelesinden saptırıp sermayeyle uzlaşmaya sürükleyen sosyal demokrat akımın, geçici bir süre için de olsa, Türkiye işçi sınıfı hareketini etkilemesine yol açabilir.

İşte bu yüzden, önümüzdeki dönemde, işçi hareketiyle sosyalist düşüncenin birliğini sağlamak ve işçi sınıfının mücadelesini kendi bağımsız çizgisine oturtmak, tüm işçi sınıfı sosyalistlerine düşen görevdir.

1975 1 Mayıs'ında, işçi sınıfımızın Ekonomik-Sendikal mücadelesi

Daha önce verdiğimiz birkaç rakam, işçi sınıfımızın ekonomik mücadelesi konusunda ipuçları veriyor. En kısa yoldan söyleyecek olursak, 1 Mayıs 1975'de bağımlı ve çarpık kapitalist düzenin içinde çırpındığı bunalım, bir yönüyle artan hayat pahalılığı ve milyonlara varan işsizlikle somutlanırken, öte yandan patronların büyük gürültüler kopardıkları ve pahalılığın başlıca sebebi olarak gösterdikleri işçi ücretlerindeki artış, fiyat artışlarının çok gerisinde kalıyor. Çeşitli kaynaklarda farklı farklı ifade edilen, ücret ve fiyat artışları ortalaması, 1975 yılının ilk dört ayı için, fiyatlardaki artış yüzde 29, ücret artışları yüzde 19 civarında sayılabilir.

Türkiye'de Tekelci kapitalizmin gelişmesinin ayrılmaz parçası olan bu durum, sadece işçi sınıfı üzerinde değil daha geniş emekçi kitleler üzerinde etkisini göstermektedir. Ancak hayat pahalılığının en yoğun olduğu şehir bölgelerinde yaşayan işçilerin ekonomik sıkıntılara daha fazla maruz kalmaları yanında, yaptıkları iş, toplu çalışmaları, sınıf yapıları geregi, bu sıkıntıların bilincine daha fazla varmaları ve daha toplu tepki gösterebilmeleri, mümkün olmaktadır.

Son bir yılda, «en iyi toplu sözleşme» o-

larak yansıtılan toplu sözleşmelerin getirdiği ekonomik haklar, ücret zamları bile, toptan yüzde 29'a varan enflasyon hızını, ve zorunlu ihtiyaç madelerinde, gıda, yakacak, konut, giyim'de yüzde 50'ye bile varan pahalılığı karşılamaktan uzaktır. İşçi ailesinden daha fazla ferdin çalışması zorunluluğu doğmakta, ancak 2 milyona yakın işsizin bulunduğu ve işsizliğin gerçek bir sosyal afet halini aldığı bir yapıda, sürekli işte çalışmak, iş bulmak mümkün olamamaktadır.

1975 yılında, sermaye-emek çatışması, bel ki bugüne kadar olan en yüksek noktasına çıkmıştır. Artık «imtiyazsız sınıfsız kitle» edebiyatına ne işçilerden ne de işverenlerden inanan, kanan, hatta bu edebiyatı kullanan yoktur. Emek-sermaye çatışması, bütün acımasızlığıyla sahnededir ve bir yandan tekelleşmenin hızlanması, öte yandan bağımlı kapitalist ekonominin bunalıma girmesi ve bu bunalımın sermayeyi büsbütün hırçınlaştırmasıyla bu mücadele önemli boyutlara ulaşmaktadır.

Birkaç küçük örnek verecek olursak, en uzun süren grevlerin 1974'ün 1975'e devrettiği bazı grevler olduğunu söyleyebiliriz. İşverenlerin milyonlarca liralık kayba razı oldukları, buna karşılık belki kendilerine daha aza mâl olacak toplu sözleşmeleri, emek sermaye çatışmasında yenik düşmemek ve daha ilerde başka tavizlere gitmemek, yani sınıf olarak geri çekilmemek için imzalamaktan kaçındıkları görülmektedir. İşveren sendikalarının ağırlığı ve üyeleri üzerindeki kontrolü bu dönemde birden artmıştır. Öyle ki, işveren sendikaları içinde, zaman zaman işçilerle toplu sözleşmede uzlaşmak isteyen ve kayıplarını düşünerek lokavt kararına karşı çıkan küçük işverenler, karşılarında İşveren kuruluşlarının kendilerine «sınıf dayanışması»nı hatırlatan tehditlerini bulmaktadırlar.

İşveren kuruluşlarının, sendikalarının kendilerini bu derece ortaya koymalarına ve doğrudan müdahalelerine geçmiş dönemlerde rastlanmadığı söylenebilir.

Yine, 1974-1975 yılı lokavtlar ve lokavt tehditleri yılı olmuştur de diyebiliriz. Lokavt'ın yaygın ve kamuoyunda yankı bulan bir olay haline gelmesi 1971'den sonra hızlanarak 1975'de vurgulanmıştır. İşverenler, en küçük bir hareket ve direniş karşısında «lokavt» silâhhını kullanmaktan çekinmemektedirler.

İşveren sendikaları, diğer sermaye kuruluşları, özellikle bunalımın çok yoğun olduğu tekstil kolunda, giderek bilinçlendiğini ve mücadelelerinin yükseldiğini gördükleri işçilere karşı hiç bir alanda geri çekilmemeyi ilke haline getirmişler, bunun için nispeten güçsüz patron üyeleri destekleyecek bir fon kurmuşlar, ve sıkıyönetimin yardımlarından da büyük ölçüde yararlanmışlardır. Yine işçi sendikalarının kontrolünü «emin» kişilerin elinde tutma çabaları da yoğunlaşmıştır.

Evet, 1 Mayıs 1975'de, emek-sermaye çatışması hızlanmıştır. Bu durum işçi sınıfımızın ekonomik mücadelesine yansımakta, gündelik sıkıntılarla bir kat daha bilinçlenen ve sömürü düzeninin içyüzünü görmeye başlayan işçi sınıfı daha etkili bir ekonomik mücadele vermenin yollarını aramaktadır.

Uzayan grevler, sendikaların yaptıkları sözleşmeleri işçilerin yetersiz bularak giriştikleri direnişler, tabandaki huzursuzluklar, sürekli grev patlamaları, en azından grev kararları ve sıkıyönetimin artık adeta gelenekselleşen grev yasakları, yoğunlaşan ekonomik mücadelenin başlıca göstergeleridir.

Egemen sınıfların çıkmazı, engellenemeyen enflasyon, kısmî ve «erken seçim» yatırımına dönük geçici tedbirlerle asla önlenemeyecek, önlenemeyeceği görülen hayat pahalılığı ve işsizlik, ekonomik mücadeleyi önüzdeki günlerde daha da kızıştıracak, sermaye, yeni tedbirler arama peşine düşecektir.

Bu yeni tedbirlerin mevcut ekonomik durum ve düzende-işçiye daha fazla pay vermeye yönelik olamayacağı; yani, yeni ekonomik haklar sağlayamayacağı, yoksullaşmayı engelleyemeyeceği düşünülecek olursa, daha çok baskı tedbirlerine yönelineceği, son örnekleriyle de açıkça görülebilmektedir.

1 Mayıs 1975'de, işçi sınıfımız şu gerçeği bütün açıklığıyla görmüş ve kavramış durumdadır. Tutarlı ve sonuç alıcı bir ekonomik mücadele ancak «sarı» olmayan, sınıf sendikalarıyla mümkün olabilecektir. Patronların kurdurduğu işyeri sendikalarının, sarı sendikaların ve Türk-İş çizgisinin sermaye yanlısı yüzünün açıkça ortaya çıktığı ve işçi sınıfımızca tanındığı yıl 1975 ol-

muştur diyebiliriz. Daha doğrusu, 1975 yılında, «sarı sendikacılığa karşı mücadele», artık sendikaların kendi aralarındaki bir mücadele olmanın sınırlarını çoktan aşmış işçi tabanına yansımıştır. 1 Mayıs 1975'de, yılın bütün önemli işçi direnişlerinin sendika seçme özgürlüğüne dönük olduğunu söyleyebiliriz.

1975 1 Mayıs'ında, Türkiye İşçi Sınıfı, gerçekten de «sarı sendika» ağını parçalamak için mücadele etmektedir. Mücadelesinin odaklaştığı, yoğunlaştığı noktanın, bu olduğunu yanılgı payı olmaksızın söyleyebiliriz.

Sadece mücadele geleneğine sahip, işçi sınıfının yoğun olduğu büyük endüstri şehirlerinde değil, Anadolu'nun çeşitli yerlerinde, birçok işyerinde, işçiler kendi istedikleri, sarı olmayan, kendi sınıf sendikalarını örgütlemek ve kabul ettirmek için mücadele vermektedirler. SENDİKA SEÇME ÖZGÜRLÜĞÜ: REFERANDUM HAKKI İÇİN MÜCADELE Türkiye işçi sınıfının mücadelesinin 1975'de ulaştığı aşamayı gösteren bir noktadır.

Referandum mücadelesi

15-16 Haziran direnişine, sermaye yanlısı, işçiyi sermayeye teslim etme politikasının öncüsü Türk-İş'te açılan gediklerin, Türk-İş'in işçi hareketi üzerindeki egemenliğinin ve ağırlığının sarsılmakta olduğunu, sermaye tarafından görülmesi sonucunda 274-275 sayılı kanunların değiştirilerek, sendikalaşma özgürlüğünü engellemek, sarı Türk-İş'i güçlendirmek adımı yol açmıştır.

İşçilerin kendi sınıf sendikalarında örgütlenmelerini, DİSK'i güçlendirmelerini, devrimci sendikaların güçlenmesini engellemeyi amaçlayan kanun değişikliğini Meclis'lerde egemen sınıfların, sermayenin sözcüleriyle birlikte, Türk-İş'in sözcüleri de savunmuştu.

15-16 Haziran direnişi, Türkiye İşçi Sınıfının, sendika özgürlüğünü yok eden ve aslında Türkiye İşçi Sınıfının ekonomik mücadelesini engellemeyi, saptırmayı, sermayenin kuyruğuna takmayı, demokratik ve siyasal mücadelesini ise daha baştan baskı altında tutmayı, imkân dışı bırakmayı amaçlayan bir tasarrufa karşı işçi sınıfımızın bilinçli direnişiydi. Sermaye için ilk büyük «tehlike ışığı» oldu. Ve sermaye, sonradan sürekli olarak başvuracağı sıkıyönetim uygulamasına başvurdu.

Bir yandan, bu olaylarda, işçi sınıfının kararlılığını ve mücadele bilincini gören sermaye, öteyandan sonraki gelişmelerin planlarını da hazırlamaya başladı.

12 Mart ve sonrası, işçi sınıfının mücadelesinde bir kesinti ve bir ölçüde de gerileme yarattı. Ama, 12 Mart sonrasının ekonomik-demokratik baskıları, sosyal muhalefetin artışı, bütün baskılara rağmen, sermayenin işçi sınıfı içindeki beşinci kolunu güçlendirmedi. 274-275 sayılı kanunların Anayasaya aykırılığı Anayasa Mahkemesi tarafından onaylandı. Türk-İş'in zaman zaman «sert» görünümlü çıkışlarına kimseler kanmadı. Türkiye işçi sınıfının kendi sınıf sendikalarında örgütlenme azmi, denebilir ki, 12 Mart sonrasında, bütün bir dönemin sarı sendika faciasını ve rezaletlerini de yakından tanıyarak, arttı.

1974'de hareketler yeniden hız kazanırken ve 1975 yılında, Türkiye işçi sınıfı hareketi yeni bir yükseliş dönemine girerken, sendika özgürlüğü için mücadele, referandum hakkı için mücadele, son ayların bütün grev ve direnişlerinin temel nedenini meydana getiriyor.

1974 yılında İskenderun'da 15 bin işçi sendikal hakları için yiğitçe direndi. Bir kaç ay sonra refandum hakkı için direnin Ülker işçilerine Panzerler saldırdı.

1975 yılı girerken, İstanbul'da Kartal çevresindeki ağaç işçileri, çeşitli işyerlerinde Türk-İş'e bağlı Ağaç-İş'ten çıkıp DİSK'e bağlı Asis'e geçmek için mücadele veriyorlardı, İnsa ve Epengle'de sendika seçme özgürlüğü, kendi sendikalarına üye olma hakkı ve işyerinde işçilerin seçtikleri, destekledikleri sendikanın tanınması için mücadele sürüyordu. 1975'in ilk günlerinde, Turizm-İş'e geçmek isteyen işçilerin öğrenci yurtlarındaki direnişleri, Çukurova Plastik Sanayiinin DİSK'e bağlı Lastik-İş'e geçme mücadeleleri, İzmir'de Kimtaş işçilerinin direnişi, Demir Döküm'de DİSK Maden-İş'e karşı sarı Otomobil-İş'in çıkarılmak istenmesi üzerine başlayan direniş, Beko Teknik'te Maden-İş'in yetki alması ile biten direniş, Ankara'da NACE Makine Sanayii işçilerinin DİSK'e bağ

lı Maden-İş'e geçmeleriyle sonuçlanan direniş, Northern işçilerinin sarı Tek-Met-İş'ten çıkıp Maden-İş'e geçmek için yürüttükleri direniş, Elka işçilerinin direnişi, Bursa'da onbinlerce otomobil işçisinin direniş, Ereğli Demir Çelik'de referandumla Maden-İş'in yetki almasına varan gelişmeler, Beko teknik, Kartal Kaplama, Carlton Oteli, Ünilever, Sedef düğme, Presiz Metal. Teknik Kimya, MKE. Adana tekstil fabrikalarında referandum hakkının fiilen elde edilmesine varan direnişler, sendika seçme özgürlüğü mücadelesinin sadece bir kısmı, küçük parçalarıdır.

1975, 1 Mayısında, Türkiye İşçi Sınıfı, özellikle son altı ayda yoğunlaşan, meselâ bir Epengle direnişinde olduğu gibi adeta referandum mücadelesinin sembolü haline gelen direnişlerle **referandum** hakkını yasal olarak olmasa bile fiilen elde etmiştir.

Türkiye İşçi Sınıfı tarihinde önemli bir olay olan, yeni bir döneme geçişin belirtilerinden sayılabilecek ve önümüzdeki günlerde sermayenin, Milliyetçi Cephe iktidarının saldırılarına uğrayacak ve muhtelemen geri alınmasına çalışılacak bu kazanılmış hak üzerinde durmakta yarar vardır.

Referandum hakkının, yasalaşmamış olmakla birlikte, bugün artık iş mahkemelerinin yetki anlaşmazlıklarının çözümünde bu yolda karar almaya zorlanmaları, mecbur kalmaları ile, fiilen yürülüğe girmesi olayını daha yakından inceleyelim. Çünkü referandum hakkı, gerçekten de işçi sınıfımızın mücadele ile «söke söke» aldığı bir haktır.

Referandum hakkı yani işyerinde yetkili sendikanın, işçilerin serbest iradelerine dayanan oylarıyla tesbit edilmesi istemi, 12 Mart öncelerine de giden, DİSK'in özellikle üzerinde durmuş olduğu, Türk-İş'inse yanaşmadığı bir yoldu.

Sarı sendika baskısının son yıllarda artması; işyerlerinde patronların, işçi sınıfının uyanış ve bilinçlenmesi karşısında sarı sendikalar kurmaya veya mevcut sarı sendikaları beslemeye özel önem vermeye başlaması; sarı sendikaların hele 12 Mart sonrası baskı döneminde türlü şekillerde «işçiyi satması» olayının açığa çıkması; işçi sınıfının bilinçlenme sürecinin gelişmesi, referandum mücadelesine hız ve ciddi bir kitle tabanı kazandırdı. 1974 yazında referandum hakkı için mücadele çeşitli işyerlerinde yoğunlaşmış, direnişler başlamıştı. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi bir «referandum» kampanyası başlattı. Bu kampanya ajitasyon toplantıları, referandum propagandası, afişleme referandum hakkı için direniş olan işyerleriyle ilişki, destek biçiminde gelişti. Referandum kampanyasına 18 demokratik kuruluş ve sendika da katıldı. Bu kampanya sırasında ve referandum mücadelesinin doruk noktasına ulaştığı günlerde, Büyük konfederasyonlar genel bir susus içindeydiler. DİSK, Parti'nin başlatmış olduğu kampanyayı destekler gibi görünmemek için, Referandum hakkını ilk defa DİSK'in gündeme getirmiş olduğunu ileri sürerken, ve bununla yetinirken, Türk-İş ilk defa referandum'dan korkmadığını açıklamak zorunda kaldı. Zaten sürmekte olan, geniş bir tabanı bulunan, Türkiye işçi sınıfının 1974 yılı sonu 1975 başında en önemli mücadele konusu haline gelmiş olan referandum çerçevesindeki kampanya etkisini gösterdi ve TSİP'in kampanyasından sonra referandum mücadelesinin hızlandığı somut olarak görüldü.

TSİP'in ve 18 kuruluşun referandum kampanyası, Ekim ayında başlamış ve TSİP teşkilatının bulunduğu bütün illere yaygınlaştırılmıştı. Ankara'daki toplantılar İzmir mitingi ve yürüyüşü, İstanbul toplantıları bu kampanyanın parçaları oldu.

İlk defa Ekim ayında, Adana'daki tekstil işyerlerinde, taa 1970'lerden beri süren huzursuzluk, yetki anlaşmazlığı, Adana İş Mahkemesi tarafından, referanduma başvurularak çözümlenmek istendi. Bu, işçi sınıfımızın referandum mücadelesinin vardığı bir nokta, attığı bir adımdı. Ancak, o andan itibaren, sermaye yeniden devreye girdi. Artık engelleyemeyeceğini bildiği referandum hakkını hiç değilse saptırması mümkün görünüyordu. Adana İş Mahkemesine bir gün içinde karar değiştirerek, «gizli oy açık tasnif»i «açık irade beyan»na çevirdi; böylece referandumu yozlaştırmış, sahteleştirmiş oldu. Bunun sonucunda yapılan sözde oylamalarda, her türlü kumpaz, oyun, adam satın alma, baskı, sermaye terörü, tehdit devreye girdi. Yine de, Tekstil sendikasına girmek için yıllardır mücadele veren onbinlerce Çukurovalı işçinin önemli bölümü, kendi istediği sendika lehinde oy kullandı. Paktaş ve

Sümerbank, Bossa sözde referandumlarını Teksif kazandı, ama diğer bazı işyerlerinde Tekstil'in kazanmasına sermayenin bütün o-yunları ve baskıları engel olamadı.

Sahte referandum'un açığa çıkması ve bundan sonra referandum mücadelesinin bu türlü tuzaklar da hesaba katılarak daha bilinçli sürdürülmesi üzerine, daha düne kadar «referandum» dendi mi tüyleri diken diken olan Türk-İş, Meclis'e sevketmeye hazırlandığı 20 Kanun tasarısı arasına «Referandum»u da aldı. Oysa, daha önce referandum'un kanunlaşmasını engelemek için her türlü çabayı sürdüren yine Türk-İş'ti. 1974'de Türkiye işçi sınıfının mücadelesi ve tabanın baskısı bu «yılların sarı konfederasyonu»nu Mahkemesinin kararı, sermaye baskısı altında referandum'u sahteleştiren açık irade beyanı hükmüne rağmen önemliydi. Bunu Makine Kimya Endüstrisindeki yetki uyuşmazlığının yine mahkeme kararıyla referandumla çözümlenmesi izledi.

1975 Ocak ortalarında, İstanbul'da 600 işçinin çalıştığı Beko işyerinde işçiler yetkinin sarı Cevher İş'e değil, DİSK'e bağlı Maden-İş'e verilmesi için direniyorlardı. İstanbul 8. İş Mahkemesi, BEKO uyuşmazlığı için «gizli oy açık sayım»la referandum yapılmasını karar bağladı ve bundan böyle benzeri iş uyuşmazlıklarında aynı yola gidilmesini de tavsiye kararı olarak aldı. Bu gerek referandum mücadelesinin gerekse BEKO işçilerinin zaferi oldu. İşyeri Maden-İş'e yetki tanıdı. 1975 yılının ilk 40 günü içinde, Bölge Çalışma Müdürlüğüne gelen 5 yetki uyuşmazlığı iş mahkemelerine intikal ettirildi ve mahkemeler bu uyuşmazlıklar için «gizli oy açık tasnifle referandum» kararı aldılar. Çalışma Bakanlığı bir genelge ilealınan referandum kararlarının vakit geçirilmeksizin uygulanmasını istedi. Bunun ardından, sözünü ettiğimiz Beko referandumu, Kartal fabrikasında Ağaç-İş'in silinip yerini DİSK'e bağlı Asis'in aldığı referandum, Carlton referandumu, Sun'i Sedef ve Ünilever referandumları yapıldı ve hepsinde çoğu DİSK'e bağlı sendikalar kazandı. Nihayet, Bursa'da binlerce işçiyi ilgilendiren otomotiv sanayiindeki referandumları da, OYAK-RENAULT, MAKO, ve TOFAŞ'da DİSK'e bağlı Maden-İş kazandı. Bunu izleyen Erdemir referandumunda, (Ereğli Demir Çelik'de) de binlerce işçi Maden-İş'i seçti.

Türkiye işçi sınıfı, 1975, 1 Mayıs'ına Sarı Sendika ağını parçalamakta çok önemli bir adım atarak geldi. Referandum hakkını fiilen aldı. TSİP'in referandum afişlerinde yazdığı gibi, gerçekten de söke söke aldı.

Bu referandumların bir başka önemli yanı, referandum sonuçlarıydı. Çukurova'daki açık irade beyanına dayanan sahte referan dumlar bir yana, DİSK sendikaları katıldıkları, yani taraf oldukları referandumların hepsini kazandılar. Yine DİSK'e bağlı olmayan ilerici sendikalar, referandum sonucunda kazanan taraf oldular.

1975 yılında DİSK'in aldığı referandumları kısaca, bir fikir vermesi için sayalım: Beko, Kartal Kaplama, Carlton, Ünilever, Presiz Metal, Erenköy Verem Savaş Dispanseri, Teknik Kimya, ET ve Balık Kurumu, İmar İskân Bakanlığı, Mersin Tüdaş Konserve, Tofaş, Mako, OYAK-RENAULT, Erdemir v.s...

Bu sonuçlar ve diğer gelişmeler DİSK'teki belli bir yükselişin, aslında, Türkiye işçi sınıfının mücadele ve bilinç düseyinin vardığı yeni bir aşamanın habercisidirler.

İşten çıkarmalara karşı direnişler

1 Mayıs 1975'de Türkiye işçi sınıfının mücadele ve direnişlerinin önemli bir kısmı, aslında sarı sendika ağından kurtulma mücadelesinden ayrılamayacak olan, işten çıkarılanlar için direnişlerdir. İşçi sınıfımızın sendikal (ekonomik) mücadelenin önemini kavraması yeni bir olay olmamakla birlikte, mücadelenin kazandığı yeni boyut, yani sarı sendikalardan, işveren örgütlerinden kurtulup kendi sınıf sendikalarında örgütlenme mü cadelesi, 1974 - 1975 yılında güçlendi. İşçiler sendikasız işyerlerinde sendika örgütleme, sarı sendikaların bulunduğu işyerlerinde de kendi haklarını koruyabilecek sendikalara geçme, bu sendikaları seçme mücadelelerini yoğunlaştırdılar. Tercihleri ise büyük ölçüde DİSK sendikalarına oldu. Bu durum karşısında, emek-sermaye çatışmasının böylesine yoğunlaştığı ve sermayenin yeni baskılara hazırlandığı bir dönemde patron lar işyerlerindeki en bilinçli işçileri, örgütlenme çalışmalarına katılan işçileri, temsil-

cileri, devrimci sendikaları örgütlemeye çalışan işçileri işten atmaya başladılar. Pek çok işyerinde sürmekte olan direnişler işten çıkarılan işçilerin yeniden işe alınması için işçilerin sürdürdükleri eylemlerdir. Ve işçi sınıfı dayanışmasının en güzel örnekleridir. 1 Mayıs 1975'e girerken halâ sürmekte olan Cumitaş, Nobel, Tuğbay, Eczacıbaşı direnişleri bunun en son örnekleridir.

Daha önceki pek çok direnişte, referandum hakkı için mücadele eden işyerlerinde, direnişin başlıca nedenlerinden biri de buydu.

1975'in ilk aylarında, en başta bir bunalım ve tıkanıklık dönemine girmiş olan tekstil işkolu olmak üzere, işten çıkarmalar, 15-16 Haziran'dan sonra görülen düzeye olmasa bile, onun yakınlarına ulaştı. Türkiye çapında birkaç örnek verecek olursak, Örsçelik, Horsan Tarım Aletleri, İvaz İmalat, Urla Belediyesi, Aziz Tuğla, Rimsan, Hayri Boran tersanesi, Gözde Giyim, Altıntel, Ak çorapçılık, Akgül Demir Çekme, Türkeli Optik Cam, Asteks İplik, Karaca Çumitaş, Northern, Tuğbay, Nobel, Eczacıbaşı'nda sendikal mücadeleye katıldıkları için «kara liste»ye alınıp işten çıkarılan işçilerin sayısı yüzleri aştı. Epengle işçileri de bir daha (referandum'da kendi sendikaları kazandığ halde) işlerine alınmadılar.

Özellikle işverenlerin en iyi örgütlenmiş oldukları tekstil işkolunda, işçi önderlerinin adları bulunan «kara liste»ler resmen patronların elinde dolaşmaktadır. Ancak, patronların büyük kısmı, işten çıkardıkları işçilerin yerine aldıkları yeni işçilerin de aynı direnişlere katıldıklarını görmektedirler.

Yeni direniş biçimleri

12 Mart öncesinde, özellikle 1968-1969 yıllarında, işçi sınıfının yükselmiş bulunan mücadelesi, grevler dışında yeni direniş biçimleri getirmişti. İşyerlerinin işgali bu biçimlerden biriydi. 12 Mart sonrası dönemde, hareket büyük ölçüde geri çekildi. İşçi sınıfının mücadelesinin yeni bir yükseliş dönemine varmakta olduğu günümüzde, bir başka direniş biçiminin yaygınlaştığı görülüyor.

Bu yeni direniş biçimi «açlık grevi», işçilerin verdiği adla «ölüm orucu».

1975 yılında sendika seçme özgürlüğü daha çok da işten atılmayı veya işten atılan işçi kardeşlerinin durumunu protesto için, işçilerin ölüm orocuna yatmaları sıkcana görüldü. İzmir'deki ölüm orucundan sonra, İstanbul'da Karaca'da, İstanbul Matbaasında, İzmir Sosyal sigortalar kurumunda, Ankara'da Şekerbank'da, İstanbul'da Tuğbay ve Nobel'de «ölüm orucu» son başvurulan bir yol oldu.

Düşük örgütlenme seviyesi, güçsüz sendikaların işçi çıkartmalar karşısında elleri kolları bağlı kalışları, emek-sermaye çatışmasının yoğunlaşması karşısında başvurulan bu yolun, bir iki örnek dışında fazla etkili olabildiği görülmedi.

Türkiye işçi sınıfı 1975, 1 Mayıs'ında yeni ve etkili direniş biçimleri ve yolları arıyor. Örgütlü ve diğer işyerleriyle dayanışma içinde bir mücadelenin patronu sonunda dize getireceğini kendi mücadelesi içinde görecek ve görüyor.

Sermayenin tedbirleri

İşçi sınıfının mücadelesi sürerken ve görünüşte yukarda özetlemeye çalıştığımız noktalarda yoğunlaşırken, sermaye de yeni tedbirler veya öteden beri başvurduğu tedbirleri yeniden uygulama peşinde.

1974, 15-16 Haziranında İsdemir'de direnen 15 bin işçiye büyük bir baskı ve terör uygulandı. Binlerce işçi işten atıldı. Sermayenin işçilere kamuoyunda yankılar yapan ilk «Panzerli» saldırısı 1974 yazında referandum hakkı için direnin Ülker işçileri üzerine olmuştu. Bu sadece bir başlangıç oldu.

1974 kışında ve 1975'in geçtiğimiz aylarında, sermaye işçi sınıfının ekonomik demokratik mücadelesi üzerine saldırılarını her yönden yoğunlaştırdı.

Bu saldırıları, başlıca: «sıkıyönetim», «lokavtlar», «işçi çıkartmalar», «İşçi önderleri, bilinçli işçiler üzerine baskılar» olarak özetleyebiliriz.

Sıkıyönetim ekonomik demokratik mücadelemize engel oluyor

Sıkıyönetim, Kıbrıs olayları bahane edilerek ilân edildiği sırada, dönemin Başbakan Bülent Ecevit, sıkıyönetimin sadece dış

sorunlarla ilgili olduğunu, içerde demokratik hak ve özgürlüklere ilişmeyeceğini bildiriyordu. Aradan geçen süre içinde sıkıyönetimin başlıca uygulamaları grev ve direniş yasaklamak, gösteri ve yürüyüş yasaklamak, afişleme ve her çeşit işçi sınıfı porapagandasını yasaklamak oldu. Irmak hükümeti döneminde işçi sınıfının en yoğun bulunduğu demokratik hareketin en canlı olduğu dört ildeki sıkıyönetim belirli bir şekilde işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin ekonomik-demokratik mücadelesini engellemeye başladı, nihayet İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 1975 Nisan ayı sonunda bir bildiri yayınlayarak, işçi sınıfımıza bir 1 Mayıs «hediyesi» verdi: 1 Mayıs'tan itibaren bütün direniş, grev ve benzeri eylemleri yasakladı. Böylece gerçek yüzünü, bir kere daha ortaya koydu. Sıkıyönetimin kimlerin çıkarına hizmet etiğinin halkımız tarafından açıkça anlaşılması için bu yasaklamaya bile gerek kalmamıştı. Çünkü son zamanlarda, işçi sınıfımızın ekonomik demokratik mücadelesi attığı her adımda karşısında sıkıyönetimleri bulmuştu.

Birkaç örnekle kısaca gözden geçirelim ve 50 yıllık Cumhuriyet tarihinin yarısında fazlasını sıkıyönetim, altında geçirmiş olan Türkiye halkının ve Türkiye işçi sınıfının, 1974 yazı, 1975 başlarında sıkıyönetimin ne gibi engellemelerine maruz kaldıklarını görelim.

Dönemin ilk grev yasaklaması, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığının Sosyal-İş sendikasının Ziraat Bankası Genel Müdürlüğündeki grevi yasaklaması oldu (14 Eylül 1974). Bunu, İzmir Bölgesi Sıkıyönetim Komutanlığının, İzmir'deki altı sendikanın grev uygulama kararına izin vermemesi izledi (24 Eylül 1974) Yine İzmir Sıkıyönetim Komutanlığı Genel-İş sendikasının 9 gündür süren grevini durdurdu. Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı MKE»deki grevi durdudu. (3 Kasım 1974) 5 Kasım 1974'de Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı bir bildiriyle bütün demokratik eylemleri ve grevleri, iş yavaşlatmayı, boykotları yasakladı. 6 Kasım 1974'de Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Ankara Gaz Maske Fabrikasında çalışan 250 işçiyi, sıkıyönetim yasağına karşı geldikleri gerekçesiyle gözaltına aldı. Komutanlık 25 Ocak 1975'de Millî Prodüktivite merkezindeki greve izin vermedi. 16 Şubat 1975'de İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Cerrahpaşa'da işçilerin direnişini yasakladı. 20 Şubat'ta, halkın seyahat özgürlüğünü kısıtladığı gerekçesiyle, 7 bine yakın işçiyi kapsayan İETT grevini ve her türlü direnişi yasakladı. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının en önemli grev yasaklama kararı, tekstil işkolunda gerek Teksif gerekse Tekstil sendikalarının almış olduğu ve tabanın zorladığı grev kararının uygulanmasını yasaklaması oldu. Tekstil işkolunda başlamış olan grevleri durdurdu. Bu yasaklama kararı 60 binden fazla işçiyi ilgilendiriyordu. Yine, Tekstil sendikasının tabanın sorularına cevap vermek, kaynayan işçilere açıklama yapmak üzere düzenlediği ve ilânları verilen kapalı salon toplantısı sıkıyönetimce yasaklandı ve tekstil işkolundaki anlaşmalar Merkez Komutanlığındaki uzun tartışmalardan sonra, Sıkıyönetim Komutanlığının araya girmesiyle imzalandı. Adana Sıkıyönetim Komutanlığı ne zamandır yürürlükte olan grev ve direniş yasağını daha da yağınlaştırdı ve bütün afişlemeleri, bildiri dağıtımını yasakladı. Sosyal-İş'in aldığı grev kararı, İstanbul, Adana, Ankara, Mersin'de Sıkıyönetim Komutanlıklarınca yasaklandı. Genel-İş'in grevi yasaklandı. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Eczacıbaşında, 9 işçi kardeşlerinin işten atılmasını protesto için direnen işçilerin direnişlerin yasakladı. Direnişe 1185 işçi katılıyordu. İşçilerin direnişlerini sürdürmeleri üzerine İstanbul Sıkıyönetim Savcısı 23 işçi ile, onları «azmettirdiğini» ileri sürdüğü Petrol İş Sendikası Genel Başkanı için dava açtı. Nihayet, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı bir bildiriyle 1 Mayıs'tan itibaren bütün işçi direnişlerini, grevleri yasakladı.

Böylece, sermayenin istediği «dikensiz gül bahçesi» yaratılmış, sıkıyönetim görevini yerine getirmiş oluyordu. İşçi sınıfımızın mücadelesinin, 12 Mart sonrası suskunluğundan sonra, yeni bir yükseliş dönemine girmesi engellenmek isteniyordu. Dikkati çeken nokta, yasaklanan önemli grevlerin, direnişlerin hiçbirinin «kamu menfaati» gerekçesiyle haklı gösterilebilecek işkollarında olmaması, büyük sermayenin, parababalarının işyerlerini içermesiydi. Bu konuda en büyük örnek İstanbul ve Adana'da tekstil işkolundaki işçi hareketlerinin yasaklanmasıydı.

Gerçekten de 1975 yılında önemli bir bunalım içinde olan ve Milliyetçi Cephe'de iktidarında çıkarları özellikle temsil edilen tekstil işverenleri, «özellikle» korunmaktaydı.

Sıkıyönetim aracı, 1 Mayıs 1975'de egemen sınıfların elindeki en etkili silâhlardan biri olmaya devam ederken, şu gelişme de gözden kaçırılmamalıdır. 12 Mart sonrası dö nemde işçi sınıfımız sıkıyönetimin ve faşizmin gerçek yüzünü kendi somut hayatında yaşayarak yavaş yavaş görmüştür. Bu dönemde, özellikle işçi sınıfının ekonomik demokratik mücadelesine yönelen sıkıyönetime, sermayeye ve faşizan baskılara karşı bilinçlenme, her yasakta biraz daha hızlanmaktadır. Nitekim, tekstil işçilerinin, kimya sanayii işçilerinin tepkilerini, sendikalarının engellemesi bile giderek güçleşmiştir. Direnişlerin kolay kolay duracağı dikensiz gül bahçesinin yaratılabileceği beklenemez.

İşverenin bir başka silâhı lokavt

Büyük toplu sözleşme dönemlerinde, yaygınlaşan grev kararları karşısında, Anayasa'nın tanıdığı bir hak olmayan, 275 sayılı kanunda gerici-faşist bir madde olarak, sermayeye yontan bir madde olarak sahte burjuva eşitliği gerekçeleriyle yer alan «lokavt» gündeme girer.

Lokavt, sermayenin işçiyi aç bırakma, işsiz bırakma «hakkı»dır kısacası. Geçtiğimiz dönemlerde lokavtların, 1971'den sonra grev sayısında azalma görülürken çoğaldığı gözlenmiştir. 1973 yılında önemli grev kararları alınmış, bir kısmı uygulanmış, lokavtları kınayan ve Türkiye'nin dört bir yanından gelen onbinlerce işçinin yer aldığı bir yürüyüş Bursa'da yapılmıştı. 12 Mart sonrasının ilk büyük işçi hareketiydi.

Lokavt kararları ve tenditleri 1975 yılında da yoğunlaştı. Büyük toplu sözleşmeler dönemine giren tekstil işkolunda sendikaların aldıkları grev kararlarına karşılık, patronların hemen lokavt tehdidini savurdukları ve lokavt kararını ilân ettikleri görüldü. Tekstil işkolu dışında da, çeşitli işyerlerinde, patronlar açık veya gizli lokavt ilân etmeye başladılar.

Tekstil işkolundaki grev kararları ve sendikaların grev kararlarının ciddi olduğunu, yakında uygulamaya konulacağını, özellikle tabandan gelen baskıyla belli etmeleri üzerine, Türkiye İşverenler Sendikaları Komfederasyonu ve Tekstil işverenleri sendikası başkanı Halit Narin, «Sendika birkaç işyerinde grev uygulamasına giriştiği anda, ona bütün işyerlerinde başlatacağımız Genel lokavt'la karşılık vereceğiz» dedi. Böylece «gene grevin yasaklanmış bulunduğu Türkiye'de genel lokavt hakkından söz etti. Kimse de çıkıp ne diyorsun demedi. Tekstil işkolunda toplu sözleşme görüşmeleri yaklaşık olarak 5 aydır sürüyor ve hiçbir sonuç alınamıyordu. Böyle bir durumda sendikaların grev kararına sermayenin cevabı lokavt oluyordu.

Sıkıyönetim yasaklarında «dostlar alış verişte görsün» kabilinden grev yasaklamaları yanında çoğunlukla lokavtlar da yer almakla birlikte., grev, direniş, işçi sınıfının her türlü mücadelesi engellendiği, anda, lokavta zaten gerek kalmadığı, mücadelede işçi sınıfının elinin kolunun bağlandığı düşünülecek olursa, bunun da kamuoyunu saptırmaya yönelik bir aldatmacadan ibaret olduğu anlaşılır.

Böylece 1 Mayıs 1975'de Türkiye işçi sınıfı «lokavt» silâhının, her an kolaylıkla karşısına dikildiğini görüyor. Lokavt silâhı, bazan da 17. maddeye dayanarak işyerindeki işçilerin büyük çoğunluğunu işten çıkarma ve yerlerine yeni işçi alma şeklinde «örtük» bir görünüm kazanıyor.

1975 1 Mayıs'ında, Türkiye işçi sınıfının önündeki en önemli mücadele hedeflerinden biri de lokavtın kalkması mücadelesi oluyor.

İşten çıkarmaları gördük. Sermayenin işçi sınıfı üzerindeki baskıları daha pek çok yoldan sürüyor. İş Kanununun 13., 17. 21. maddeleri, 274 - 275 sayılı kanunların boşlukları, yetersizlikleri baskılara imkân veren çeşitli yasa boşlukları. Ama bunun ötesinde, sermayenin örgütlülüğü, işçi sınıfı karşısına tam bir dayanışma içinde çıkması, devlet güçlerini elinde bulundurması da baskıları, ekonomik demokratik ve giderek siyasal mücadeleye yönelen engelleri artırıyor.

Ekonomik örgütlenme-sendikalar

1 Mayıs 1975'de Türkiye işçi sınıfı'nın irili ufaklı çeşitli nitelikte ve yapıda sendi-

kalarda sendikalaşma oranını, yaklaşık ve tahmini olarak tüm ücretlilerin yüzde 40'ı civarında olduğu söylenebilir. Bu konuda çok çeşitli rakkamlar verilmektedir. Örneğin Üçüncü beş yıllık plan, sendikalaşma oranını 1971 için yüzde 29.6 tahmin ederken (sendikalı işçi sayısının çok düşük bir tahminine dayanıyor) Çalışma Bakanlığının verileri aynı yıl 2 milyon 300 bini aşkın sendikalı işçi ile aynı oranı yüzde 58 civarında hesaplıyor.

Gerçekte, Çalışma Bakanlığının verilerinde sendikaların bildirdikleri üye sayısı esas alındığından ve özellikle 1971'de 274-275 sayılı kanunlar değiştirilirken bütün sendikalar üye sayılarını gerçek rakkamdan çok yüksek gösterdiklerinden böyle bir sonuca varılmış oluyor.

Türkiye'de, sendikalaşma oranında bir artış olduğu, ekonomik örgütlenmenin hızla geliştiği ve sendikalı işçi oranının birçok ülkeye, hatta Avrupa ülkesine göre yüksek olduğu bir gerçektir. Ancak bu oranın yüzde 50'nin, hatta yüzde 40'ın üzerinde olduğu ciddi verilere dayanılarak ispatlanamaz.

Türkiye'de pekçok ücretli, kamu görevlileri, memurlar, öğretmenler, teknik elemanlar, sendikalaşma hakkında yoksundurlar. Tarım'da sürekli veya geçici tarım işçilerinin sendikal örgütlenmelerinin son derece zayıf olduğu, Tarım-İş Kanunu'nun bir türlü çıkamadığı bilinmektedir. Öte yandan, sanayi ve hizmetlerde de, ancak orta ve büyük işyerlerinde işçiler sendikalaşabilmektedirler.' 10 işçiden az işçi çalıştaran yerlerde hem işverenin baskısı daha ağır olmakta, hem «hepimiz aileyiz» gibi sermaye demagojileri ve «paternalizm» eğilimleriyle işçilerin sendikalaşmasının önüne geçilmekte, hem de çoğunlukla güçlü sendikalar böyle küçük işyerlerinde örgütlenmeyi tercih etmemekte, küçük işyerlerine fazla önem vermemektedirler.

1 Mayıs 1975'de, Türkiye işçi sınıfı sadece sendikalaşmak değil, işçi sınıfının çıkarlarını savunan sendikalarda örgütlenmek mücadelesini sürdürmektedir.

Bu konuda genel eğilim, işyeri sendikalarından, patron sendikalarından ve çoğunlukla Türk-İş'e bağlı sendikalardan koparak DİSK sendikalarında örgütlenmektir.

DİSK'e bu genel yöneliş nereden doğmaktadır. DİSK, 1975 baharında, neden yeniden bir çekim merkezidir?

Bu soruyu kısaca «DİSK, 12 Mart öncesi çizgisiyle, tabanındaki devrimci birikimle, bilinçi işçilerin ve sosyalist kadroların tercihlerini yönelttikleri, «sarı» olmayan, ilerici çizgide bir örgüttür.» diye cevaplandırmak mümkündür.

1974 yılına 13 sendika ile giren Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu, yıl içinde birçok sendikanın katılma isteği ile karşılaşmıştır. DİSK'e katılma kararı alan, kimi katılan, kiminin katılmasına imkân tanınmayan bu sendikaların özellikle tabanları katılma olayını zorlamıştır. 1974 içinde DİSK'e en önemli katılma Sosyal-İş'in ve Tekstil Sendikalarının katılması oldu. Bunun dışında, Asis Has-İş, Özgün Haber-İş, Tek-Sen, Devrimci Toprak işçileri, Çapa-İş, Bay-Sen İş, DİSK'e katıldılar. İrili ufaklı katılmalar yanında sürekli katılma talepleri de devam ediyor.

Bütün ayrıntılardan soyutlayacak olursak, DİSK'e katılma istekleri, bütünüyle Türkiye işçi sınıfının «sarı ağ»ı parçalama çabalarının bir parçasıdır.

DİSK'e bu eğilim karşısında Türk-İş yöneticileri büyük ölçüde telaşlandılar.

1975 Mart'ında Türk-İş Genel Başkanı Halil Tunç'un konuşmaları, demeçleri, Alelacele toplanan Türk-İş temsilciler meclisinde alınan, daha doğrusu «alınamayan» kararlar, Tunç'un daha önce de görülen bazı «keskinlik»lerine, bu defa daha net siyasal tercihlerin eklenmesi tesadüf değildi.

1975'in Türk-İş'i, daha doğrusu Halil Tunç'u, sosyal demokrasinin Türkiye Şubesi olmaya heveslenen CHP'ye açık bir yatkınlık gösteriyor ve yıllardır değişmeyen ilkesini, yani «partiler üstü sendikacılık» yutturmacasını değiştirmeye bile yanaşıyordu. Bir siyasal kuruluşun gerekli olduğunu, ama Don Kişot'ça hareket etmeyeceklerini söylüyordu Tunç. Birkaç gün önce Ecevit'le uzunca bir görüşme de yaptı. Milliyetçi Cephe'nin kuruluşundan hemen önceye rastlayan bu temaslar ve temaslar sonunda Tunç'un konuşmaları, oldukça mânidardı. Artık tekelcilerin bir bölümü gibi Tunç da Ecevit CHP'sine güvenmeye başlamıştı. Hızla kaymakta, kaynamakta olan tabanı tutabilmenin, DİSK karşısında gücünü korumanın yolunun «partiler

üstü sendikacılık»ta olmadığını, kitlelerin hızla politize oldukları bir dönemde, Amerikan tipi sermaye sendikacılığının bu ilkesinin yerine yeni bir ilkenin geçirilmesinin gerektiğini kavramıştı. Bu yeni ilke de olsa olsa, kitlelerin oylarını ve desteğini çekebilen, «sosyal barış» öneren ve sınıf mücadelesini reddederek aslında Türk-İş'in temel ilkelerine hiç de «ters» düşmeyen CHP olabilirdi.

Tunç'un bir başka hesabı da, bu yolla, Konfederasyon içinde 1970'lerde «bela» olmuş sosyal demokrat CHP'li kanadı ehlileştirmek, «gereksiz» bir muhalefeti içinde eriterek susturmaktı.

Yine aynı günlerde, bütün Mart ve Nisan ayı boyunca, Milliyetçi Cephe hükümetinin hazırlık günlerinde Tunç, genel grevden, lokavt yapılan işyerlerinin işgali ve işçiler tarafından yönetilmesine kadar varan «keskin» direniş ve eylem biçimleri tehdidi savurup durdu. Ama Tunç'un bu türden tehditleri yeni değildi, işverenlerin Cumhurbaşkanı'na biçimsel bir «şikâyet» mektuplarının ötesinde fazla yankı yaratmadı. Tunç, bu tehditleri savururken, bir yandan da «sermayeye» yine göz kırpmaktan geri kalmıyor ve kendi tabanını tutmak üzere DİSK'e karşı manevra yaptığını, konuşmalarının arasına DİSK kelimesini de sıkıştırarak söylüyordu.

Gerçek olan, işçi sınıfı tabanındaki uyanış ve bu uyanışın DİSK'e meyletmesiydi.

Öte yandan, 1 Mayıs 1975'e dayanıldığında DİSK cephesinde ne var?

Çeşitli işyerlerinde DİSK sendikalarına geçmek, DİSK sendikalarına yetki kazandırmak için verilen mücadele, işçiler arasında DİSK sendikalarına karşı gözlenen eğilim, işin bir yüzüdür. Madalyonun öteki yüzü ise, Genel kurulunun Mayıs 1975'e ertelemiş olan DİSK'in durumudur.

DİSK olayı başlıbaşına bir araştırma konusu olabilir. Burada kısaca değinecek olursak, 1975'in DİSK'i, tabanında Türkiye işçi sınıfının en bilinçli, en ileri önder unsurlarını barındırmaya devam eden, ancak üst Yönetim kadrolarının önemli bir bölümüyle CHP «kuyrukçusu» bir politikayı izlemiş ve izlemekte olan bir kuruluştur.

12 Mart sonrasında DİSK'de hızlı bir sağa kayış olduğu, bunun bir yandan da suskunluk olarak yansıdığı inkâr edilemez. 14 Ekim seçimlerinde, birçok işçi sınıfı sosyalisti yanında DİSK de, örgüt olarak CHP'yi destekleyeceğini bildirdi. Gerçekten de DİSK'e bağlı işçilerin önemli kısmı bu politikayı güttüler.

Ancak, 14 Ekim 1973'den sonra da DİSK tavrını değiştirmedi. Aradan geçen bütün olaylardan sonra da DİSK yönetimi çeşitli vesilelerle CHP'yi destekleme politikasını sürdüreceğini açıkladı. Ve giderek bu destekleme politikasının işçi sınıfının bağımsız çizgisinden taviz vermeyen bir «cephe» politikasının parçası değil de, doğrudan doğruya DİSK yöneticilerinin önemli bölümünün CHP'ye «kaymış» veya CHP çizgisinde yerlerini bulmuş olmalarından kaynaklandığı görüldü. Örgütün kendi içinden bu tavra tepkiler gelmedi değil, ama bu tepkiler beceriklice «nötralize edilebildi. Bu arada, Genel Kurul Mayıs'a ertelendiğinden, DİSK'e CHP yanlısı, yönetimleri CHP'lilerin elinde sendikalar alınması, diğer müracaaatların kabul edilmemesi gibi yollara da gidildi. DİSK'e yeni ve kucak açılarak katılan önemli örgütlerin -yakın günlere kadar- CHP eğilimli oldukları çok açıktır. Üstelik, DİSK'in en eski sendikalarının, örneğin Lastik-İş'in yönetiminde de artık CHP ağırlığını duyurmaktadır. DİSK'in temel sendikası olan Maden-İş'in ve DİSK'in Genel Başkanı Türkler'in çizgisi de gitgide belirmiş ve Ecevit'de karar kılmıştır. CHP'lilik bir yana bırakılsa bile, söz konusu unsurların «sosyalist» olmadıkları, sosyalizmin bilimi ve ilkelerinden uzak oldukları, sosyalizmi tıpkı sermaye ideologları gibi «devlet faşizmi» olarak niteleyebildikleri de bilinen bir gerçektir.

Bütün bunlara rağmen. bugün DİSK, Türkiye işçi sınıfı yanında, bütün sosyalist kadroların, işçi sınıfı devrimcilerinin de sahip çıktıkları, sahip çıkmaları gereken bir örgüttür. İçindeki uzlaşmacı tutumlar ve çizgilerle mutlaka hesaplaşılmalı ve güçlendirilmelidir.

Öte yandan DİSK yöneticilerin CHP'ye yanaşma, Türk-İş'i «ötekiler»e bırakıp, DİSK'i CHP'nin sosyal demokrat sendikası haline getirme, «üçüncü Konfederasyona gerek bıraktırmadan DİSK'i «üçüncü Konfederasyon» a dönüştürme çabaları ve özlemleri iflas etmiştir. Ecevit'in tercihinin «tabanıyla, temsilcileriyle, hatta yönetiminin

bir bölümüyle asla tam anlamıyla «tekin» olmayan DİSK'e değil, Türk-İş'e yönelmiştir. Yabancı ülkelerdeki Türk İşçilerinin sorunlarıyla ilgilenmek üzere Alman Sosyal Demokrat Partisiyle Ecevit'in vardığı anlaşmada taraf olmaya, işe katılmaya DİSK'i değil Türk-İş'i çağırmıştır.

İşte 1 Mayıs 1975'de Türk-İş'in ve DİSK'in durumu budur. Ve DİSK böyle bir ortamda genel kurulunu yapacak, muhtemelen de gelecek günlerde önemli gelişmelere sahne olacaktır. DİSK içinde CHP kuyrukçusu, sosyal demokrat, uzlaşmacı, sosyal barışçı eğilimlerin yok edilmesi, DİSK tabanındaki ve yönetimindeki -hangi eğilim ve çizgiden olursa olsun- bütün sosyalistlere düşen ve Türkiye işçi sınıfı hareketini de önemli ölçülerde etkileyecek bir görev olmaktadır.

1 Mayıs 1975'de, Türkiye işçi sınıfının siyasal mücadelesi

Sosyalist düşünce ile işçi sınıfını hareketinin buluşmasının, Türkiye'de günümüze kadar tam anlamıyla gerçekleşemediğini, ancak yeni yeni bu döneme girildiğini baştan beri belirttik. Bu, aynı zamanda işçi sınıfının bağımsız çizgisinde gelişen bir siyasal hareketin de güçlü olmaması anlamına gelıyor.

Türkiye işçi sınıfının tarihine kısaca bakarken gördüğümüz gibi, işçi sınıfının öncüsü ve işçi kitlelerini sürükleyen bir siyasal örgütlenme görmüyoruz. Kitlelere 1960 sonrasında en fazla yayılabilmiş ve 1960 sonrasında sosyalizmin meşrulaşmasında, yaygınlaşmasında önemli görevler görmüş TİP de, işçi sınıfının örgütlenmesini gerçekleştirememiş, ancak yer yer bilinçli sosyalist işçilerin yetişmesine yardımcı olmuştu.

12 Mart'a TİP'in de büsbütün güçsüzleşmiş olduğu bir örgütsüzlük anarşisi içinde varıldı ve bu durumun acı sonuçları, 12 Mart sonrasında yansıdı. Merkezi siyasal disiplinin var olmaması, kendini faşist dönemde çıkışta da gösterdi. İşçi sınıfının siyasal örgütü hemen oluşamadı ve işçi sınıfı sosyalistlerinin tam bir toparlanması sağlanamadı. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, ancak Haziran 1974'de kuruldu. İşçi sınıfıyla bağlar kurmasına, üye çoğunluğunu işçilerin meydana getirmesine, önce işçilerin yoğun bulunduğu bölgelerde örgütlenmesine ve çalışmalarını hızla sürdürmesine rağmen, sosyalist kadrolardaki bölünmüşlük gerçek anlamda ortadan kalkmadı. Yeni parti girişimleri ve söylentileri ortaya çıktı. Bütün bunlar, yine, hareketin henüz büyük ölçüde işçi sınıfına mal olmamasından, küçük burjuva tabandan ve hastalıklardan kurtulamamasından kaynaklanıyordu.

14 Ekim seçimlerinde, işçiler hele şehir merkezlerinde, endüstri bölgelerinde büyük çoğunluğuyla CHP'ye oy verdiler. Daha sonraki kısa iktidar döneminde beklediklerini bulamadılarsa da, CHP'nin uzun süreli iktidar olamayışı ve kısa zamanda muhalefete düşüşü, bir kısım «umut»ların diri kalmasına yol açtı. Sosyalist hareketin dağınıklığı, siyasal örgütün henüz yeterli ölçüde güçlü olmayışı, Kıbrıs olaylarının yarattığı dar milliyetçi (şoven) hava, 12 Mart öncesi işçi sınıfı çizgisi dışında kalan çizgilerin işçi sınıf üzerinde yarattığı olumsuzluklar, işçi kitlesinin CHP'yi desteklemekte olmasının başlıca nedenleridir.

Ancak, CHP'nin çizgisi işçi sınıfı dışında bir çizgidir ve işçi sınıfının en bilinçli unsurları bunu çok iyi bilerek, kendi siyasal örgütlenmelerini güçlendirmeye koşmaktadırlar. Bunları, yarın, muhtemel bir CHP iktidarından sonra daha başkaları izleyecek ve sermayenin işçi aristokrasisi yaratabilecek ve sürekli besleyebilecek güçte olmadığı Türkiye'de, kısa dönemde bir sosyal demokrat hareketin işçi sınıfını sürükleyip götürmesi mümkün olamayacaktır. Bu noktada işçi sınıfı sosyalistlerine son derece büyük görevler düşmektedir.

1 Mayıs 1975'de Türkiye işçi sınıfının siyasal örgütlenmesi henüz güçsüzdür. İşçi sınıfının sesi her yerden gelmekle birlikte, kitlelerin baskı ve sömürüye karşı mücadelesi her yandan yükselmekle birlikte meselenin can damarı olan «örgütlenme», «işçi sınıfının bağımsız öncü örgütünü» oluşturma henüz güçlüce rayına oturmamış. İşçi sınıfının öncü örgütü doğrultusunda atılan adımlara, partinin varlığına rağmen daha yapılacak iş kalmıştır.

İşçi sınıfının, sömürüye karşı sesini, sosyalizm doğrultusunda, bağımsızlık, demokra-

si, sosyalizm için, tek bir yumruk olarak yükseltmesi, henüz mümkün olamamıştır.

İşte bu, sosyalizmin işçi sınıfı hareketiyle kaynaşmasıdır. Adımlar atılmıştır. Yarım yüzyılı aşkın bir zamandan beri atılmış olan maya tutmaktadır. Ama bu süreç güç ve çok yönlü mücadeleli olacağa benzemektedir.

İşçi sınıfının iktidara yönelik siyasal örgütlenmesi, yani işçi sınıfının üçlü mücadelesinin can damarı olan siyasal mücadele, önündeki pek çok engeli aşmak zorundadır.

1 Mayıs 1975'de işçi sınıfının ve tüm işçi sınıfı sosyalistlerinin temel ve ertelenmez görevi, işçi sınıfının bağımsız siyasal örgütlenmesini güçlendirmek, ilkeli birliğe kavuşturmak, sağlam temeller ve işçi sınıfının bilimi üzerine oturtmaktır.

Kolay olamayacağını biliyoruz. Ama mutlaka olacağını ve bu süreçte üzerimize düşen görevi de biliyoruz.

1 Mayıs 1975'de acil görevlerimiz

— Acil görevimiz, işçi sınıfının yükselen ekonomik-demokratik mücadelesini yönlendirmek, sınıf sendikalarını güçlendirmektir.

— İşçi sınıfımızın sınıf dayanışmasını ve uluslararası işçi sınıfının parçası olduğu bilincini en sarsılmaz bir şekilde yerleştirmektir.

— İşçi sınıfımızın siyasal örgütlenmesinin güçlülüğünü ve birliğini, mutlaka ve mutlaka sağlamaktır.

Öte yandan, 1 Mayıs 1975'de Türkiye emekçi halkı ve Türkiye işçi sınıfı, sermayenin, sömürücülerin, egemen sınıfların yeni bir saldırısıyla karşı karşıyadır. Milliyetçi Cephe bir yandan işçi sınıfının ekonomik mücadelesini baskı altına alarak, öte yandan tırmanış içinde olan faşist uygulamalarla ekonomik-demokratik mücadeleyi engellemeye çalışarak, kazanılmış olan mevzileri elimizden almak isteyecektir.

1 Mayıs 1975'de, Türkiye işçi sınıfı, kazanmış olduğu ekonomik demokratik mevzilerden, örneğin ücret zamları ve sosyal haklardan, referandum hakkından, direniş hakkından bir milim bile fedakârlık etmeye, bir milim bile geri çekilmeye razı olmamalıdır.

Sermaye saldırısının karşısında geri çekilmeni, yeni bir gerileme ve suskunluk döneminin sonuçları sanıldığından da ağır olacaktır. İşçi sınıfımız, sermayenin en gerici kesimlerinin iktidarına karşı bütün haklarını kullanmalı ve direnmelidir.

Öte yandan, işçi sınıfımız, acil ekonomik talepleri olan referandumun yasalaşması, lokavtın kalkması, yüksek asgarî ücret, işten çıkarmaların engellenmesi, ücret zamları, işsizlik sigortası, hiçbir mercinin ve kişinin grevleri yasaklama hakkı olmaması, genel grev, siyasal grev, dayanışma grevi hakları, işçi memur ayrımının kalkması ve bütün çalışanlara sendikalaşma ve grev hakkı tanınması, gibi talepleri uğruna mücadelesini kesintisizce sürdürmelidir.

Bu arada da, bütün toplumun, bütün emekçi halk kitlelerinin de öncüsü olduğunun bilinciyle, demokratik mücadeleyi de ön plana almalı, faşizme karşı, Milliyetçi Cephenin faşizm özlemlerine ve faşizmin tırmanışına karşı, bütün anti demokratik yasa ve uygulamalara karşı ve en acil olarak da sıkıyönetimin bir an önce kaldırılması için mücadele etmelidir.

Önümüzdeki günler sermayenin saldırısının yoğunlaşacağı güç günler olacaktır. Bu güç günleri, ancak işçi sınıfı dayanışması içinde, mücadeleden vazgeçmeden ve geri çekilmeden, hepsinden önemlisi, bağımsız siyasal örgütlenmemizi güçlendirerek ve insanın insana kulluğunun ortadan kalktığı bir dünyanın kurucuları olacağımızın bilinciyle aşabiliriz.

1 Mayıs 1975'de Türkiye işçi sınıfı yine direniyor

1 Mayıs 1975'de Türkiye işçi sınıfı daha güçlü.

1 Mayıs: İşçi sınıfının Uluslararası birliği ve dayanışması

İLKE

Çok değil on yıl öncesine kadar Nisan ayının son günlerinde siyasi poliste izinler kaldırılırdı. Aynı günlerde yaşını başını almış, yüzünde zulmün, işkencenin, uzun hapis yıllarının izlerini taşıyan bazı adamlar küçük çantalarını hazırlar, çoluk çocuğu ile bir kaç gün için vedalaşırlardı. Sonra 1 Mayıs gelir çatar. 1 Mayıs: «Bahar ve Çiçek Bayramı.» İzinleri kaldırılmış siyasi polisler, küçük çantalarını hazırlamış namuslu adamları bir iki günlüğüne Emniyet 1. Şube nezarethanelerinde misafir ederlerdi. Sorgusuz sualsiz. Sebepsiz, gerekçesiz...

Kimi 1 Mayıs'larda bir fabrika duvarına, bir gecekondu kapısına, bir elektrik direğine alelacele yazılmış bir slogan okunurdu:

«Bütün ülkelerin işçileri birleşim!»

Ve hepsi o kadar. Türkiye burjuvazisinin, 1 Mayıs'ın üstüne gerdiği ağır bir sis, yıllar yılı sürüp gitti. Sevinilmelidir ki bütün bu «yıllar yılı» burjuvazinin sisini delmek için, işçi sınıfı sosyalistleri, sınıfının bilincine ermiş işçiler aralıksız mücadele ettiler. Bazen elektrik direğinde bir yazı, bazen yakaya takılmış al bir karanfil, bazen alanları dolduran işçi kitleleri, yürüyüşler, grevler...

Bugün, 1975 Türkiye'sinde delinmiştir artık bu sis. Burjuvazi, işçi sınıfımıza, 1 Mayıs'ı, «Bahar ve Çiçek Bayramı» diye yutturamamaktadır. 1 Mayıs'da «İşçi Sınıfının Uluslararası Birliği ve Dayanışması» kutlanmaktadır artık. İşçi sınıfı sosyalistlerinin, devrimci -ilerici sendikaların yayın organları en gür sesleriyle haykırmaktadırlar:

«Bütün Ülkelerin İşçileri birleşin!»

Ve övünülmelidir. Birleşiyor işçi sınıfı. Bütün Dünya'da her geçen gün daha bir kenetleniyor biribirine. Örgütleniyor, dayanışıyor, kucaklaşıyor. Emperyalizmin yıkılan her kalesi yeni kenetlenmelerin, yeni kucaklaşmaların bayram yeri oluyor artık. İşte Vietnam, işte Kamboçya, işte Portekiz, işte dün-

yanın üçte birinden fazlasını kaplayan sosyalist sistem, işte yedi iklim dört bucaktan yükselen zafer türküleri... Ve her yerde aynı slogan, 127 yıldır hiç eskimeyen, heyecanından, anlamından hiç bir şey kaybetmeyen, Marks ve Engels'in yüce çağrıları:

«Bütün ülkelerin işçileri, birleşin!»

1 Mayıs nedir? Bir bayram mı, bir yas günü mü? Bir direniş çağrısı mı, işçi sınıfının uluslararası birliğinin bir sembolü mü, işçi sınıfının uluslararası dayanışmasının ülke sınırlarını aşan gücünün bir belgesi mi?

Cevap : Evet. 1 Mayıs bütün bunların tümü'dür

1 Mayıs geleneği nereden doğdu?

1 Mayıs Amerikan işçi sınıfının, «daha uzun işgünü, daha düşük ücret» çığlıklarıyla işçileri su ve ekmekle yaşamağa zorlayan ve bunu en ince burjuva yalanlarından örülmüş bir yurtseverlik kılıfı içinde gizlemeye çalışan ABD kapitalizmine karşı giriştiği genel direnişin yıldönümüdür. Ancak bugün yeryüzünde milyonlarca işçinin, emekçinin» daha güzel bir dünya için» verdiği uluslararası mücadelenin sembolü olan 1 Mayıs'ı kavramak için biraz daha gerilere dönmemiz gerekiyor.

18. Yüzyılın son çeyreği Amerika'da, derin ekonomik çalkantıların, tekelleşmeye yönelen kapitalizmin devri buhranlarından birinin yaşandığı bir dönemdir. Halkımıza güney-kuzey savaşı gibi yalınkat bir Hollyvood penceresinden yansıtılan Amerikan iç savaşı sona ermiştir. Uçsuz bucaksız tarlalarında zencileri «köle» olarak kullanmak isteyen Güneyli toprak ağalarına karşı, zencileri «hürleştirip» fabrikalarında işçi olarak çalıştırmak isteyen Kuzeyli endüstri baronları arasındaki savaş sona ermiştir. Ancak ülke ekonomisi altüst olmuş, savaşın doğurduğu geniş istihdam olanakları, savaş ekonomisinin, üretime kazandırdığı «aldatıcı» canlılık sona ermiştir. Siyasal istikrar henüz kurulamamıştır. Üstelik Endüstri baronları, Tycoon'lar (Morgan, Rockefeller Ford, Morgan, Du Pond tröstlerinin kurucuları) emperyalist aşamaya sıçrayışın eşiğindedirler. Yani daha hunhar, daha kıyıcı. O günlerde Amerikan kapitalizminin ana sloganı şöyleydi:

«Savaş sonrasında kendilerine su ve ekmek bulabilecek bir gelir düzeyi sağlanan işçiler minnettar olmalıdırlar» (Morgan. Şikago Konferansları).

Henüz yeterince palazlanıp Dünya pazarlarını ele geçirememiş olan tekeller varlıklarını «ucuz, daha ucuz, en ucuz» işgücüne bağlamışlardı. Ucuz, daha ucuz, en ucuz işgücü ise Şikago, Newyork, Baltimoor, Pennsylvania, Massachusetts sokaklarında tümen tümendi. Silâhlarını bırakıp yuvalarına dönen güney ve kuzey «tümenleri» şimdi işsizliğin pençesinde kıvranıyorlardı. Fiyatlar olağanüstü yükselmişti: «Bir çuval dolara, bir çuval patates!» (Steinbeck)

1874 yılının ilk günü dört eyalette ücretlerin indirilmesine karar verildi. Savaşın acılarını, izlerini sırtında taşıyan ve fakat yeterli «örgütlenme» düzeyine ulaşamamış Amerikan işçileri, derme çatma örgütleri ile bu karara karşı çıktılar. 13 Ocak 1874 günü Newyork'ta bir miting düzenlendi. Kentin, kendisi de bir endüstri baronu olan belediye başkanı ilkin izin verdi. Ancak sonra vazgeçti. Ama Tompkins meydanı onbinlerce işçi ile dolmuştu. Bütün işçi mahalleleri boşalmış, başlangıçta pek fazla direnç göstermeyen polis barikatlarını yararak meydanda büyük bir işçi kalabalığı toplanmıştı. İşçiler ücretlerin indirilmesine kesinlikle karşı olduklarını haykırdılar. Aynı anda eyalet polisleri ve eski muhariplerden oluşan şoven «milli muhafızlar» adlı milis kuvveti saldırıya geçti. Polis atlarının nalları altında yüzlerce işçi ezildi. Bir sürü işçi tutuklandı. Miting dağıtıldı. Gece boyunca işçi mahallelerinde işçiler üstüne sürek avı düzenlendi. Direniş hunharca kırılmıştı.

Kıvılcım çakmaya görsün

Ancak kıvılcım çakmıştı bir kere. Üstelik doymak bilmez ABD kapitalizminin isteği «mutlak artı-değerin de» sınırlarını zorluyordu: Su ve ekmek fiyatına işgücü!

Tompkins mitinginin hemen ardından Penasylvania kömür işçileri direnişe geçtiler. Bölge polisinin sert tepkisi direnişi kısa zamandan gerçek bir ayaklanma haline dönüştürdü. Ancak sermaye daha örgütlüydü. Ajan provokatörler, grev kırıcılar, gangsterler ha-

rekete geçtiler. Sermayenin zorba gücü Pennsylvania Kömür işçilerinin direnişini de kırmayı başardı. Uzun yıllar önce işçilerin arasına sızdırılmış bir ajanın tanıklığı ile bütün işçi önderleri birer birer tutuklandı. Toplanan 24 işçi önderinden 10'u hemen asıldı. Diğerlerine çeşitli hapis cezaları verildi.

Ama yaşam yada ölüm sınırında çarpışan işçilerin direnişi söndürülemiyordu. Her gün bir sanayi kentinde bir direniş patlak veriyor. Ücretler üzerinde kıyasıya bir ölümdirim savaşı veriliyordu. Direnişler 1877 ilkbaharında doruğuna çıktı. Ülkenin en örgütlü işçi kesimi olan demiryolu işçileri direnişe geçtiler. Maden işçileri ve hemen ardından fabrika işçileri de onlara katıldılar. Demiryolu işçilerinin kalesi sayılan Baltimoore'de polisler, demiryoluna el koyan ve demiryolu trafiğini felce uğratan işçilerin üstüne ateş açtı. Çatışma uzun sürdü. Bilanço : 12 ölü. Ama ölüm de durduramadı işçileri. Polis saldırısını püskürten işçiler, demiryolu şirketine ait binaları tahrip ettiler. Bölgede büyük kömür madenlerinin sahibi olan Vali'nin emriyle oluşturulan Lumpen çeteleri ve toparlanan polis birlikleri azgın bir terörle direnişi ezmeyi başardılar.

Ama 1877 yılı sonuna kadar direnişler, kırıla kırıla, Amerikan işçi sınıfı şehitler vere vere sürdü. Aynı günlerde burjuva basınında aynen şunlar yazıyordu: «Ekmek ve suyla yaşayamayan bir insan zaten yaşamaya layık değildir. Unutulmamalıdır ki düşük ücretle çalışmak isteyen yığınları, bir avuç anarşist-komünistin engellemeye hakkı yoktur. Ezileceklerdir. Ülkede devletin kanunları yürürlüğe girecektir!» (Washington News. Şimdiki Washington Post'un ilk şekli).

Ülkede «devletin kanunları yeniden yürürlüğe girdi. «1877 direnişleri bastırılmış, hem de en kanlı bir şekilde bastırılmıştı. Amerikan işçi sınıfı bu savaştan yenik çıkmıştı. Düşürülen ücretler yükseltilememiş, işgünü sekiz saate indirilememişti.

Görünüş böyleydi gerçekten. Amerikan işçi sınıfı görünüşe göre sinmişti. Ama bu durgunluk aldatıcıydı. Fırtına öncesinin belirtileriydi sadece. Bu gebe durgunluk dönemi boyunca (1877-1886) büyük endüstri kentlerinde, kent varoşlarında, kiliselerde, ahırlardan bozma salonlarda işçiler toplantılar, konferanslar düzenliyor, Amerikan İşçi Sınıfı hareketinin önderleri yığınları bir büyük ekonomik - demokratik mücadele için «örgütlüyorlar» dı.

Nitekim 1886 yılında küllenmişe benzeyen kıvılcım yeniden canlandı. Ama şimdi daha örgütlü, daha yaygın olarak. Slogan bütün ülkede tekti: «Sekiz saatlik işgünü için...»

1886 İlkbaharı «yoklama» direnişleri ile başladı. Nihayet Amerikan işçi hareketinin yönetici kadroları 1 Mayıs 1886 günü bütün ülke çapında «genel grev»in başlamasına karar verdiler.

1 Mayıs 1886 günü 80 bin işçi şartellere bastılar ve üretimi durdurdular.» Sekiz saatlik işgünü için Genel Grev» başlamıştı. İlk gün olaysız kapandı. Ancak burjuvazi 3 Mayıs günü dişlerini gösterdi. Şikago'da Mc Cormick - Harvester Fabrikasında (Bu fabrika şimdi uluslararası bir tröst'tür. Türkiye'ye de el atmış ve yerli finans kapitalle ortaklaşa kurduğu iki montaj fabrikasında Mc Cormick traktörlerini ve İnter kamyonlarını imal etmektedir) profesyonel grev kırıcılar, sarı sendikacılar, gangsterler ve ajanlar işe karıştılar. Grevci işçilerin arasına sızmış bir ajan-provokatör polislere bir bomba fırlattı. İşaret verilmişti. Polis saldırıya geçti. Ama asıl çatışma profesyonel grev kırıcı «birlikler» ile grevci işçiler arasında oldu. Sonunda 4 grevci işçi (biri başı tekmelerle parçalanarak) öldürüldü.

Şikago mezbahaları işlemeye başlamıştı. Çatışma bütün gün devam etti. Geceyarısı grevi örgütleyen ve yürüten işçi komitesi bir bildiri yayınladı ve işçi mahallelerinde dağıttı. Bildiride, «Patronların idaresine karşı çıktığı için katledilen işçi kardeşlerimizin öcünü alacağız» deniyordu.

4 Mayıs sabahı Highmarket Meydanında üç -dört bin kişilik bir işçi kitlesi toplanmıştı. Polis de grevci-mitingçi işçileri kordon altına almıştı. Miting polis kordonu altında başladı ve sürdü. Bitmesine yakın sahneye gene bir ajan-provokatör çıktı. Polis barikatının hemen önünde bir bomba patladı... Ve tabii çatışma başladı. Polis beklemeden ateş açmıştı. Çatışma herzamankinden daha sert oldu. 7 Polis ölmüş, 67 polis ise yaralanmıştı. İşçiler de 4 ölü ve 50 kadar yaralı vermişlerdi.

Hemen ardından yoğun bir tutuklama kampanyası başladı. Törer olanca koyuluğu ile günlerce sürdü. Tutuklanan işçi önderlerinden Albert Parsons, August Spiel, Adolf Ficher ve Georg Engels bir buçuk yıl kadar süren bir yargılamadan sonra yargıcın yüzlerine karşı okuduğu hükmü dinlediler:

«Müsbet delil bizatihi olayın kendisidir. Binlerce kişinin çatıştığı bir mitingde sizlerin bombayı attığınıza tanıklık edecek sayıda atmadığınıza tanıklık edecek adam bulmak mümkündür. Ancak geçmişiniz ve sosyal mev kiiniz, jüriye suçlu olduğunuz konusunda yeterli karineyi vermiştir. İdama mahkum edildiniz». (Delile değil «karineye» dayanan bir yargı ile idama mahkum edilen dört işçi önderi 11 Kasım 1887 günü asıldılar.

Ancak gerek 1 Mayıs 1886 Genel grevinin -bastırılmasına rağmen- başarısı gerekse dört işçi önderinin bir buçuk yıl süren yargılanmaları boyunca yürütülen propaganda, «1 Mayıs»ı herhangi bir gün olmaktan çıkarmış ve «burjuvaziye karşı direnişin ve sekiz saatlik işgünü için mücadelenin sembolü» haline getirmişti.

1888 Aralık'ında Amerikan İşçi Federasyonu Genel Kurulu Toplandı. St. Louise kentinde yapılan Genel Kurul Toplantısında «Sekiz saatlik işgünü» hakkı elde edilinceye kadar her yıl ülke çapında gösteriler düzenlenmesi kararlaştırıldı. Genel Kurul bu gösterilerin ilkinin 1 Mayıs 1890 günü yapılmasına ve her yılın 1 Mayıs'ında da tekrarlanmasına karar verdi.

Aynı yılın hemen hemen aynı günlerinde Belçika İşçi Sendikaları Konfederasyonu ve Fransa İşçi Federasyonu Genel Kurullarında (hemen hemen birbirinden habersiz) işgünün sekiz saata indirilmesi için ülke çapında gösteriler düzenlenmesi ve genel grev ilân edilmesi kararlaştırılmıştı. Sekiz saatlık işgünü için mücadele bilinci ve kararlılığı belli başlı sanayi ülkeleri proletaryaları arasında kök salmıştı.

1889 Yılında bilimsel sosyalizmin iki büyük kurucusundan Friedrich Engels'in önderliği ile Fransız marksistleri 14 - 21 Temmuz günü Paris Kongresini topladılar.

Mark ve Engels'in önderliğinde kurulan 1. Enternasyonal (1860) on yıl kadar sürdükten sonra 1870'lerde dağılmıştı. O artık sosyalistler arasında saygıdeğer bir anı olmuştu. Ancak işçi sınıfının kurtuluşunu, onun evrensel birliğinin ve dayanışmasının gerçekleştirilmesinde gören ve bir teori adamı olduğu kadar usta bir örgüt adamı da olan Engels Enternasyonal'i (İşçi Sınıfının Dünya Partisi) yeniden oluşturmaya kararlıydı.

Engels'in gür sesi 1889 Paris Kongresinde anarşist ve possibilistleri ideolojik bir yenilgiye uğrattı. Enternasyonal yeniden canlanıyordu. İşçi sınıfı yeniden «kendi öz Dünya Partisi»ni, Alman sosyalisti Liebknecht'in deyimiyle «partilerin partisini» kuruyordu.

1889 Paris Kongresi işçi sınıfının asgari ve azami programının ilkelerini de tesbit etti. Anarşist ve possibilist (olabilircilik) sapmalar etkisizleştirildi ve 2. Enternasyonal'in doğduğu Paris kongresi işçi hareketinin nihai amacının sosyalizm olduğunu kabul ve ilân etti. Asgari programın ilkeleri arasında sekiz saatlık işgünü için mücadele, ücretlerin artırılması gibi temel ekonomik ilkeler dikkati çekiyordu.

Paris Kongresi dağılmadan önce her yılın belli bir gününün işçi sınıfının evrensel birliğinin ve dayanışmasının kutlandığı, demokratik-ekonomik hakları için direnişe geçtiği bir gün olarak tesbitine karar verdi. Kongre son olarak «bu günü» de tesbit etmişti: **1 Mayıs.**

1 Mayıs 1890

Paris Kongresinde (2. Enternasyonalin Kuruluş Kurultayı) Fransız Delegesi Lavigne'nin önerisiyle 1 Mayıs günü bütün Dünya işçilerinin «sekiz saatlık işgünü ve daha yüksek ücret için dünya çapında genel greve gitmesi» kararı alınırken karara bir paragraf daha eklenmişti. Buna göre 1 Mayıs gösterilerini, her ülkenin işçileri, o ülkenin özgül şartlarına uygun biçimde örgütleyecek ve yürüteceklerdi.

Nitekim «resmen» örgütlenen ve kutlanan ilk 1 Mayıs olan 1890 gösterilerinde olaylar ve eylemler her ülkede başka başka gelişti. Bu farklı gelişime o ülkenin burjuvazisinin ve devletinin tavrı sebep olduğu kadar, o ülkenin işçi sınıfı partisinin «siyaseti» de etken olmuştu.

Amerikan işçi sınıfı 1 Mayıs 1890'ı gene kanla bastırılmak istenen çetin bir genel grev ile yürüttü. Fransız ve Avusturya partileri de

1 Mayıs'ı genel grevle kutlama kararı aldılar. O gün Fransa ve Avusturya'da fabrikalar sustu, maden işçileri ocaklara inmedi. Günün Fransız Maliye Bakanı hatıra defterine şöyle yazıyordu: «Bugün Fransa'da endüstri, üretim yapmadı. Endüstriyel hayat durdu. Tıpkı orta çağ günleri gibi bugün. Fabrika düdükleri ötmüyor...»

İngiliz işçi sınıfı liderleri ise genel grev yapma imkânı olmadığından. Onun yerine 1 Mayıs'ı izleyen pazar günü (4 Mayıs 1890) ünlü Hyde Park'ta büyük bir gösteri düzenlediler. Muhteşem bir gösteri oldu İngiliz işçilerinin toplantısı. Yüzbini aşkın bir işçi kitlesi marşlar, türküler söyleyerek flama ve bayraklarını dalgalandırarak yürüdüler. Dev gösteriyi sesizce izleyen ak sakallı Engels o günü şöyle anlatıyordu:

«1890 Yılının 4 Mayıs günü İngiliz işçi sınıfı, uluslararası ordu ile birleşti».

2. Enternasyonalin nicel bakımdan en güçlü partisi olarak tanınan ve ülkedeki işçi kitlesinin çok büyük bir bölümünün örgütlemiş olan koskoca Alman Sosyal Demokrat Partisi (SPD) ise Bismarck'ın anti-sosyalist kanunlarından ürktüler ve bağışlanmaz bir uzlaşmacılık ve pasifizmle 1 Mayıs gösterilerini sıradan kapalı salon toplantıları ile sınırladılar. Parti lideri August Bebel, «Genel grev genel saçmalıktır» diyordu. Bu sapkın slogan yıllar ve yıllar sonra yiğit Alman Spartakistleri Rosa Lüxembourg ve Karl Liebknecht faşistler tarafından öldürülürlerken de SDP revizyonistlerinin ağzından işitilecek ve ihanetin kılıfı haline getirilmek istenecektir.

1893 Zürich Kongresi

2. Enternasyonal kongreleri oldukça kalabalık oluyordu. 1. Enternasyonalde toplantıya en çok 60 savaşkan sosyalist katılırken, 2. Enternasyonal Kongrelerinde delegeler toplamı 300'ü aşıyordu.

Büyük Engels hala sağdı. Enternasyonalin 1893'de toplanan ikinci ve gene 1893'e toplanan üçüncü kongrelerinde Engels başta Alman SPD revizyonistleri ve Rus ve İtalyan anarşistleri ile mücaadelesine devam etti ve bütün bu sapkın tezleri sabırla ve acımasız mahkum etti.

1893 Zürich Kongresine 392 delege katılmıştı. 221 Fransız, 81 Alman (aralarında Liebknecht, Bebel ve Clara Zetkin de vardı), 22 İngiliz, 14 Belçikalı, 8 Avusturyalı, 6 Rus (biri Plehanov), 5 İtalyan, 5 Rumen, 5 Amerikan, 5 Polonyalı, 4 Hollandalı, 3 İsveçli, 3 Macar.

Kongre gündemindeki 1 Mayıs'la ilgili kararı görüştükten sonra şu metni oybirliği ile kabul etti:

«Belirlenmiş olan tarihte, bütün ülkelerde ve bütün şehirlerde aynı zamanda uluslararası birgösteri yapılacak ve gösteri aracılığıyla emekçiler, sekiz saatlık işgününü kabul etmesi ve Paris Kongresinin öteki kararlarını uygulaması için resmi makamları zorlayacaklardır.

Amerikan Emek Federasyonu, 1 Mayıs 1890 tarihinde buna benzer bir gösteri yapılması hususunda karar vermiş olduğundan, aynı tarih, enternasyonal gösterinin yapılma tarihi olarak da kabul edilmişti.

Çeşitli uluslara mensup emekçiler, bu gösteriyi kendi ülkelerinin özel şartlarını ve durumlarını gözönünde tutarak düzenleyeceklerdir.»

Son paragraf Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin liderlerinden Bebel ve Liebknecht tarafından önerilmişti. Bu kayıt daha sonraki yıllarda 1 Mayıs'ın anlamını yitirecek bir biçimde yozlaştırılmasına yol açacak ve giderek sosyalist (!) aydınların bahar pikniği haline dönüşmesine olanak tanıyacaktır.

1 Mayıs'ın tarihçesi ve kaynağı kısaca budur.

Bugün 1 Mayıs

1889'dan bu yana geçen 86 yıl boyunca bütün Dünya'da işçiler 1 Mayıs'ı kutlaya gelmişlerdir. Ancak kuşkusuz herhangi bir bayram kutlaması değildir bu. Mayası kan ve ölümle yoğrulmuş bir bayramı, dünya işçileri geleneğine uygun bir şekilde, burjuvaziye karşı mücadele bayrağını yükselterek kutlamaktadırlar.

Gerek burjuvaların, gerekse bazı sapkın siyasi partilerin bütün çabalarına rağmen 1 Mayıs geleneği 86 yıl boyunca olanca canlılığı ve heyecanı ile yaşamaktadır. Bugün sekiz saatlık işgünü hemen bütün ülkelerde

kabul edilmiştir. Hatta bazı ülkelerde burjuvazi daha da geriletilmiş işhaftası 48 saattan 36 saata kadar indirilmiştir. Ama artık 1 Mayıs, sekiz saatlık işgünü için mücadele'nin sınırlarını çoktan aşmış, Dünya işçi sınıfının uluslararası birliğinin ve dayanışmasının bir bayrağı haline gelmiştir.

Yeryüzünün dört bir köşesinde milyonlarca ve milyonlarca işçi, her 1 Mayıs'ta işçi sınıfının uluslararası birliğinin zaferini kutluyor, umudunu yaşıyor, sevincini bölüşüyor ve bir kere daha kenetleniyor, kaynaşıyor ve kucaklaşıyor. 1 Mayıs'larda Dünya işçi sınıfı evrensel barışa, özgürlüğe ve SOSYALİZME bir adım daha yaklaşıyor.

Türkiye'de 1 Mayıs'lar

Türkiye'de 1 Mayıs'ların geleneği sanıldığından da eskilere uzanıyor. Yüzyılın başlarından itibaren, özellikle uluslararası işçi sınıfı hareketinin etkilerini iyice hisseden Makedonya, Kuzey Yunanistan, Bulgaristan, Güneydoğu Yugoslavya gibi yörelerde yankısız, küçük gösteriler, kutlamalar halinde de olsa 1 Mayıs törenleri düzenlendiği biliniyor. Çoğunluğunu Osmanlı İmparatorluğunun «reji idaresinde» (Tütün tekelinde) çalışan işçilerin oluşturduğu örgütlü sendikal-siyasal kuruluşlar Üsküp ve Selanik gibi o dönemin endüstri merkezlerinde 1 Mayıs'ları heyecanla kutladılar.

Ancak son derece kıt belgelere göre 1 Mayıs gösterilerinin hem imparatorluk başkentine yansımadığını görüyoruz; hem de bu bölgelerde 1 Mayıs törenlerinin daha çok 2. Enternasyonal'in devrimci soluğunu tamamen yitirip, işçi sınıfına ihanet çizgisine kaydığı dönemlerdeki «anlayışa uygun» gösteriler halinde kutlandığını görüyoruz. Daha 1890'da Bebel, Liebnecht tarafından karar metnine konulan «her ülkenin 1 Mayıs gösterisini kendi özgül şartlarına uygun olarak düzenlemesi» kuralı, giderek 1 Mayıs'ların enternasyonal işçi sınıfı birliği ve dayanışmasını ifade eden «anlamı» ile çelişmeye başlamış ve burjuvaziye karşı evrensel bir direnişi sembolleştiren 1 Mayıs gösterileri, giderek pikniklere, kır gezilerine, müzikli salon toplantılarına dönüşmüştü.

1908-1909 yıllarında, hatta Balkan Savaşı sırasında bile Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde kutlanan 1 Mayıs'lar işte bu sapkın çizgiye uygun cılız gösteriler olmaktan öteye gidemedi.

Ancak Selanik şehri bu yıllarda belirgin bir özellik göstermektedir. Ulusal Kurtuluş hareketinin etkisini ve heyecanını hala taşıyan, hata bir anlamda bu savaşı sürdüren Selanik proletaryası, 1911 yılında 1 Mayıs'ı olağanüstü güçlü bir gösteri ile kutladı. Bazı kaynaklar bu gösteriye imparatorluk sınırları içindeki sosyalist harekette etki ve izleri olan ünlü Parvus'un da katıldığını iddia ediyorlar. Ancak bu konuda, belgeye dayanan bir bilgiye rastlanmamaktadır. Ama Selanik'-te zaten sosyalist temele dayalı bir işçi örgütlenmesinin varlığı biliniyor. O dönemde Selanik ve yöresinde çoğu sosyalist eğilimli Selanik Tütün İşçileri, pamuk ipliği bükümcüleri, yükleme-boşaltma işçileri (liman), Selanik-Manastır demiryolu işçileri, Selanik marangozları, jüt bükümcüleri, şark demiryolları işçileri, garsonlar, ayakkabıcılar, sigara kağıdı fabrikası işçileri, terziler, Drama, Kavala, Yanthé, Gümülcine ve Gevgili tütün işçileri, Vodina Karafaki ve diğer pamuk ipliği bükümcülerinin kurduğu örgütler bulunuyordu.

İmparatorluk başkentinde de daha 1912 yılında, işçiler arasında yaygınlaşma eğilimi gösteren bir «sol örgütlenme» gözlenmesine rağmen kayda değer bir 1 Mayıs gösterisinden söz edilememektedir. Nitekim 1912 yılın'da İstanbul'daki 1 Mayıs gösterisi, «Pangaltındaki Belvü Bahçesinde, Osmanlı sosyalistlerinin idaresinde 1 Mayıs Bayramı kutlandı» şeklinde basına yansımıştır. Küçük bir grubun yemekli toplantısından öteye geçemeyen bu gösteriye karşılık, aynı gün Selanik'te binlerce işçi oldukça gürültülü ve heyecanlı bir gösteri düzenlemişlerdi.

Daha sonraki yıllar ise yalnız imparatorluğun değil, Dünya'nın kaderinin çizildiği yıllardır. Birinci Dünya Savaşı patlamış, Dünya kana ve ateşe boğulmuştur. Rusya'da yeryüzünün ilk sosyalist devletinin doğum sancıları duyulmaktadır. Bu dönemde Türkiye'de, değil 1 Mayıs gösterisi, herhangi bir işçi direnişi ve hareketi konusunda da kaydadeğer bir ize rastlanmamaktadır. Bir kısmı cephelere gönderilen, bir kısmı ise sa-

vaş şartlarının «düzeni» içinde çalışmak zorunda kalan işçiler, 1917'den itibaren yeni bir hareketlenme göstermektedirler. 1917 Ekim devriminin dünyada en ücra köşelerde bile yankısı duyulurken, karşı devrimci beyaz Rus sürülerinin sığınağı olan, Türkiye'de sınırlarının ötesinde yeni bir düzenin kuruluşunu gören, etkileşen işçilerin içinde yeni oluşumlar kabarmaktadır. 1919 Yılından itibaren ise Kurtuluş Savaşının örgütlenişinin yanısıra özellikle Anadolu'da sol hareketler, İstanbul'da yeni bir grev dalgası gözlenmektedir. 1919 Mayıs'ından Temmuz'una kadar geçen dönem içinde yer yer anti-emperyalist özler taşıyan işçi eylemleri, grevler birbiri ardına patlak vermiştir. Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası'nın çağrıları işçiler içinde cevap bulmaktadır.

Ama «Türkiye'de 1 Mayıs»larla ilgili işçi gösterilerinin en etkilisi ve önemlisi için taa 1921'in 1 Mayıs'ını beklemek gerekecektir. Lenin'in örgütlediği 3. Enternasyonal'in bütün halklara özgürlük için mücadele çağrıları yaptığı, «Bütün Dünya İşçileri Birleşin» sloganının yankılandığı günlerdir 1921. Enternasyonal ruh bütün ülkelerin işçileri arasında canlılık kazanmakta, sosyalist kadrolar, örgütler çalışmalarına yoğunluk vermektedirler.

İstanbul'da 1921 yılının 1 Mayıs'ı işte bu enternasyonal havayı aksettiren bir canlılık içinde kutlandı. 2 Mayıs 1921 tarihli İkdam gazetesi bu gösteriyi şöyle anlatıyor:

«Şehrimizde işçi bayramı dün işçiler tarafından tesit edilmiştir. Şirket-i Hayriye, Haliç ve Tramvay şirketleri amelesi çalışmadıklarından vesait-i nakliyenin büyük kısmı muattal kalmıştır. Ameleden bir kısmı bayramlarını tesit için mavi işçi gömlekleri giydikleri, kırmızı boyunbağı taktıkları gibi hepsi de kırmızı rozetlere hamil idiler. Amelenin bindiği bazı otomobillere de kırmızı bayrak takılmıştı. Türkiye Sosyalist Fırkası'nın Babıali'deki merkezinde tören yapılmış, saat 10.00'dan 01.00'e kadar muzıka Enternasyonal'i çalmıştır. İşçiler arasında dün işret menedilmiş olduğu için hiç kimse sarhoş olmamış, hiç bir vak'a zuhur etmemiştir».

1921 Yılının 1 Mayıs gösterilerini o dönemde bazı grevlerde elde ettiği «sendikal başarıdan» dolayı işçiler arasında büyük sempati toplamış olan ve Hüseyin Hilmi (İştirakçi Hilmi) liderliğindeki Türkiye Sosyalist Fırkası düzenlemiştir. Ancak bir saman alevi gibi parlayıp sönen İştirakçi Hilmi'den sonra, 1922 yılının 1 Mayıs gösterileri Amele Sosyalist Fırkası tarafından düzenlenmiştir. İstanbul emperyalist ülkelerin işgali altındadır. Buna rağmen 1922 Yılı 1 Mayıs gösterileri daha yaygın kitle gösterileri halinde düzenlendi. Üstelik bu defa Ankara, İzmir, İzmit ve Adapazarı işçileri arasında da yankı buldu. İstanbul'daki gösterilere Türkiye İşçi Derneği, Beynelmilel İşçi İttihadı gibi Marksist işçi kuruluşları da katıldı. Enternasyonal'in söylendiği, yakalara kırmızı karanfillerin takıldığı bu gösteriler, burjuvazinin «hayırhah» davranmasa bile «lakayt» kaldığı son 1 Mayıs gösterileri oldu.

1923'den itibaren Türkiye'de 1 Mayıs'lar artık burjuvazinin işçi sınıfı üzerinde hunhar bir baskı uyguladığı, hatta giderek baskı uygulamak üzere 1 Mayıs'ı mazeret bellediği gösteriler haline geldi. Daha sonraki yıllarda ise 1 Mayıs'lar artık «Bahar Bayramı» oldu (!) ve hapise girmeyi göze almadıkça, hiç bir sosyalist, hiç bir işçi, «1 Mayıs İşçi Bayramı»ndan söz bile edemez hale getirildi.

1923 Yılı aynı zamanda Türkiye'de işçi sınıfı sosyalistleri üzerinde, Ankara hükümetinin «düşmanca» tavrını net olarak aldığı yıl oldu. Kurtuluş savaşını sona erdirmiş ve Cumhuriyeti resmen ilân etmeğe hazırlanan, bir yandan da İzmir İktisat Kongresini toplayıp «kapitalist yoldan kalkınma modelini» resmî kalkınma yöntemi olarak tercih ettiğini ilân etmeğe hazırlanan burjuvazi, işçi sınıfı üzerindeki ilk «toplu tevkifatlarını» bu yıldan tezgâhlamaya koyulmuştu.

1 Mayıs 1923'de İstanbul, Ankara, İzmir ve Adapazarı'nda kutlanan işçi bayramında dağıtılan bildirilerle ilgili olarak ünlü «1923 tevkifatı» sahneye kondu. Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Partisi reisi (Şefik Hüsnü), Umumi Katibi ve bazı üyelerinin de yeraldığı 20 kişilik bir grup tutuklandı. Türkiye Komünist Partisi (gizli) mensubu oldukları ileri sürülen ve hıyanet-i vataniye suçundan cezalandırılmaları istenen bu grup, usule ilişkin bir hukuki gerekçe ile cezadan kurtulabildiler.

Ancak 1 Mayıs'la ilgili terör geleneği b...

lamıştı. 1924 yılında estirilen azgın bir terör dalgası ile İstanbul'da 1 Mayıs gösterileri engellendi. 1923 yılında yayınlanan bildiri bahane edilerek kapatılan ve İstanbul'daki marksist azınlıkların oluşturduğu İstanbul Beynelmilel İşçi İttihadı'ndan sonra, 1924 yılında da, dağıtılan bir broşür bahane edilerek, Amele Teali Cemiyeti kapatıldı. Amele Birliği lokalinde düzenlenen kabul resmine zorbaca engel olundu. Sadece kırmızı kıravat taktığı, yada yakasına kırmızı karanfil iliştirdiği için yüzlerce kişi gözaltına alındı. O dönemin en ciddi sosyalist örgütlenmesini temsil eden Aydınlık grubunun çıkardığı Aydınlık Dergisinin bürosu polis baskınına uğradı ve arama bahanesiyle talan edildi.

1925 ise 1 Mayıs bahane edilerek işçi sınıfımız üzerinde estirilen ağır tahakkümün ve zorbalığın doruğuna ulaştığı yıl oldu. Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası Başkanı Dr. Şefik Hüsnü ve diğer sosyalistler hakkında yayınlanan «1 Mayıs» broşürü yüzünden dava açıldı. Türkiye Sosyalist Mücadele tarihine, 1925 Tevkifatı olarak geçen bu olayda sosyalistler ağır hapis cezalarına mahkum edildiler.

Cezalara mesnet gösterilen 1 Mayıs broşüründe, Dr. Şefik Hüsnü, «1 Mayıs, işçiler için herhangi bir istirahat, zevk-ü sefa, eğlenti günü değildir» diye başlıyordu. «1 Mayıs işçi sınıfı için bir eğlence ve şenlik günü değil, belki bir faaliyet ve yas günüdür. Yas günüdür çünkü uluslararası işçi sınıfı bugün, işçi çıkarları, işçilerin kurtuluşu için hayatlarını feda eden, kapitalizmin kurbanlarının kutsal anılarını saygıyla anarlar» diye devam eden brosürde, 1 Mayıs şöyle niteleniyordu : «Kapitalistler için bir korku günüdür, işçiler için bir umut günüdür.»

Şefik Hüsnü, 1 Mayıs broşüründe daha sonra 1 Mayıs'ın kısa bir tarihçesini yapıyor ve Türkiye'de kutlanan 1 Mayıs'ları anlatarak broşürü bitiriyordu.

1 Mayıs Türkiye'de en son bütün engel ve baskılara rağmen «İşçi Bayramı olarak» 1 Mayıs 1928'de kutlanabildi. Çok sayıda işçinin katıldığı 1928 yılı 1 Mayıs'ından sonra burjuvazi terör ve baskısını bir «gelenek haline» getirdi. O kadar ki daha sonraki yıllarda öndegelen işçi önderleri ve işçi sınıfı sınıfı sosyalistleri, 1 Mayıs'a bir kaç gün kala gözaltına alınıyor, bir kaç gün sonra da serbest bırakılıyorlardı.

Ancak işçi sınıfı sosyalistleri ve bilinçli işçiler bütün bu baskılara rağmen 1 Mayıs'ı kutladılar. Binbir tehlikeyi göze alarak bildiriler yayınlayarak, toplantılar düzenleyerek işçi sınıfının evrensel dayanışma ve birliğinin bayramını kutladılar.

1960 Sonrasının nisbi özgürlük ortamında ise burjuvazi uyanan bilinçlenen işçilere karşı sarı Türk İş'i öne çıkararak 24 Temmuz'u işçi bayramı olarak kutlatmaya çalıştı. Ama bütün baskılara rağmen 24 Temmuz, üç-beş sendika ağasının kutladığı bir ölü bayram olmaktan öteye geçemedi. DİSK Sendikaları ise 1 Mayıs'ı işçi sınıfımızın demokrasi mücadelesinin bir parçası olarak yorumladılar ve 1 Mayıs'ın işçi bayramı olarak kutlanması gerektiğini savundular.

Bugün, 1975 yılının 1 Mayıs'ını kutlarken, burjuvazinin ördüğü kalın sis perdesi büyük ölçüde dağılmıştır, sıkıyönetimin engellemelerine rağmen işçi sınıfımız, 1 Mayıs'ı eski heyecan ve coşku ile kutlama konusunda kararlılığını ortaya koymaktadır. Görünen o ki tıpkı referandum hakkı gibi, tıpkı grev hakkı gibi, toplu sözleşme hakkı gibi, siyasi örgüt kurma hakkı gibi, «1 Mayıs'ı işçi bayramı olarak kutlama hakkını»da işçi sınıfımız söke söke alacaktır.

İkinci Dünya Savaşının Almanya'nın yenilgisiyle ve bütün Avrupa'da faşizmin yıkılışıyla sona ermesinin 30. yıldönümü, bütün ülkelerde, özellikle sosyalist ülkelerde ve Avrupa ülkelerinde bu ay kutlanıyor.

Faşizmin Avrupa'da yıkılışının 30. yılını kutlarken, anti - faşist büyük savaşı anlatan Andrei Grechko'nun konuyla ilgili bir yazısını aşağıya alıyoruz.

Alman faşizminin yenilgisinin otuzuncu yıldönümü büyük zafer ve elde edilen dersler

Anderi Grechko
SSCB Savunma Bakanı

Avrupa'da İkinci Dünya Savaşı, 1945 baharında faşist Almanya'nın korkunç bozgunu ile sona erdi. Savaşın başlıca bölümlerinden biri Hitler'in savaş makinesini ezen, ülkeyi işgalcilerden temizleyen, ve kıta halklarının faşizmin köleliğinden kurtulmasında en önemli katkıda bulunan Sovyet halkının Büyük Yurtsever Savaşıydı.

Sovyet halkının zaferi bir çok bakımdan daha sonraki dünya tarihinin kaderini önceden çizdi. Zamanla silinmeyen olaylardan biriydi bu. Şimdi, 30 yıl sonra, dünyanın bütün namuslu insanları faşizme karşı verilen muazzam savaşta, kendi canlarını sakınmayanları saygıyla anmaktadırlar. Bu savaşın sonuçları ve savaştan alınan dersler bugün, herzamankinden daha önemlidir.

Bu savaş, ülkemizdeki bütün savaşlardan daha zor ve kanlıydı. Nazi liderleri Sovyet sistemini yerle bir etmeye, Sovyetler Birliği Halkını yoketmeye, topraklarını ve millî servetini zaptetmeye niyetliydiler. Bu, dünya egemenliğine giden yolu Alman Faşizmine açacaktı.

Hitlerizm Sovyetler Birliği'ne karşı saldırgan planlarında yalnız değildi. Emperyalist güçlerin egemen çevreleri, dünyanın ilk sosyalist devletine karşı mücadelede Alman faşizmini bir sınıf müttefiki olarak görüyorlardı. 1930'ların kapitalist dünyasında uluslararası ilişkiler ne kadar karmaşık ve çelişkili olursa olsun, diğer emperyalist güçlerin Alman faşist ordusunun yaratılmasında ve SSCB ye karşı saldırının planlanmasında, dolaylı yada dolaysız olarak katkıda bulundukları tartışılmaz bir gerçektir. 1924 ve 1930 yılları arasında Almanya dışarıdan 30,00 milyon marktan fazla borç almıştır. 1940'ların başlangıcında emperyalist devletlerin mali ve teknik yardımı ve Hitlerizmi

yatıştırma politikaları olmadan nazilerin muazzam askerî potansiyeli ortaya çıkarılamazdı. Bu, emperyalizmin dünya halklarına karşı işlediği en açık suçtur.

Buna ek olarak, savaşın arifesinde, uluslararası iktisadî ve siyasî durum, emperyalist sistemin, kendi yapısı gereği, hem saldırı hem de dünyanın cayır cayır yanma tehlikesini beslediğini göstermiştir.

Parti ve Sovyet hükümeti, savaşa engel olmak için ellerinden gelen herşeyi yapmışlardır. Sovyetler Birliği yaklaşan saldırıya karşı ortak direniş fikrini ortaya atmış ve uluslararası çabaları düzenlemek ve faşist askerî planları boşa çıkarmak için bir dizi öneri getirmiştir.

Ama, Birleşik Devletler, İngiltere, Fransa ve diğer kapitalist ülkelerin iktidar çevreleri, barış ve güvenlik için SSCB ile işbirliğine gitmeyi istememişlerdir. Faşizm yerine sosyalizmi, Hitler Almanyası yerine Sovyetler Birliğini baş düşmanları olarak görmeye devam etmişlerdir. Hatta, bekledikleririnin aksine, savaş iki kapitalist koalisyonun çatışması ile başlayınca, hem Almanya'yı hem de Sovyetler Birliğini zayıflatmak ve böylece kendi durumlarını sağlamlaştırmak ümidiyle, Hitler'i Sovyetler Birliğine karşı kışkırtmaya çalışmışlardır.

Faşist saldırının ilk kurbanları olan kapitalist devletlerin, etkili bir direniş gösteremeyecekleri anlaşılmıştı. Savaş başlangıcından daha bir yıl bile geçmeden burjuva hükümetlerinin yenilgiye doğru gitme eğilimlerinden yararlanan Hitlerciler bir çok Batı Avrupa ordusunu tek tek ezmeyi başardılar ve Avrupanın büyük bir kısmını işgal ettiler. Bu nisbeten çabuk ve kolay zaferler Sovyetler Birliğine karşı nazi savaşının patlamasına yardım etti ve hızlandırdı. Avrupa ülkelerini fetheden Hitlerciler onların iktisadi potansiyellerini de emirleri altına aldılar.

Partimiz, Sovyet iktidarının kuruluşundan beri, düşman emperyalist çemberinin içinde olan sosyalist devletin sürekli olarak silâhlı saldırı tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu biliyordu. Parti halka Lenin'in şu sözlerini hatırlatıyordu: «Politikamızın ilk emri, bütün işçiler ve köylüler tarafından öğrenilmesi gereken ilk ders, tetikte olmak, bizden sonuna kadar nefret ettiklerini açıkça ifade eden insanlar, sınıflar, hükümetler tarafından sarıldığımızı hatırlamaktır» (**Toplu Eserler**, Cilt 33, s. 148) İşte Partinin ve hükümetin muhtemel bir saldırıyı püskürtmek için, teknik, iktisadî, siyasî moral ve askeri yetenekleri yükseltmekte gösterdiği hiç gevşemeyen çabaların arkasında yatan buydu.

Sovyetler Birliğinin savunma kapasitesi ancak sosyalizmin inşasının genel başarılarıyla etkili şekilde arttırılabilirdi. Örneğin, savunma endüstrisinin hızlı gelişimi ve yeni silâhların yapılmasının ancak sosyalist endüstrileşmenin başarılarına bağlı olduğu açıktır. Tarımın kollektivizasyonu da ülkenin savunma potansiyelinin güçlenmesine yardım etmişti. Sömürücü sınıfların tamamen ortadan kaldırılması, kültür devrimi, çok uluslu memleketimizde halkların artan dostluğu, ve Sovyet toplumunun siyasi ve moral açıdan birliğinin sağlamlaştırılması, bütün bunlar temel şartlardı, ve sosyalist ordu için asker ve subayların eğitiminde başarıyı garantiliyordu. Yurtseverler ve enternasyonalistler, devrimin ve sosyalizmin kazancı için kendi hayatlarını vermeye hazırdılar. SSCB'de sosyalizmin zaferi, silâhlı kuvvetlerin radikal şekilde teknik açıdan yeniden düzenlenmesi ve modern silâhlarla donatılmaları imkanını bize verdi.

Ülkenin savunma **programının altından** kalkabilmek için Sovyet halkı maddi yoklukları kabul etmek ve çok çalışmak zorundaydı. Parti durumu şöyle görüyordu: «Ülke, yaşama standardını aşağı tutmak, ve kahramanca çabalarla mümkün olan en kısa zamanda güçlü bir ekonomi yaratarak savunma kapasitemizi güçlendirmek ile, gericiliğin birleşik güçleri tarafından ezilmek arasında bir tercih yapma durumuyla karşı karşıya kalmıştır.» Sovyet halkı Parti politikasını destekledi, ve bu zor ama doğru yolu kabul etti.

Doğal olarak, Sovyet Silâhlı Kuvvetlerinin yeniden düzenlenmesi ve modernleştirilmesi zaman isterdi. Bu, artık kaçınılmaz olduğu her zamankinden daha fazla görülen savaşın patlamasının, mümkün olduğu kadar geciktirilmesi anlamına geliyordu. Biz bu sorunla, Hitler Avrupa'daki askeri harekatlarına başladığı ve Batı devletleri anti-sovyet politikalarında ısrar ettikleri sırada karşı-

laştık. O şartlar altında Sovyetler Birliği'nin Almanya ile bir saldırmazlık paktı imzalamaktan başka bir seçim şansı yoktu. Bu, bize kuvvetlerimizi güçlendirmek için hemen hemen iki yıl daha kazandırdı.

Dolayısıyla, 1945 zaferinin, sosyalizmin ülkemizdeki savaş öncesi başarılarıyla, Parti'nin savunmamızı güçlendirmek için aldığı tedbirlerle, ilkelere dayanan Leninist dış politika ve Sovyet diplomasisinin maharetiyle güvenilir biçimde hazırlandığını rahatça söyleyebiliriz.

II

Sovyetler Birliğine karşı savaşta, Hitler'in strateji uzmanları muazzam tank, piyade ve uçak yığınlarıyla yapılacak ilk saldırıya ve ülkenin hayati merkezlerine yapılacak hızlı hamlelere çok güveniyorlardı. 5.500.000 kişilik bir ordu 22 haziran 1941'de bize saldırdı. Bu orduyu 4.300'den fazla tank ve füze, 5000'e yakın uçak, 48.000 top ve havan destekliyordu. Ayrıca hain saldırı çok da ani olmuştu. Tamamen düşünülüp taşınılmış, ve kapitalist toplumun şimdiye kadar ortaya çıkardığı en müthiş savaş makinesiyle hazırlanmış bir saldırıydı bu.

Baltık denizinden Karadeniz'e kadar uzanan bir cephe boyunca yapılan saldırı sadece faşist Nazi Almanyasının ve müttefiklerinin tüm gücünü değil, aynı zamanda İkinci Dünya Savaşının geçmiş tecrübesini ve savaşın dikkatle seçilmiş, okutulmuş ve eğitilmiş askerlerinin ve subaylarının da tecrübelerini içeriyordu.

Savaşın başlangıcı Sovyetler Birliğinin son derece aleyhineydi. Ordu ve donanmanın tekrar silâhlanması için çok kısıtlı bir zaman elde edebilmişti. Büyük çabalara rağmen ülkenin saldırıyı geriletme hazırlıkları henüz saldırganı derhal ve ezerek püskürtecek kadar ilerlememişti. Ayrıca, Sovyet Silâhlı Kuvetleri, iyi silâhlanmış vahşi düşmana karşı modern askerî harekâtları yürütecek tecrübeye sahip değildi.

Sovyetler Birliği halkı 1941'in o kahramanlık ve acı dolu yaz ve sonbaharını hiç unutmayacaklardır. O aylarda halk, barışı kurmak için kullandıkları aletleri bırakmak zorunda kalmışlar ve düşmanla, sadece emeklerinin meyvasını, özgürlüğü değil ama kendi öz varlıklarını savunmak için göğüs göğüse gelmişlerdi. Yerlerinden uğratılmalarına ve ilk yenilgilere rağmen, Sovyet halkı ve ordusu, Nazi strateji uzmanlarının kendilerine savaşı kazandıracağını umdukları o ilk güçlü darbeye dayandılar. Üstün düşman kuvvetleri karşısında geri çekilen Sovyet ordusu her karış toprak için inatla savaştı. Alman faşist savaş makinesi attığı her adım için ağır bedel ödedi, ve bu da gücünün kemirilmesine, sonunda tarihte bir eşi görülmemiş bir yenilgiye uğramasına sebep oldu. O zalim günlerde Sovyet insanını, Sovyet askerini diğerlerinden ayıran şey yüksek moral, yüksek savaş gücü, cesaret, inat ve hiçbir bencilliği olmayan fedakarlıktı.

Komünist Parti halkın saldırıya karşı mücadelesini örgütlemiş ve bu süreç içinde Lenin'in şu sözlerini kendine rehber kabul etmişti: «Durum savaşa gittiği anda, savaş çabalarının yanında herşey ikinci planda kalmalıdır; savaş ihtiyaçlarının yanında ülkenin tüm iç hayatı ikinci planda olmalıdır; bu çizgide en küçük duraklama bağışlanamaz.» (Cilt 31, s. 133)

Parti hiç vakit harcamadan halka sosyalist vatanın ölümcül tehlike içinde olduğunu, savaşın zor ve acı geçeceği ve hesaplanamayacak fedakârlıklar istediğini söyledi. Parti, faşist işgalcilerin caniyane amaçlarını halka anlattı. Sovyetler Birliği açısından savaşın haklı olduğunu gösterdi ve onları sosyalist çıkarların kutsal savunması için bir araya getirdi. Ülkeyi silâhlı bir kamp haline soktu. Halka, acımasızca savaşması, kanının son damlasına kadar her kasaba ve köy için savaşması, düşman işgali altındaki bölgelerde partizan birlikleri ve sabotaj gurupları kurması, düşmana ve işbirlikçilerine hayatı zehir etmesi, heryerde onları kovalaması ve ezmesi, bütün çabalarını boşa çıkarması için çağrıda bulundu. Parti'nin sloganı, «Herkes Cepheye, Herkes Zafere!» her Sovyet yurttaşı için önde gelen kural oldu.

Komünist Parti bir savaşçılar partisi oldu. Çekirdeği üye sayısının yarısından fazlası savaşan kuvvetlere katıldı. Her dört Sovyet askerinden biri Partinin üyesi yada aday üyesiydi. Üyeler en zor ve en sorumluluk isteyen savaş görevlerini üzerlerine alıyor, hiçbirşeyle karşılaştırılamayacak bir

cesaret gösteriyor, ve arkalarından gelenlere öncü oluyorlardı.

Parti dev bir görevi başardı. Hızlı çalışan, devamlı büyüyen bir savaş ekonomisinin örgütlenmesi için en çabuk ve en güvenilir yolları buldu ve zamanında, etkili üretimin ve silâh, cephane, yiyecek ve giyecek yollanmasının sağlama alınması için cephe gerisindeki güçlü yurtsever savaşı yönlendirdi. Aradan otuz yıl geçtiği halde, olağanüstü savunma görevlerini başaran, yüzlerce büyük endüstri işletmesini binlerce kilometre öteye taşıyıp yeni bölgelerde yeniden kuran, ve yeni fabrikalar, yeni madenler, petrol kuyuları ve diğer projeleri yapan işçi sınıfının, bütün Sovyet halkının yiğitliğine şaşmak tan insan kendini alamıyor.

Kollektif çiftlikler gerçekten parlak bir görevi, hiç duyulmadık maddi sıkıntılarla karşılaştıkları ve inanılmaz fizikî ve moral baskı altında oldukları halde, orduyu ve halkı yiyecekle, endüstriyi ham maddelerle beslemek görevini yaptılar.

Savaşı planlarken Hitler'in strateji uzmanları savaş zamanı sıkıntılarının Sovyet halkı ve Parti arasındaki bağları koparacağını beklemişlerdi. Bu onların en büyük yanılgılarından biri oldu. Sonuna kadar sadık kalan halk ve silâhlı kuvvetler, savaş sahasında ve geride aynı parlak zafer günlerinde olduğu gibi en kötü günlerde de Partinin ardından yürüdüler.

Nazi liderleri Sovyet ekonomisinin savaş baskıları karşısında çökeceğini ummuşlardı. Bu da bir hataydı. Savaşın ilk ayları, üretim araçlarının kamu sahipliği ve merkezi planlamaya dayanan ekonomik sistem, savaş ihtiyaçlarını karşılayabilen hızlı bir dönüşümü yapabilecek güçte olduğunu göstermişti.

Irkçı ve milliyetçi ideolojinin doğurduğu faşizm, savaşın çok uluslu Sovyet halkının arasındaki arkadaşlık ve birliği çözeceğini beklemişti. Ama Nazi saldırısına cevap değişik uluslara mensup Sovyet askerlerinin sıkıca birleşmesiyle verildi. Ruslar, Ukraynalılar, Litvanyalılar, Kırgızlar, Byeloruslar, Kazaklar, Gürcüler, Letler, Özbekler, Moldavyalılar, Tacikler, Ermeniler, Azerbaycanlılar, Türkmenler, Estonyalılar ve diğer Sovyet halkları sosyalist vatanlarını savunmak için tek bir vücut halinde ayağa kalktılar.

Askerî terimler içinde bu, yıldırım harbinin boşa çıkması demekti. Hitler'in Sovyet ordusunun temel gücünü birkaç hafta içinde yıkmak ve savaşı kıştan önce bitirmek planlarının başarıya ulaşamayacağı ispatlanmıştı. Yıldırım harbi fikrine güvenen Alman komutanlığı uzun sürecek bir savaş ihtimalini, savaşı Sovyet halkı için gerçekten bir yurtsever savaşı yapan halk direnişini hesaba katmamışlardı.

1941 yazı ve sonhabarındaki kanlı savaşlarda bile birliklerimiz zaferler, ve güçlü düşmanlarıyla ölümcül çarpışmalarda savaş tecrübeleri kazandılar. Lutsk, Brody ve Rovno'daki muharebeler, Brest, Kiev ve Odesa'nın savunulması, Smolensk'teki güçlü saldırılar, Leningrad ve Sivastopol'ün inatla savunulması, düşmanın seçme birliklerini harap eti ve böldü, ve Nazilerin Batı Avrupa'dakine benzeyen bir yıldırım «doğu» kampanyası planlarını bozdu. Nazi propagandası ve faşist generallerin söz verdiği çabuk ve kolay zafer asla gerçekleşmedi.

III

Sovyetler Birliğinin Büyük Yurtsever Savaştaki zaferi dünya çapında tarihi bir önem taşıyordu ve bütün savaş sonrası gelişmelerde ve insanoğlunun kaderlerinde etkisi oldu. Bu, Sosyalist devletin zaferiydi ve anti-Hitler koalisyonu ile barış, demokrasi ve sosyal gelişim güçleri emperyalizmin en saldırgan, gerici güçleri ile karşılaştıklarında, kazandılar. Sovyetler Birliği'nin uluslararası prestiji ölçülmeyecek kadar arttı.

Avrupa faşizmin kamçısından kurtulmuştu. Bunda en önemli faktör Sovyetlerdi. Ulusal sınırlarının dışına taşmaları, inatçı direnişleri savaşın son gününe kadar devam eden faşist saldırganların derhal ve tamamen ezilmesinin askeri-stratejik gereği yüzünden meydana gelmiştir. Ayrıca Sovyet halkının enternasyonalist görevleri halkları faşizmin boyunduruğundan kurtarmak için Sovyet askerlerinin Avrupa'ya girmelerini gerektirmiştir. Avrupa'nın Faşizmden kurtarılmasının bunsuz mümkün olamayacağını söylemek son derece doğrudur.

Nazi Almanyasının düşüşü, Japon militarizminin yenilgisini önceden haber vermiş ve çabuklaştırmıştır. İkinci Dünya Savaşını, ulusal kurtuluş, demokrasi ve ilerleme güç-

leri lehinde sonuçlandırmıştır. İttifak görevlerini yerine getirmek amacıyla, Sovyetler Birliği, ağustos 1945'te Japonya'ya karşı savaşa katılmıştır. Bu, ülkemizin devlet çıkarlarını ve Japon saldırısının kurbanlarını korumayı amaçlayan haklı bir davranıştı. 1 milyonluk Kwantung ordusunu perişan etmek için Moğolistan Halk Cumhuriyeti ordusu ile birlikte Sovyet ordusuna 23 gün yetti. Sovyetler Birliğinin Uzak Doğudaki aşırı gericiliğin merkezini temizlemeye doğrudan doğruya katılması, Asya ülkelerindeki antiemperyalist kurtuluş mücadelesinin büyümesinde ve kaderinde büyük rol oynadı.

Faşizmin ve Japon militarizminin yenilgisi dünyada radikal bir değişikliğe yol açtı. Bir çok avrupa ve asya ülkesinde devrimci değişiklikler için uluslararası ortamda uygun koşullar vardı. Polonya, Çekoslovakya, Bulgaristan, Romanya, Macaristan, Alman Demokratik cumhuriyeti, Yugoslavya, Arnavutluk, Kore demokratik Halk cumhuriyeti Çin Halk Cumhuriyeti ve Vietnam Demokratik Cumhuriyetinin emekçi halkı kapitalistlerin ve ağaların egemenliğine son verip, geniş çapta sosyal, iktisadi ve siyasi dönüşümlere giriştiler. Sosyalizm bir dünya sistemi oldu, güçlü bir sosyalist devletler topluluğu kuruldu.

Alman faşizmine karşı savaşta Sovyetler Birliğinin zaferi dünyada sosyalizmi ezebilecek insanoğlunun sosyal ilerleyişin yolunda yürümesini durdurabilecek, ve tarihin saatini geriye işletebilecek hiçbir gücün olmadığını gösterdi. Lenin'in şu sözlerini doğru çıkardı: «İşçilerin ve köylülerin büyük çoğunluğunun kendi Sovyet iktidarları için, emekçi halkın egemenliği için, kendilerine ve çocuklarına uygarlıktan, insan emeğinin yarattığı herşeyden yararlanmalarını sağlayacak bir gayenin zaferi için savaştıklarını anlayan hisseden ve gören bir ulus, hiçbir zaman mağlup edilemez.» (Cilt 29, s. 319) Sosyalist devlet sisteminin kesin üstünlüklerini açığa çıkaran zaferimiz, sosyalizmin ve Marksizm-Leninizmin fikirlerinin çekici gücünü büyük çapta arttırdı.

Savaş ve onu taçlayan zafer, yeni sosyalist ordunun, sömürü toplumunun ordusu kaşısındaki temel üstünlüğünü gösterdi.

Savaş sonuçları burjuva askeri bilimi ve savaş araçlarına karşı üstünlüğümüzü inandırıcı bir ispatıydı. Faşist Almanya askeri açıdan kapitalist dünyanın en güçlü ülkesiydi. Askerlik sanatının kökleri, Alman militarizminin yürüttüğü yüzlerce yıllık saldırgan savaş tecrübelerine dayanıyordu. Ne var ki Sovyet askerlik sanatıyla karşılaşınca etkisiz kaldı.

Partizanlar işgal edilen bölgelerdeki istilacılara karşı kahramanca mücadele ederek savaş çabalarına katıldılar. Düşmanın geri cephesinde halkın direnişi Yurtsever savaşın muzaffer stratejisinin gözden uzak tutulamayacak bir unsuruydu.

Tarihi çarpıtan burjuvalar Sovyetler Birliğinin zaferinin önemini ve dünyadaki özgürlük seven halklar için örnek oluşunu küçümsemek isterler. Ama, Büyük Yurtsever Savaşın muharebe meydanları sosyalizm ile emperyalizmin karşılaştığı ve birbirine zıt iki sosyal sistemin yaşama kabiliyetinin sınava sokulduğu bir arenaydı. Ve eğer insan objektif olmak isterse, burjuva ideolojistlerinin kabul etmeye yanaşamayacakları bir şeyi sosyalizmin kapitalist sosyal sistemi karşısındaki üstünlüğünü kabul etmesi gerekir.

Çok iyi bilinen gerçeklere rağmen, burjuva tarihçileri Sovyetler Birliğinin faşist Almanyanın yenilgisindeki kesinleştirici rolünü reddederler. Savaş üzerine yazılmış burjuva edebiyatı gerçeği tahrif eder.

Bugün bile, burjuva yazarları, faşist saldırıların Sovyetler Birliğine karşı başarısızlığının sebeplerini sayarken eski icat yeni efsaneleri tekrarlayıp dururlar veya «doğal sebepleri» (iklim, uzun mesafeler) yada «sübjektif unsurları» (nazi liderlerinin askeri komutanlığın plan ve hareketlerine karışması, «o anlaşılmaz Rus karakteri») ileri sürerler. Sık sık tekrarlanan bir iddia da Almanya'ya karşı kesin zaferlerin Moskova, Stalingrad, Kursk, ve Berlin'de değil, «Atlantik savaşı»nda Kuzey Afrika'da, Akdeniz ve Kuzey Fransa'da kazanıldığıdır. Bazıları dünya çapında anti-faşist mücadelenin gelişmesinde anahtar unsurun Birleşik Devletlerin savaşa girmesi olduğunu söyler.

Ama gerçekler gizlenemez. Sovyet-Alman cephesi II. Dünya Savaşının her yönden başlıca cephesiydi: Savaşılan bölge ve güçler, harekâtın yoğunluğu ve süresi, ve mücadelenin sonuçları bu gerçeği doğruluyordu. Bü-

tün savaş süresinde düşman kuvvetlerinin ve araçlarının korkunç derecede büyük bir kısmı Sovyet-Alman cephesinde bulunuyordu. Zaferimize yol açan 1418 uzun ve acı savaş gününde, Almanya ve müttefiklerinin 607 birliği tamamen temizlendi. Oysa Kuzey Afrika ve Batı Avrupa'da sadece 176 birlik Amerikan ve İngiliz Kuvvetleri tarafından, ve savaşın sonlarına doğru, Almanya'nın mağlubiyeti zaten anlaşılmışken yenilgiye uğratılmıştı.

Sadece bu rakamlar bile Sovyet halkının savaşın bütün acısını çektiklerine yeterli delildir. Yine de, faşizmin mağlubiyetinde ülkemizin ve onun silahlı kuvvetlerinin oynadığı kesin rolü özellikle belirtirken, Sovyet halkı Zaferi, daima dünyanın her yanındaki özgürlükçü halkların, demokratların ve yurtseverlerin ortak zaferi olarak görür. Faşizme karşı Zaferin 30 uncu yıldönümünü kutlarken Polonya ordusu ve Çekoslovak birliklerinin Sovyet ordusu ile yanyana savaşan askerlerin kahramanlıklarını unutmazlar. Amerika Birleşik Devletleri, Büyük Britanya, Fransa, Kanada ve anti-Hitler koalisyonundaki diğer ülkelerin halkına faşist Almanyanın yenilgisi ve zaferdeki katkılarına yer verirler. Fransız Normandie-Niemen birliklerinin cesur pilotları Sovyet üslerinden kalkarak başarıyla savaşmışlardır. Sovyet halkı anti faşist mücadelede yer alan herkesin katkısını takdir eder: Slovak Ulusal Ayaklanmasının kahramanları, Varşova ve Prag ayaklanmaları, Bulgaristan ve Romanyadaki ayaklanmalar, Yugoslavyanın ulusal kurtuluş ordusundaki cesur askerler, Arnavutluk ve Yunanistan'ın gerillaları, anti-faşist yeraltı örgütlerindeki Macar yurtseverleri, ve hür bir Almanya için mücadelede vahşi teröre göğüs geren Alman halkının en cesur yavruları. Sovyet halkı bütün işgal edilmiş topraklarda Hitlerizme karşı çıkan direniş savaşçılarının cesaretini anar.

Anti-Hitler koalisyon, tarihe, saldırgana karşı ortak mücadelede değişik sosyal sistemlere sahip ülkelerin başarılı işbirliğinin bir örneği olarak geçmiştir. Savaş süresinde halk güçlerinin geniş uluslararası ittifakı kurulmuş ve bu güçler kendi ülkelerinin ulusal bağımsızlığı, demokrasi ve sosyal ilerleyiş için birlikte mücadele etmişlerdir.

Ve işçi sınıfı ile partileri, bu antifaşist güçlerin hep önündeydiler.

Sovyetler Birliğinin Hitler Almanya'sının yenilgisine kesinlik kazandıran katkısı ve Direniş örgütlerinde Komünistlerin oynadığı öncü rol, uluslararası işçi sınıfının çağımızın odak noktasındaki kurtarıcı sınıfın büyük tarihi misyonunun doğal tezahürleridir.

Büyük Yurtsever Savaştan öğrenilen başlıca dersler nelerdir?

Büyük Yurtsever Savaşa ve genel olarak İkinci Dünya Savaşı, Sosyal ve tarihi gelişimde kitlelerin nihaî rolünü hiç kuşku bırakmayacak şekilde ortaya çıkarmıştır. Kapitalist koalisyonlar arasında bir çatışma olarak başlayan savaş, daha sonra faşizme karşı haklı bir kurtuluş mücadelesi haline gelmiştir. Saldırgana karşı savaşta mücadelenin haklı amaçlarını tamamen kavrayan milyonlarca insanın savaşa katılması, faşist Almanya ve uydularının yenilgisine yol açan başlıca sebeplerden biridir.

Savaşın sonuçları, Sovyet devletine ve sosyalist dünya sistemine karşı hâlâ savaş plânları besleyen günümüzün emperyalizminin gerici güçlerine ciddi bir uyarıdır. Alman faşizminin kaderi en gelişmiş sosyal sisteme hücum etmesi ile damgalanmıştı, çünkü eski, terkedilmeye yüz tutmuş burjuva toplumunun yerine sosyalizmin doğacağı ve gelişeceği kaçınılmaz ve yaman bir süreçtir. Bunu hiçbirşey durduramaz. Bu, tarihin bir kanunudur.

Dünya gericiliğinin karşısına güçlü sosyalist devletler topluluğunun, dünyanın her yanındaki geniş devrimci işçi ve ulusal kurtuluş hareketlerinin, ilerici güçlerin çıktığı koşullarda gittikçe daha fazla önem kazanmaktadır.

Büyük Yurtsever Savaş ve İkinci dünya savaşı uluslararası emperyalizmin saldırgan yayılma politikasıyla saldırıların tek suçlusu ve savaşların tek tahrikçisi olduğunu açığa çıkarmıştır. İşte bu yüzden halkların yeni bir dünya savaşını boşa çıkarmaktaki başlıca görevleri, emperyalizme karşı mücadele etmek, saldırgan güçlerini gemlemek ve askeri hırslarını boşa çıkarmaktır.

Ama emperyalist devletler askeri hazırlıklarını azaltacak yerde bir anlamda hızlandırmaktadırlar. NATO güçleri yıllık askeri harcamalarını artırmakta, silah yarışını hız-

landırmakta ve kitle halinde imha silahlarını depolamaktadırlar. Uluslararası koşulları tehlikeli bir noktaya getirebilecek yeni askeri provokasyonlar tehlikesi her zaman vardır. Çinhindi'nde adil bir barış hâlâ elde edilememiştir. Orta Doğu'da siyasi bir anlaşma yoktur ve Doğu Akdeniz'deki gergin hava devam etmektedir.

Emperyalist ülkelerin devamlı savaş hazırlıkları, sosyalist topluluğun savunmasını devamlı güçlendirmesini ve herhangi bir gerici emperyalist tecavüzü püskürtmek için hazır olmasını gerektirmektedir.

Değişik sosyal sistemlere sahip ülkelerin barış içinde bir arada yaşaması hâlâ Parti ve Sovyet devletinin temel dış politikasıdır. Bu, Sovyetler Birliğinin kapitalist dünyayla ilişkilerindeki uzun vadeli stratejisinin bir yansımasıdır. Tecrübeler bu politikanın doğruluğunu ve «yumuşama» nın (detant) dünya siyasi ortamının iyiye doğru gitmesi üzerindeki olumlu etkilerini sürekli olarak doğrulamaktadır. Görev yumuşama koşullarından geri dönülmemeyi ve siyasî yumuşamayı, askeri yumuşamayla desteklemeyi sağlamaktır. Ama Sovyet devletinin barışçı dış politikası herhangi bir saldırganı püskürtmeye hazır olmakla birlikte yürümektedir.

* * *

Sovyet halkı, Alman faşist istilâcılarına karşı dünya çapındaki tarihi zaferinin 30 uncu yıldönümlerini kutlamaktadırlar.

1930'ların sonlarında ve 1940'ların başlarında, Sovyetler birliğinin ortak bir savunma sistemi kurma çabaları başarısız olmuştu. O zaman kapitalist bir çevrede «tek» sosyalist ülkeydi. Bugün durum değişmiştir; Geçen 30 yıl Avrupanın ve dünyanın çehresini, siyasi yapıyı ve hem Avrupa hem de dünya güvenliğini garanti altına almak için ihtimalleri köklü biçimde değiştirmiştir. Dünyadaki güçler sıralaması sosyalizmin lehinde ve emperyalizmin aleyhinde değişmiştir. Sosyalist devletler topluluğu ve orduları ilerlemekte ve güçlenmektedirler. Emperyalizm artık askeri olarak üstün değildir. Sovyetler Birliğinin savunma potansiyeli artık ülkemizde sınıfsız toplumun kurulmasını garanti altına almak için yeterlidir. Sınıf, yönetim ve halk güçlerinin geniş ittifakı barış ve güvenlik için mücadele içinde kurulmuş ve emperyalizmin saldırganlığını engellemiştir. Dünya sosyalizminin ve ilerici güçlerin bu başarıları tesadüf değildir; objektif tarihi gelişimin sonuçlarıdır...

Ve kuşkusuz ki, sosyalizmin anıtını askeri güçle yıkmaya kalkışacak herhangi bir kimse feci bir akıbetle karşılaşacaktır.

Milliyetçi Cephe ve ardındakiler

Sedat Özkol

Güven oyu işlemlerinden çok önce, yerli finans kapitalin en «ehil» sözcülerinden Milliyet Gazetesi'nde şöyle kısa bir yorum yer alıyordu: «DEMİREL'İN ÇOĞUNLUK SAĞLAMASI ŞÜPHELİ: Almanya'nın etkili gazetelerinden Frankfurter Allgemeine Zeitung'un Atina muhabiri, Yunanistan'ın başkentinden yazdığı 'Türkiye'de siyasi durumu eleştiren' bir yorumda, Demirel'in, hükümet kurulurken Bakanlıkların paylaşılmasında AFFEDİLMEYECEK hatalar yaptığını ileri sürmüştür. Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasal, ekonomik ve toplumsal sorunları da eleştiren Frankfurter Allgemeine, Demirel'in 'Mecliste çoğunluk iddiası'nı da 'şüpheli' olarak tanımlamıştır.

Öte yandan, çok partili koalisyon konusunda, Alman gazeteleri ve TV'si de fazla ilgi göstermemekte, ancak İtalya örneğini hatırlatan şu yoruma yer vermektedir: 'Bir araba düşünün diyorlar, Karoseri Mercedes, motoru Opel, tekerleklere Volsvagen, diğer teknik aksamı Ford. Bu böyle olunca da sonuç pek parlak değil. Genellikle araba fazla ileri gitmiyor.'»

Oysa Demirel ve Demirel'le birlikte olanlar açısından amaç arabayı fazla ileri götürmek değil, hiç değilse belirli bir süre için direksiyona geçmekten ibaretti. Yerli finans kapital 12 Mart «Operasyonu» ile Demirel'in sürücülük ehliyetini elinden almıştı. Şimdi direksiyona yeniden geçen Demirel, «ehil» olduğunu ispatlamak sorunu ile karşı karşıyaydı. Yoksa arabayı kimin ve kimlerin «daha ileri» götüreceği, Kıbrıs Harekâtı'ndan sonra belirgin bir şekilde ortaya çıkmıştı. «Şairane» çıkışlarına ve «Çevresi»nin bazan «olumsuzluklar» içeren etkilerine rağmen, dümenin, direksiyonun ve arabanın gerçek sahibi Ecevit'ti.

Alman finans kapitalinin «hassasiyet»ini yerli finans kapitalin bir takım sözcülerin de göstermiyor değillerdi. Nitekim, Ekonomi Politika Gazetesi'nin 7 Nisan tarihli sayısında yayınlanan başmakale «Enkaz Üzerine Saray İnşa Edilemez» başlığını taşıyor

ve bu makalede kısaca şu görüşlere yer veriliyordu:

«Yamalı bir bohça halinde olan ve çeşitli adlar takılan, daha kuruluş halindeyken basının bir bölümünün kesin eleştirilerini üzerinde toplayan bir hükümet (bunu vatandaşa yerli finans kapital diye okumak gerekli) ne denli güven verebilir. Olsa bile verilecek güven oylarında ŞAİBELER arayacaklar bulunacağına göre bu hükümetin sürekliliği üzerinde kuşkular sürüp gidecektir.

Bugün bizce durum ortaya bir kesin gerçeği koymuş bulunmaktadır. Bugün için bir seçim, vatandaşın hakemliğine başvurmak her zamankinden çok daha fazla zorunlu hale gelmiştir...

Görülüyor ki erken bayram yapanlar arifede kalacaktır. Kalmasalar bile ağız tadı ile bayram geçirecek durumda değillerdir. Bu koşullar altında 'Enkaz Üzerine Saray İnşa Edilemez' sözüne uymak, sonu olmayan girişimlerden kendi rızasıyla ÇEKİLMEK en iyi yoldur.»

Görünüşte çok «halinsâne», çok «iyi niyetli», çok «gerçekçi» uyarı ve eleştirilerdı bunlar. Ama herşeye rağmen şu temel gerçeklikler unutuluyor ya da unutturuluyordu: 1 — Demirel'in «Sonu olmıyan girişimler»den «kendi rızası ile» çekilip gitmeyeceğini, ancak, sözyerindeyse, bir «dış müdahale» ile gerçek boyutlarına indirgenebileceğini meşhur 12 Mart Operasyonu açık-seçik ortaya koymuştu. 2 — Demirel, herşeye rağmen bir hesap adamıydı «mühendis»ti. Enkaz üzerine saray değil gecekondu bile inşa edilemeyeceğini çok iyi biliyordu: Fakat, «enkaz» gerekli şekilde temizlenir ve temeller ortaya çıkarsa, bu temeller üzerinde yeni bir yapının inşaasına başlanabilirdi. Öte yandan eski yapının, enkaz haline gelmesinden değilse bile, hasara uğramasından, bir yerde, kendisinin sorumlu olduğunu «mühendis» Demirel görmezlikten gelemezdi. Madem ki Türkiye'de, değişen dünya koşulları karşısında, yeni bir yapının inşaasına geçilecekti, bu yapının müteahhitliği Ecevit'e verilecekse, hiç değilse taşoronluk Demirel'e «emanet» edilemez miydi? Demek ki burada da sorun bir «ehliyet sınavı» sorunuydu. Yoksa Demirel, herhalde «artık» çapını, gücünü ve «tarihsel misyonu»nu, hiç değilse, ana hatlarıyla ve kabaca kavramış olsa gerekti.

Öte yandan politika kulislerinde, denge hesapları yapılır ve mebus pazarlıklarına girişilirken, yerli finans kapital de, bir «kül» olarak boş durmuyordu. «Türk Ekonomisini Elinde Tutan İş Adamları» Nisan ayı başında Divan Oteli'nde bir toplantı yapıyor ve «ülke sorunları»nı, GİZLİ bir gündem içerisinde görüşüyorlardı. Basına kapalı olarak oluşturulan bu toplantıya, Türkiye İşverenler Konfederasyon Başkanı Halit Narin yönetiyor ve toplantıda «işverenler»in bir çatı altında toplanıp tek vücut halinde hareket edilmesi karar altına alınıyordu. «Türk ekonomisini elinde tutan ve ülkenin en büyük işletmelerine sahip olanlardan» 32'si, bu toplantıya geliyor, 17'si ise çeşitli nedenlerle bu toplantıya katılamıyordu, «Ünlü» iş adamı Vehbi Koç, dört buçuk saat süren toplantının üç buçuk saatlık ilk kısmında hazır ve nazır bulunmuştu. Toplantının davetlileri, ise Sanayi ve Ticaret Odaları yetkilileri, Türk İş Adamları ve Sanayicileri kuruluşunun ileri gelenleri ile bir çok Holding kuruluşunun yönetim kurulu başkanlarından oluşuyordu.

Toplantıdan sonra, bir sohbet sırasında, Halit Narin şu cevheri yumurtlamaktan kendini alamıyordu: «Artık Türkiye'nin kısır siyasal çekişmelerle kaybedilecek vakti yoktur. Ülkenin İç ve dış düşmanlarından korunması için Türk Hür Teşebbüsü bir arada olma çabalarına başlamıştır. Demokrasinin çok konuşulup kaybolduğu yerde Türk Hür Teşebbüsü toplantı yapma gereğini duymuştur. 1975 yılı geçmiş yıllarda meydana gelen dertleri kapatacak güçte olacaktır. ELİMİZDE OLANLARIN KAYBOLMASINI İSTEMİYORŞAK iyi olanaklar yaratmalıyız.»

Güven oyu işlemlerinden bir hafta önce ise, Türkiye Sanayi Odaları Başkanları Komitesi Başkanı Sakıp Sabancı ile «sanayici» Ertuğrul Soysal, Ali Gevgilili'nin yönettiği «Düşünenlerin Forumu»nda bir araya gelerek ülke sorunlarını tartışıyorlardı. Sabancı bu sorunları ve çözümlerini şöyle açıklıyordu: «Dünya'da 1970'lerin yaşağıdımız şu günlerinde ekonomik bunalım gittikçe artan bir tempo içinde sürmektedir. Dünyadaki bu korkunç bunalımın yanı sıra, gelişmiş ülkelerde büyüme hızlarının durduğunu ya da ge-

rilediğini görüyoruz. 1930'lardan beri görülmemiş bir düzeye çıkmaktadır, işsizlik. Hammadde fiyatları ise tam bir keşmekeş içindedir. Bu büyük sıkıntılar aynı zamanda, Batılı devletlerin ödeme dengelerini bozuyorlar. Petrol üreten ülkeler de ise büyük bir finans gücünün doğduğu gerçektir.

Dünya böylesine anormal, olağandışı bir görünüm kazanırken bu güçlüklerin Türkiye'ye kadar gelmesi çok tabiiydi. Ancak güçlüklerin kendisine düşmesi gerekenden çok daha fazlasıyla karşılaşmıştır Türkiye... Bunun nedeni ise, uzun süren politik çekişmeler sonucu İSTİKRARLI, GÜÇLÜ, DEVAMLI ve PARLEMENTOYA DAYALI HÜKÜMETLER kurulamayışıdır... AP, MSP, CGP ve MSP hükümetinin devraldığı miras zor, çetin, güç bir mirastır. Bu bunalımların içinden çıkmamızın ise istikrarlı, devamlı, güvenli hükümetlere bağlı bulunduğu sır değildir.»

Görüldüğü gibi, yerli finans kapitalin en güçlü mihraklarından birinin temsilcisi durumundaki Sabancı, «asgari» değil, «azami» isteklerde bulunuyordu. Parlementoya dayalı, güvenli, istikrarlı ve güçlü tek hükümet bir CHP-AP koalisyonu olabilirdi. Ancak bu koalisyon için ise «koşullar» henüz yeterince «olgunlaşmış» sayılamayacağına göre, Sabancı'nın elindeki ile yetinmesi ve bir yandan MSP diğer yandan AP içindeki «savunucu»ları ile, ülke sorunlarına değilse bile, hiç değilse kendi sorunlarına çözümler araması gerekiyordu.

Sabancı «değerlendirme»sine şöyle devam edecekti: «Yeni hükümeti kısa sürede bekleyen sorunlar şöyle özetlenebilir:

1 — Türk dış ticareti yeniden alarm vermeğe başlamaktadır... Geçmişi çok iyi şekilde değerlendirerek, döviz rezervlerinin bitmesini önleyici tedbirler almak zorundayız.

2 — Kıbrıs sorunu uluslararası alanda hâlâ bir çözüme bağlanamamıştır. EKONOMİK YÖNDEN de oldukça büyük problemler yaratarak gelişmeye devam ediyor.

3 — İşçi dövizlerinin yurda daha sağlıklı bir biçimde getirilmesi gerekmektedir.

4 — Turizm sorununun geliştirilmesi zorunludur.

5 — Enerji alanı da kısa sürede olumlu gelişmeleri bekleyen bir başka alarm alanıdır.

6 — İŞÇİ VE İŞVEREN İLİŞKİLERİNİN ÜRETİMİ AZALTICI YÖNLERE GİTMESİNİ ENGELLEYEREK, HER İKİ TARAFIN BERABERLİK İÇİNDE YAŞAMASINI SAĞLAMAK başlıca sorunlardan bir başkasıdır.»

Hatırlanacağı gibi, Sabancı 11 Ocak tarihli Tarabya Konferansı'nda da aynı «BARIŞÇIL» ilişkiler savunmuştu: «İŞÇİ VE İŞVEREN MÜNASEBETLERİMİZİN İŞÇİLERİMİZİN LEHİNE OLARAK GELİŞMESİ ZARURETİNE İNANMAKLA BERABER, İŞVEREN MÜESSESELERİNİN YAŞAMASINI TEHLİKEYE DÜŞÜRECEK ŞEKİLDE GELİŞMEMESİNE DİKKAT ETMEK LÂZIM GELDİĞİNE BİLHASSA İŞARET ETMEK İSTERİM. AKSİ TAKTİRDE YUMULTLAYAN TAVUK KESİLMİŞ OLACAKTIR. Tabii bütün bu kararların alınması için memlekette bir an önce SİYASİ İSTİKRARIN TEESSÜSÜNÜN BİR ZARURET OLDUĞUNA değinmek isterim. Bu istikrar her şeyin başında gelmektedir. TÜRKİYE'NİN DEVAMLI VE AKILCI BİR HÜKÜMETE BUGÜN HER ZAMANDAN FAZLA İHTİYACI VARDIR. «Doğrusu Sabancı çok «tutarlı» bir politika izliyordu.

Daha ilerde Sabancı, kendisi için «özel» bir önem taşıyan konuyu ön plâna çıkarmak isteyecektir: «Türk Döviz rezervlerindeki erime çok aktüel bir sorundur. Döviz giderleri, yatırım mallarına, ham maddelere çok ve çok az ölçüde de tüketim mallarına gitmektedir. Bu alanlardaki sarflarına daha dikkatle kontrolu yararlıdır. Esas olan döviz giderlerini arttırıcı çalışmalardır. Türkiye'nin hem ham madde hem de sanayi ürün ihracı siyasetinde çok aktif bir vergi iadesi politikası artık zorunlu olmuştur. İhracatçı kredilerinin faiz kolaylıklarının sağlıklı düzeyde sağlanışı son derecede önemlidir.

PAMUK ve fındıkta, YÜKSEK TABAN FİYATI SİYASETİNİN SONUCU OLARAK ÖNEMLİ TIKANIKLIKLAR VAR: Müreffeh bir Türkiye'ye erişmek istiyorsak, sanayi ürün ihracına mutlaka daha çok önem vermeliyiz.

Sanayi ürünü ihracında karşılaşılan güçlüklerin en tipik örneği, pamuktaki durumdur. Pamuk ve pamuklu ürünler ihracatı, Türkiye'nin halen yapabildiği tüm ihracatın % 40'ını teşkil eder. Kooperatif, yüksek taban fiyatlarıyla satın aldıkları pamuğu dış

piyasalara ancak dünya fiyatlarıyla satarken, Türkiye'nin ulusal pamuk sanayicilerini, yani dıştan çok yüksek fiyatlarla teklif etmektedirler.

Düşününüz ki, dıştaki sanayici kooperatiflerden Türk pamuğunu kilosunu 12 liradan alırken, aynı pamuğu, aynı kooperatifler, 19 liradan almaya zorlanmaktadır. Bu 'biz pamuklu sanayi ürünü ihraç etmek istemiyoruz' demektir. Avrupalı'ya Türkiye pamuğu 12 liradan verilirken, aynı pamuğu 19 liradan alıp bunu işleyen Türk sanayicisi dış pazarlarda nasıl rekabet edebilir? Bu yoldan sanayi ürün ihracatı mümkün değildir.

Türkiye'nin sanayi ürün ihracatçısı olabilmesi için sanayiin girdilerini, mutlaka dış rakiplerle (hiç değilse) eşit şartlarla elde etmesi gerekir. Hammaddesi ülkemizde üretilen en büyük sanayi ürününü, kendi elimizle dışa daha ucuz, içe ise daha pahalı satmamız akıl almaz bir olaydır. Bugün kurulan dokuma tesislerinin çoğu pahalı ham madde yüzünden atıl durumdadır ve bu, istihdam sorununu da olumsuz etkilemektedir. Pamuğu Türk sanayicisine dünya fiyatlarıyla vermedikçe, son bunalımı çözmek mümkün değildir.» Görüldüğü gibi, Sabancı için sorun gelip «İŞÇİ» ye ve «HAMMADDE» ye dayanıyordu. İşgücünün fiyatı ve kristalleşmiş, «maddeleşmiş» işgücünden başka bir şey olmıyan Pamuğun fiyatı düşürülmeliydi.

Yine Tarabya Konferansı'nda Sabancı aynı «hayati» konuya şöyle değinmiştir: «Her şeyden evvel, Türkiye'nin ekonomik dengesinin dünya ile arasındaki ilişkilerle kurduğunu göz önünde tutarak dünya fiyat akışına ve aklı selime ters düşen YÜKSEK TABAN FİYATI ve sübvansiyonlara son vermek gerekir. «Bu sözlerin söylenmesinden 4 ay sonra, Sabancı aynı talepleri, Milliyetçi Cephe Hükümetinin karşısında da «Gündem» maddesi yapıyordu.

Düşünenlerin Forumunda Sabancı'nın enerji konusunda söyledikleri ise, hammaddede ve işçi «sorunları» konularında görüşlerinden daha az «ilginç» değildi: «Türkiye'nin enerji sorunu, çözüm bekleyen en acil sorunlarımızdan birisidir. Karanlığa doğru gitmektedir Türkiye... Artık hangi kaynaklarla KİMİN ENERJİ ÜRETMESİ GEREKTİĞİ TARTIŞMALARINI BIRAKIP, harekete geçmeliyiz. Enerjide en akıllı yol elbette, kendi kaynaklarımıza dayanarak yapılacak enerji üretimidir. Fakat vaktimizi, uzun tartışmalarla israf etmişizdir. Aslında en pahalı enerji, olmayan enerjidir. Bu gerçeği kabul ederek, HANGİ KAYNAKTAN VE KİM TARAFINDAN YAPILIRSA YAPILSIN, enerji üretiminde seferberlik ilân etmeliyiz.»

Sabancı ailesinin «mülkiyeti»ndeki AKBANK'ın Garanti Bankası, Türk Ticaret Bankası ve Yapı Kredi Bankası ile birlikte «meşhur» ÇUKUROVA ELEKTRİK A.Ş.'nin sahipleri arasında bulunduğu gözönünde tutulacak ve hele Akbank'la Yapı Kredi arasındaki yakın ilişkiler de bilince çıkarılacak olursa, Sabancı'nın neden «HANGİ KAY NAKTAN VE KİM TARAFINDAN YAPILIRSA YAPILSIN» enerji üretiminde seferberlik ilânından yana olduğu daha iyi anlaşılabilirdi.

Kredi alanında, Sabancı sermaye grubunun talepleri ise forumda şöyle özetleniyordu: Para kredi alanında ise özellikle, Merkez Bankası'nın 1974'te 50 milyar liralık kredilerinin dağılımında özel sektör payının ancak 7 milyardan ibaret kaldığını görüyoruz... Türk piyasasında bugün zor bir durum vardır ve kısa sürede piyasaya canlılık getirmek yararlıdır. Bu amaçla bankaların 'kanuni karşılıklar» kasasından yüzde beşlik bir bölümünün sadece yatırımlara götürülmek kaydıyla serbest bırakılması olumlu sonuç verecektir...

İran, Libya gibi büyük finans gücü beliren ve petrol kaynakları nedeniyle çeşitli sanayilerin ham maddesini teşkil eden doğal gazdan yararlanma imkânları bulunan kardeş devletlerle ilişkilerimizin en sağlıklı bir şekilde geliştirilmesinin, hükümetin izleyeceği politikalardan biri olmasında yarar vardır.

Ayrıca hızlı kalkınmamızda çok önemli rolü olacak YABANCI SERMAYE KURUMU'nun peşin bir hükümle, 'ülke zararınadır' diye yeterince işletilmemesi de doğru değildir. Uygur şartlarla ülkemizin yararına olacak projelerde yabancı sermaye kurumundan yeterince istifade etmek, yeni, sıhhatli bacaların gelmesini hızlandırır, gittikçe büyüyen istihdam sonunu çözmemize, sınai ürün ihracatçısı olmamıza bizi koşturabilir.»

Tarabya Konferansında bu konuya şöyle

değinilmişti: «Özel sektörün çalışmak ve yaşamak için muhtaç olduğu kredinin sağlanması bakımından kolaylıkla tahvil ihraç etmesi ve DIŞ ÖZEL KREDİLERDEN geniş çapta faydalanması şartlarının da gerçekleştirilmesinin bir zaruret halini aldığını burada belirtmek isterim. «Doğrusu, kimse Sabancı'nın hükümetleri gereken şekilde «uyarmadığı»nı söyleyemezdi. Sabancı «vatandaşlık» görevini çok önceden yerine getirmişti.

Sabancı Dokuma Sanayiinin içinde bulunduğu «acıklı» durumdan yakınırken, Devlet Plânlama Teşkilatı'nın sağladığı bilgileri değerlendiren TÜSİAD, 1968-1974 yılları arasında teşvik belgesi alan 1320 proje arasında «Dokuma Sanayiinin teşvik gören yerlerin başında geldiğini kamuoyuna duyurdu. 1320 proje için toplam 74 milyar 100 milyon TL. lık sabit sermaye yatırım öngörülmüş /ve teşvik belgesi verilen projelerin 134'ü çeşitli nedenlerle gerçekleştirilememişti Bu gerçekleştirilemiyen projelerin sabit sermaye yatırımları düşüldüğünde, ortaya 60 milyar liralık bir proje bütünlüğü çıkmaktadır. Dokuma sanayi ile ilgili projelerin sayısı ise 69 olup, bu projelerin öngördüğü toplam sabit sermaye yatırımı 9 milyar TL. sına ulaşmaktadır. Demek ki, herşeye rağmen, dokuma sanayii ev «sanayicilerimiz» hiç te üvey evlât muamelesi görmemişlerdi.

Sabancı sermaye grubunun «etkin»liği karşısında, en «saygın» finans kapital temsilcisi Vehbi Koç da, ne duruyor ne susuyordu. Milliyetçi Cephe Hükümeti ile ilgili oylamanın yapılacağı gün, bütün gazetelerde Koç'un «yurt ekonomisi ile ilgili eleştirisi» yayımlandı. Bu «eleştiride, şu «temel» konulara değiniyordu. Koç: «Dünya ülkeleri ve memleketimiz önemli olaylara sahne olmuş bulunuyor. Ülkemizi, işlerimizi ve çevremizi etkileyen belli başlı ekonomik gelişmeleri şöyle özetleyebiliriz: Kendileriyle ticari ilişkilerimiz bulunan Avrupa ülkelerinin ekonomik bünyeleri ciddi bir sarsıntı geçirmektedir. Enflâsyon, ödemeler dengesindeki açıklar ve bunun sonucu olarak ortaya çıkan işsizlik, Ortak Pazar ülkelerinin 17 yıllık işbirliğinin verimli sonuçlarını yavaş yavaş ortadan kaldırmaktadır. OTOMOTİV ENDÜSTRİSİ İÇİNDE BULUNDUĞU KRİZİ ATLATAMAMIŞTIR. Artan işsizliğin yeni bunalımlara sebep olacağından korkulmaktadır. Ortak tarım piyasası çözülmektedir. Hatta gümrük birliğinin tehlikede olduğu iddiaları yaygınlaşmaktadır...

Dünya ekonomisindeki eğilimler Türkiye'yi de hızla etkisi altına almış bulunmaktadır. Bu ETKİLERİN SONUCU OLARAK VE 1973 YILINDAN BU YANA İŞTİRAKLI HÜKÜMETLERE SAHİP OLAMAMANIN getirdiği sorunlar nedeniyle, ülkemizde, yatırımlar yavaşlamış, fiyatlar aşırı derecede artmış, tasarruf olanakları zayıflamış, ihracat artışı yavaşlamış, döviz stokları erimeye başlamış, ödemeler bilânçosu açıkları büyümüştür...

İçinde yaşadığımız zor şartlara rağmen birçok hayati konuda millet ve devlet olarak lüzumlu tedbirleri zamanında alamadığımız görülmektedir.

Petrol ihtiyacımızı karşılamak için 2975 yılında 800 milyon dolar ödeyeceğiz. Bu miktar bugünkü döviz varlığımızın yarısından fazladır. Buna rağmen hiçbir tasarrufa riayet etmemekteyiz.

Elektrik enerjisindeki kısıtlamalar sınai üretimimizi azaltmaktadır. Fabrikalar çalışamaz haldeyken, evlerimizde elektrik israfı devam etmektedir.

Döviz gelirimiz hızla azaldığı halde, yollarımızda her gün LÜKS OTOMOBİLLERİN SAYISI ARTMAKTADIR (Oysa Koç Holding kendi bünyesinde ülke koşullarına uygun, ucuz ve dayanıklı otomobiller üretmektedir; demek istiyor). Diğer taraftan kaçak olarak yurda giren sigara, elektronik aletler ve SİLÂH TİCARETİ'nin memleketin ne kadar dövizine mal olduğu bilinmemektedir.»

Bu «girizgâh»tan sonra Koç, kendisi ve ülke için «hayati» önem taşadığına inandığı konulara gelecektir: «Memlekette traktör sanayiinin tevsi projeler ilgili makamların müsaadesini beklerken, komple traktör ithalâtı için milyonlarca dolar döviz kullanılmaktadır...

Harp sanayii en ileri teknolojiyi gerektiren bir endüstri koludur. Bizim gibi gelişmekte olan ülkeler için, böyle bir sanayii tümüyle kurmak ve geliştirmek mümkün değildir. ANCAK, HER YIL İLERİYE DÖNÜK HAMLELER YAPAN TÜRK SANAYİİNİN, DİKKATLİ BİR PLÂNLAMA İLE, BU ALANDA DA ÖNEMLİ GİRİŞİMLERİ GER-

ÇEKLEŞTİRMESİ SAĞLANABİLİR. İMKÂNLARINDAN YARARLANILMAK İSTENDİĞİ TAKTİRDE, TÜRK ÖZEL SEKTÖRÜ KENDİSİNE DÜŞEN GÖREVİ YAPMAYA HAZIRDIR. (Uluslararası finans kapitalle işbirliğine gidilmeden bu işi kıvıramayız, elbette çorbada bizim tuzumuz olacak, ama gerçeği de gözden kaçırmıyalım; demek istiyor).»

Ve işte «MOTOR SANAYİİ»: Plânlı döneme geçişten sonra, ülkemizde motor endüstrisinin kurulması ciddi ve devamlı araştırma konusu yapılmıştır. Bu araştırmalara özel sektör şirketleri, kamu kuruluşları ve YABANCI ŞİRKETLER ilgi göstermişlerdir. Ülkemizde motor sanayii konusu yanlış yorumlanmış, ve bu yüzden motor imaline geçiş için takip edilecek doğru yol bulunmamıştır. Bu sebepledir ki devletin yetkili kuruluşları ve hükümetler karar vermekten çekinir hale gelmişlerdir. Böylece MOTOR SANAYİİ, YALNIZ KAMU KURULUŞLARININ HALLEDECEĞİ SANILAN BÜYÜK BİR MESELE HALİNE SOKULMUŞTUR.

Ülkemizde özel kesim otomotiv endüstrisini kurma görevini yüklenmiş ve bu sahaya yaptığı büyük yatırımlarla, bu sektörü KURULUŞ DÖNEMİNDEN GELİŞME DÖNEMİNE ulaştırmıştır. Nitekim son 10 yıl içinde zaman zaman karşılaşılan zorluklara rağmen, otomotiv endüstrisi alanına 4 milyar lirayı aşan bir yatırım yapılmış, ana ve yan sanayi kuruluşlarında 34 bin işçiye, bu endüstriyle ilgili diğer kuruluşlarda ise 100 bin kişiye iş sahası açmış bulunmaktadır.

Tecrübeler göstermiştir ki; DEVLET ENERJİ TEDARİKİ ve ULAŞIM gibi ALT YAPI HİZMETLERİNİ ZAMANINDA YERİNE GETİRDİĞİ HALLERDE, ÖZEL KESİMİN YATIRIM PROJELERİ SÜRATLE GERÇEKLEŞME VE EKONOMİK BAKIMDAN ÜLKE YARARINA VERİMLİ SONUÇLAR ALINMAKTADIR.

Bütün bu gerçeklere rağmen, MOTOR SANAYİİNİN DEVLET ELİYLE KURULMASINA KARAR VERİLECEK OLURSA, BU TEŞEBBÜS MİLLETE ÇOK PAHALIYA MAL EDİLECEK, HEM DE ÜRETİME GEÇİŞ İÇİN DAHA UZUN YILLAR BEKLEMEK ZORUNLU OLACAKTIR.»

Koç, yerli finans kapitalin, «Amentü»sünü ise, «ultımatom»unun sonuna saklamıştı: «CUMHURİYET HÜKÜMETLERİNDEN BEKLEDİĞİMİZ, BİZE ÇALIŞMA OLANAKLARI SAĞLAMAKTAN İBARETTİR.»

Milliyetçi Cephe Hükümeti, güven oyu olmadan önce, yerli finans kapitalin çıkarlarını en iyi savunacak politik kuruluşu CHP şeklinde tanımlayan, daha «liberal», daha «çağdaş», daha «ilerici» finans kapital kesimlerinin sözcüsü Ertuğrul Soysal da görüşlerini, Gevgililinin forumunda şöyle özetlemek olanağını elde ediyordu: «1930'lardan beri Batı'da en büyük kriz olarak nitelenen bunalım artık yavaş yavaş atlatılmaktadır. 1975'in ikinci yarısı ve özellikle 1976'dan itibaren dünyada yeni bir ekonomik denge oluşacağa benzemektedir.

Gelişmiş kapitalist ülkeler enflâsyonu önlemekten çok, artık işsizliği önlemekte birbirlerine öncelik vermektedirler. Bu amaçla vergi indirimleri, yatırım teşvikleri, faiz hadlerini düşürme politikaları uygulamaktadırlar...

Geri toplumlarda ise, sosyal bilinçlenme arttıkça, sömürülen ülkeler petrol gibi doğal kaynaklarına ve stratejik ürünlerine gittikçe sahip çıkmaktadırlar. Aralarında birlikler kuruyorlar, birleşik fiyat politikaları oluşturuyorlar. Bu bilinçlenme karşısında gelişmiş ülkelerin tepkileri olumsuzdur. Yoksul ülkelere teknoloji satışında kıskanç davranırken, silâh satışını teşvik etmektedirler. Petrolcülerden mamul ürün ve hizmetler karşılığı Batılıları büyük avanslar alırken, yabancı işçileri geldikleri ülkelere geri yollamaktadırlar. Bir yandan serbest ticareti savunurken, öte yandan da, ithalât vergileri ve kontenjanlarla, kara listelerle ithalâtı kısıtlamaktadırlar... Çevre sorunu doğuran sanayiler ve de emek yoğun endüstriler geri kalmış toplumlara ihraç edilmektedir artık...

Son olarak ta, çok uluslu kumpanyaların etkileri azalacağına artmaktadır.»

Görüldüğü gibi, gerektiğinde, bu kadar «açık sözlü» olabiliyordu, yerli finans kapital.

«Peki Türkiye'de durum nedir acaba?». Bu soruya verilecek cevap da açıktı Soysal için: «Siyasal bunalımlara bağlı olarak Türk ekonomisi yıllardır sahipsiz kalmıştır. Enflâsyon en ağır biçimde etkilemektedir ülke-

yi. Batılı OECD ülkeleri arasında fiyat artışları bakımından en başlarda bulunmaktadır Türkiye.

Enflâsyon hızına rağmen yatırımlar beklenen çapta artmamış, plân hedeflerinin gerisinde kalmıştır...

İstihdam ve işsizlik tehlikeli düzeydedir.

İç barış, sosyal barış bozuktur. 1971-1973 yıllarında reel ücretler artarken, enflâsyonun etkisiyle 1974'te reel ücretlerde de düşüş başlamıştır. Hayat pahalılığından dar gelirliler çok etkilenmektedir.

...... Vergi kaçakçılığı utanç vericidir ve bu konuda devlet acizdir. Enerji bunalımı en ciddî sorunlardan birisidir......

Dış ticaret dengesi gerçekten olumsuz yönde gelişmektedir...... Yurttaştaki karamsarlık, güvensizlik; HIRS ve ENDİŞELERLE, ÇIKARCILIKLA yaygınlaştırılmaktadır.

GELİR BÖLÜŞÜMÜNDEKİ ADALETSİZLİK AZALACAĞINA ARTMAKTADIR VE SOSYAL YARALAR, BİRİKİMLER ÇOĞALMAKTADIR.»

Okuyan da, nerdeyse, kendisini «Halkın Umudu» Ecevit'in bir yeni açıklamasıyla karşı karşıya sanacak. Böylesine «uyanık», böylesine «yol gösterici», böylesine «düzen değişikliği»nden yanadır birtakım finans kapital temsilcileri ve ülke için öngördükleri de ne Ecevit'in ne de «Sosyal Demokrasi» nin öngördüklerinden farklı değildir. Şöyle ki: «Bu genel perspektif içinde Türkiye'nin sorunlarını uzun vadeli olarak şu noktalarda özetleyebiliriz:

1 — Türk ulusunu, ÇAĞDAŞ eğitime kavuşturmalıyız.

2 — ÇAĞDAŞ devleti kurmalıyız.

3 — Kişisel adaletle bölgesel dengeli kalkınmayı gerçekleştirmeliyiz.

4 — Sanayileşmede yeni model ve plân disiplini ihtiyacı içerisindeyiz.

5 — Tarımda reform yapmalı, tarımsal üretime de yönelmeliyiz.

6 — Belirli hizmet ve deniz ulaştırma sektörlerine ağırlık vermeliyiz.

Herhalde, burada «Sosyal Demokrat» ekonomi politikanın bir kesimi ile karşı karşıyayız.

Bazı «açılış» noktalarını ise, Soysal şu şekilde somutlamaktadır: «Döviz gelirlerini arttırmak bakımından, sözgelişi, İran'la sanayi işbirliği yapmak bir başka çıkış yolu olarak görünüyor. İran, dövizlerini yatırıma çevirmek istemekte; yüzde 49'u aşmıyan yabancı sermaye iştiraklerine, liberal bir anlayışla kapılarını açmaktadır. İran'ın sanayi türleri ve boyutları Türkiye'nin çok gerisindedir. Türk müteşebbisleri başarı kazandıkları ve ihracını başardıkları ürünler için, İran'da işbirliği olasılıklarını derhal bulacaklardır.

Türk sanayiinin özelliği, döviz konusunda dışa bağlılığı 1970'lerde içinden çıkılmaz raddelere gelmiştir. Türk sanayii araya da hammaddeleriyle büyük çapta dışa bağlı bulunduğu için, ihracat yaptığı zaman bile kaçınılmaz olarak girdiklerinde döviz harcamaya mecburdur. Bu hatalarla şekillenmiştir sanayileşme modelimiz... Hiç olmazsa bu günden sonra dışa bağı azaltacak emek yoğun teknolojiler seçilmesi, özellikle dış rekabete açık olmayan sanayilerde yararlı sonuç verecektir.

Son güncel sorunu teşkil eden vergi kaçakçılığı ise Türkiye'de müthiş bir spekülâsyon ve vurgunculuk haline dönüşmüş bulunuyor. Stokçular, emlâkçiler, demir ithalâtçıları, sentetik elyaf faturalarında oynamalar yapan bazı kişiler, serbest meslek erbabı vergi kaçırmada yarış halindedir... İki milyon liralık apartman alan insana bu iki milyon liranın vergi beyanını soracak devlet arıyorum. Bu olmazsa vergi verenlerin isyanı ayyuka çıkacaktır. Vergi veren herkes vergi vermeyenden müştekidir. Türkiye dev leti çağa yetişmemiştir, ama vergi adaletini, vergi ödemeyi başaramazsa, bütün çabalar boşunadır, Türkiye'de sosyal yaralar devam edecek, belki de büyüyüp gidecektir.»

Açıkça belirtmese de, Soysal'ın kalbinde yatan aslanın, Karaoğlan imajlı, CHP aslanı olduğu ortadaydı ve ancak kısa süreli hedefler için oluşmuşa benzeyen bu yeni hükümetten Sosyal ve onun gibi «rasyonel» ve uzun dönemler için düşünen yerli finans kapital kesimlerinin fazla bir şey bekledikleri yoktu.

Milliyetçi Cephe hükümetinden «Sosyal Barış»ı gerçekleştirmesini beklemek, ölü gözünden yaş beklemekten farksızdı. Ama «uyarılar» yapılması gerekliydi ve bu konuda herhalde Soysal'dan daha yetkilisini bulmak «olanaksız»dı: Nitekim forum'da görüşlerini

şu şekilde toparlamasını becerecekti Soysal: «Sanayileşme konusunda bundan sonrası için yeni bazı önerilerim var:

1 — Türkiye'nin sanayileşmesinde yapılan hataları tekrarlamaya artık takatı kalmamıştır. Türkiye'de, BU REJİM'DE DEVAM EDECEĞİMİZE GÖRE, Mutlaka yeni bir sanayileşme modeli geliştirilmelidir. Modelin içinde Türkiye'deki madde ve kafa olanaklarını hazin bir şekilde harcayan AZINLIĞIN tüketim maddeleri üretimine bir son verme günü artık gelmiştir. Azınlığın tüketim maddeleri büyük şehirlerde yatırılabilir fonları gerçekten heba etmektedir.

2 — Tüm sektörlerin yatırım ve işletmeleri plân disiplinine alınmalıdır. Türk müteşebbisini plân disiplini dışında, sadece teşvik mekanizmasıyla kendi haline bırakmanın, özendirmenin, gücendirmenin artık günü aşılmıştır.

3 — Teknoloji seçimlerinde Batı'nın ve çok uluslu şirketlerin önerilerine, modalarına kapılmamanın günüdür. Devlet te, özel kesim de çok hata yaptı, fakat bugün Türkiye'nin gerçeklerini, hızlı nüfus artışını gözönüne alıp, bu ülke içinde kendini döndürecek hiç olmazsa dış rekabete açık olmayan sanayide mutlak emek yoğun teknoloji türlerinin geliştirilmesi zorunludur. Aksi takdirde istihdam yükünden kurtulmak için çok pahalıya aldığımız teknolojiler, hem istihdam eksikliği yaratıyor hem fonumuzu emiyor,

4 — ... Dış basına göre, geri kalmış ülkelerde vergi kaçakçılığı yüzde 90'ı buluyor. Eğer bu fonlar istenmeden yatırıma dönüşüyorsa biraz sevinebiliriz. Ama kaçırılan vergilerin büyük bir bölümü yararsız, belki de zararlı tüketimle heba olmakta ya da yanlış yerlere harcanmaktadır.»

Sosyal'ın önerdiği reform, uygulama ve planlamayı ise, dört başlı ve «ÇAĞIN GERİSİ»de kalmış Milliyetçi Cephe koalisyonu değil, ancak Ecevit ve CHP'nin başını çektiği yeni ve «çağdaş» bir oluşum gerçekleştirebilirdi.

İşte böylesine zengin değerlendirmeler ve kamuoyuluşturma çabaları içerisinde güven oyuna gidilirken, hükümet programı okundu ve «eleştirildi».

PROGRAM VE ELEŞTİRİSİ

Başbakan Süleyman Demirel'in Millet Meclisi ve Senato'da okuduğu program, açık ve seçik bir şekilde seçim yatırımı programıydı. Programda yeni bir döneme girildiği öne sürülüyor ve şöyle bir durum değerlendirmesi yapılıyordu: «Şimdi yeni bir dönemin eşiğindeyiz. Demokratik rejimin ve millet hakimiyeti ilkesinin gereklerine uygun olarak kurulmuş bulunan hükümetimiz sadece desteğine mazhar olacağı siyasî grupların ve gruplar dışındaki değerli parlemento üyelerinin değil, bütün milletin hükümeti. Türkiye Cumhuriyeti'nin hükümeti olduğunu idraki içinde çalışacaktır. Türk milliyetçiliği hükümetimizin ilham kaynağıdır.

HÜKÜMETİMİZ, KOMÜNİZME, HER ÇEŞİT ANARŞİYE VE KANUN DIŞI EYLEMLERE, VE MİLLİ BÜTÜNLÜĞÜ ZEDELEYİCİ VE CUMHURİYETİ TAHRİK EDİCİ HER TÜRLÜ FAALİYETE KARŞI DEVLETİN, ANAYASA DÜZENİ İÇİNDE KENDİSİNİ SAVUNMASINI VE BU ÇEŞİT TEHLİKE VE FAALİYETLERLE ETKİLİ ŞEKİLDE MÜCADELE EDİLMESİNİ KESİN BİR ZARURET SAYMAKTADIR.

...... Hükümetimiz, siyasî partilerin seçim ittifakı yapabilmelerini sağlamak maksadıyla hazırlanmış ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na sunulmuş olan kanun teklifinin en kısa zamanda kanunlaştırılmasında, Türk demokrasisinin güçlenmesi ve istikrarı açısından büyük yarar görmektedir...

TRT'nin tarafsızlığı ve Anayasa'nın 121. maddesindeki ilkelere sadık kalması sağlanacaktır. TRT'nin devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğünü sarsıcı, cumhuriyeti tahrif edici, milli güvenliğe ve genel ahlâka zarar verici yayınlar yapması önlenecektir...

İç huzur ve barışın sağlanmasına büyük dikkat gösterilecektir. Güvenlik kuvvetlerine lâyık oldukları yer ve önem verilecek, bunların vazife onuru korunacak, manevî ve maddî bakımdan gerekli güce sahip olmaları sağlanacaktır. TOPLANTI ve GÖSTERİ YÜRÜYÜŞLERİ MEVZUATINDA BOŞLUK DOLDURULACAKTIR...

Tasarruf eğilimini arttırıcı ve tasarrufların üretici sektörlere yönelmesini sağlayıcı, kâr ortaklığı esasını da içine alan, güvenilir

bir sermaye piyasasının geliştirilmesi için gerekli tedbirler anılacaktır......

Sanayiin temel üretim malları üreten ve Türkiye'de ağır sanayiin ve bu meyanda MİLLİ HARP SANAYİİNİN KURULMASINA İMKAN VERECEK BİR YAPIDA GELİŞMESİ SAĞLANACAKTIR......

Sanayileşme hareketlerine halkın yaygın bir şekilde katılmasını ve mahallî insiyatifin güçlü bir şekilde harekete geçirilmesini sağlamak maksadıyla özel kuruluş esaslarına sahip kalkınma şirketleri kurulacaktır. (HALK SEKTÖRÜ MÜ?)......

Türkiye ve ABD son otuz yıl içinde yakın dostluk ilişkileri sürdürmüşler ve gerek karşılıklı güvenleri gerek dünya barışı için yararlı olan sıkı bir işbirliği ve karşılıklı yardım içinde bulunmuşlardır. Bu işbirliğinin yararlı ve etkili olması aradaki menfaat dengesine itina ve ilişkilerde eşitlik ve karşılıklı saygı esasına riayet edilmiş olmasına geniş ölçüde bağlı olagelmiştir. Bunun aynı düzeyde devamı da bu esaslara karşılıklı ve aynı şekilde saygılı olmakla mümkündür. Kongre'nin aldığı son silâh ambargosu kararı, bu ilişkilerin ve işbirliğinin dayandığı genel felsefeyi farklı anlıyan bir zihniyetin ifadesidir.

Bu karar ABD'nin kendi yararları arasında bir öncelik ve değerlendirmesi bakımından da isabetli sayılamıyacağı gibi, gerçekleştirmeye yöneldiği amaç bakımından da tamamen ters bir netice vermeye mahkûmdur......

... Türk - Yunan ilişkilerini olumsuz yöne iten diğer bir konu, Ege Denizi sorunlarıdır. Ege Denizi'nde mevcut karasuları rejiminin komşumuz tarafından tek taraflı ve sorumsuz bir kararla değiştirilmesine kalkışıldığı taktirde bu, davranışının kesinlikle karşısında yer almak zorunluğu doğar, devletler hukuku ilkelerine aykırı böyle bir hareketi Türkiye'nin herhangi bir şekilde tanınması mümkün değildir. Ayrıca Ege Denizi Hava Sahası'nın kontrolü konusuna ve 12 Adalar'da gittikçe yoğunlaştığı bilinen silâhlanma faaliyetleri karşısında da Türkiye kendi yararlarına en uygun teşebbüslerde bulunmağa devam edecektir......

Bu dönem bir huzur, kalkınma ve hamle dönemi olacaktır...... Bu dönem anarşinin ve iç kavga kışkırtıcılığının himaye gördüğü değil, kardeşliğin, kanunlara saygının, kanun hakimiyetinin teşvik gördüğü ve sağlandığı bir dönem olacaktır. Yoksulluk sömürüsü yapmayacağız, fakat yoksulların dar gelirlilerin acı ve ızdıraplarını ciddi tedbirlerle gidermeye çalışacağız. Yurdumuzun geleceğini temsil eden gençlerimizin bütün meselelerine sevgi ile eğileceğiz. Fikir ve inanç hürriyetini koruyacak, anarşiye, kanun dışı eylemlere kesinlikle dur diyeceğiz.»

Program'da ayrıca gübre üreten fabrikaların, başta finansman olmak üzere, bütün dar boğazlarının giderileceği, gübre fiyatlarında indirim yapılacağı, tarıma dayalı sanayiinin geliştirileceği, enerji tesislerinin, yeni gübre fabrikalarının, yeni şeker fabrikalarının, Demir-Çelik tesislerinin, metalurji sanayiinin, elektronik ve telekominikasyon sanayiinin, MOTOR SANAYİİNİN, otomotiv alanında aktarma organları sanayiinin, takım tezgâhları sanayiinin, ağır elektronik ekipman sanayiinin, tarım ve iş makinaları sanayiinin ve gemi inşa sanayiinin kurulmasına «mutlaka» hız verileceği ileri sürülüyordu.

Öte yandan yine programa göre, istedikleri taktirde kadın işçiler 20 yılda emekli olabilecekler ve kıdem tazminatı da 15 günden 30 güne çıkarılacaktı.

Görüldüğü gibi, program şu noktalarda somutlaşıyordu:

1 — Bilinçlenmemiş kitleleri etkileyebilmek ve mümkünse CHP'yi bir köşeye sıkıştırabilmek amacıyla, «Komünizmle Savaş» «ilkesi»nin ışığında öküzün altında buzağı aranacaktı.

Milliyetçi Cephe Koalisyonunun arkasındaki finans gruplarının, hiç değilse kısa süreli talepleri karşılanacaktı.

3 — Bir yandan küçük burjuva kitlelerini, diğer yandan «etkili ve yetkili» çevrelerin yakınlığını sağlıyabilmek için, Kıbrıs, Ege Sahanlığı gibi «sorunlar» kızıştırılacak, şovenizm kışkırtılacaktı. Bu arada, göstermelik bir tepki ile ABD'ye sözde posta atılması da mümkündü. Bu konularda Demirel, büyük güçlükler çekmeyeceğe benzerdi, çünkü M.C. Koalisyonun önünde çok «başarılı» bir Ecevit örneği, bir Kıbrıs «fetih» olgusu vardı.

4 — Seçim kanununda «gerekli» değişiklikler yapılıp, TRT'de «hiza» ya sokulduk-

tan sonra seçimlere gidilebilecekti.

Dört başlı hükümetin hedeflerini böyle özetlemek mümkündü.

Bu programını eleştirisini yapmak görevi ise, CHP'den Necdet Uğur'a verilecekti. Uğur, bir yerde, Ertuğrul Soysal'dan, hatta, «Halkımızın Umudu» Ecevit'ten de daha açık bir sözlülükle (gerçekte bu derecede açık sözlülük toparlayıcı ve olgun bir kişilik göstermesi gereken Ecevit'e düşmezdi) bu programı şu şekilde eleştiriyordu: «Cephe hükümetinin programı yüzeysel ve kısa vadeli şirin görünme çabaları ile dolu. Programda baştan sona seçim hükümeti sloganlarından başka bir şey bulamıyorsunuz. Bu bir mavi boncuk programıdır. İş yapmak isteyen, Türkiye'yi enflâsyon ve işsizlikten kurtarma amacını güden ciddî bir hükümetin programı ne böyle şirinlik muskası gibi olur, ne de başbakan adayı ve yardımcılarının davranışları daha güvenoyu almadan böylesine hafif ve sorumsuz olurdu.

Programı ilk okuduğunuzda bugüne kadar CHP'nin izlediği politikayı andıran görüntüler, izler var gibi geliyor...

Sosyal güvenlik politikası güder gibi görünen bu program gerçekte Türk toplumunun gelir ve servet dağılımındaki dengesizlikleri daha da arttıracaktır.

Karşımızdaki Cephe Hükümeti sağ ekonomik güç temsilcilerinin kurduğu suni, tutarsız, geçici, belli bir amaç, yani bir seçim amacında birleşmiş partilerin kurduğu bir hükümettir.

Gerçekte bu hükümet çelişen ekonomik çıkarların danışıklı döğüşlü, geçici bir birleşmesidir. Böylesine bir topluluğun uzun sürekli bir hükümet olmayacağını belki cephenin bazı liderleri bilmeyebilir.

...... Ama sayın Demirel bu işin uzun süre yürümeyeceğini çok iyi bilir. Eskiden başkanlığı sırasında bu ekonomik çıkarları bağdaştırmaya, dengelemeye çalışmış, ama başaramamıştı. En sonunda bağdaştırmaktan vazgeçip büyük sermaye kuruluşların gelişme ve desteklenmesini seçti. Bunun sonucu da partisinin parçalanması oldu. (Daha açıkçası, Demirel ve AP yerli finans kapital çıkarlarına, çok büyük bir öncelik ve ağırlık tanıyınca, tefeci-bezirgânlığın bir kesimi partiden kopmuş, ve bu kesim daha sonra MNP, MSP ve DP gibi örgütlerin maya ve kuruluşunda yeralmıştı.)»

Uğur, bu «gerçekçi» analizden sonra, koalisyonun ömrü üzerinde duracaktı: «Sayın Demirel kısa bir süre de olsa, öteki sermaye gruplarının temsilcilerini etrafında toplayarak kendi tabanını bir başka deyimle kendi ekonomik sağını genişletmek istiyor. Ama bunun olanak dışı olduğunu yakında eski Odalar Birliği Genel Sekreteri (Erbakan) kendisine bir kez daha anlatacaktır.

Kaldı ki devletin elindeki olanaklar bugün değil, Çukurova-İstanbul-İzmir büyük sermaye üçlüsü ile Anadolu sermayesi arasında, bu üçlünün kendi arasında bile bölüşmeye yeterli değildir.

Yalnız seçim dönemine kadar aldatıcı bir genişlik peşinde koşanlar, iktidarda hesaplandıklarından daha fazla kalırsa perişan olacaklarını bilirler. Ama yalnız bu nedenle değil sermaye gruplarının çelişen çarklarını bağdaştırmak yolu olmadığı için Sayın Demirel bir süre sonra, hem de kısa bir süre sonra 'icraat Hükümeti' türkülerini bırakıp bir erken seçim oldu-bittisi peşinde koşacaktır.

Cephe Hükümeti karşısında CHP olarak iki büyük kuşkumuz Cephe ortaklarının kısa günün kârını paylaşmak için izleyecekleri görülen asri enflâsyonist politikanın ekonomik istikrarı büsbütün bozup, fiyat artışlarını önüne geçilmez hale getirmesidir......

İkinci kuşkumuz cephe ortaklarının MOTOR SANAYİİNİ BÜYÜK HOLDİNGLERDEN BİRİNE VERMESİDİR. Üçüncü beş yıllık plânda motor sanayiinin kamu kesimince kurulacağı öngörülmüşken, son aylar da bu sanayiin özel kesimin TEKELCİ SERMAYESİNE aktarma çabaları çok mesafe almış görünmektedir. Büyük holdingler motor sanayiinde aslan payını almanın kıyasıya mücadelesi içindedirler. Bu mücadele kamu oyundan saklanamaz hale gelmiştir. MOTOR SANAYİİ, kendi öneminin yanında, SAVAŞ SANAYİİNİN DE ESASI OLACAĞI İÇİN BÜYÜK ÖNEM TAŞIR...»

Uğur; bu arada güven oylamasını engelleyebilmek için kendi partisinin tıpkı diğer «düzen» partileri gibi bezirgânlık oyunlarına giriştiğini, her nedense unutuyor ve unutturmağa çalışıyordu. CHP'nin «transfer» işlemlerini yüzüne gözüne bulaştırdığı, bunun-

ıa beraber, niteliği, kimliği, geçmişi kim olursa olsun, Cephe mensuplarından adam koparmağa çalıştığı ortadaydı. Bütün bezirgân oyunları halkın gözü önünde oynanmıştı ve halk «tencere dibin kara» diyenin, kendi dibinin de, hiç değilse aynı derecede kara olduğunu açıkça görmüştü.

İşte bu gelişmeler altında güven oylamasına gidildi. Bir yanda, geçmişte tek başına temsil ettiği finans kapital-tefeci-bezirgân ortaklığını bu defa, yanına aldığı MSP, CGP ve MHP ile temsil etmeğe çalışan AP, öte yanda yerli finans kapitalin daha geniş kesimlerinin teveccühünü kazanabilmek için daha bir süre «olgunlaşması» zorunlu bulunan CHP ve parçalanmış bir DP. Demek ki oyun, egemen sınıf ve zümreler arasında oynanıyordu. Fakat, elbette ki, egemen sınıf ve zümreler arasındaki bu iktidar kavgasının arkasında, işçi sınıfımızın, emekçi kitlelerin, tüm halkımızın ekonomik, demokratik ve politik mücadelesinin belirleyici koşulları ve etmenleri vardı. Mücadele, görünüşte, egemenler arasındaydı, fakat, temelde, derinde, bu mücadele ezilen ve sömürülen kitlelerle egemen zümre ve sınıflar arasında cereyan ediyordu. Finans kapital zümrelerinin somut iktidar mücadelesi, emekçi halkımıza karşı yürüttükleri mücadelenin bir veçhesinden başka bir şey değildi. Ve bütün mücadelelerin, daha bir arka plânın da emperyalist bloklar arasındaki çelişkiler, dünya kapitalizminin içinde bulunduğu bunalım ve hepsinden önemlisi uluslararası işçi sınıfı hareketiyle genel olarak emperyalizm arasındaki hesaplaşma yer alıyordu.

Güven oyu işlemlerinden hemen sonra, Milliyetçi Cephe koalisyonunu destekleyen güçler, faturalarını birer birer sunmağa başladılar. Örneğin Yaşar Holding İdare Meclisi Başkanı Selçuk Yaşar, 17 Nisan'da gazetelerde yayınlanan bir konuşmasında «Demirel Hükümeti'nin ele alacağı konuların başında faiz oranlarını düşürmek gelmektedir» diyordu.

DYO ve DYOSAD Türkiye bayiler toplantısında yapılan bu konuşmada Yaşar, şu konulara değinmekten geri kalmıyordu: «Çeşitli buhranlarla geçen 1974 yılında binbir güçlükle verilen teşvik belgelerinin ancak dörtte biri gerçekleşebilmiş, yatırımlar önemli ölçüde azalmıştır. Türkiye sıkıntılı günler geçirmiştir ve geçirmektedir. Bütün bunlardan kurtulmak için, SİYASİ İSTİKRARIN SAĞLANMASI ve yatırımlara hız verilmesi şarttır. Bürokratik engeller kaldırılmalı, DÜŞMANLIKLAR SONA ERDİRİLMELİDİR.»

Konuşmasının daha sonraki bölümünde, Yaşar «Batı'da olduğu gibi halka açık şirketlerin gelişmesini ve buna hür teşebbüsünün önderlik etmesini istediklerini belirtmiş ve, «daha önemlisi sosyal adalet, SOSYAL GÜVENLİK İSTİYORUZ» diyerek yeni hükümetten neleri talep ettiklerini ortaya koymuştur.

Ege Bölgesi'nin en güçlü temsilcisi Yaşar'dan hemen sonra söz sırası Ege Bölgesi Sanayi Odası Başkanı Şinasi Ertan'a geliyordu. Ertan'ın hükümet programına ilişkin görüşleri ise şöyle özetleniyordu: «Tüm sorunlarımızın kısa sürede çözümleneceğini beklemek iyimserlik olur. Yeni hükümetin normal yasama süresince görev başında kalması bile programındaki sorunların tümünün ele alınmasına izin vermeyecektir. İŞÇİ-İŞVEREN İLİŞKİLERİ İSE TOPLUMSAL BİR SORUN OLUP, YASALARDA CESUR DÜZELTMELER YAPILMADIKÇA ÜLKEYİ ZOR GÜNLER BEKLEMEKTEDİR.»

Güven oylamasından bir gün sonra, Sakıp Sabancı'nın başkanlık ettiği Sanayi Odaları Başkanlık Divanı ise, hükümetten dış borçlanma yollarını biran önce açmasını, çalışma «BARIŞI» nı sağlamasını talep ediyordu.

Ve bu arada, Erbakan'ın ve MSP'in çok güçlü olduğu Konya'da 15 bin dizel motoru yapacak bir tesisin kurulmasının kesinlik kazandığı kamu oyuna açıklanıyordu.

Hükümetin ilk 'icraatı' ise, gübre fiyatlarını düşürmek olmuştu.

Güven oyundan sadece 5 gün sonra Türkiye İşverenler Sendikası Konfederasyonu Başkanı Halit Narin'le görüşen Başbakan Yardımcısı ve Devlet Bakanı Erbakan şu müjdeyi veriyordu: «Bir takım sınıf kavgalarından hiç bir memleket hayır görmemiştir. İlk bakışta bazı zihniyetler, biz işçiye şöyle bir mücadeleyle daha çok hak kopartalım gibi kısa vadeli düşüncelere kapılmışlardır. Halbuki önemli olan çalışma hayatındaki dengedir. Onun için bir şey yapalım derken asıl işin bütününü bozmaktan kimse-

ye fayda gelmez. Onun için kardeş olmak esastır. İşçi işveren kavgası bizim memleketimizin tarihinde görülmemiş hadisedir.»

(Tarihte yaşıyan Erbakan'ın somut tarihi bilmemesi, daha doğrusu bilmek istemeyişi sosyal diyalektiğin bir yansıması değil miydi?

Erbakan'a göre işçilerle işverenler arasındaki mücadele batıya özgü bir hastalıktı ve Türkiye bu hastalığa karşı dezenfekte edilmiş, karantinaya alınmıştı.

Güven oylamasından tam bir hafta sonra ise, pamuk stoklarının dünya fiyatları üzerinden tekstil sanayicilerine devredileceği ve pamuk ipliği ile pamuklu mamullerde ihracat yapıldığı taktirde % 25 vergi iadesini öngören kararname hükümlerinin geçerli sayılacağı kamu oyuna açıklanıyordu. Sabancı'nın değindiği «ülke sorunu» böylece çözüm yoluna giriyordu.

Aynı günlerde, büyük bir «raslantı» ile, Sümerbank Genel Müdür yardımcısı, İşletme İktisadı Enstitüsü'nde yaptığı bir konuşmada şöyle diyordu: «Türkiye'de dokuma ürünlerinin maliyetinde ham maddenin payı yüzde 50, işçiliğin payı ise yüzde 20-30 arasında değişmektedir. İhracat olanakları yaratmak için, pamuk taban fiyatları ve asgarî ücretlerin saptanmasında bu iki faktör gözönünde tutulmalı ve dünya fiyatlarıyla uyum sağlanmalıdır. İhracatta üstünlük sağlanabilmesi amacıyla yüksek verimli makineler kullanılması da zorunludur. Eldeki iplik fazlasının mamul hale ettirilip katma değerle birlikte ihraç edilebilmesi ancak ÇOK YÜKSEK TEŞVİK TEDBİRLERİNİN ALINMASIYLA GERÇEKLEŞEBİLİR.»

İşletme İktisadı Enstitüsü'nün «Üniversite-İş Hayatı İşbirliği Programı»nda söz olan diğer konuşmacı, Dr. Ayverdi ise, dokuma sanayiindeki krizin atlatılması için şu önerilerde bulunuyordu. «İhracatı arttırmak için vergi iade oranları yeniden ayarlanmalıdır.

— Özellikle dokuma ihracatı yapacak fabrikalara, pamuk kooperatiflerce, uluslar arası fiyat üzerinden verilmelidir.

— Pamuklu iplik fabrikalarına da yeni ihracat teşvikleri uygulanmalıdır.

— Konfeksiyon sanayii geliştirilmelidir.

— Güçlü ihracat örgütleri kurulmalıdır.»

Görüldüğü gibi, Sabancı «ülke Sorunları»nın savunulmasında, sadece hükümet içerisinde değil, büyük bürokratlarla bilim adamlarımız arasında da «yandaş» bulabiliyordu. kolayca. Diğer bir deyişle antika kalemiyle ve ilmiyle kalıntılarından da «mesele»yi açıklıkla görenler çıkabiliyordu.

Ve yine bu sıralarda Ankara'da bulunan Koç'un motor sanayi hakkında «temaslar»da bulunduğu öğreniliyordu. Montaj ürünü taşıma araçlarına da zam istemiş ve bu zammın asgari 30.000 Tl civarında olmasında ısrar etmişti. Koç.

Öte yandan yeni hükümetin teşkiyle kurulacak motor sanayiinde, yerli finans kapital içerisinde aslan payının Koç Holding'le Hacı Ömer Sabancı Holding'e düştüğü açıklık kazanıyordu. Elbetteki bu «paylaşım»da, diğer aslan payı, uluslararası finans kapitale düşecekti.

Bütün bu gelişmeler içerisinde, Gevgilili, bir yeni forum daha toplayarak, güven oyu sonrasını «değerlendiriyor» du. 20 Nisan tarihli bu değerlendirme forumunda görüşlerini açıklayan, Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği Başkanı Feyyaz Berker, bu görüşler arasında şu hususlara da yer veriyordu: «Dış kaynaklardan gerekli finansman olanakları aranmalıdır. Dış kaynaklardan finansman olanaklarının özellikle Türkiye'nin son zamanlarda izlediği olumlu Orta Doğu siyaseti ile birlikte düşünülmesi zorunludur. Bu arada, Orta Doğu ülkeleri ile ilişkilerde Türkiye'de ve dışardaki yatırımlara dönük, gerçekçi ve pratik tedbirlerle teşvikleri de getirmek gerekiyor...

Hükümet programında genel hatlarıyla ifade edilmiş olan ilkeler, muhalefet ve iktidar partileri arasında bugün asgari müştereklerı oluşturabilecek şartları bünyesinde taşımaktadır. Dolayısiyle Parlamentonun bu asgari müştereklerde birleşerek (Yani somutta CHP - AP işbirliği) Türkiye'nin bu çok önemli tarihsel döneminde ülkeyi dar boğazlardan kurtaracak politikaları sağlaması, en ön plânda gelmektedir...

İthalâtta büyük ödemelere yol açmış olan alanlarda Türkiye'nin hem büyük tasarruflara gitmesi hem de bu ürünlerin Türkiye'de sağlanmasına dönük yatırımlara hız vermesi gerekir. Bunlar:

— Petrol araması,

— MOTOR SANAYİİNİN KURULMASI,

— Gemi satın alınarak ödenen navlunların azaltılması,

— Gübre ithalâtının azaltılması için yurtta gübre sanayiine öncelik verilmesidir.»

Güven oylamasından sonraki bir hafta içerisinde somutlaşan talep ve öneriler bunlardı ve bu talepleri yeni taleplerin, yeni önerilerin izleyeceği muhakkaktı.

Buraya kadar belirtilen hususlar hükümeti destekleyen finans kapital mihraklarının başında Çukurova ve İzmir finans guruplarının geldiğini ortaya koyuyor. Nitekim, yaklaşık olarak bir yıl kadar önce yine İLKE dergisinde yayınlanan bir araştırmada bu gerçekliğe, özet halinde de olsa değinilmemiş değildi: «Görüldüğü gibi Sabancı Ailesi'nin kontrol ettiği 'sermaye' diğer finans grupları ile belirli çıkar ilişkileri ve bütünlüğü içerisindedir. Bu çıkar ilişkileri elbette ki, finans kapital mihrakları arasında çelişkilerin mevcut olmadığı anlamına gelmez.

Şimdiye kadar incelenen iki dev holding, yani Koç ve Hacı Ömer Sabancı Holding tarihsel gelişimleri bakımından karşılaştırıldıklarında şu gerçeği görüyoruz. Koç Holding ya da Koç Ailesi'nin kontrolundaki 'sermaye' hemen Millî Kurtuluş Savaşı'ndan sonra palazlanmağa başlayan ve özünde tek partili dönemde, CHP'nin yani devletin desteğinden yararlanarak finans kapital niteliğine ulaşan yerli bezirgân sermayedir. 2. Dünya Savaşı sona erdiği sırada, Koç 'sermayesi' gelişiminin büyük bir kısmını sağlamış ve önemli kilit noktalarını (ekonomi ve politikanın) büyük ölçüde etkileyebilecek güce ulaşmıştı. Bununla Koç 'sermayesi'nin 2. Dünya Savaşı sonrasının 'olanak' ve 'fırsat' larından yararlanmadığını söylemek istemiyoruz. Belirtilen özünde, 1923-1945 arasında Koç 'sermayesi'nin devlet fideliğinde büyüyerek finans kapital niteliğine varmış bulunmasıydı. Oysa Sabancı, 'sermayesi'nin gelişimi 2. Dünya Savaşı sonrası ortamında ortaya çıkmış ve bu gelişim özellikle Demokrat Parti iktidarı ile ivme kazanmıştır. Nitekim Koç'un başlangıçta tarımla ve tarımla iligli ürünlerle hiç ilgilenmemesine karşılık, Sabancı, 'Sermayesi'nin daha başlangıcında Demokrat Parti'nin çok tuttuğu büyük toprak kapitalistlerinin sermayesi vardır. Sabancı 'sermayesi' sadece Bayar'ın değil, Demokrat Parti yönetiminin destek ve teşvikini görmüştür. Bu bakımdan eski bürokrat CHP'nin kokusunu taşıyan Koç'a kıyasla Sabancı daha 'halktandır, daha 'sevimli', daha 'sıcak'tır. Elbette ki bütün bunlar görünüştedir ve özünde her iki sermaye de finans kapital olarak nitelenen sermayeden başka bir şey değildir. Ama bu iki finans kapital mihrakının günümüzdeki tutumlarını ve özelliklerini daha iyi kavrayabilmek için bu mihrakların, hangi tarihsel koşullarda çıktıklarına, hangi örgütlü güçlerin desteğini sağladıklarına, bugün de hangi çevreler yakın olduklarına bakmak gerekir. Örneğin, Koç 'sermayesi' ile tek parti dönemi devletçiliğinin ürünü olan Türkiye İş Bankası arasındaki 'beraberlik' ve 'yakınlık'a karşılık, Sabancı 'sermayesi, gücünün önemli bir kısmını yine kendi kontrolundaki ve kendisinin bir bölümünü oluşturan, kendi yarattığı Akbank'tan almaktadır...

Biri tek parti dönemi CHP'nin diğeri ise, DP'nin koltuğu altında palazlanmış bu iki dev finans kapital mihrakına karşılık, Yaşar Holding özellikle AP'nin desteği ile gelişmiş, nispeten daha yeni bir finans kapital mihrakı olarak göze çarpıyor.» (1)

İşte yerli finans kapital mihraklarının «tarihleri, bugünkü tercihlerini, belirlemiyorsa bile, şartlıyordu böylece. Bir yandan AP, diğer yandan MSP içindeki uzantılarıyla Sabancı «sermayesi» ve onunla birlikte Çukurova finans kapitali, ve yine AP içindeki uzantılarıyla Yaşar Holding ve Ege Bölgesi finans grupları Milliyetçi Cephe hükümetini destekleyen başlıca güçlerin başında yeralıyorlardı. İstanbul finans grupları da, hiç değilse bir ölçüde CGP ile temsil ediliyordu. MHP'nin neyi ve kimi temsil etiğini ise herkes ve herkesten daha çok 'iyi saatte olsunlar' biliyordu.

Bununla beraber bu yaklaşım, yukarıda sözkonusu edilen finans mihraklarının CHP içinde yansıma bulmadıkları, bulamıyacakları anlamına gelmiyordu. Genel olarak Türkiye finans kapitalinin bir değil bir kaç partisi vardı, ama finans kapital mihraklarının özel çıkarları, daha ağırlıklı olarak belirli partilerde temsil ediliyorlardı. Nitekim, Koç ve Eczacıbaşı gibi, finans grupları, bu hükümete, diyelim ki, Sabancı ve Yaşar kadar yakınlık göstermemişlerdi. Bununla bera-

ber, belirli finans gruplarının çıkarlarını daha ağırlıklı olarak temsil ediyor olsa bile, yeni iktidar, yine bundan evvelki bütün iktidarlar gibi, finans kapitalin çıkarlarını genel düzeyde savunan ve savunacak olan bir iktidardı.

Demirel, hiç değilse kısa sürede başarılı olmuş, CHP'nin iktidar olmasını geciktirmiş, DP'yi parçalamıştı. Şimdi enflâsyonu hızlandırmak pahasına, geçici bir «rahatlama»nın peşindeydi. Bütün bu «başarılar»dan sonra, seçimlere gittiğinde, yerli finans kapital, kendisine teveccüh etmez miydi!

Tek başına 'Şair', tek başına 'mühendis' yeterli olmuyordu Türkiye için. Yeni bir sentez gerekliydi. «Sosyal Barışı» gerçekleştirecek, dünya kapitalist buhranın ülke içindeki etkilerini yumuşatacak, çelişkilerini 'azaltacak' bir sentez. Bu sentezin bir ucunda Karaoğlan diğer ucunda Çoban Sülü'nün yeralmasını «gönül» ne kadar istiyordu. Fakat, finans kapitalin o hassas ve rakik «gönlü» geçmişte de çok şeyler istemiş ve ne yazık ki her istediğine kavuşması mümkün olmamıştı. Sosyal gerçekliğin tek bir yüzü yoktu, finans kapital zümresinin karşısında işçi sınıfımızın ve emekçi halkımızın demokrasi, bağımsızlık ve sosyalizm mücadelesi, «hesab»ın hesaplanamıyan yanını oluşturuyor, egemen zümre ve sınıfları yeni bunalımlarla karşı karşıya bırakıyordu. Ne yazık ki söz ve eylem artık, onların deyimle «ayağa» düşmüştü; ve ne yapılırsa yapılsın «devletülar» katına bir türlü kaldırılamıyordu .

---

(1) Türkiye'de Sermayenin Yapısı. Finans Kapital. Holdingler. İlke Dergisi. Sayı 8. sayfa 104-105)

kitle

Haftalık Sosyalist Gazete

İŞÇİ SINIFININ
SESİ

Kitlelerin sesi

(200 kuruş)

Kitle Yayınları

EĞİTİM DİZİSİ

- Sınıf Nedir?
- Sınıf Mücadelesi
- Kapitalist Toplumda Sınıflar
- Türkiye'de Sınıflar

SEÇME YAZILAR DİZİSİ

- Grev (V. İ. Lenin)
- Nereden Başlamalı ve
  Hareketimizin Acil Görevleri (V. İ. Lenin) «çıkıyor»

200 Krş.

İsteme Adresi : Piyerloti Cad. 37/C
Çemberlitaş — İSTANBUL

10 adeta kadar olan istekler Posta Pulu karşılığı, 10 adetten fazlası ödemeli gönderilir.

İŞÇİ DAVASI
zonguldak işçilerinin
haftalık gazetesi
P.K.68 zonguldak abone 50 t.l.

ilke

10 LiRA

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

